MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 33

MARK TWAIN

HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:

BÜLENT O. DOĞAN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Genel Yayın: 2996

Tarama ve Pdf: Sam

Epub: balci60

MODERN KLASİKLER DİZİSİ

MARK TWAIN
HUCKLEBERRY FINN'İN MACERALARI

ÖZGÜN ADI
THE ADVENTURES OF HUCKLEBERRY FINN

ÇEVİREN
BÜLENT O. DOĞAN

SERTİFİKA NO: 29619

EDİTÖR
GAMZE VARIM

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MEHMET CELEP

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

ISBN 978-605-332-119-4 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
YAYLACIK MATBAACILIK
Litros Yolu Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı İstanbul
(0212)612 58 60
Sertifika No: 11931

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Modern
Klasikler
Dizisi -33

Mark
Twain

Huckleberry Finn'in Maceraları

İngilizce aslından
çeviren: Bülent O. Doğan

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

Çevirmenin Önsözü

Mark Twain'in en bilinen iki yapıtından biri *Tom Sawyer'in Maceraları*, diğeri de *Huckleberry Finn'in Maceraları*'dır. Her iki metin üzerine çok şey yazılıp çizilebilir, ama çeviri penceresinden bakınca *Huckleberry Finn* çok daha büyük zorluklarla doludur, tam anlamıyla çetin cevizdir. Zira kitabın çevirisinin önünde hem coğrafi hem kültürel hem de dilsel engeller vardır.

Bir kere, kitap baştan sona Mississippi Nehri üzerinde ve kıyılarında, yani ülkemize tümden yabancı bir coğrafyada geçer. Ayrıca nehir taşımacılığı da anlatının değişmez bir motifidir. Kıvrıla kıvrıla ilerleyen bu geniş nehirde türlü türlü deniz taşıtı gidip gelir, ekonomi neredeyse tamamen bu su taşımacılığına dayalıdır. Dolayısıyla bu yabancı ve gizemli coğrafyanın tasvirlerinde yaratıcı çeviri çözümlerine ihtiyaç duyulur. Gerektiğinde açıklayıcı davrandım, ama bu arada tasvirlerin lezzetini de dilim döndüğünce yansıtmaya çalıştım.

Kitabın geçtiği dönemde, yani 19. yüzyılın ortalarında güney eyaletlerinde kölelik sürmektedir. Ekonominin bir ayağı nehir taşımacılığıysa, diğer ayağı köle emeğidir. Mark Twain de köleliğin insanlık dışılığını kitapta çok çarpıcı şekillerde vurgular. Çeviriyi yaparken İngilizcede *nigger,* yani zenci denen yerde aslında *black* sözcüğünün karşılığı olan siyah sözcüğünü kullanmak gibi siyaseten doğruculuk refleksleri göstermek hem bu edebi eseri eksiltecek hem de birçok ifadeyi anlamsızlaştıracaktı, o yüzden anlatılan dönemi ve o dönemin kafa yapılarını yansıtmayı kitabın asıl yaratıcısına bıraktım.

Kitabın başındaki açıklamada bahsedilen lehçeler yine bizi çeşitli çeviri tercihlerine zorluyor. Zira İngilizce orijinalinde neredeyse anlaşılmaz halde olan, hiçbir sözlükte bulunamayan kelimeler içeren ve yer yer karineden çıkarılan diyalogları Türkçeye aktarırken ister istemez bir şeyler eksiliyor. Öte yandan, bütün lehçelere farklar koymak akıl kârı değil, ayrıca siyah köle konuşması dışındakilerde ayrım çizgilerini saptamak ve Türkçeye yansıtmak çok fazla anlam ifade etmeyecektir, üstelik Türkçedeki lehçeleri

kullanmak gereksiz yere başka çağrışımlara yol açabilir. Siyah kölelerin durumu, yani ırk ayrımcılığı ve kölelik anlatının tam merkezinde duruyor. Üstelik siyah kölelerin konuşma biçimi sadece dillerinin dönmemesiyle alakalı değil, kendi kültürlerinden ve topraklarından zorla koparılıp İngilizce konuşmaya zorlanmalarına bir tepkiyi de içeriyor. O yüzden, sadece köle konuşmasına müdahalede bulundum. Bu önemli eserin alternatif bir çevirisiyle kültürel hayatımıza katkı yapabildiysem ne mutlu bana.

Bülent O. Doğan

UYARI

Bu anlatılanlara bir saik atfetmeye kalkanlar cezalandırılacaktır; bu anlatıdan ahlak dersi çıkarmaya çalışanlar sürülecektir; bir konu bulmaya çalışanlar ise vurulacaktır.

YAZARIN EMRİYLE

Levazım Kumandanı G. G. tarafından.

AÇIKLAMA

Bu kitapta bazı lehçeler kullanıldığını hatırlatmak isterim: Missouri'de zencilerin kullandığı lehçe; Güneybatı'daki Backwoods yöresi lehçesinin en uç biçimleri; sıradan "Pike-County" lehçesi; ayrıca bu son lehçenin dört farklı çeşidi. Konuşmalardaki farklar gelişigüzel ya da tahminlere dayalı değil; aksine büyük bir özenle ve bu farklı lehçelerle şahsi tanışıklığımın güvenilir desteği ve rehberliği sayesinde kâğıda döküldü.

Bu açıklamayı yapıyorum, çünkü yapmazsam pek çok okur bütün bu karakterlerin aynı şekilde konuşmaya çalıştığını ama başaramadığını sanacaktır.

YAZAR

Birinci Bölüm

Tom Sawyer'ın Maceraları adlı kitabı okumadıysanız beni tanımazsınız, ama ziyanı yok. O kitabı Bay Mark Twain yazdı ve kendisi çoğu yerde doğruyu söylüyor. Kimi şeyleri abartmış, fakat söyledikleri doğru çoğunlukla. Ne çıkar ki zaten. Öyle ya da böyle yalan söylemeyen kimseyi tanımadım, Polly Teyze hariç, bir de dul bayan, belki bir de Mary. Polly Teyze -Tom'un Polly Teyzesi yani- ve Mary, bir de Dul Bayan Douglas'tan o kitapta bahsediliyor; demin söylediğim gibi, kitapta çoğunlukla doğru şeyler söylenmiş ama abartılmış yerler de var.

O kitabın bitiminde durum şöyleydi: Tom ve ben soyguncuların mağarada sakladığı parayı bulmuş ve zengin olmuştuk. Her birimizin altı bin doları vardı — hepsi altın. Parayı bir yere yığınca gözünü alamıyordun. Yargıç Thatcher parayı alıp faize yatırdı, böylece yıl boyunca her gün birer dolar kazandık — insanın nereye harcayacağını şaşıracağı kadar çok para. Bayan Douglas beni evladı gibi benimsedi ve adam edebileceğini düşündü, ama sürekli evde oturmak hiç kolay değildi, üstelik dul bayan her yönüyle insanı bezdirecek kadar titiz ve edepliydi; bu yüzden artık daha fazla dayanamaz olunca tüydüm. Eski paçavralarıma ve şeker fıçıma geri döndüm; artık özgürdüm, keyfim yerindeydi. Ama Tom Sawyer izimi sürüp beni buldu ve bir soygun çetesi kuracağını söyledi. Dul bayana geri gidip saygın biri olursam ben de katılabilirmişim. Bu yüzden geri döndüm.

Dul bayan beni görünce gözyaşları içinde kucak açtı, bana zavallı kayıp kuzu dedi, daha başka bir sürü ad taktı ama içinde kötülük yoktu. Beni tekrardan yeni kıyafetlerin içine soktu. Terledim de terledim, üstelik hareket de edemiyordum. Böylece eski hayatımız yine başladı. Dul bayan akşam yemeği için bir çıngırağı çalıyordu ve yemeğe vaktinde gitmen gerekiyordu.

Masaya oturunca öyle hemen yemeye başlayamıyordun, dul bayanın başını eğip kayıntı hakkında biraz mırıldanmasını beklemen gerekiyordu; halbuki kayıntıda yanlış hiçbir şey yoktu. Gerçi yemeklerin her biri kendi başına pişiyordu. Halbuki hepsini bir kapta ateşe vursan öyle olmaz; her şey birbirine karışır, suları hepsine bulaşır; kayıntı diye ona derim ben.

Yemekten sonra kitabını çıkarıyor ve bana Musa ile Sazlık hikâyesini öğretiyordu. Musa hakkındaki her şeyi öğrenmek için canla başla çalışıyordum, ama sonradan Musa'nın epeyce zaman önce öldüğünü ağzından kaçırdı; bu yüzden artık onunla hiç ilgilenmedim, çünkü ölmüşlerin halini dert etmem.

Bir süre sonra canım tütün çekti ve dul bayandan müsaade istedim. Nuh dedi peygamber demedi. Yok efendim kötü bir alışkanlıkmış, yok etraf pislenirmiş, yok artık içmemek için çaba harcamalıymışım. Bazı insanlar böyledir işte. Bilmedikleri şeye çamur atarlar. Oturmuş Musa'yla uğraşıyordu, oysa adam akrabası filan değildi, kimseye faydası yoktu, göçüp gitmişti işte; yine de biraz hayırlı bir işle uğraşıyorum diye bende ne biçim kusur buluyordu. Üstelik kendisi de enfiye çekiyordu, ama bu iyi bir şeydi elbette, çünkü kendisi yapıyordu.

Bir de kardeşi Bayan Watson vardı. Yaşlıca, hiç evlenmemiş, incecik bir kadın olan ve kocaman gözlük takan Bayan Watson daha yenilerde onunla oturmaya gelmişti ve bu sefer elinde bir imla kitabıyla başıma dikildi. Neredeyse bir saat beni harıl harıl çalıştırdıktan sonra dul bayan biraz ara vermesini söyledi. Yoksa daha fazla dayanamayacaktım. Sonraki bir saat öyle boğucu geçti ki artık yerimde duramaz oldum. Bayan Watson, "Ayaklarını oraya koyma, Huckleberry," ve "öyle kamburunu çıkarma Huckleberry... dik otur bakalım," filan deyip duruyordu; bir süre sonra da "Öyle esneyip gerinme Huckleberry... neden edebinle oturmaya çalışmıyorsun?" demeye başladı. Ardından bana kötü yerle ilgili her şeyi anlattı ve ben de orada olmak istediğimi söyledim. Böyle söyleyince çılgına döndü, ama kötü bir niyetim yoktu. Tek istediğim bir yerlere gitmekti; sadece değişiklik istiyordum, belli bir yere gitmek değildi amacım. Böyle dememin günah olduğunu söyledi, kendisi dünyada böyle demezmiş; iyi yere gidebilecek gibi yaşayacakmış. Eh, onun gittiği yere gitmekte hiçbir iyi yan göremiyordum, bu yüzden bunun için uğraşmamaya karar verdim. Ama bunu söylemedim, çünkü başıma dert açmaktan başka bir işe yaramazdı.

Artık çenesi açılmıştı, iyi yer hakkında ne varsa anlatmaya koyuldu. Dediğine göre orada insanın yapması gereken tek şey bütün gün etrafta dolanıp harp çalarak şarkı söylemekmiş, sonsuza kadar hem de, hiç durmamacasına. Bu yüzden pek de gidilesi bir yere benzetemedim. Ama bunu kesinlikle dile getirmedim. Tom Sawyer'in da oraya gidip gidemeyeceğini sordum, görünüşe bakılırsa kesinlikle gidemeyeceğini söyledi. Buna sevinmiştim, çünkü onunla hiç ayrılmayalım istiyordum.

Bayan Watson nasihatlerini ve azarlarını peş peşe sıralarken kendimi giderek daha bitkin ve yalnız hissettim. Az sonra zenci köleleri içeri aldılar ve duaya başladılar, ardından da herkes yatağına çekildi. Bir mum alıp odama gittim ve mumu masanın üstüne koydum. Pencerenin önündeki bir sandalyeye oturup şenlendirici bir şeyler düşünmeye çalıştım, ama hiç işe yaramadı. Kendimi öyle yapayalnız hissettim ki keşke ölsem dedim. Yıldızlar ışıl ışıldı ve ormandaki yapraklar hazin hazin hışırdıyordu, uzaklarda bir baykuşun öttüğünü duydum; ölen birisinin ardından puuu-huuu diyordu; ayrıca bir çobanaldatan ile bir köpek, birinin yakında öleceğini haber vermek için feryatlar koparıyorlardı; rüzgâr da bana bir şeyler fısıldamaya çalışıyordu, ama ne olduğunu bir türlü anlayamıyordum, bu yüzden sırtımda buz gibi bir ürperti dolaştı. Ardından, ormanın derinliklerinden, bir şeyler söylemeye çalışıp da derdini bir türlü anlatamayan, kahrından mezarını terk edip her akşam etrafta dolanarak çile dolduran hayaletlerin çıkardığı türden bir ses duydum. O kadar moralim bozulmuş ve o kadar korkmuştum ki keşke yanımda biri olsaydı dedim. Kısa süre sonra bir örümcek omzumdan yukarı tırmanmaya başladı, ona bir fiske vurunca gidip mumun üstüne düştü; ben daha kılımı kıpırdatamadan kavrulup gitti. Bunun korkunç kötü bir işaret olduğunu ve bana kötü şans getireceğini başkasının söylemesine gerek yoktu, korkudan yaprak gibi titremeye başlamıştım. Ayağa kalktım ve üç kez kendi etrafımda döndüm, her seferinde de haç çıkardım; ardından cadıları uzak tutmak için saçımın bir tutamına ip bağladım. Ama içim hiç rahatlamamıştı. Hani nal bulursun da daha kapının üstüne çakamadan kaybedersin ya, işte o zaman yapılır bu, fakat örümcek öldürdüğünde kötü şansı uzak tutmak için yapılabileceğini kimseden duymuşluğum yoktu.

Zangır zangır titreyerek tekrar oturdum ve içmek için pipomu çıkardım; çünkü artık evde bir ölüm sessizliği vardı ve tütün içtiğimi dul bayanın ruhu bile duymazdı. Neyse, uzun zaman sonra kasaba saatinin tonk-tonk-tonk

diye on iki kere vurduğunu duydum, ardından tekrar sessizlik çöktü, etraf öncekinden de sessizdi artık. Kısa süre sonra ağaçların arasında, karanlıkta bir dalın kırıldığını duydum — bir şeyler kımıldanıyordu. Sessizce oturarak kulak kabarttım. Aşağıdan belli belirsiz bir "Miyav! Miyav!" sesi duyuldu. İşte bu güzeldi! Ben de olabildiğince usulca "Miyav! Miyav!" dedim, ardından mumu söndürüp pencereden verandaya çıktım. Verandadan aşağıya kayıp, ağaçların arasında sürünmeye başladım ve elbette orada Tom Sawyer'i beni beklerken buldum.

İkinci Bölüm

Dul bayanın bahçesinden çıkmak için ağaçların arasından arka tarafa dolanan bir patikaya daldık, kafamız dallara takılıp sıyrılmasın diye eğile eğile, ses çıkarmamak için parmak uçlarımıza basa basa gidiyorduk. Mutfağın oradan geçerken bir köke takıldım, biraz gürültü çıktı. Hemen çömeldik ve hiç kıpırdamadan durduk. Bayan Watson'ın Jim adlı irikıyım zenci kölesi mutfak kapısının eşiğine oturmuştu; arkasından ışık vurduğu için onu açık seçik görebiliyorduk. Ayağa kalktı ve bir süre boynunu uzatarak etrafı dinledi. Ardından seslendi:

"Kim vağ oğda?"

Biraz daha dinledi; sonra parmak uçlarına basarak geldi ve tam ikimizin arasında durdu, uzansak ona dokunabilirdik, o derece yani. Çıt çıkmadan belki dakikalarca üçümüz öyle dip dibe kaldık. Ayak bileğimin orada bir yer kaşınmaya başladı, ama riske girip kaşıyamıyordum bir türlü, derken kulağım kaşınmaya başladı; ardından sırtımda, kürek kemiklerimin tam ortasında bir kaşıntı peyda oldu. Kaşımazsam oracıkta can verecektim adeta. Daha önce de pek çok kez başıma böyle şeyler gelmişti. Görgülü insanların yanındaysan, cenazedeysen ya da uykun olmamasına rağmen uyumaya çalışıyorsan — kısacası kaşınmanın uygun olmadığı bir yerdeysen, her tarafında binlerce yer kaşınmaya başlar. Biraz sonra Jim yine seslendi:

"Kim vağ oğda? Neğdesin? Eğeğ biğ şey duymadıysam, ne oliim. Tamam, ben biliyoğum ne yapacağımı. Biğ daha duymak için buğada otuğup bekleyeceğim."

Böylece Tom ile benim aramızda yere çöküverdi. Sırtını bir ağaca dayadı ve ayaklarını öyle bir uzattı ki neredeyse benim ayaklarımdan birine değecekti. Burnum kaşınmaya başladı. O kadar kaşındı ki gözlerim yaşardı. Ama cesaret edip de kaşıyamıyordum bir türlü. Sonra burnumun içinden bir kaşıntı başladı. Derken bir baktım alt taraflarım kaşınıyor. Hiç kıpırdamadan durmaya nasıl devam edeceğimi bilemiyordum. Bu çile herhalde altı-yedi dakika devam etmiştir; ama bana çok daha uzun geldi. Artık on bir farklı yerim kaşınıyordu. Bir dakika daha dayanamayacak gibiydim, ama dişimi sıktım ve biraz daha dayanmaya hazırlandım. Tam o sırada Jim'in soluk alıp verişi ağırlaştı; ardından horlamaya başladı — ben de bunun üzerine rahat rahat kaşındım.

Tom bana bir işaret çaktı -ağzıyla usulca bir ses çıkardı-sonra da ellerimizin ve dizlerimizin üstünde emekle emekleye uzaklaşmaya koyulduk. Üç-dört metre uzaklaştıktan sonra Tom eğlence olsun diye Jim'i ağaca bağlamak istediğini fısıldadı; ama ben, hayır; dedim; uyanıp patırtı çıkarabilirdi ve benim içeride olmadığımı anlarlardı. Sonra Tom yanında yeterince mum olmadığını söyledi ve sessizce mutfağa girip biraz daha almayı önerdi. Böyle bir şeye kalkışmasını istemiyordum. Jim'in uyanıp gelebileceğini söyledim. Ama Tom tehlikeyi göze almak istiyordu; böylece içeri süzüldük ve üç mum aldık. Tom mumlar için masanın üstüne beş sent bıraktı. Dışarı çıktığımızda bir an önce uzaklaşmak istedim, ama Tom'u durdurmak mümkün değildi. Ellerinin ve dizlerinin üstünde emekleyerek Jim'in olduğu yere gidip ona bir şeyler yaptı. Etraf o kadar sakin ve ıssızdı ki epeyce uzun süre beklemişim gibime geldi.

Tom geri döner dönmez yola koyulduk, bahçenin çitini dolandık, ardından evin öbür tarafındaki tepenin dik doruğuna kadar tırmandık. Tom bana Jim'in şapkasını başından çıkardığını ve hemen tepesindeki bir dala astığını söyledi. Jim birazcık kımıldanmış, ama uyanmamış. Sonradan Jim cadıların ona büyü yapıp kendinden geçirdiğini anlattı. Sırtına binip bütün Eyalet'i dolaştırmışlar; tekrar ağaçların altına getirmişler ve ona bunu kimin yaptığını göstermek için de şapkasını bir dala asmışlar. Bir sonraki sefer Jim onu taa New Orleans'a kadar götürdüklerini anlattı: Daha sonraki anlatışlarında da, her seferinde daha uzaklara gittiğini söyledi, en sonunda da sırtına binip yorgunluktan ölünceye ve sırtında çıbanlar çıkıncaya kadar bütün dünyayı dolaştırdıklarını anlatmaya başlamıştı. Jim bu olup bitenlerle müthiş gururlanıyordu, hatta bu yüzden diğer zencilere tepeden bakıyordu.

Zenciler Jim'in hikâyesini dinlemek için kilometrelerce uzaktan geliyorlardı, artık yöredeki zenci kölelerin en saygını olmuştu. Yüzünü ilk kez gördüğümüz zenciler hayretle ağızları açık bakakalıyor, sanki bir mucizeymiş gibi onu tepeden tırnağa süzüyorlardı. Zenciler hava kararınca mutfaktaki ocağın başında cadılardan bahsetmeyi sever, fakat artık ne zaman birisi bu konudan bahsetmeye başlasa ve her şeyi bildiğini iddia etse Jim hemen araya girip, "Hıh! Sen ne biliyoğsun ki cadılağ hakkında?" diye soruyordu ve o zenci lafın gerisini getiremiyor, geri adım atmak zorunda kalıyordu. Jim bıraktığımız beş senti de bir iple boynuna asmış gezdiriyor ve bu tılsımı şeytanın ona kendi eliyle verdiğini söylüyordu. Bu tılsım sayesinde istediği kişiyi iyileştirebilir ve canı ne zaman isterse tek bir kelimeyle cadıları çağırabilirdi; ama tabii o kelimenin ne olduğunu asla söylemiyordu. Zenciler dört bir yandan geliyor ve sırf beş senti görmek için neleri varsa Jim'e veriyorlardı; ama dokunamıyorlardı, çünkü ona şeytanın eli dokunmuştu. Jim neredeyse hizmetkârlık edemeyecek hale gelmişti, çünkü şeytanı gördüğü ve sırtında cadıları gezdirdiği için kasım kasım kasılıyordu.

Her neyse, Tom'la birlikte tepenin doruğuna varınca dönüp kasabaya baktık ve üç-dört ışığın yandığını gördük. Herhalde oralarda hastalar vardı; ayrıca yıldızlar da yukarıdan müthiş bir ışık saçıyorlardı. Kasabanın aşağısında nehir başlıyordu. Neredeyse iki kilometre genişliğindeki nehir çarşaf gibi dümdüz ve inanılmayacak kadar ihtişamlıydı. Tepeden aşağı indiğimizde Jo Harper; Ben Rogers ve diğer çocuklardan iki-üç tanesini eski tabakhanede gizlenirken bulduk. Hep beraber ufak bir kayığın ipini çözüp binerek nehirden aşağı indik, tepenin yamacındaki o büyük kayalığa kadar dört kilometre gittikten sonra tekrar karaya çıktık.

Bir çalı kümesinin oraya gittik ve Tom herkese sır tutması için yemin ettirdikten sonra onlara çalıların en sık olduğu yerde tepenin içine giren deliği gösterdi. Mumları yaktık ve emekleyerek içeri girdik. İki yüz metre kadar ilerledikten sonra mağara genişledi. Tom bazı geçitleri kontrol ettikten sonra, altında bir delik olduğu dışarıdan anlaşılamayan bir duvarın altına girip gözden kayboldu. Biz de daracık bir geçitten geçerek çok nemli, havasız, serin bir odacığa çıktık ve durduk. Tom söze başladı:

"Tamam abicim, artık bu soyguncu çetesini kuruyoruz, adını da Tom Sawyer'in Çetesi koyacağız. Katılmak isteyen herkesin ant içmesi ve adını kanıyla yazması gerek."

Herkes dünden razıydı zaten. Tom andı yazmış olduğu kâğıdı çıkardı ve okumaya başladı. Yazılanlara göre her çocuk çeteye bağlı kalacak ve sırlarını hiç kimseye anlatmayacaktı; çetedeki çocuklardan birine zarar veren olursa, emir verilen çocuk zarar veren kişiyi ve ailesini öldürmek zorundaydı, hepsini öldürüp çetenin işareti olan haç işaretini göğüslerine kazımadan bir şey yemesi ya da uyuması yasaktı. Çeteye ait olmayan hiç kimse bu haç işaretini kullanamazdı, şayet kullanırsa dava edilirdi, tekrar kullanırsa da öldürülmeliydi. Çeteden herhangi bir kişi sırları açıklarsa boğazı kesilecekti, cesedi yakılacak ve külleri dört bir yana saçıldıktan sonra listedeki adı kanla kapatılacaktı. Bir daha çeteden hiç kimse onun adını anmayacak, lanetlenecek ve sonsuza dek unutulacaktı.

Herkes andın gerçekten çok güzel olduğunu söyledi ve Tom'un kendi kafasından uydurup uydurmadığını soranlar oldu. Bir kısmını uydurmuştu, ama geri kalanı korsanlar ve haydutlar hakkındaki kitaplardan geliyordu ve her seçkin çetenin böyle bir andı vardı.

Sırları açığa vuran çocukların *ailelerinin* de öldürülmesinin iyi olacağını düşünenler çıktı. Tom bunun iyi bir fikir olduğunu söyleyerek bir kalem alıp anda ekledi.

Sonra Ben Rogers, "Ama Huck Finn de burada, onun ailesi yok... Onu ne yapacağız peki?" diye sordu.

"Babası yok mu?" dedi Tom Sawyer.

"Evet, babası vaı; ama bugünlerde onu bulmak mümkün değil. İçip içip tabakhanedeki domuzların arasında sızıyordu, ama bir yıldan uzun süredir buralarda hiç görünmedi."

Uzun uzun tartışıldı, neredeyse beni çetenin dışında bırakacaklardı, çünkü her çocuğun bir ailesinin ya da öldürülecek bir büyüğünün olması gerektiğini söylediler. Yoksa andın bu şartı diğerleri için adil olmazdı. Kimsenin aklına bir çare gelmiyordu -herkesin fikirleri tükenmiş, kös kös oturuyorlardı. Ben de ağlamaklı olmuştum, ama birden aklıma bir çare geldi ve onlara Bayan Watson'i önerdim- onu öldürebilirlerdi.

"Ah, tabii o olur," dedi herkes. "Tamam o zaman. Huck da katılabilir."

Ardından herkes imza atacak kanı çıkarmak için parmağına iğne batırdı ve ben de kâğıda işaretimi koydum.

"Şimdi," dedi Ben Rogers, "Bu çete hangi alanda iş görecek?"

"Hiç, sadece soygun ve cinayet," dedi Tom.

"İyi ama kimi soyacağız? Evleri mi... sığırları mı... yoksa..."

"Yok canım! Sığır ve benzeri şeyler çalmak soygunculuk değil, hırsızlıktır;" dedi Tom Sawyer. "Biz hırsız değiliz. Hırsızlık racona ters. Bizler yol keseriz. Maskelerimizi takıp posta ve at arabalarını durdururuz, insanları öldürür ve saatleri ile paralarını alırız."

"Hep insanları öldürmek zorunda mıyız be abi?"

"Tabii, kesinlikle. En iyisi bu. İşin erbaplarından bazıları başka türlü konuşur; ama genellikle en iyisinin onları öldürmek olduğu söylenir. Gerçi bazılarını mağaraya getirebilir ve istediğimiz fidyeler ödeninceye kadar onları burada tutabiliriz."

"Fidye mi? O da ne?"

"Bilmiyorum. Ama soyguncular öyle yapıyor işte. Kitapların hemen hepsinde yazıyor. Demek ki bizim yapmamız gereken de bu."

"Peki ne olduğunu bilmiyorsak nasıl yapacağız?"

"Aa, sıktın ama, yapmaya *mecburuz* işte, sana işin kitabında böyle yazıyor demedim mi? Kitapta yazandan farklı şeyler yapıp ondan sonra da işleri berbat etmek mi istiyorsun?"

"Hıh, söylemesi kolay, Tom Sawyer, ama nasıl yapılacağını bilmeden nasıl fidye alacağız, söyler misin? İşte oraya varmaya çalışıyorum. Şimdi, sence nasıl bir şeydir bu fidye?"

"Bilmiyoruz dedik. Ama onları fidye ödeninceye kadar burada tutacaksak, herhalde ölünceye kadar tutacağız demek bu."

"İşte şimdi *anlamlı* bir laf ettin. Buna bir şey diyemem. Daha önce söylesen incilerin mi dökülürdü? Ölüp de fidyeleri ödeninceye kadar onları burada tutacağız... Gerçi başımıza bela alacağız, çünkü varımızı yoğumuzu yiyip bitirecek ve sürekli kaçmak için çabalayacaklar."

"Boş konuşma, Ben Rogers! Kıllarını kıpırdattıkları anda onları vuracak bir nöbetçiyi başlarına dikersek nasıl kaçmaya kalkarlar?"

"Nöbetçi demek. Bu iyi işte. O halde birileri bütün gece bekleyecek ve onlara göz kulak olmak için hiç uyumayacak. Bence bu aptallık. Ne diye elimize bir sopa alıp buraya getirir getirmez fidyeyle serbest bırakmıyoruz?"

"Çünkü kitaplarda öyle yazmıyor... işte o yüzden. Ben Rogers, abicim, bu işi kitabına göre yapmak istiyor musun, istemiyor musun? Mesele bu. Kitapları yazanlar neyin doğru, neyin yanlış olduğunu bilmezler mi sanıyorsun? Onlara işlerini sen mi öğreteceksin? Hiç sanmıyorum. Yok anacım, işi kuralına göre yapacağız ve onları bırakmak için fidye alacağız."

"Tamam. O kadar da mesele etmem, ama yine de bana sorarsan aptallığın daniskası, her neyse. Bu arada... kadınları da öldürecek miyiz?"

"Senin kadar cahil olsam pek fazla ağzımı açmazdım, Ben Rogers. Kadınları öldürmek ha? Hayır; kitaplarda buna benzer bir şey yazdığını gören olmadı bugüne dek. Onları alıp mağaraya getirirsin, daima acayip kibar davranırsın; zamanla sana âşık olurlar ve bir daha evlerine geri gitmek istemezler."

"Eğer öyleyse, bana göre hava hoş, ama yine de bunun doğruluğuna pek güvenmezdim yerinde olsam. Kısa sürede mağara kadınlarla ve fidyesinin ödenmesini bekleyen adamlarla dolup taşar ve soygunculara yer kalmaz. Ama buyur, devam et sen, söyleyecek sözüm yok."

Minik Tommy Barnes uyuyakalmıştı, uyandırdıklarında korktu, ağlamaya başladı, evini ve annesini özlediğini, artık soyguncu olmak istemediğini söyledi.

Herkes onunla dalga geçti, ağlak bebe, dedi. Bunun üzerine çok kızdı ve hemen gidip bütün sırları açıklayacağını söyledi. Ama Tom sessiz kalması için ona beş sent verdi ve artık hepimizin eve gideceğini, önümüzdeki hafta birilerini soymak ve birkaç kişi öldürmek için tekrar buluşacağımızı söyledi.

Ben Rogers pek sık dışarı çıkamadığını, ancak pazar günleri müsait olduğunu söyledi. Bu yüzden önümüzdeki pazar başlamamızı istiyordu; ama diğer çocuklar pazar günü böyle işler yapmanın günah olduğunu hatırlatınca ondan da vazgeçildi. İlk fırsatta bir araya gelip gün saptamaya karar verdiler, ardından Tom Sawyer'i çetenin kaptanı, Jo Harper'ı da ikinci kaptanı seçip eve doğru yola koyulduk.

Gün ağarmadan hemen önce verandadan tırmanıp pencereden içeri süzüldüm. Yepyeni giysilerim yağ ve çamur içindeydi, üstelik yorgunluktan pestilim çıkmıştı.

Üçüncü Bölüm

Sabahleyin üstümün başımın hali yüzünden bizim Bayan Watson'dan sağlam bir azar işittim; ama dul bayan hiç kızmadı, gerçi yağı ve kiri temizlerken o kadar üzgün görünüyordu ki becerebilirsem bir süre terbiyeli davranmaya karar verdim. Sonra Bayan Watson beni dolabın içine çekip dua etti, ama yine bir faydası olmadı. Bana her gün dua edersem istediğim her şeyi elde edeceğimi söyledi. Ama elde edemedim. Denedim. Bir keresinde misinam vardı, ama iğnem yoktu. İğne olmadan misina hiçbir işe yaramazdı. Üç-dört kere olta iğnesi için dua etmeyi denedim, ama bir türlü işe yaramadı. Sonra bir gün Bayan Watson'dan benim yerime denemesini istedim, fakat benim salağın teki olduğumu söyledi. Sebebini hiç anlatmadı ve ben de hiçbir anlam veremedim.

Bir seferinde ormana gittiğimde oturup bunu uzun uzun düşündüm. İnsan dua ederek bir şey elde edebiliyorsa, papaz yardımcısı Winn domuz eti ticaretinde kaybettiği parayı niçin geri alamıyor? Dul bayan niçin çalınan gümüş enfiye kutusunu bir türlü bulamıyor? Niçin Bayan Watson şişmanlayamıyor? Hayır, dedim kendi kendime, dua denen şeyin işe yarayacağı yok. Gidip dul bayana bundan bahsettim ve o da insanın dua ederek ancak "manevi armağanlar" kazanabileceğini söyledi. Bu kadarını da kafam almazdı artık, neyse ki sonra açık açık anlattı -başka insanlara yardım etmeliymişim, başkaları için elimden gelen her şeyi yapmalıymışım, sürekli onları kollamalıymışım ve asla kendimi düşünmemeliymişim. Anladığım kadarıyla buna Bayan Watson da dahildi. Tekrar ormana giderek, uzun süre buna kafa yordum, ama hiçbir iyi yanını göremedim- yani anca başkalarına yararı vardı. En sonunda bu konuda daha fazla kendimi yormamaya, her şeyi oluruna bırakmaya karar verdim. Zaman zaman dul bayan beni bir kenara çekip Tanrı'dan insanın ağzının suyunu akıtacak

şekilde bahsediyordu; ama belki hemen ertesi günü Bayan Watson beni yakalıyor ve tüm öğrendiklerimin tersini anlatıyordu. En sonunda iki Tanrı olduğunda karar kıldım. Gariban bir oğlan dul bayanın Tanrı'sını dinlemeye doyamazdı, fakat Bayan Watson'ın Tanrı'sının eline düşerse hiç şansı yoktu. Tüm bunları evire çevire düşündükten sonra, beni kabul ederse dul bayanın Tanrı'sına ait olmaya karar verdim. Gerçi bu Tanrı eskisinden daha iyi davranır mıydı bilemiyordum; çünkü çok cahil, alelade ve alt tabakadan biriydim.

Babam ortadan kaybolalı bir yılı aşmıştı ve bu da benim işime geliyordu; artık onu görmek istemiyordum. Ayık olup da beni yakalarsa ayağının altına alıveriyordu, ama o etraftayken hep ormana kaçıp saklanırdım. Bir ara kasabanın yirmi kilometre kadar yukarısında nehirde boğulmuş olarak bulunduğunu söylediler. Daha doğrusu buldukları kişinin babam olduğunu tahmin etmişlerdi, zira boğulan adam tam onun boyundaymış, pek perişanmış ve acayip uzun saçları varmış -tam babamı tarif ediyorlardı- ama yüzünden kim olduğunu çıkaramamışlar; çünkü suyun içinde o kadar uzun zaman kalmış ki yüzü tanınmayacak hale gelmiş. Suyun üstünde sırtüstü yüzerken bulunduğunu söylediler. Onu hemen sudan çıkarıp kıyıya gömmüşler. Ama hissettiğim ferahlık uzun sürmedi, çünkü aklıma önemli bir şey gelmişti. Boğulan bir adamın sırtüstü değil, yüzüstü döneceğini gayet iyi biliyordum. Demek ki boğulan babam değil, erkek gibi giyinmiş bir kadındı. Yine huzurum kaçmıştı. Bizimkinin eninde sonunda ortaya çıkacağından şüphem kalmamıştı, ama içimden, keşke hiç gelmese diye geçiriyordum.

Bir ay boyunca vakit buldukça soygunculuk oynadık, sonra da çeteden ayrıldım. Bütün çocuklar ayrıldı. Kimseyi soymamıştık, kimseyi öldürmemiştik, sadece soymuş ve öldürmüş gibi yapmıştık. Ormanın içinden bir anda çıkıp domuz çobanlarına ya da pazara sebze meyve götüren kadınların arabalarına hücum etmiş, ama hiçbirini ele geçirmemiştik. Tom Sawyer domuzlara "altın külçeleri" ve şalgam ya da ona benzer şeylere de "mücevher" diyordu. Sonra mağaraya dönüp neler yaptığımızı birbirimize anlatıyor; öldürdüğümüz ve işaretlediğimiz bir sürü insandan dem vuruyorduk. Ama bunun bize ne faydası olacağını anlayamamıştım. Bir seferinde Tom oğlanlardan birini elinde yanan bir meşaleyle kasabada koşturdu. Bunun bir parola olduğunu söyledi (Çetenin toplanması için bir işaretmiş yani). Sonra da casuslarından gizli bilgiler aldığını iddia etti.

Ertesi gün bir sürü İspanyol taciri ve zengin Arap Mağaralı Kayalıklar'da iki yüz fil, altı yüz deve ve binin üzerinde katırla kamp kuracakmış. Hayvanların hepsi elmasla yüklüymüş ve dört yüz askerden başka muhafızları yokmuş. Bu yüzden, onun tabiriyle, pusu kuracaktık ve herkesi öldürüp malları yağmalayacaktık. Kılıçlarımızın ve silahlarımızın bakımını yapmamız, hazırlanmamız gerektiğini söyledi. Turp arabasının peşinden bile yetişemiyordu, ama bize kılıçlarımızı ve silahlarımızı muhakkak temizletiyordu; üstelik bunlar sadece değnekler ve süpürge sopalarından ibaretti, imanın gevreyene kadar onları ovalasan bile eskisinden zerre kadar farkları olmuyordu. O İspanyol ve Arap kalabalığını alt edebileceğimize inanmıyordum, ama develeri ve filleri görmek istiyordum, bu yüzden ertesi gün, yani cumartesi günü pusu kuranlar arasındaydım; emir verilince ağaçların arasından fırlayıp tepeden aşağı koşmaya başladık. Ama aşağıda İspanyollar ya da Araplar yoktu, develer ya da filler de yoktu. Aşağıda pazar okulunun pikniğinden başka bir şey bulamadık, üstelik sadece birinci sınıfların pikniğiydi. Yine de onları faka bastırdık ve çocukları kayalıklara kadar kovaladık; ama biraz çörek ve reçelden başka bir şey elde edemedik, gerçi Ben Rogers bir bez bebek, Jo Harper ise bir ilahi kitabı ve bir risale ele geçirmişti; sonra öğretmenleri hücuma geçti ve tüm ganimeti arkamızda bırakıp kaçmak zorunda kaldık. Etrafta elmas filan görmedim ve Tom Sawyer'a da bunu söyledim. Ama aşağıda çuvallarla elmas olduğunu söyledi, ayrıca Araplar da varmış, hatta filler filan da varmış. Peki o zaman biz niye görmedik, diye sordum. O kadar cahil olmayıp şu *Don Quixote* denen kitabı okusam sormama bile gerek kalmazmış. Hepsinin büyüyle yapılmış olduğunu söyledi. Orada yüzlerce asker varmış, filler ve hazine filan da oradaymış, ama Tom'un sihirbaz dediği düşmanlarımız varmış ve sırf gıcıklık olsun diye bunların hepsini göz açıp kapayıncaya kadar küçüklerin pazar okuluna çevirmiş. Tamam o zaman, dedim, yapmamız gereken şey bu sihirbazları alt etmek. Tom Sawyer benim tam bir taş arabası olduğumu söyledi.

"Sihirbazlar bir anda bir sürü cin çağırabilir ve sen daha Jack Robinson diyemeden cinler seni kuşbaşı ediverir. Bu cinlerin ağaç kadar yüksek ve bir kilise binası kadar geniş olduğu söylenir."

"O zaman *bize* yardım edecek cinler bulalım," dedim. "O zaman diğer cinleri alt edemez miyiz?"

"Nereden bulacağız peki onları?"

"Bilmem, *onlar* nereden bulmuş?"

"Eski bir teneke lambayı ya da demir yüzüğü ovalıyorlar; sonra da cinler bir anda ortaya çıkıyor. Bu sırada çevrede şimşekler çakıyor, yıldırımlar düşüyor ve bir duman yükseliyor. Cinler söylenen her şeyi yapmak zorundalar. Bir saçma kulesini kökünden söküvermek, sonra da onunla pazar okulu öğretmeninin ya da başka birinin kafasına vurmak onlar için işten değil."

"Böyle ortalıkta koşturmalarına neden olan kim?"

"Lambayı ya da yüzüğü ovalayan kimse o. Lambayı ya da yüzüğü ovalayan kişiye ait oluyorlar ve onun söylediği her şeyi mecburen yapıyorlar. Onlara altmış beş kilometre boyunda elmastan bir saray yapmalarını, sonra da sakızla ya da canı ne istiyorsa onunla doldurmalarını söylerse, üstelik bir de Çin imparatorunun kızını getirtip evlenmek isterse, hepsini yapmak zorundalar — üstelik bunu ertesi gün güneş doğmadan yapmaları gerekir. Ayrıca o sarayı ülkenin neresine istersen götürmeliler, yani nereye istiyorsan, anladın mı?"

"Pekâlâ," dedim, "bana sorarsan bu cinler pek mankafaymış, sarayı oradan oraya taşıyacaklarına kendilerine saklasalarmış ya abicim. Üstelik... onların yerinde olsam işimi gücümü bırakıp yanına koşmak yerine lambayı ovalayan adamı Eriha'ya yollardım."

"Hiç kafa yok sende be, Huck Finn. Ovaladığı zaman gelmek zorundasın, istesen de istemesen de geleceksin."

"Yok canım, ağaç kadar uzun ve kilise binası kadar büyük olmama rağmen mi? Madem öyle, *gelirdim* gelmesine, ama yemin ederim ki o adamı ülkedeki en yüksek ağacın tepesine tırmandırırdım vallahi."

"Off, sana laf anlatmak deveye hendek atlatmaktan zor be, Huck Finn. Hiç mi bir şey bilmez insan... avanağın tekisin işte."

İki-üç gün boyunca bu meseleyi düşündüm durdum, sonra gerçek olup olmadığını kendim görmeye karar verdim. Eski bir teneke lamba ve demir yüzük alıp ormana giderek ovalamaya başladım. Bir saray yaptırıp sonra da satma hevesiyle kan ter içinde kalana kadar ha bire ovaladım, ama hiçbir işe yaramadı, cinlerden hiçbiri gelmedi.

O zaman tüm bunların Tom Sawyer'in uydurmalarından ibaret olduğuna kanaat getirdim. Herhalde kendisi Araplara ve fillere inanıyordu, ama ben farklı düşünüyordum. Anlattıklarının her yanına pazar okulunun ruhu sinmişti bana kalırsa.

Dördüncü Bölüm

Üç-dört ay daha böyle geçmiş ve artık enikonu kışa girmiştik. Çoğu zaman okulda oluyordum ve sözcüklerin harflerini saymayı, okumayı, az buçuk da yazmayı öğrenmiştim. Kerrat cetveli altı kere yedi otuz beş'e kadar ezberimdeydi, ama sonsuza dek yaşasam bile bundan daha ileri gidebileceğimi sanmıyordum. Zaten matematik o kadar da umurumda değildi.

İlk başta okuldan nefret etmiştim, ama zamanla daha katlanılabilir bir hale geldi. Ne zaman bıkıp usansam okuldan kaçıyordum ve ertesi gün de yediğim sopa hayra geçiyor; neşem biraz yerine geliyordu. Okula devam ettikçe artık o kadar zor görünmemeye başlamıştı. Dul bayanın hayatına da alışmaya başlamıştım, artık o kadar huzursuz olmuyordum. Bir evde yaşamak, yatakta uyumak genellikle beni çok boğuyordu, ama havalar soğumadan önce zaman zaman gece kaçıp ormanda yatmış, biraz olsun ara vermiştim. Eski hayatımı daha çok seviyordum, ama yeni hayatımı da biraz olsun sevmeye başlamıştım. Dul bayan ağır; ama emin adımlarla ilerlediğimi ve bu kadar gelişmemin çok tatmin edici olduğunu söylüyordu. Benden hiç de utanmıyormuş.

Bir sabah kahvaltı ederken tuzluğu deviriverdim. Hemen uzanıp dökülen tuzdan bir çimdik almak, sol omzumun üstünden atıp uğursuzluğu defetmek istedim, ama Bayan Watson benden atik davranıp yolumu kesti. "Çek şu ellerini, Huckleberry," dedi. "Sürekli her yeri batırıyorsun." Dul bayan benden yana bir-iki iyi söz söyledi, ama bu sözlerin uğursuzluğu uzak tutamayacağını gayet iyi biliyordum. Kahvaltıdan sonra kaygılı ve tedirgindim. Uğursuzluğun beni nerede ve nasıl yakalayacağı belli değildi. Bazı uğursuzluklardan uzak durmanın yolları vardır, ama bu seferki başka

türlü bir uğursuzluktu. O yüzden kendimi hiç yormadım, sadece keyifsizce ortalıkta dolandım ve dikkati hiç elden bırakmadım.

Ön bahçeye çıktım, kapıya tırmanıp çitin öbür tarafına geçtim. Yerdeki karın kalınlığı birkaç santimi bulmuştu, birinin ayak izleri açık seçik görülüyordu. İzler taş ocağından doğru geliyordu, kapının orada biraz oyalanmış, sonra da çitin etrafında dolaşmıştı. O kadar durup bekledikten sonra içeri girmemesi tuhaftı. Bir anlam verememiştim. Nedense çok meraklanmıştım. Peşine düşecektim, ama önce eğilip izlere dikkatle baktım, ilk başta gözüme bir şey çarpmadı ama sonra tanıdık bir şey gördüm. Sol çizmenin topuğuna şeytanı uzak tutmak için büyük çivilerle bir haç yapılmıştı.

Derhal kirişi kırdım ve yamaç aşağı hiç durmadan koştum. Sık sık başımı çevirip arkama bakıyordum, ama kimseyi görmedim. Hiç hızımı kesmeden doğrudan Yargıç Thatcher'ın evine gittim.

"Hayrola evlat, nefes nefese kalmışsın," dedi. "Faiz için mi geldin?"

"Hayır, efendim," dedim, "faiz mi vardı ki?"

"Elbette, dün akşam altı aylık faiz geldi. Yüz elli dolardan fazla. Senin için koca bir servet sayılır. Senin altı binle birlikte onu da yatıralım en iyisi, çünkü alırsan çarçur edersin gider."

"Hayır; efendim," dedim, "harcamak istemiyorum. Zaten hiç istemiyorum... altı bini de istemiyorum. Hepsini sizin almanızı istiyorum; size vermek istiyorum... altı bini ve geri kalanın hepsini."

Şaşırmış görünüyordu. Ne yapmak istediğimi anlayamamış gibi bir hali vardı.

"Haydaa, ne demek istiyorsun, yavrum?" dedi.

"Bana bununla ilgili soru sormayın, n'olur. Alacaksınız... değil mi?"

"Doğrusu buna pek şaştım," dedi. "Bir sorun mu var?"

"Lütfen alın ve bana bir şey sormayın," dedim. "Sormazsanız yalan uydurmaya mecbur kalmam."

Biraz düşündükten sonra şöyle dedi:

"Haa. Şimdi anladım galiba. Tüm mallarını bana *satmak* istiyorsun... vermek değil. Bu daha doğru olur."

Bir kâğıdın üzerine bir şeyler yazıp baştan sona okuduktan sonra devam etti:

"Al bakalım... gördüğün gibi, 'bedeli karşılığında' yazıyor. Yani senden satın aldım ve sana bedelini ödedim. İşte bir dolar. Haydi, imzala şurayı."

İmzaladım ve oradan ayrıldım.

Bayan Watson'in zencisi Jim'de yumruk kadar bir kıl topağı vardı. Topağı bir öküzün dördüncü midesinden çıkarmıştı ve büyü yapmakta kullanıyordu. İçinde bir ruh olduğunu ve her şeyi bildiğini söylüyordu. O gece yanına gittim ve babamın geri döndüğünü, çünkü ayak izlerini karda gördüğümü söyledim. Onun ne yapacağını bilmek istiyordum, acaba kalacak mıydı? Jim kıl topağını çıkardı ve ona bir şeyler söyledi, sonra da yukarı kaldırıp yere bıraktı. Topak çok katı görünüyordu ve sadece birkaç santim yuvarlandı. Jim tekrar tekrar denedi ve her seferinde topak aynı şeyi yaptı. Jim dizlerinin üstüne çöküp kulağını topağa dayadı ve dinledi. Ama bir faydası olmadı; topağın konuşmayacağını söyledi. Bazen para verilmezse konuşmuyormuş. Yanımda eski, pürüzsüz bir sahte çeyreklik olduğunu söyledim, ama hiçbir işe yaramazdı, çünkü gümüşü biraz dökülmüş, altından sarısı çıkmıştı; üstelik sarısı görünmese bile geçmezdi, çünkü çok kaygandı ve yağlıymış gibi duruyordu, sahte olduğu şıp diye anlaşılırdı. (Ona yargıçtan aldığım bir dolardan bahsetmeyi kesinlikle düşünmüyordum.) Epeyce kötü bir para olduğunu söyledim, ama belki de kıl topağı alırdı, çünkü aradaki farkı bilmiyor olabilirdi. Jim parayı kokladı, ısırdı, ovaladı ve işe yarayacağını söyledi, çünkü kıl topağına parayı gerçek diye yutturmanın bir yolunu biliyordu. Çiğ patatesi ikiye bölüp çeyrekliği araya koyacak ve bütün gece orada tutacaktı. Sabah olunca artık sarısı görünmeyecekti, para kaygan da olmayacaktı ve sadece kıl topağı değil, kasabadaki herkes parayı hiç düşünmeden alacaktı. Patatesin bu işe yaradığını önceden ben de biliyordum, ama unutmuştum.

Jim çeyrekliği kıl topağının altına koydu ve dizlerinin üstüne çökerek tekrar dinledi. Bu sefer kıl topağının işlediğini söyledi. Eğer istersem bana geleceğimin tamamını anlatabilirmiş. Ben de anlatmasını istedim. Böylece kıl topağı Jim'le konuştu, Jim de falı bana anlattı. Şöyle dedi:

"Baban da bilmiyoğ şimdi ne yapacak. Kimileyin gitmeyi düşünüyoğ, kimileyin kaliim diyoğ. Boş veğmek en iyisi madem, bığak adam yüğüsün kendi yolunda. İki melek dolaşıyoğ başının üstünde. Biği ak, pağlıyoğ, öbüğü kapkağa. Beyaz olan onu biğ süreliğine doğğu yola çağığıyoğ, sonğa siyah oğtaya çıkıp heğ şeyi mahvediyoğ. Gün geliğ, biğisi onu avucuna alığ, ama hangi bilinmez. Ama senin baht açık. Hayat boyunca çok değt göğmek sen, ama çok da sevinç vağ. Kimileyin yağalanmak, kimileyin hasta olmak sen, fakat hep tekğağ iyi olucan. Hayatında iki kız vağ. Biği beyaz, biği esmeğ. Biği zengin, biği yoksul. İlkin yoksul olanla evlenicen sen, sonğa da zengin olanla. Kaçıyoğsun sudan, uzak duğuyoğsun ve işin ucunda asılmak vağsa eğeğ tehlikeye atılmıyoğsun."

O gece mumu yakıp odama çıktığımda, babamı karşımda buldum, ta kendisiydi!

Beşinci Bölüm

Kapıyı arkamdan kapatmıştım. Sonra öbür yana döndüm ve işte oradaydı. Ondan hep korkardım, beni çok döverdi. Şimdi de korkarım sanıyordum, ama biraz sonra yanıldığımı fark ettim... yani ilk sarsıntıyı atlattıktan sonra, yeniden nefes almaya başladığımda, hemen sonra anladım ki ondan pek de fazla korkmuyormuşum.

Neredeyse elli yaşına basmıştı ve yaşını gösteriyordu. Omuzlarından aşağı inen uzun, yağlı ve darmadağınık saçları önüne döküldüğünden gözleri sarmaşıkların ardındaymışçasına parlıyordu. Saçlarına hiç ak düşmemişti, uzun ve karmakarışık favorilerine de. Saçlardan göründüğü kadarıyla rengi uçup gitmişti; yüzü bembeyazdı; ama başkalarınınki gibi beyaz değil, insanın midesini kaldıran bir beyaz, insanın tüylerini ürperten bir beyaz -ağaç kurbağası beyazı, balık karnı beyazı. Kıyafetleri ise- tam anlamıyla paçavraydı. Bir ayağının bileğini öbür dizine koymuştu; o ayağında da çizmesinin burnundaki delikten görünen iki parmağını oynatıp duruyordu. Şapkasını yere koymuştu; geniş kenarlı eski püskü siyah şapkanın tepesi içine göçmüş, tencere kapağı gibi olmuştu.

Orada hiç kıpırdamadan bakakaldım; o da sandalyede biraz kaykılarak oturmuş beni süzüyordu. Mumu bir yere koydum. Pencerenin açık olduğu dikkatimi çekti, demek ki verandadan tırmanmıştı. Beni tepeden tırnağa süzmeyi sürdürüyordu. Sonra konuştu:

"Kolalı giysiler ha... vay canına. Ekâbir mi olucan şimdi başıma, öyle mi?"

"İster olurum, ister olmam," dedim.

"Bana karşılık vermeye kalkma," dedi. "Yokluğumda bayağı havalara girmişin sen. Ama ben bilirim senin havanı söndürmesini. Mektebe de gidiyormuşun diyorlar, okuyup yazabiliyormuşun. Baban ümmidir diye kendini ondan iyi bellersin artık, ha? Ama ben seni adam ederim, hiç merak etme. Böyle eften püften saçmalıklarla uğraşmanı kim söyledi sana, ha?.. Kim söyledi diyorum?"

"Dul bayan. O söyledi."

"Dul demek, ha?.. Onu alakadar etmeyen işlere burnunu sokmasını dula kim söyledi peki?"

"Kimse ona bir şey söylemedi."

"Ben ona her işe maydanoz olmayı gösteririm. Şimdi dinle beni... Lamı cimi yok, bırakacaksın o mektebi. Babalarını adamdan saymayan oğullar yetiştirmeyi ve babalarından üstünmüş gibi davranmalarına müsaade etmeyi gösteririm onlara. Bir daha o mektebin civarında elime geç sen, duydun mu beni? Ananın da okuma yazması yoktu. Aileden hiç kimse ölene dek tek satır okuyamadı. Ben de okuyamam, ama sen tutmuş şimdi karşımda burnundan kıl aldırmıyorsun. Böyle işlere sabrım yok, bilesin. Ha, şöyle bir oku da görelim bakalım."

Bir kitap alıp General Washington ve savaşlarla ilgili bir şey okumaya başladım. Daha yarım dakika okumamıştım ki kitaba elinin tersiyle vurduğu gibi odanın öbür ucuna uçurdu.

"Demek öyle. Okuyorsun. İlk başta inanmamıştım. Bana bak velet, bu afra tafraları bırakacaksın. Sabrımı taşırma. İki seksen uzatırım seni zekâ küpü; hele seni bir daha o okulun etrafında göreyim, dayaktan gebertirim. Okumaya başladın mı tutar dindarlığa da soyunursun sen. Böyle evlat olmaz olsun."

İnekleri ve bir çocuğu gösteren mavi sarı minik bir resim gördü.

"Neymiş bu?"

"Dersimi iyi öğrendiğim için verdikleri bir şey."

Resmi aldığı gibi yırtıp attı.

"Ben sana daha iyisini vereceğim... temiz bir dayak."

Bir süre kendi kendine mırıldanarak ve hırıldayarak oturduktan sonra yine konuştu:

"Demek o güzel kokan hanım evlatları gibi oldun? Yataklar, pijamalar; aynalar; yerde halılar malılar... ama öz baban tabakhanede domuzlarla yatsın. Olmaz olsun böyle evlat. Vallahi senin afra tafranı öyle bir dağıtırım ki. Ne bu havalar... zenginmişsin diyorlar. Ha?.. Nasıl oluyor?"

"Yalancılar... atıyorlar."

"Bana bak... doğru düzgün konuş benimle. Zaten sabrımın sonundayım, şımarıklık istemez. İki gündür kasabadayım ve herkes senin zenginliğinden konuşuyor. Ta nehrin aşağısında duydum hikâyeyi. O yüzden geldim. Yarın bana o parayı vereceksin... Hepsini."

"Hiç param yok."

"Yalancı. Yargıç Thatcher'da duruyor. Gidip alacaksın. Hepsini bana vereceksin."

"Dedim ya hiç param yok. Git Yargıç Thatcher'a sor; aynısını söylesin sana."

"İyi ya, gider sorarım. Sonra da hepsini sökül derim, sökülmezse nedenini anlarım. Kaç paran var şimdi cebinde? Ver hepsini."

"Ama sadece bir dolarım var; onunla da şey yapacaktım..."

"Ne yapacağından bana ne... dökül bakalım."

Doları aldı, gerçek mi diye kenarından dişledi. Sonra da kasabaya gidip biraz viski alacağını söyledi, gün boyunca tek damla içmemiş. Pencereden verandaya çıktıktan sonra tekrar başını içeri soktu, afra tafralarım ve ondan üstün olmaya kalktığım için beni suçladı. Tam gittiğini sanmıştım ki pencerede yine kafası göründü ve okulu bırakmam için uyardı, aksi takdirde beni bir köşede kıstırıp eşek sudan gelinceye dek sopa çekecekti.

Ertesi gün sarhoş kafayla tutup Yargıç Thatcher'ın kapısına dayanmış, gözünü korkutarak parayı almaya çalışmış, bu bir işe yaramayınca da ondan davacı olacağına yemin etmiş.

Yargıç ile dul bayan beni ondan kurtarmak ve içlerinden birini yasal vasi atamak için mahkemeye başvurdu; ama o sırada yeni bir yargıç atanmıştı ve benim pederi tanımıyordu: O yüzden mahkemelerin mecbur kalmadıkça

ailelere müdahale edip onları ayırmasının doğru olmadığını söyledi. Bir çocuğu babasından mahrum etmek istemezmiş. Yargıç Thatcher ile dul bayan da ister istemez bu işin peşini bıraktılar.

Bizim ihtiyar sevincinden yerinde duramaz oldu. Ona para vermezsem her yerim morarana kadar kötek atacağını söyledi. Yargıç Thatcher'dan üç dolar ödünç aldım. Babam parayı alıp, hemen küp gibi içmeye koyuldu, sonra da naralar atarak, küfürler ederek sallana sallana kasabayı turlamaya başladı. Eline bir tava alıp tangırdatarak neredeyse gece yarısına kadar ortalıkta dolandı. Onu içeri attılar; ertesi gün de mahkemeye çıkıp bir hafta ceza aldı. Ama halinden çok memnundu; artık oğluna söz geçirebildiğini, bundan sonra ona dünyayı zindan edeceğini söylüyordu.

Hapisten çıktıktan sonra yeni yargıç onu adam edeceğini söylemiş. Babamı kendi evine almış, tiril tiril giydirmiş, tabiri caizse eski bir dostuymuş gibi, ona ailesinin sofrasında kahvaltı, öğlen yemeği ve akşam yemeği yedirmiş. Akşam yemeğinden sonra içkiyi bırakması için öyle bir konuşma yapmış ki bizim ihtiyar gözyaşlarına boğulmuş, o zamana kadar aptallık ettiğini ve hayatını boşa harcadığını söylemiş; şimdi artık yeni bir sayfa açacak, kimsenin utanç duymayacağı bir adam olacakmış ve yargıcın da ona yardımcı olacağını, hor görmeyeceğini umuyormuş. Yargıç bu sözleri duyunca onu neredeyse kucaklayacakmış. O da ağlamaya başlamış, karısı da gözyaşlarına boğulmuş. Babam o güne dek hep yanlış anlaşıldığını söylemiş, yargıç da ona inandığını söylemiş. Bizim ihtiyar tek istediğinin kendisine duygudaşlık gösterilmesi olduğunu söylemiş; yargıç ona hak vermiş ve yeniden ağlaşmaya başlamışlar. Yatma zamanı geldiğinde bizim ihtiyar ayağa kalkıp elini onlara uzatarak şöyle demiş:

"Şu ele iyi bakın baylar ve bayanlar. Tutun bu eli. Sıkın bu eli. Bu elin sahibi eskiden domuzun tekiydi, ama artık öyle değil, artık yeni bir hayata başlayan bir adamın eli bu, artık dönmektense ölecek olan birinin eli. Sözlerimi iyi dinleyin... bunları söylediğimi hep hatırlayın. Artık temiz bir el bu; sıkın bu eli... korkmayın."

Böylece ağlayarak her biriyle tokalaşmış. Yargıcın karısı tutup öpmüş bile elini. Sonra bizim ihtiyar bir taahhüt yazdırıp altına işaretini koymuş. Yargıç, o güne kadarki en kutsal anın yaşandığı gibi bir şeyler söylemiş. Bizim pederi kimsenin kalmadığı çok güzel bir odaya yerleştirmişler. Herkes yattıktan sonra bizimki susuzluğa dayanamayıp pencereden veranda

çatısına çıkmış, bir payandadan aşağı kaymış ve en sertinden bir şişe içki karşılığında ceketini satmış. Sonra da odaya geri çıkıp bir güzel âlem yapmış. Sabaha karşı burnunun ucunu göremeyecek bir halde tekrar pencereden çıkmış, verandanın çatısından yuvarlanıp düşmüş ve sol kolunu iki yerinden kırmış. Güneş yükseldikten sonra biri onu bulduğunda soğuktan donmak üzereymiş. Yukarıda yattığı odaya çıktıklarında, sebep olduğu hasara anlam vermekte zorlanmışlar.

Yargıç küplere binmiş. Bizim ihtiyarın ancak namlunun ucunda ıslah olacağını, başka türlüsünün mümkün olmadığını söylemiş.

Altıncı Bölüm

Çok geçmeden bizim peder iyileşti ve ortalıkta dolanmaya başladı. Parayı alabilmek için Yargıç Thatcher'a dava açtı, okula gitmeyi bırakmadığım için de benim peşimde dolanmaya başladı. Birkaç kez yakalayıp feci şekilde sopa attı, ama okula gitmeyi sürdürdüm ve çoğunlukla da ya hiç gözüne görünmedim ya da ondan hızlı koşarak izimi kaybettirdim. Aslında önceden pek okula gitmek istemiyordum, ama galiba artık sırf babama inat gitmeye başlamıştım. Mahkeme epeyce yavaş ilerliyordu, anlaşıldığı kadarıyla daha başlamamıştı bile. Bu yüzden babam beni dövmesin diye zaman zaman yargıçtan onun için iki-üç dolar ödünç alıyordum. Eline para geçer geçmez küp gibi içiyordu ve her içtiğinde de kasabayı birbirine katıyordu. Haliyle her seferinde onu içeri atıyorlardı. Tam ona yaraşır bir hayat sürüyordu; bu davranış tarzı tam ona göreydi.

Dul bayanın etrafında çok dolanmaya başladı. En sonunda dul bayan bir daha gözüne gözükürse başının belaya gireceğini söyledi ona. Bunun üzerine iyice *delirdi.* Huck Finn'in patronunun kim olduğunu ona göstereceğini söyledi. Bahar geldiğinde bir gün derenin orada tuzak kurup beni yakaladı, bir kayığa bindirip nehrin üç mil kadar yukarısına götürdü. Oradan da nehrin Illinois yakasına geçirdi. Bu yaka ormanlıktı ve eski bir ahşap kulübeden başka bir şey yoktu. Ağaçlar da öylesine sıktı ki tam yerini bilmeden kulübeyi bulmak imkânsızdı.

Beni hiç yanından ayırmadığından, bir kez bile kaçma fırsatı bulamadım. O eski kulübede yaşıyorduk, geceleri de daima kapıyı kilitliyor ve anahtarı yastığının altına koyuyordu. Nasıl becerdiyse bir tüfek çalmıştı. Orada avlanarak ve balık tutarak geçiniyorduk. Zaman zaman beni içeri kilitleyip kayığa atlıyor, üç mil aşağıdaki bir dükkâna gidiyor, tuttuğu

balıklara ya da avladığı hayvanlara karşılık viski alıyordu. Eve dönünce de içip içip kafayı buluyor ve beni dövüyordu. Dul bayan sonunda nerede olduğumu öğrenmişti ve beni geri getirmesi için bir adam gönderdi, ama babam adamı silahla kovaladı. Çok geçmeden bulunduğum yere alıştım ve hatta ikide bir kötek yemek dışında oradaki hayatı sevmeye başladım.

Bütün gün tütün içip balık tutmak, hiç ders çalışmadan yan gelip yatmak insanı hem tembelleştiriyor hem de keyfini yerine getiriyordu. İki ay kadar geçtikten sonra üstümdekilerin hepsi pis paçavralara döndü. Sürekli yıkandığım, tabakta yemek yediğim, saçımı taradığım, saatinde yatağa girip saatinde kalktığım, sürekli kitaplarla uğraştığım ve bizim Bayan Watson'dan sürekli azar işittiğim dul bayanın evini niye o kadar sevdiğimi bilmiyordum artık. Geri dönmek istemiyordum. Dul bayan sevmediği için küfretmeyi bırakmıştım, ama babam itiraz etmediğinden yine başlamıştım. Aslına bakarsanız ormanda epeyce iyi vakit geçiriyordum.

Ama babam bir süre sonra köteği o kadar artırdı ki dayanamaz oldum. Her yanım yara bere içinde kalmıştı. Üstelik sık sık çekip gidiyor; beni içeride kilitli bırakıyordu. Bir keresinde kapıyı kilitleyip üç gün geri gelmedi. Kendimi korkunç derecede yalnız hissediyordum. Bir yerlerde boğulduğunu ve bir daha asla dışarı çıkamayacağımı düşündüm. Çok korkmuştum. Oradan kaçmak için bir yol bulmaya karar verdim. Daha önce kulübeden çıkmak için çok uğraşmış ama bir yolunu bulamamıştım. Pencereler o kadar küçüktü ki bir köpek bile sığmazdı. Bacayı denedim ama orası da çok dardı. Kapı kalın meşe kalaslarındandı. Babam kendisi dışarıdayken evde bıçak filan bırakmamaya dikkat ediyordu. Kulübenin her tarafını belki yüz kez araştırdım. Aslında etrafı araştırmaktan başka bir işim de yoktu, çünkü vakit geçirmek için tek çare buydu. Fakat bu sefer nihayet bir şey bulmayı başarmıştım. Çatı kirişiyle tavandaki kalasların arasına sıkıştırılmış paslı, sapsız bir testereydi bu. Testereyi yağlayıp çalışmaya koyuldum. Duvardaki çatlakların arasından rüzgâr gelip de mumu söndürmesin diye kulübenin arka tarafında, masanın ardındaki odunlara çivilenmiş eski bir at battaniyesi vardı. Masanın altına girip battaniyenin ucunu kaldırdım ve en alttaki kütüğü keserek geçebileceğim büyüklükte bir delik açmak için çalışmaya başladım. Bu iş epeyce uzun sürdü, ama babamın silahının ormanda patladığını duyduğumda bitirmek üzereydim. Hemen etraftaki talaşı temizledim, battaniyeyi yerine astım ve testeremi sakladım. Çok geçmeden babam kapıda belirdi.

Keyfi pek yerinde değildi — yani her zamanki gibiydi. Kasabaya indiğini ve her şeyin kötü gittiğini söyledi. Avukatı ona duruşmalar başlayabilirse davayı kazanacağını ve parayı alacağını söylemiş, ama işi uzatmanın yolları varmış ve Yargıç Thatcher hepsini çok iyi biliyormuş. Ayrıca beni babamın elinden almak ve dul bayanın yasal vasim tayin edilmesiyle beni onun bakımına vermek için başka bir dava daha açılmış ve bu seferkini kazanacak gibi görünüyorlarmış. Bunu duyunca tedirgin oldum, çünkü dul bayanın evine gitmek, kısıtlanmak ve "adam olmak" istemiyordum artık. Bizim ihtiyar sövmeye başladı, aklına gelen her şeye ve herkese sövdü, sonra kimseyi atlamadığından emin olmak için hepsine bir daha sövdü ve nihayet genel olarak her şeye iyice söverek son bir cila attı. Bu son sövdüklerinden bazılarının adını bile bilmediğinden sıra onlara gelince "adı her neyse onun" diyor; sonra devam ediyordu.

Dul bayan beni almaya kalkarsa gününü göreceğini söyledi. Sürekli onları gözleyecekmiş ve ona oyun oynamaya kalkarlarsa beni saklamak için altı yedi mil ötede başka bir yer daha biliyormuş. Orada artık yorgunluktan ölünceye dek arasalar bile beni bulamazlarmış. Bunu duyunca yine endişelendim, ama bir dakikalığına sadece; hemen sonra kararımı verdim, oturup onun bunu yapmasını bekleyecek halim yoktu herhalde.

Babam getirdiği malzemeyi taşımam için beni kayığın oraya gönderdi. Kayıkta yirmi beş kiloluk bir mısır çuvalı, domuz pastırması, cephane, on altı litrelik bir viski fıçısı, kıtık yapmak için eski bir kitap ve iki gazete, biraz da halat vardı. Bir kısmını yüklenip götürdüm, sonra da dönüp dinlenmek için kayığın baş tarafına uzandım. Kulübeden çıkmadan önce tüfeği ve olta takımını alacak, orman tarafından kaçacaktım. Tek bir yerde takılıp kalmayacak, oradan oraya dolaşacaktım. Genellikle geceleri yolculuk edecek, hayatta kalmak için avlanacak ve balık tutacak, bizim pederin de dul bayanın da beni asla bulamayacağı kadar uzaklaşacaktım. Babam yeterince içip sızarsa ki büyük ihtimalle sızacaktı, geceleyin kalasın geri kalanını kesip çıkabileceğimi düşündüm. Bu düşüncelere öyle dalmıştım ki vaktin nasıl geçtiğini unutmuşum. En sonunda bizimkinin seslendiğini ve uyuyup kaldım mı, yoksa boğuldum mu diye sorduğunu duydum.

Her şeyi içeri taşıdığımda hava kararmak üzereydi. Ben akşam yemeğini pişirirken bizim peder önden birkaç tek attı, sonra yeniden küfretmeye başladı. Kasabada sarhoş olmuş ve bir hendekte yatmıştı, tam görülecek

manzaraydı doğrusu. Her yeri öyle çamura batmıştı ki insan onu Adem babanın ta kendisi sanabilirdi. Kafayı bulunca hep hükümete söverdi. Yine başladı:

"Böyle hükümet olmaz olsun! Şöyle bir durup bakmak yeter ne olduğunu görmeye. Şu hukuk dedikleri, bir adamın oğlunu elinden almaya dünden hazır — öz oğlunu hem de, yetiştirirken bin türlü dert ve sıkıntıya katlandığı oğlunu. Adamcağız evladını en sonunda yetiştirdim derken, artık bir iş bulup ona bakacağım, kendisinin biraz huzur bulacağım beklerken, kanunlar dikiliveriyor karşısına. Böyle hükümet mi olurmuş! Olmaz, böyle olmaz. Hukuk şu bizim Yargıç Thatcher'ı tutuyor ve malımı elimden almasına yardım ediyor. İşte kanunlar bu işe yarıyor. Onların hukuk dediği şey altı bin dolarlık bir adamı soyup soğana çeviriyor ve böyle eski kulübelere tıkıyor, domuzların bile giymeyeceği kıyafetlerle dolaştırıyor onu. Bu mu hükümet! Bu hükümette kim hakkını arayabilir? Bazen şu ülkeden çekip gitsem, bir daha dönmesem diyorum. Bunu onlara da *söyledim*. Bizim Thatcher'ın suratına söyledim hem de. Kaç tane adam beni duydu, hepsi şahit oldu. Bu ülkeden basıp gitmek, bir daha da geri dönmemek için üstüne para bile veririm, dedim. Aynen böyle söyledim işte. Şu şapkama bakın, dedim... şapka mı denir buna... tepesi açılıveriyor ve çeneme kadar iniyor. Artık şapka olmaktan çıkmış, sanki kafam soba borusuna girmiş gibi. Şuraya bak dedim, işte böyle bir şapka giydiriyorsunuz bana, kasabanın en zenginlerinden birine. Ah bir hakkımı alabilsem.

Ya, ne âlâ hükümet, ne âlâ. İyi dinle beni. Ohio'lu özgür bir zenci köle var orada, ama melez, neredeyse beyazlar kadar beyaz. Görüp görebileceğin en beyaz gömlekle geziyor; en güzelinden şapka takıyor. Kasabada onun kadar iyi giyinen hiç kimse yok. Köstekli bir altın saati, gümüş topuzlu bastonu var. Eyaletteki en sunturlu, en moruk, en zengin züppe işte. Bir de ne diyorlar biliyor musun? Üniversitede profesörmüş efendim, her dili konuşurmuş ve her şeyi bilirmiş. Tüm bunlar yetmezmiş gibi... Yaşadığı eyalette oy bile kullanabiliyormuş. Bu ne densizlik! Dedim bu memleketin hali ne olacak böyle... Seçim günü tam sandığın başına gidiyordum ki, yani yürüyemeyecek kadar kafayı bulmasam gidecektim ki, bu ülkede zencilerin oy verebildiği bir eyalet var dediler. Oracıkta çark ettim. Bir daha asla oy atmam dedim. Aynen böyle dediydim, hepsi de duydu zaten. Memleket yansın bana ne...

Bir daha hayatta oy filan vermem. Bir de o zencideki havaları görecektin... ben onu itekleyip geçivermesem yol bile vermeyecekti. Niye bu zenciyi müzayedeye çıkarıp satmıyorlar... söylesenize neden, dedim. Ne cevap verdiler biliyor musun? Meğer eyalette altı ay kalmadan satılamazmış ve daha altı ay olmamışmış efendim. Aha işte sana bir örnek daha. Özgür bir zenciyi eyalette altı ay kalmadan satamayan hükümete hükümet diyorlar bir de.

Hem kendisi de hükümetim diyor, işine de devam ediyor, kendini hükümet sanıyor ya; serseri, hırsız, iğrenç, beyaz gömlekli özgür bir zenciyi yakalayıp satmak için tam altı ay kılını bile kıpırdatmadan bekliyor..."

Babam hiç durmadan konuşuyor, titreyen ayaklarının onu nereye götürdüğüne dikkat etmiyordu. Domuz tuzlaması teknesine takılıp kafa üstü yuvarlandı, iki incik kemiğinin ikisini de bir yerlere vurdu, ondan sonraki konuşması dehşetli bir sövgüye döndü — çoğunlukla o zenciye ve hükümete küfürler savuruyordu, ama tekne de bu sövgüden payını aldı. Kulübenin içinde önce bir ayağının, sonra diğerinin üstünde zıpladı, derken tekneye bir tekme savurdu. Ama bir hata yapmıştı, çünkü o ayağındaki çizmenin burnu delikti ve iki parmağı dışarıdaydı. Öyle bir ulumaya başladı ki tüylerim diken diken oldu. Sonra sızlayan ayak parmaklarını tutarak tozların arasında acıyla yuvarlanmaya başladı. Bu arada eskisinden de sunturlu küfürler savuruyordu. Bitirdiğinde bu kez kendini aştığını belirtmeyi unutmadı. Sowberry Hagan'ı altın çağında dinlemişti, ama şimdi onu bile solda sıfır bırakıyordu, gerçi bana biraz atıyor gibi geldi.

Babam yemekten sonra fıçıya baktı ve iki kere kafayı çekmeye, bir kere de tümden uçmaya yetecek kadar viskisi olduğunu söyledi. Hep böyle derdi. Yaklaşık bir saat içinde körkütük sarhoş olacağını hesaplamıştım, ondan sonra ya anahtarı çalacak ya da kalasları kesecektim. İçtikçe içti, en sonunda da battaniyelerin üstüne yıkıldı, ama şansım yaver gitmemişti. Derin uykuya dalmak yerine dönüp duruyordu. Uzun süre hırıltılar ve iniltiler çıkarmaya, sağa sola dönmeye devam etti. En sonunda o kadar uykum geldi ki gözkapaklarımı açık tutamaz oldum. Bir ara artık tamamen dalmışım ve mumu söndürmek bile aklıma gelmemiş.

Ne kadar uyudum bilemiyorum, ama aniden korkunç bir çığlık beni uyandırdı. Babam çılgına dönmüş gibi etrafta koşturuyor, "Yılan var! Yılan!" diye bağırıyordu. Bir tanesinin bacağından yukarı tırmandığını

söyledi, ardından bir çığlık daha koparارak havaya sıçradı ve birinin onu yanağından soktuğunu söyledi — ama ortalıkta yılan filan görmüyordum. "Çek şunu üstümden, çek şunu üstümden, şimdi de boynumdan soktu!" diye bağırarak kulübenin içinde dört dönüyordu. Bir adamın gözlerinin böyle fal taşı gibi açıldığını hiç görmemiştim. Çok geçmeden bitkin düştü ve soluk soluğa yere yıkıldı. Ardından yerde yuvarlanmaya, sağa sola tekme atmaya, boşluktaki bir şeyleri tokatlamaya, yumruklamaya başladı. Bağıra bağıra şeytanların onu ele geçirdiğini söylüyordu. Ama sonra iyice yoruldu ve bir süre inleyerek kıpırtısız yattı. Nihayet iyice hareketsizleşti, sesi kesildi. Ormanın uzak yerlerinde baykuşların öttüğünü, kurtların ulududuğunu duyabiliyordum, kulübenin içini korkunç bir sessizlik kaplamıştı. Babam bir köşeye serilip kalmıştı. Biraz sonra doğruldu, kulağını bir yana verip dinlemeye başladı. Kısık sesle konuşmaya başladı:

"Rap... rap... rap; ölüler kalkıyor; rap... rap... rap; arkamdan geliyor; ama gitmem... Aah, işte geldiler! Dokunmayın... Çekilin! Çekin ellerinizi... Çok soğuk elleriniz; bırakın beni... Aah, elleşmeyin bu garibana!"

Gitmeleri için diz çöküp onlara yalvararak emekleye emekleye ilerledi. Battaniyesine sarınıp yalvarmayı sürdürerek çam ağacından eski masanın altına girdi ve orada ağlamaya başladı. Battaniyenin altında hıçkırıklara boğulduğunu duyabiliyordum.

Bir süre sonra masanın altından çıktı, çılgına dönmüş bir halde ayağa fırladı, beni gördü ve hemen üstüme yürüdü. Elinde bir sustalıyla beni kovalıyor; kulübenin içinde dört dönerken benim Ölüm Meleği olduğumu, beni öldüreceğini ve böylece bir daha onu almaya gelemeyeceğimi haykırıyordu. Ona yalvardım, benim bir gariban Huck olduğumu söyledim; ama korkunç, cırlak bir kahkaha attı, kükreyerek, söverek kovalamaya devam etti. Bir keresinde aniden dönüp kolunun altından geçmeye çalışırken beni ceketimin ensesinden yakalayıverdi. İşimin bittiğini sandım, ama sonra şimşek gibi ceketten sıyrılıp kendimi kurtardım. Çok geçmeden tekrar bitkin düştü, sırtını kapıya dayayıp soluklanırken orada biraz dinlendikten sonra beni öldüreceğini söyledi. Ardından iyice kaykılıp bıçağı altına sakladı, biraz uyuyup gücünü toparlayacağını, sonra da bana kimin kim olduğunu göstereceğini söyledi.

Az sonra tamamen uykuya daldı. Oturağı sökülmüş eski sandalyeyi elimden geldiği kadarıyla sessizce, yavaş yavaş çektim, üstüne çıkıp tüfeği

duvardan indirdim. Dolu olup olmadığını harbisiyle kontrol ettim, dolu olduğunu anlayınca da namlusunu babama çevirerek şalgam fıçısının üstüne koydum ve fıçının arkasına oturup onun kımıldamasını beklemeye başladım. Zaman o kadar yavaş ilerliyordu ve etraf öyle sessizdi ki.

Yedinci Bölüm

"Kalk bakalım! N'idiyorsun burada?"

Gözlerimi açıp etrafa bakındım ve nerede olduğumu anlamaya çalıştım. Güneş tepeye yükselmişti ve ben uyuyakalmıştım. Babam tepemde dikilmişti, hırçın ve iyiden iyiye solgun görünüyordu. Devam etti:

"Bu tüfeğin burada ne işi var?"

Gece neler yaptığını hatırlamadığını anlamıştım, o yüzden şöyle dedim:

"Birileri içeri girmeye çalıştı, o yüzden indirdim."

"Beni niye kaldırmadın?"

"Kaldırmaya çalıştım, ama olmadı, yerinden bile kıpırdamadın."

"İyi, tamam. Bütün gün burada gevezelik etmeyeceksin herhalde. Çık dışarı da oltalarda kahvaltılık balık var mı bak hele. Az sonra ben de gelirim."

Kapıyı açtı ve hemen dışarı fırlayıp nehrin yukarısına doğru yürüdüm. Suda ağaç dalları yüzüyordu, ayrıca ağaç kabukları da vardı. Nehrin yükselmeye başladığını anlamıştım. Kasabada olsam bu çok işime gelirdi. Haziran taşkınları bana hep uğurlu gelirdi, çünkü nehir yükselmeye başlar başlamaz balyalar halinde yakacak odun ve tahta sal parçaları aşağı inerdi — kimi zaman bir düzine oduna bir arada rastlardım. Onları yakalayıp oduncuya ya da doğrudan kereste fabrikasına satardım.

Bir yandan babam geliyor mu diye bakarak, bir yandan da taşkın neler getiriyor diye nehri araştırarak kıyıdan yukarı doğru yürüdüm. Çok geçmeden bir kano gördüm. Çok da güzeldi, dört metre boyundaydı ve

ördek gibi süzülüyordu. Üstümü başımı bile çıkarmadan hemen kurbağa gibi, kafa üstü suya daldım ve kanoya doğru yüzdüm. İçinde birinin uzanmış beklediğini düşünüyordum, çünkü insanlar şaka olsun diye bunu sık sık yaparlar. Birisi onlara kayıkla iyice yaklaşınca da aniden doğrulup onun haline gülerler. Ama bu sefer öyle olmadı. Başıboş bir kano olduğu belliydi. Kanoya çıkıp kıyıya yanaştırdım. Bizim moruk kanoyu görünce sevinir diye düşünüyordum — neredeyse on dolarlık bir kanoydu. Ama kıyıya vardığımda babam henüz ortada yoktu. Her tarafı sarmaşıklar ve söğütlerle kaplı minik bir dere ağzına kanoyu çekerken aklıma başka bir şey geldi. Kanoyu güzelce saklayacaktım, sonra da ormandan kaçmak yerine nehirden elli mil kadar aşağı inip bir yerlerde kamp kuracaktım. Böylece yürümekten tabanlarım da patlamayacaktı.

Bizim kulübeye epey yakın bir yerde olduğumdan sürekli bizim moruk geldi gelecek diye ürküyordum. Ama yine de kanoyu sakladım, sonra da söğütlerin arasından kulübeden tarafa baktım. Babam yolun sonunda bir kuşa nişan alıyordu. Demek ki kanoyu fark etmemişti.

Babam yanıma geldiğinde bir oltayı toparlamak için gayretle çalışıyordum. Çok yavaş olduğum için söylendi, ama nehre düştüğüm için bu kadar uzun sürdüğünü söyledim. Islanmış olduğumu fark edeceğini ve sorular sormaya başlayacağını biliyordum çünkü. Oltalardan beş yayınbalığı toplayıp eve döndük.

Kahvaltıdan sonra ikimize de bir ağırlık çöktü ve bir yerlere uzanıp uyuklamaya başladık. Bu sırada kaçtıktan sonra babam ya da dul bayan peşime düşmesin diye bir çare arıyordum. Yokluğumu fark etmelerinden evvel yeterince uzaklaşacak kadar şanslı olmayı ummaktan daha emin bir yol bulmalıydım. İnsan başına neler geleceğini bilemez. Bir süre için aklıma hiçbir çözüm gelmedi, ama sonra babam bir ara fıçıdan su almak için kalktığında şöyle dedi:

"Evin yakınlarına yine birileri gelirse beni uyandıracaksın, anladın mı? O adamın iyi niyetle geldiğini hiç sanmam. Çeker vururum. Bir dahaki sefere beni kaldıracaksın, duydun mu?"

Sonra tekrar uzanıp uyumaya başladı — ama onun bu sözleri tam da aradığım fikri bulmamı sağlamıştı. Şimdi beni kimsenin takip etmemesi için bir yol buldum galiba, dedim kendi kendime.

On iki gibi kalkıp tekrar kıyıya gittik. Nehir daha hızlı akmaya başlamıştı ve taşkın yüzünden bir sürü ağaç dalı ve odun sürükleniyordu. Biraz sonra bir sal parçası geldi — birbirine bağlanmış dokuz kütük vardı. Hemen kayıkla gidip salı kıyıya çektik. Ardından yemek yedik. Başkası olsa bütün gün bekleyip daha fazla şey yakalamaya çalışırdı, ama bu babamın tarzı değildi. Bir sefer için dokuz kütük yeterliydi. Tek yapması gereken kütükleri kasabaya götürüp satmaktı. Beni içeri kilitleyip kayığa bindi ve salı da yedeğine alıp üç buçuk gibi yola çıktı. O gece gelmeyeceğini biliyordum. İyice uzaklaştığından emin olana dek bekledim, ardından testereyi çıkardım ve kalası kesmeye devam ettim. Babam daha nehrin karşı yakasına varmadan delikten dışarı çıkmıştım. Kayık ve sal çok uzakta iki küçük nokta gibi kalmıştı.

Mısır çuvalını alıp kanoyu sakladığım yere götürdüm, sarmaşıkları ve dalları aralayıp çuvalı kanoya yerleştirdim, sonra domuz pastırmasını getirdim. Onun ardından viski fıçısını taşıdım, evdeki kahve ve şekerin hepsini aldım, cephaneyi de götürdüm. Kıtıkları aldım. Kova ile su kabını aldım. Kepçe, teneke maşrapa, eski testere, iki battaniye, tava ve kahve demliğini de aldım. Misinayı, kibritleri ve diğer şeyleri; para eden her şeyi aldım. Her şeyi silip süpürmüştüm. Bir de balta lazımdı, ama içeride yoktu, sadece odun yığınının orada vardı ve onu da neden bırakmam gerektiğini biliyordum. En son tüfeği aldım, artık bu işi tamamlamıştım.

Delikten girip çıkarak ve bir sürü şey taşıyarak toprakta epeyce iz yapmıştım. Bu yüzden dışarıdan güzelce izlerimi sildim, talaşları temizledim. Ardından kalas parçasını iyice yerine yerleştirdim, yerinde durması için iki taş altına, bir tane de önüne koydum — çünkü tam yerine oturmuyordu ve yere de değmiyordu. Ama öyle bir yerleştirmiştim ki bir-iki metre uzakta duran ve oranın kesilmiş olduğunu bilmeyen biri farkına bile varmazdı, üstelik burası kulübenin arkasındaydı ve pek kimsenin geleceği bir yer değildi.

Kanoya kadar olan yol otlarla kaplıydı, bu yüzden orada iz bırakmamıştım. Emin olmak için yine de bir kez gidip gelerek kontrol ettim. Sonra kıyıya gidip nehri gözledim. Her şey yolundaydı. Tüfeği alıp ormanın içine girdim ve avlayacak bir kuş aramaya koyuldum. Onun yerine karşıma yabani bir domuz çıktı. Büyük çiftliklerden kaçan domuzlar ormanda bir süre kalınca vahşileşiyordu. Domuzu vurup kulübenin oraya götürdüm.

Baltayı alıp kapıyı kırdım — var gücümle vurup kalasları parça parça etmiştim. Domuzu alıp içeriye götürdüm ve masanın yanına bir yere getirip baltayla boğazını kestim. Kanı yere aksın diye öylece toprağın üstüne bıraktım — toprak diyorum, çünkü döşeme filan yoktu, kalas konmamış, sadece alttaki toprak sıkıştırılmıştı. Ardından eski bir çuval alıp içine kocaman taşlar koydum — çekmeye gücümün yeteceği kadar doldurmuştum. Çuvalı domuzun bulunduğu yerden itibaren çeke çeke kapıdan geçirdim, ağaçların arasından nehir kıyısına indirip orada suya bıraktım. Hemen batıp gözden kayboldu. Yerde bir şeyin sürüklendiği açıkça anlaşılıyordu. Keşke Tom Sawyer da yanımda olsaydı...

Böyle dolaplar çevirmeye nasıl meraklı olduğunu çok iyi biliyordum, şimdi görse kim bilir ne kurnazlıklar gelirdi aklına. Böyle mevzularda kafası Tom Sawyer kadar zehir gibi işleyen kimse görmedim hayatımda.

Ardından birkaç tel saçımı kopardım, baltayı iyice kana bulayarak saçları üstüne yapıştırdım ve baltayı bir köşeye fırlattım. Ardından domuzu alıp ceketime sararak (böylece kanı yere damlamayacaktı) göğsüme bastırdım. En sonunda da akıntı yönünde yürüyüp evden epeyce uzaklaştıktan sonra kanlara bulanan ceketi ve domuzu nehre attım. Derken aklıma başka bir şey geldi. Kanodaki un çuvalını ve eski testeremi alıp eve geri getirdim. Çuvalı her zamanki yerine koyduktan sonra altına testereyle bir delik açtım — babam her işi sustalısıyla hallettiğinden evde yemek pişirmek için bıçak ve çatal bulunmazdı. Çuvalı evin doğusunda kalan söğütlerin arasından yüz metre kadar taşıyıp beş mil genişlikte ve sazlıklarla kaplı -mevsiminde ördek de çok oluyordu- sığ bir göle götürdüm. Gölün öbür yakasında bir gölet ya da dere vardı ve millerce uzağa gidiyordu. Tam olarak nereye gittiğini bilmiyordum, ama nehre dökülmediği kesindi. Çuvaldan dökülen un göle kadar ince bir iz bırakmıştı. Kıyıda babamın bileğitaşını da yere attım, kazayla düşmüş gibi görünecekti. Sonra un çuvalının altını bir iple sıkıca bağladım, artık dökülmediğinden emin olunca da testereyle birlikte tekrar kanoya götürdüm.

Hava kararmak üzereydi. Kanoyu biraz daha aşağıya indirip suya sarkan söğütlerin altına girdim ve ayın yükselmesini beklemeye koyuldum. Kanoyu bir söğüt gövdesine bağladım. Sonra bir şeyler yedim ve çok geçmeden kanonun içine yatmış, pipomu tellendirerek planımı düşünmeye başlamıştım. Taş çuvalını kıyıya kadar takip edecek, sonra da nehirde cesedimi arayacaklardı. Ayrıca un izini göle kadar takip edecek, oradan da

beni öldürüp eşyaları alan soyguncuları bulmak için dere boyunu aramaya gideceklerdi. Nehirde ölü bedenim dışında bir sürü şey bulacaklardı. En sonunda yorulacak ve aramaktan vazgeçeceklerdi. Tamamdı artık, istediğim yere gidebilirdim. Jackson Adası tam bana göreydi. Adayı iyi biliyordum ve oraya hiç kimse gelmezdi. Geceleri kürek çekerek kasabaya inebilir ve etrafta dolaşıp ihtiyacım olan şeyleri aşırabilirdim. Jackson Adası gayet iyiydi.

Epeyce yorulduğumdan bunları düşünürken uyuyakaldım. Uyandığımda bir an nerede olduğumu hatırlayamadım. Doğrulup biraz endişeyle etrafıma bakındım. Sonra her şeyi hatırladım. Nehir millerce genişlikteymiş gibi görünüyordu. Ay o kadar parlaktı ki yüzlerce metre uzaktan gelip geçen koyu renkli kütükleri tek tek ayırt edebiliyordum. Her şeyin üstüne ölüm sessizliği çökmüştü ve anlaşılan saat geç olmuştu, ayrıca geç olmuş gibi *kokuyordu*. Ne demek istediğimi anlıyorsunuz — doğru sözcükleri seçemiyorum işte her seferinde.

Geniş geniş esneyip gerindim ve tam ipi çözüp yola çıkacaktım ki suyun üstünde uzaklardan gelen bir ses duydum. Hemen kulak kabarttım. Az sonra ne olduğunu anlamıştım. Sessiz gecelerde ıskarmozlara sürtünen küreklerin çıkardığı düzenli bir sesti bu. Söğüt dallarının arasından baktığımda onu gördüm — uzakta bir kayık vardı. İçinde kaç kişi olduğunu göremiyordum. Bana doğru geliyordu ve iyice yaklaştığında içinde tek kişi olduğunu gördüm. O gece gelmesini beklemiyordum, ama belki de babamdı bu. Kayık yanımdan geçerken suyu dalgalandırdı ve çok geçmeden su durgunlaştığında kıyıya doğru kürek çekmeye devam etti. O kadar yakınımdan geçmişti ki tüfeği uzatsam ona dokunabilirdim. Bu gelen kesinlikle *babamdı* — üstelik kürek çekişine bakılırsa tamamen ayıktı.

Hiç vakit kaybetmedim. Biraz sonra kıyıdaki gölgelerin içinden sessizce ama hızla akıntı yönünde gidiyordum. İki buçuk mil kadar gittikten sonra çeyrek mil kadar nehrin ortasına geçtim, zira biraz sonra vapur iskelesinden geçecektim ve insanlar beni görüp seslenebilirlerdi. Sürüklenen kütüklerin arasına daldım, sonra da kürekleri bırakıp kanonun içine uzandım. Bulutsuz gökyüzünü seyrederek ve pipomu tüttürerek orada bir güzel dinlendim. Ay ışığında sırtüstü uzanınca gökyüzü ne kadar da derin görünüyormuş; bunu daha önce hiç fark etmemiştim. Ayrıca böyle gecelerde su ne kadar da uzaktan sesler getiriyordu! Vapur iskelesinde adamlar konuşuyordu. Söyledikleri her kelimeyi duyabiliyordum. Adamlardan biri günlerin

uzadığını ve gecelerin kısaldığını söyledi. Öteki de *bu gecenin* kısalardan biri olmadığını söyledi — sonra kahkahayla güldüler. Aynı şeyi bir daha söyledi ve yine gülüştüler. Ondan sonra başka bir adamı uyandırıp ona da anlatıp güldüler; ama adam gülmedi. Onları tersledikten sonra biraz rahat vermelerini söyledi. Birinci adam bunu karısına söyleyeceğinden bahsetti — o da çok komik bulurmuş. Ama vaktiyle yaptığı şakaların yanında bu seferki solda sıfır kalırmış. Başka bir adam saatin üç olduğunu, günün doğmak için bir haftadan fazla beklemeyeceğini umduğunu söyledi. Sonra konuşmalar giderek uzaklaştı, artık sözcükleri seçemiyordum, ama mırıltıları hâlâ duyabiliyordum. Zaman zaman gülüyorlardı ama sesleri çok uzaktan geliyordu.

Artık vapur iskelesini geçmiştim. Başımı kaldırdığım zaman iki buçuk mil aşağıda Jackson Adası'nı gördüm. Nehrin ortasından yükselen sık ağaçlarıyla kocaman, karanlık ve yekpare görünüyordu. Işıkları sönmüş bir buharlı gemiye benziyordu. Baş taraftaki kumsal gözden kaybolmuştu — artık bütünüyle sular altındaydı.

Oraya varmam uzun sürmedi. Adanın baş tarafını yıldırım gibi geçtim, akıntı çok kuvvetliydi. Sonra durgun suya girdim ve Illinois kıyısı tarafında karaya çıktım. Kanoyu sahilde bildiğim bir girintiye çektim. îçeri geçmek için söğüt dallarını ayırmam gerekmişti. Sıkıca da bağladıktan sonra dışarıdan bakan kimse göremeyecekti.

Gidip adanın baş tarafında bir kütüğün üstüne oturdum ve koca nehri, sürüklenen kara kütükleri ve üç-dört ışığın kırpıştığı üç mil ötedeki kasabayı seyre daldım. Bir mil kadar yukarıdan devasa bir keresteci salı geliyordu. Tam ortasında bir fener vardı. Salın yavaş yavaş yaklaşmasını izledim. Tam benim hizama ulaştığında bir adamın "Pupadaki kürekler! Başını sancağa çevirin!" diye bağırdığını duydum. Adam sanki yanı başımdaymışçasına net duymuştum sesini.

Gökyüzünün rengi hafiften açılmaya başlamıştı. Kahvaltıdan önce biraz kestirmek için ağaçların arasına girdim.

Sekizinci Bölüm

Uyandığımda güneş o kadar yükselmişti ki saatin sekizi geçtiğini düşündüm. Serin gölgede otların üzerine tekrar uzandım ve düşünmeye başladım. Kendimi dinlenmiş ve oldukça rahat hissettim, hayatımdan memnundum. Birkaç küçük delikten güneşi görebiliyordum, ama yukarısı genellikle büyük ağaç dallarıyla kapanmıştı ve onların altındaki kısım biraz loştu. Işığın dalların arasından sızdığı birkaç yerde aydınlık benekler oluşmuştu ve bu beneklerin ağır ağır oynamasından yukarıda hafif bir esinti çıktığı anlaşılıyordu. İki sincap bir dala oturup bana çok dostane bir havada bıcır bıcır bir şeyler söyledi.

Üzerime büyük bir rahatlık ve tembellik çökmüştü; kalkıp kahvaltı hazırlamak bile gelmiyordu içimden. Tam tekrar uykuya dalacaktım ki nehrin yukarısında, uzaklarda derinden bir "güm" sesi duydum. Hemen dirseğimin üstünde doğrularak kulak kabarttım. Çok geçmeden bir gümleme daha oldu. Hemen ayağa fırladım ve gidip dalların, yaprakların arasındaki bir açıklıktan etrafa baktım. Çok yukarılarda suyun üstünden minik bir duman yükseliyordu — iskelenin hizasındaydı. İşte vapur da insanlarla dolu olarak aşağı iniyordu. Şimdi meselenin ne olduğunu anlamıştım. "Gümm!" Vapurun yan tarafından yine beyaz bir duman bulutu çıktığını gördüm. Cesedimin su yüzeyine çıkmasını sağlamak için topu ateşliyorlardı.

Çok acıkmıştım, ama ateş yakmaya çekiniyordum, çünkü dumanı görebilirlerdi. Bu yüzden oracığa iyice yerleşip top dumanlarını izledim ve "güm" seslerini dinledim. Nehir orada bir mil genişlikteydi ve yaz sabahları daima çok güzel görünürdü — o yüzden benim kalıntılarımı bulmaya çalışmaları gayet seyirlik bir şeye dönüşmüştü, ah bir de yiyecek iki lokma

bir şey olsaydı. Sonra aklıma, somun ekmeklere cıva koyup nehirde yüzdürdükleri geldi. Somun daima gidip boğulmuş cesedin üstünde duruyordu. Benim peşimden somun salacaklar mı diye bakarım, diye düşündüm, salarlarsa bir çaresine bakacaktım. Adanın Illinois'ya bakan tarafına geçip şansımı denedim ve hayal kırıklığına da uğramadım. Kocaman ikili bir somun geldi, uzun bir çubuğun yardımıyla neredeyse yakalayacaktım, ama ayağım kaydı ve somun uzaklaştı. Akıntının kıyıya en yakın olduğu yerdeydim elbette; bunu gayet iyi biliyordum. Ama biraz sonra başka bir somun geldi ve bu sefer ben kazandım. Somunun üstünü açıp içindeki cıva damlasını çıkardım ve sonra yemeye başladım. Bizim berbat mısır ekmeklerinden değil "fırında pişmiş" ekmeklerdendi — saygın insanların yediği cinsten.

Dalların arasında kendime iyi bir yer seçip orada bir kütüğün üstüne oturdum ve ekmeği yiyip vapuru izleyerek keyif sürdüm. Sonra aniden aklıma bir şey geldi. Dul bayan, rahip ya da başka biri bu somun beni bulsun diye dua etmişti ve gerçekten de gelip beni bulmuştu. Demek ki bu somun işinin içinde muhakkak bir iş vardı. Yani dul bayan ya da rahip dua edince işe yarıyordu, ama benim gibiler edince bir şey olmuyordu, anlaşılan sadece doğru kişiler dua edince işitiliyordu.

Pipomu yakıp uzun bir süre keyifle içerek izlemeye devam ettim. Vapur akıntıyla birlikte aşağı iniyordu ve yaklaşınca güvertede kimlerin olduğunu görebilecektim, çünkü ekmeğin gittiği yere iyice yaklaşacağı kesindi. Vapur bana doğru dönünce pipomu söndürdüm ve ekmeği yakaladığım yere yaklaşıp kıyıdaki küçük açıklıkta bir kütüğün arkasına saklandım. Kütüğün üstündeki bir budaktan kendimi göstermeden bakabiliyordum. Vapur iyice yaklaştı ve o kadar yakından geçti ki bir kalas atıp kıyıya çıkmaları işten bile değildi. Hemen herkes güvertede toplanmıştı. Babam, Yargıç Thatcher; Bessie Thatcher, Jo Harper; Tom Sawyer; yaşlı teyzesi Polly, Sid ile Mary ve daha bir sürü tanıdık. Herkes cinayetten bahsediyordu, ama kaptan yüksek sesiyle onları susturarak şöyle dedi:

"Şimdi dikkatle bakın. Burası akıntının kıyıya en yakın olduğu yer. Belki de kıyıya vurmuş, su kenarındaki ağaçların dallarına takılmıştır. Umarım onu buluruz."

Ben hiç öyle ummuyordum. Hepsi birden küpeştenin oraya, neredeyse gözümün içine bakacak kadar yakına doluştu ve hiç kıpırdamadan bütün

dikkatleriyle kıyıyı taramaya başladılar. Hepsini gayet net görüyordum, ama onlar beni göremiyorlardı. Sonra kaptanın sesini duydum:

"Biraz açılın!" ve top tam karşımda öyle bir patladı ki gürültüden sağır, dumandan kör oldum. Bir an ölüyorum sandım. Topun içinde gülle olsaydı aradıkları cesedi sonunda bulacaklardı. Ama şükürler olsun ki yaralanmadım. Vapur yoluna devam etti ve adanın burnunu geçip gözden kayboldu. Zaman zaman tekrar duyulan gümlemeler giderek uzaklaşıyordu ve bir saat kadar sonra artık hiç duymaz oldum. Ada üç mil uzunluğundaydı. Adanın ucuna kadar gittiklerini ve artık vazgeçtiklerini düşündüm. Ama hâlâ vazgeçmemişlerdi. Adanın ucuna kadar gittikten sonra döndüler ve Missouri tarafındaki boğaza girdiler; vapur bacasından dumanlar savurarak ilerlerken arada bir gümlemeyi sürdürüyordu. Ben de o tarafa geçip onları izledim. Adanın baş tarafının hizasına gelince top patlatmayı bıraktılar, Missouri kıyısını şöyle bir taradıktan sonra tekrar köye yöneldiler.

Artık paçayı kurtardığımı biliyordum. Başka kimse beni aramaya çıkmayacaktı. Eşyalarımı kanodan çıkardım ve sık ormanın içinde kendime güzel bir kamp yeri hazırladım. Yağmur eşyalarıma ulaşamasın diye battaniyelerimden çadır gibi bir şey yaptım. Bir yayınbalığı yakalayıp testereyle karnını yardım; sonra da günbatımına doğru kamp ateşimi yakıp akşam yemeğimi yedim. Ardından kahvaltı için biraz balık yakalamak üzere suya olta attım.

Hava kararınca kamp ateşimin başında çubuğumu tüttürmeye koyuldum, halimden çok memnundum; ama sonra giderek kendimi yalnız hissetmeye başladım, bu yüzden gidip kıyıya oturdum, suyun köpürerek akışını dinledim; yıldızları, sürüklenen kütükleri ve aşağı giden salları saydım, sonra da yatıp uyudum; yalnız kaldığınızda oyalanmanın daha iyi bir yolu yoktur; ama çok uzun süre kendini yalnız hissetmezsin zaten, zamanla geçer.

İşte üç gün üç gece böyle geçti. Farklı bir şey yoktu; hep aynı şeyi yapıyordum. Ama sonraki gün adayı keşfetmeye başladım. Adanın patronu bendim, tamamı bana aitti denebilir; bu yüzden her karışını öğrenmek istiyordum; gerçi asıl istediğim şey oyalanacak bir şeyler bulabilmekti. Bolca çilek buldum, hem olgun hem de lezzetliydi, sonra koruk ve olmamış

ahududu buldum, ayrıca böğürtlenler de yeşil yeşil etlenmeye başlamıştı. Zamanla hepsi yenecek hale gelecekti.

Adanın ucuna çok uzak olmayan bir yere gelinceye dek sık ormanın içinde dolandım. Tüfeğim hep yanımdaydı, ama hiçbir şey vurmamıştım; tüfek kendimi korumak içindi; gerçi evin yakınlarında olsam bir şeyler avlardım. Bu arada epeyce büyük bir yılanın üzerine basayazdım, yılan otların ve çiçeklerin arasından kayıp gitti, ben de belki vurabilirim diye peşine düştüm. Hızla ilerlerken birden kendimi hâlâ dumanı tüten bir kamp ateşinin külleri üzerinde buldum.

Neye uğradığımı şaşırmıştım. Etrafı kolaçan etmek için oyalanmadım, tüfeğin horozunu kaldırdım ve parmak uçlarıma basarak olabildiğince çabuk geri döndüm. Zaman zaman sık dalların arasında durup etrafı dinliyordum, ama heyecandan öyle gürültülü soluk alıyordum ki başka bir şey duyamıyordum. Biraz gittikten sonra tekrar durup çevreyi dinledim, ardından bir daha, bir daha. Bir ağaç kütüğü görürsem adam sanıyordum, bir dala basıp kırarsam birisi soluğumu ikiye kesmiş de bana yarısı kalmış gibi oluyordum, hem de kısa yarısı kalıyordu adeta.

Kampa vardığımda artık ne canlılığım kalmıştı ne de atılganlığım; eski kararlılığımı biraz yitirmiştim, ama şimdi oyalanmanın, düşüncelere dalmanın vakti değil, dedim kendi kendime. Bu yüzden bütün eşyalarımı tekrar kanoma doldurup gözlerden sakladım, ateşi söndürüp külleri etrafa saçarak eski bir kamp yeri görünümü yarattıktan sonra bir ağaca çıktım.

Ağacın tepesinde iki saat kadar kaldım herhalde; ama hiçbir şey görmedim, hiçbir şey duymadım — sadece binlerce şey duyduğumu ya da gördüğümü *sandım.* Ağaç tepesinde sonsuza dek kalamazdım; bu yüzden en sonunda aşağı indim, ama sık ağaçlar arasında kaldım ve sürekli etrafı gözledim. Yiyecek olarak sadece biraz yemiş ve kahvaltıdan artakalanlar vardı.

Akşam olduğunda karnım çok acıkmıştı. Bu yüzden en karanlık anı kollayıp ayın yükselmesinden önce kıyıdan ayrılıp çeyrek mil uzaktaki Illinois sahiline doğru kürek çektim. Ormanın içine girip yemek pişirdim ve artık bütün gece orada kalmaya karar vermiştim ki *takıtık tukuduk, takıdık tukuduk* seslerini duyunca atların yaklaştığını anladım; zaten sonra da insan sesleri duydum. Her şeyi aceleyle kanoya yükledikten sonra ormanın

içinden sürünerek neler olduğuna bakmaya gittim. Daha fazla ilerleyemeden bir adamın sesini duydum:

"İyi bir yer bulursak burada kamp yapalım; atlar çok yoruldu. Çevreyi bir araştıralım."

Hiç beklemedim, hemen açıldım ve kürek çekerek rahatça uzaklaştım. Eski yerime dönüp kanoyu bağladım ve en iyisinin de içinde uyumak olduğuna karar verdim.

Pek fazla uyuyamadım. Düşünceler bana huzur vermiyordu. Üstelik her uyandığımda birinin enseme yapıştığını zannediyordum. Bu yüzden uykumu alabildiğim pek söylenemez. Artık böyle yaşayamayacağımı yavaş yavaş anlamaya başlamıştım, adada benden başka kimin olduğunu bulmalıydım; ya bulacaktım ya meraktan patlayacaktım. Bu kesin kararla içime biraz su serpildi.

Böylece küreği alıp kıyıdan birkaç adım uzaklaştım, sonra kano zaten akıntıya kapılıp gölgelerin arasından ilerlemeye başladı. Ay parlıyordu ve gölgelerin dışında her yer gündüz gibi aydınlanmıştı. Bir saat boyunca sürüklenip durdum, ama her şey kaya gibi hareketsiz ve tam anlamıyla uyku halindeydi. Bu arada adanın en ucuna kadar gelmiştim. Sakin ve serin bir rüzgâr esmeye başladı, demek ki gece sona ermek üzereydi. Küreği kullanarak kanoyu çevirdim ve burnunu kıyıya dayadım; sonra da kanodan inerek, tüfeğimi alıp ormana daldım. Bir kütüğün üzerine oturup yaprakların arasından göğe baktım. Ayın artık nöbetini bitirdiğini ve karanlığın nehri bir battaniye gibi örtmeye başladığını gördüm. Ama çok geçmeden ağaçların tepesinde beliren solgun çizgi günün geldiğini gösteriyordu. O yüzden tüfeğimi alıp kamp ateşini gördüğüm yere doğru sessizce ilerledim, iki dakikada bir durup etrafı dinliyordum. Ama şansım pek yaver gitmemişti, ateşin olduğu yeri bir türlü bulamıyordum. Derken bir süre sonra ağaçların arasında yanan bir ateş gözüme çarptı. Büyük bir dikkatle ve yavaşça oraya yaklaştım. Sonunda bir göz atacak kadar yakına geldim ve yerde yatan bir adam gördüm. Korkudan zangır zangır titremeye başladım. Battaniyeyi başına kadar çekmişti ve başı neredeyse ateşin içindeydi. Bir buçuk iki metre ötesindeki çalıların arkasına sindim ve hiç gözlerimi ayırmadan ona bakmaya başladım. Hava biraz grileşmişti ve giderek aydınlanıyordu. Az sonra adam esnedi, gerindi ve battaniyeyi açtı,

Bayan Watson'ın zenci kölesi Jim karşımdaydı! Onu gördüğüme hiç bu kadar sevinmemiştim.

Hemen çalıların arasından çıkıp, "N'aber, Jim!" dedim.

Aniden irkildi ve dehşet içinde bana baktı. Sonra dizlerinin üzerine çöktü, ellerini birleştirerek yalvarmaya başladı:

"Bana zağağ veğme — n'oluğ! Vallahi ben biğ hoğtlağı bilem incitmedim. Ölüleği hep sevdim, onlağ için elimden geleni yaptım. Git sen, dön nehiğ altına, oğası senin yeğin. Zavallı Jim'e zağağ veğme, o dostun oldu senin."

Onu ölü olmadığıma inandırmam pek uzun sürmedi. Ayrıca Jim'i gördüğüme öyle seviniyordum ki içim içime sığmıyordu. Artık kendimi yalnız hissetmiyordum. Nerede olduğumu insanlara *onun* söylemesinden zerre kadar korkmadığımı söyledim. Ben anlattıkça anlatıyordum, ama o sadece oturmuş beni seyrediyordu; tek kelime etmedi. Bunun üzerine konuyu değiştirdim:

"Ortalık iyice aydınlandı. Haydi kahvaltı edelim. Şu ateşi biraz canlandır."

"Ateşi hağlasam n'olcak ki, pişiğmek için çilek ve ottan başka şey yok. Senin tüfeğin vağ, di mi? Çilekten daha iyi biğ şey yiyebiliğiz."

"Çilek ve ot mu?" dedim. "Sen sadece bunları mı yiyordun?"

"Başka hiçbiğ şey bulamadım," dedi.

"Niye, ne zamandır adadasın, Jim?"

"Senin öldüğün gece geldim buğaya."

"Ne, o zamandan beri mi?"

"Ya... hakkaten öyle."

"O günden bu yana da sadece ot ve yemişle mi beslendin?"

"Yok ki, sahip... başka hiçbiğ şey yok."

"O halde açlıktan ölüyorsundur şimdi, haksız mıyım?"

"Valla, biğ atı bilem yiyebiliğim. O kadağ açım. Sen ne zamandığ adadasın?"

"Öldürüldüğüm geceden beri."

"Vay canına! Peki sen ne yedin? Geğçi sende tüfek vağ. Tüfekle başka, ya. Ne güzel. Haydi sen biğ şeyleğ vuğ, ben de ateşi yakacağım."

Böylece kanonun olduğu yere gittik ve o ağaçların arasındaki çimenlik bir alanda ateş yakarken ben de bir çırpıda mısır unu, pastırma, kahve, kahve demliği, tava, şeker ve teneke maşrapa çıkardım. Jim hayret etmişti, çünkü hepsini büyüyle yaptığımı düşünmüştü. Kocaman bir de yayınbalığı tuttum ve Jim bıçağıyla içini temizleyip balığı kızarttı.

Kahvaltı hazır olunca çimenlerin üzerine kurulup sıcak sıcak mideye indirdik. Jim ne varsa ağzına tıkıyordu, çünkü açlıktan ölmek üzereydi. Karınlarımızı iyice doldurunca da uzanıp keyif çattık. Biraz sonra Jim sordu:

"O kulübede öldüğülen sen diilsen, kimdi peki, Huck?"

Ona her şeyi anlattım, akıllıca olduğunu söyledi. Tom Sawyer bile benimkinden daha iyi bir plan yapamazmış. Sonra da ben sordum:

"Peki sen niye buraya geldin, Jim, ayrıca nasıl geldin?"

Önce bir keyfi kaçtı, ne diyeceğini bilemedi. Sonra konuştu:

"Belki söylemesem daha iyi."

"Niye ki, Jim?"

"Şey, sebepleğ vağ çünkü. Ama eğeğ hiç kimseye söylemezsen, sana söyleğim, oluğ mu?"

"Söylersem iki gözüm önüme aksın."

"Tımam, sana inanıyoğum, Huck. Ben... *kaçtım."*

"Jim!"

"Unutma, kimseye söylemiycem dedin... biliyoğsun, kimseye söylemiycektin, Huck."

"Tamam, dedim. Kimseye söylemem dedim ve söylemeyeceğim. Gerçekten, asla dönmem. Herkes benim alçak bir kölelik karşıtı olduğumu söyleyecek, sessiz kaldığım için benden nefret edecek... ama hiç fark etmez. Kimseye bir şey söylemem, zaten oraya bir daha da geri dönmeyeceğim. Evet, şimdi her şeyi başından anlat bakalım."

"Tamam, işte şööle oldu. Benim sahip, yani Bayan Watson, beni süğekli azağlıyoğdu ve bana kötü davğanıyoğdu, ama heğ zaman, 'seni Oğleans'takileğe satmam' diyoğdu. Fakat son günleğde bizim oğalağda biğ esiğ tüccağının dolaştığını fağk ettim, işkillenmeye başladım. Neyse, biğ gece geç vakit ağalık kalmış biğ kapının önünden geçeğken, bizim yaşlı sahibin dul bayana beni Oğleans'takileğe satacağını söylediğini duydum; aslında satmak istemiyoğdu, ama bana kağşılık sekiz yüz dolağ alabiliğmiş, kağşı koyamayacağı kadağ çok para. Dul bayan onu vazgeçiğmeye çalıştı, ama ben duğup daha fazla dinlemedim. Hemen kiğişi kığdım, aynen böyle işte.

Yamaç aşağı indim, kafamda biğ kayık çalmak, sonğa da kıyı boyu yukağı çıkmak vağdı, ama etğaf çok kalabalıktı, ben de o yüzden kıyıdaki eski bakığcı dükkânına saklandım ve heğkesin gitmesini bekledim. Bütün gece oğada kaldım. İnsanlağ süğekli etğafta koşuştuğup duğuyoğdu. Sabah altı gibi nehiğden kayıklağ geçmeye başladı, sekiz-dokuz gibi heğ kayıkta insanlağ babanın kasabaya gelip, senin öldüğüldüğünü söylediğinden bahsediyoğdu. Son geçen kayıklağ cinayet mahalini göğmeye giden hanımefendileğ ve beyefendileğle doluydu. Kimileği kayığı kıyıya çekiyoğ, biğaz dinleniyoğ, ondan sonğa yeniden yola koyuluyoğdu; böylece ben de 'cinayet hakkında' heğ şeyi öğrendim. Sen öldün diye ben çok üzüldüm Huck, ama ağtık üzülmek için biğ sebep kalmadı.

Bütün gün molozlağın içine sinip saklandım. Kağnım acıktı, ama koğkmuyordum, çünkü benim yaşlı sahiple dul bayanın kahvaltıdan hemen sonğa kilise toplantısına gidecekleğini ve gün boyu dönmeğecekleğini, zaten benim de sabah eğkenden sığığlağı gütmeye gittiğimi sandıklağını, beni etğafta göğmeği hiç beklemedikleğini, bu yüzden de hava kağağıncaya kadağ yokluğumu hissetmeğecekleğini biliyoğdum. Diğeğ hizmetkağlağ da yokluğumu fağk etmeyecekti, çünkü yaşlı hanımlağ çıkağ çıkmaz hepsi kaytağığ, oğtalıkta göğünmez.

Hava kağağınca nehiğ kıyısındaki yoldan yukağı çıktım ve iki mil kadağ yukağıda, hiç ev olmayan biğ yeğe geldim. Bundan sonğa ne yapacağıma kesin kağağ verdim. Yaya olağak kaçmaya devam ettim, o zaman köpekleğ peşime düştü; biğ kayık çalıp kağşıya geçecek olsam, kayığın yokluğunu fağk edip kağşı tağafa geçtiğimi anlağlağdı. Böylece izimi buluğlağdı. Bu yüzden tek çağe biğ sala binmekti, o zaman geğide hiç iz kalmazdı.

Saklandığım yeğe doğğu biğ ışık yaklaştığını göğdüm, onun için hemen suya daldım ve yüzmeme yağdımcı olsun diye biğ kütüğü önüme kattım, böyle böyle nehğin oğtasına kadağ yüzdüm, sonğa da süğüklenen ağaç dallağının ağasına giğdim; hiç başımı çıkağmadan, biğ sal gelinceye kadağ akıntıya kağşı yüzdüm. Ağdından sancak tağafına yüzüp salı yakaladım. Kısa süğeliğine ay bulutlağın ağasına giğdi ve etğaf kağağdı. Ben de bunu fığsat bilip, sala tığmandım ve uzandım. Saldaki adamlağın hepsi uzakta, salın oğtasında, feneğin yanında duğuyoğdu. Nehiğ yükseliyoğdu ve epey akıntı vağdı, sabah döğt civağında nehğin yiğmi beş mil kadağ aşağısına ulaşacağımızı hesapladım; güneş doğmadan önce çaktığımdan suya daldım ve nehğin Illinois tağafındaki oğmanda saklanmak için kıyıya yüzdüm.

Ama şansım yaveğ gitmedi. Bu adanın neğedeyse baş tağafına geldiğimizde, adamlağdan biği feneği alıp benim oğaya doğğu yaklaştı; beklemenin hiç faydası yoktu, o yüzden sessizce suya kaydım ve adaya doğğu yüzmeye başladım. Aslında adanın heğhangi biğ yeğinden kağaya çıkağım sanmıştım, ama yok, kıyı çok sağp kayalıktı. İyi biğ yeğ bulcam diye ta adanın ucuna kadağ geldim. Hemen oğmanın içine giğmeye ve biğ daha sallağa hiç bulaşmamaya kağağ veğdim, hele içinde elleğinde feneğle adamlağ vağsa, yanına bilem yaklaşmayacaktım. Yanımda pipo ve biğaz tütün vağdı, şapkamın içinde kuğu kalmış biğaz kibğit vağdı, duğumum fena diildi."

"Yani o zamandan beri yiyecek etin ya da ekmeğin yok muydu? Niye kaplumbağa yakalamadın ki?"

"Nasıl yakalanığ ki? Peşleğinden yetişip tutamıyoğsun ki, taş atıp nasıl isabet ettiğiliyoğ? Hele gece nasıl yapılığ? Gündüz vakti ise kendimi kıyıda gösteğmemem geğek, aman."

"Demek öyle. Bütün vaktini ormanın içinde geçirmek zorundaydın elbette. Top seslerini duydun mu?"

"Ah, evet. Seni ağadıklağını anladım. Nehiğden aşağı gidişleğini göğdüm... Çalılağın ağkasından takip ettim."

Çevrede yavru kuşlar peyda oldu, bir-iki metre uçup uçup dallara konuyorlardı. Jim bunun yağmur yağacağının alameti olduğunu söyledi. Civcivler böyle uçtuğunda bu anlama gelirmiş, o yüzden başka yavru kuşlarda da aynı anlama geleceğini tahmin ediyormuş. Birkaç tanesini

yakalamak istedim, ama Jim izin vermedi. Bunun ölümle bir olduğunu söyledi. Babası bir keresinde çok kötü hastalanmış, birileri kuş yakalayınca da yaşlı ninesi babasının öleceğini söylemiş, gerçekten de ölmüş.

Ayrıca Jim akşam yiyeceğin şeyleri saymaman gerektiğini söyledi, çünkü uğursuzluk getirirmiş. Güneş battıktan sonra masa örtüsünü silkersen de aynı şey olurmuş. Bir de bir adamın arı kovanı varsa, o adam öldüğünde sonraki sabah güneş yükselmeden önce arılara haber vermek gerekirmiş, yoksa arıların hepsi zayıflar, çalışmayı bırakır ve ölürmüş. Jim arıların aptalları sokmadığını da söyledi, ama inanmadım, çünkü pek çok kez onlarla uğraşmıştım ve beni sokmamışlardı.

Anlattıklarından bazılarını daha önce duymuştum, ama hepsini duymamıştım. Jim her türlü alameti tanıyordu. Hemen her şeyi bildiğini söyledi. Bunun üzerine anlaşıldığı kadarıyla bütün alametlerin uğursuzluk getirdiğini söyledim ve şans getiren alametler olup olmadığını sordum. Şöyle dedi:

"Çok az... onlağın da zaten kimseye faydası yok. Niye meğak ediyoğsun ki şans ne zaman yüzüne gülcek diye? Şansı kendinden uzak tutasın diye mi?" Ayrıca ekledi: "Kollağın ve göğsün kıllıysa eğeğ, o halde sen eğ ya da geç zengin oluğsun. İşte böyle biğ alamet şans getiğiğ, ama geğçi çok uzun zaman sonğa getiğebiliğ. Anladın sen? Belki de ilk başta uzun zaman beklemen geğeklidiğ, bu yüzden sen alameti tanımazsın ve zengin edecek alametleği bilmezsin, maazallah belki de hüsğana uğğayıp kendini bile öldüğebiliğsin."

"Senin kolların ve göğsün kıllı mıdır; Jim?"

"Bu da soğu mu yani? Öyle olduğunu göğmüyoğ musun?"

"Peki zengin misin?"

"Yok, ama biğ zamanlağ zengindim, ileğide yine zenginliğe kavuşacağım. Biğ sefeğinde on döğt dolağım oldu, alım satım işine giğdim, sonğa da battım."

"Ne alıp satıyordun, Jim?"

"Şey, ilk başta hayvan alım satımı işine giğdim."

"Ne tür hayvan?"

"Çiftlik hayvanı. Bildiğin sığığ filan işte. Bir ineğe on dolağ yatığdım. Ama hayvan işinde daha fazla pağa riske atmam. İnek çok geçmeden ölüp gitti."

"O halde on dolar kaybettin."

"Yok, hepsini kaybetmedim. Sadece yaklaşık dokuzunu kaybettim. Hayvanın değisini ve yağını biğ dolağ on sente sattım."

"Demek ki beş dolar ve on sentin kalmış geriye. Yine bununla da alım satım mı yaptın?"

"Evet. Yaşlı Bay Bradish'in tek bacaklı zencisini biliyoğsun, di mi? İşte o biğ banka kuğdu ve dedi ki kim biğ dolağ koyağsa, sene sonuna kadağ fazladan döğt dolağ kazanacak. Bütün zencileğ pağalağını bu bankaya yatırdı, ama pek fazla pağalağı yoktu. Biğ tek bende o kadağ pağa vağdı. O yüzden ben döğt dolağdan fazla faiz almak istedim, yoksa kendim biğ banka kuğacağımı söyledim. Tabii o zenci beni bu işin dışında tutmak istedi, çünkü iki bankaya yetecek kadağ iş olmadığını söyledi, bu yüzden demek ki sen beş dolağ yatığığsan bankama, o zaman yıl sonunda otuz beş dolağ alığsın, dedi.

Ben de pağayı yatığdım. Demek ki ondan sonğa da otuz beş dolağı geği yatığıp, pağamı işletecektim. Bob diye biğ zenci biğ keğeste pağçası yakaladı ve sahibinin habeği yoktu; bunun üzeğine bunu ondan satın aldım ve yıl sonu gelince otuz beş dolağı ona devğetme sözü veğdim, ama o gece biğileği keğeste pağçasını çaldı ve sonğaki gün de tek bacaklı zenci dedi ki banka iflas etti. Böylece hiçbiğimize beş kuğuş veğmedi."

"Peki on sentle ne yaptın, Jim?"

"Aslında ben onu hağcamak istedim, ama biğ ğüya göğdüm ve ğüyamda pağayı Balum adındaki zenciye veğmem geğektiği söylendi — heğkes ona kısaca Balum'un Eşeği değ, kafası biğaz az çalışığ. Ama heğkes şanslı olduğunu söyleğ ve ben hiç de şanslı diilim. Ğüyada deniyoğdu ki on senti Balum yatığığsa benim için o pağayı ağtığacak. Balum pağayı aldı ve kiliseye gitti, oğada vaiz demiş ki heğ kim pağasını yoksullağa veğiğse, o aslında Tanğı'ya boğç veğiğ, sonunda pağası yüz kat ağtağ. Bu yüzden Balum on senti yoksullağa veğdi ve pağasının ağtmasını beklemeye başladı."

"Peki para arttı mı, Jim?"

"Yok, hiçbiğ zaman ağtmadı. Benim o pağayı ağtığmamın hiçbiğ yolu kalmadı, Balum da yapamadı. Ben olsam işimi sağlama almadan pağamı veğmezdim. Muhakkak pağanızı yüz kat fazla alacaksınız, demişti vaiz! On sentimi geği alsam o da yeteğ, şansıma çok seviniğdim ben."

"Neyse, Jim, boş ver gitsin, zaten sen ileride bir gün zengin olacaksın."

"Evet... aslına bakağsan şimdi de zenginim ben. Kendime sahibim ve tam tamına sekiz yüz dolağ ediyoğum. Keşke o pağa bende olsa, başka biğ şey istemem."

Dokuzuncu Bölüm

Adayı keşfe çıktığım zaman tam da orta kesimlerinde bulduğum bir yer vardı; şimdi oraya bir göz atmak istiyordum. Bu yere doğru yola koyulduk ve çok geçmeden de nerede olduğunu bulduk, çünkü ada sadece üç mil uzunluğunda ve çeyrek mil genişliğindeydi.

Burası epeyce uzun ve sarp bir tepe ya da sırttı, yüksekliği de 12 metre kadardı. Tepeye tırmanmakta epeyce zorlandık, yamaç çok dik, çalılar ise çok sıktı. Tutunarak, tırmanarak sırtın her yerini gezdik ve sonunda Illinois tarafında tepeye yakın bir yerde kocaman bir mağara bulduk. Mağara iki-üç oda büyüklüğündeydi ve Jim içinde ayakta durabiliyordu. İçerisi dışarıya göre daha serindi. Jim hemen öteberiyi oraya taşımak istedi, ama ben her seferinde mağaraya inip çıkmanın işimize gelmeyeceğini söyledim.

Jim kanoyu iyi bir yere saklarsak ve tüm eşyaları mağaraya taşırsak, adaya gelen olduğunda hemen mağaraya saklanabileceğimizi ve köpekler olmadan bizi asla bulamayacaklarını söyledi. Üstelik yavru kuşlar yağmur yağacağım söylemişlerdi, yoksa her şeyimizin ıslanmasını mı istiyordum?

Bunun üzerine geri gidip kanoyu aldık ve mağaranın hizasına kadar kürek çektik, sonra da bütün eşyalarımızı mağaraya çıkardık. Ardından sık söğütlerin arasında, kanoyu saklayabileceğimiz yakın bir yer aradık. Oltalardaki birkaç balığı çıkardık ve oltaları geri attık, sonra da akşam yemeğini hazırlamaya koyulduk.

Mağaranın ağzı koca bir fıçıyı içeri sokacak kadar genişti ve girişin yan tarafındaki çıkıntı da ateş yakmaya yetecek kadar düzdü. Bu yüzden ateşi orada yakıp yemeğimizi pişirdik.

İçeriye halı niyetine battaniye atıp yemeğimizi üzerinde yedik. İşe yarar her şeyi de mağaranın arka tarafına koyduk. Çok geçmeden hava karardı, gök gürlemeye, şimşekler çakmaya başladı; demek kuşlar doğru söylemişti. Hemen sağanak başladı, adeta gök delinmişti, rüzgârın bu kadar sert estiğini hiç görmemiştim. Tam bir yaz fırtınası kopmuştu. Bilirsiniz ya, ortalık o kadar kararır dışarısı acayip bir laciverde döner, muhteşem bir manzara olur, yağmur öyle boşanır ki az ilerideki ağaçlar bile silikleşir, adeta bir örümcek ağının ardına saklanır. Kimi zaman sert bir esintiyle ağaçlar eğilir ve yaprakların açık renkli alt tarafları meydana çıkar. Rüzgâr bastırdıkça bütün ağaç dalları delirmiş gibi savrulur. Sonra her yan en koyu laciverde bürünür, ama gökyüzünün birden yarılmasıyla her şey beyaza keser. Çok uzaklarda, hatta az öncekinden yüzlerce metre ötede ağaç tepelerinin rüzgârda çırpındığı görülür. Yine her yer kapkara kesilir, derken bir çatırtı kopar, gümbürtüye döner ve homurdanarak yere iner, oradan da yankılana yankılana dünyanın alt tarafına doğru yuvarlanır; tıpkı merdivenden boş fıçıları yuvarladığında olduğu gibi, tabii burada merdivenler epeyce yüksektir ve fıçılar epeyce tangırtı çıkarır.

"Ne güzel, değil mi Jim," dedim. "Buradan başka hiçbir yerde olmak istemezdim şimdi. Bana bir parça daha balık ve şu sıcak mısır ekmeğinden uzatsana."

"Yaa, Jim olmasaydı, sen biğaz zoğ buluğdun bu ğahatı. Aşağıdaki oğmanda olsaydın şimdi, aç kalığdın, neğedeyse boğuluğdun, göğüğdün sen, ciğeğimin köşesi. Tavuklağ ne zaman yağmuğ geleceğini biliğ, kuşlağ da biliğ, evlat."

On-on iki gün boyunca nehir yükseldi ve en sonunda kıyılardan taştı. Adanın alçak yerlerinde ve Illinois tarafındaki uçta derinlik bir metreye ulaşıyordu. Illinois tarafında nehir millerce genişliğe ulaşmıştı; ama Missouri tarafında mesafe hâlâ aynıydı -yarım mil kadar- çünkü Missouri kıyısı duvar gibi dik kayalıklardan oluşuyordu.

Gündüzleri kanoyla adanın her tarafını geziyorduk. Güneş pırıl pırıl ve yakıcı olmasına rağmen ormanın derinlikleri çok soğuk ve karanlıktı. Ağaçların arasına bir girip bir çıkıyorduk; bazen de dallar o kadar sık oluyordu ki geri dönüp başka yol aramak zorunda kalıyorduk. Her yıkılmış çürük ağacın üzerinde tavşanlar; yılanlar ve başka hayvanlar görebiliyordunuz; ada bir-iki gün sular altında kaldıktan sonra hayvanlar da

açlıktan evcilleşmişti, eğer istersen doğrudan yanlarına gidip onlara dokunabiliyordun; tabii yılanlar ve kaplumbağalar hariç — onlar hemencecik suya kayıveriyordu. Mağaramızın bulunduğu sırt hayvanlarla dolmuştu. İsteseydik bir sürü ev hayvanımız olabilirdi.

Bir gece ağaç kütüğünden bir salın küçük bir parçasını yakaladık — güzelim çam kerestesindendi. Altı metre genişliğindeydi ve dört buçuk-beş metre uzunluğundaydı, suyun üstünde duran kısmı on beş-yirmi santim vardı, zemini de düz ve sağlamdı. Gündüzleri bıçkıhaneden çıkma kütüklerin de geçtiğini görüyorduk, ama gitmelerine izin veriyorduk; gündüz vakti kendimizi göstermiyorduk.

Başka bir gece gün doğmadan hemen önce adanın baş tarafındayken bir ahşap evin batı tarafında sürüklenmekte olduğunu gördük. Ev iki katlıydı ve epeyce yan yatmıştı. Hızla kürek çekerek eve yaklaştık — üst kattaki bir pencereye tırmandık. Ama içerisi henüz çok karanlıktı, o yüzden kanoyu sağlam bir yere bağladık ve havanın aydınlanmasını bekledik.

Biz adanın ucuna varmadan ortalık aydınlanmaya başladı. O zaman pencereden içeri baktık. İçeride bir yatak, bir masa, iki eski sandalye ve yere saçılmış bir sürü eşya vardı; ayrıca duvara asılmış giysiler de gördük. Odanın öbür köşesinde adama benzer bir şey yerde yatıyordu. Jim ona seslendi:

"Hey, sen!"

Ama bir kıpırtı olmadı. Bu sefer ben seslendim, sonra Jim bana döndü:

"Adam uyumuyoğ... ölmüş. Sen buğada kal... Ben gidip biğ bakayım."

Gidip adamın üzerine eğildi ve dikkatle baktıktan sonra seslendi:

"Adam ölmüş. Evet, geğçek, hem de çıplak. Sığtından vurulmuş. Heğhalde iki-üç gündüğ buğada yatıyoğ. İçeği giğ Huck, ama adamın yüzüne bakma, çünkü beğbat göğünüyoğ."

Adama hiç bakmadım. Jim cesedin üzerine birkaç paçavra örttü, ama bunu yapmasına gerek yoktu; onu görmek istemiyordum. Yere yıpranmış, yağ içinde oyun kartları saçılmıştı, etrafta eski viski şişeleri vardı, ayrıca siyah bezden yapılmış birkaç maske gördüm; bir de duvarlara kömürle en cahilce türden kelimeler yazılmış, resimler yapılmıştı. İki eski püskü ve kirli basma elbise, bir güneş şapkası ve kadın iç çamaşırı duvara asılı duruyordu;

erkek giysileri de vardı. Hepsini kanoya taşıdık, işimize yarayabilirdi. Yerde bir tane de hasırdan, kir pas içinde eski oğlan şapkası duruyordu; onu da aldım. Bir şişenin içinde süt vardı; ayrıca ağzına da bebeğin emmesi için bezden tıkaç yapılmıştı. Şişeyi alacaktık ama kırık olduğunu gördük. Eski püskü bir konsol ve menteşeleri kırılmış bir sandık vardı. İkisi de açık duruyordu ama içlerinde kayda değer hiçbir şey kalmamıştı. Eşyaların böyle etrafa saçılmış olmasına bakılırsa insanlar aceleyle evi terk etmişti ve eşyalarının çoğunu almaya vakit bulamamışlardı.

Eski bir teneke fener, sapsız bir kasap bıçağı, herhangi bir dükkândan ancak iki tekliğe alabileceğin yepyeni bir Barlow çakısı, içyağından bir sürü mum, teneke bir mumluk, bir sukabağı, teneke bir maşrapa, yatağın üstünden aldığımız eski bir yorgan, içinde iğneler; balmumu, düğmeler ve ip bulunan bir el çantası, küçük bir balta ve biraz çivi, neredeyse serçe parmağım kalınlığında biraz misina ve misinaya bağlı koca koca olta iğneleri, rulo yapılmış bir geyik derisi, deriden bir köpek tasması, bir at nalı, üzerinde etiket olmayan birkaç ilaç şişesi buldum; ayrıca tam oradan ayrılırken güzelce bir kaşağı çarptı gözüme. Jim de eski bir keman yayı ve tahtadan bir takma bacak buldu. Takma bacağın kayışları kopmuştu, ama bunun dışında iyi bir bacağa benziyordu, gerçi benim için çok uzun, Jim için çok kısaydı ve her tarafı araştırmamıza rağmen diğer bacağı bulamadık.

Böylece, genel olarak iyi bir iş çıkarmıştık. Evden uzaklaşmaya hazır olduğumuzda adanın çeyrek mil kadar aşağısına varmıştık ve tam gün ortasıydı; bu yüzden Jim'e kanonun içine yatmasını söyledim ve üzerine bir yorgan örttüm, çünkü oturarak gitseydi insanlar çok uzaktan onun zenci olduğunu anlayabilirdi. Illinois kıyısına doğru kürek çektim, ama bunu yaparken neredeyse yarım mil sürüklenmiştim. Kıyıdaki durgun sudan tekrar yukarı çıkarken de ne başıma bir kaza geldi ne de birilerini gördüm. Tamamen güven içinde yuvamıza dönmüştük.

Onuncu Bölüm

Kahvaltıdan sonra ölü adam hakkında konuşmak ve nasıl öldürüldüğü üzerine birlikte kafa yormak istedim, ama Jim karşı çıktı. Uğursuzluk getirirdi böyle muhabbetler; üstelik adam gelip bize musallat olabilirdi, gömülmemiş bir adamın elâleme musallat olma ihtimalinin, usulünce gömülmüş, huzurla mezarında yatan bir adama göre çok daha fazla olduğunu söyledi. Jim'in dediklerinde haklılık payı vardı, o yüzden ısrar etmedim, ama bu olay kafamı kurcalamaya devam ediyordu, adamı kimin öldürdüğünü ve niçin öldürdüğünü merak ediyordum.

Aldığımız giysileri adamakıllı elden geçirdiğimizde, eski bir paltonun içine dikilmiş sekiz gümüş dolar bulduk. Jim o evdeki insanların paltoyu çalmış olduğunu söyledi, çünkü paranın orada olduğunu bilselermiş giderken paltoyu muhakkak götürürlermiş. Ben paltonun sahibini de öldürdüklerini düşündüğümü söyledim, ama Jim bu konuda konuşmak istemedi. Bunun üzerine şöyle dedim:

"Bunun uğursuzluk getireceğini söylüyorsun; ama dün değil, evvelsi gün sırtın tepesinde bulduğum yılan gömleğini getirdiğimde ne demiştin? Yılan gömleğini elinle tutmak dünyadaki en büyük uğursuzluğu getirirdi hani. Al işte sana uğursuzluk! Bir sürü şey bulduk, sekiz dolar da cabası. Keşke her gün böyle uğursuzluklar olsa."

"Hiç canını sıkma, ciğeğimin köşesi, hiç canını sıkma. Çok uzun süğmez bu şans. Yakında başımıza biğ işleğ gelecek. Dediğimi unutma sen, eli kulağında."

Gerçekten de geldi. Bu konuşmayı yaptığımızda günlerden salıydı. Cuma günü sırtın yukarı ucunda otların üzerinde uzanırken tütünüm bitti.

Biraz almak için mağaraya gittiğimde bir çıngıraklı yılanla karşılaştım. Yılanı öldürdüm ve şöyle bir kıvırıp Jim'in battaniyesinin ayak ucuna koydum. Bunu gayet doğal bir şekilde, Jim onu bulunca biraz güleriz diye yapmıştım. Akşam olduğunda yılanı filan unuttum ve ben ışığı yakarken Jim kendini battaniyenin üstüne bırakınca yılanın eşi onu sokuverdi.

Jim bağırarak havaya sıçradı ve ışıkta gördüğüm ilk şey toplanmış yeniden atılmaya hazırlanan bir yılandı. Elimdeki değnekle onu bir çırpıda öldürdüm ve Jim de babamın viski şişesini kapıp içmeye başladı.

Yalınayak gezdiğinden yılan onu topuğundan sokmuştu. Hepsi de benim tam bir budala gibi davranmam yüzündendi. Ölü bir yılanı nereye bırakırsan eşi oraya gelip yanına çöreklenir. Bunu nasıl da unutmuştum! Jim yılanın başını kesip atmamı, sonra geri kalanının derisini yüzüp birazını pişirmemi istedi. Dediğini yaptım, yılan etini yedi ve iyileşmesine yardım edeceğini söyledi. Yılanın çıngırağını da çıkarttırdı ve bileğine bağladı. Bu da işe yarayacaktı. Ondan sonra sessizce dışarı çıktım ve yılanların leşlerini uzağa, çalıların arasına attım; çünkü her şeyin benim suçum olduğunu Jim'in öğrenmemesi için elimden geleni yapmaya kararlıydım.

Jim sürekli içiyordu, zaman zaman da kendini kaybedip etrafa saldırıyor ve bağırıyordu, ama her kendine geldiğinde şişeden biraz daha içiyordu. Ayağı iyice şişmişti, bacağının da hali yamandı, ama sonra yavaş yavaş içki etkisini gösterdi, o yüzden iyi olduğunu düşündüm; ama ben olsam babamın viskisini içmektense yılan zehrini çekmeyi tercih ederdim.

Jim dört gün ve gece ayağa kalkamadı. Ama sonra şişi indi ve tekrar etrafta dolaşmaya başladı. Bir daha asla yılan gömleğini elimle tutmamaya karar verdim, nelere yola açabileceğini artık biliyordum. Jim de bir dahaki sefere ona inanacağımı umduğunu söyledi. Yılan gömleği tutmak o kadar korkunç bir uğursuzlukmuş ki başka şeyler de olmasını bekliyormuş. Arkasındaki yeniaya sol tarafından bakmayı bile eliyle yılan gömleği tutmaya bin kez tercih edeceğini söyledi. Artık ben de onun gibi düşünmeye başlamıştım, halbuki arkandaki yeniaya sol tarafından bakmanın bir insanın yapabileceği en düşüncesizce ve budalaca şeylerden biri olduğunu sanırdım öteden beri. Yaşlı Hank Bunker bunu bir kez yapmış, üstüne bir de övünmüştü; iki yıl geçmeden bir gün sarhoş oldu, saçma kulesinden düşüp öyle bir yere yapıştı ki neredeyse dümdüz oldu; onu tabut yerine iki büyük kapının arasına koyup öyle gömdüler, yani öyle diyorlar; ben görmedim.

Babam söyledi. Her neyse, budalalık edip aya öyle baktığı için başına bu gelmişti.

Günler sonra nehir tekrar eski kıyılarına çekildi ve ilk yaptığımız şey kocaman olta iğnelerinden birine derisi yüzülmüş bir tavşan takıp tuzak kurarak neredeyse adam boyunda bir yayınbalığı tutmak oldu. İki metreye yakın olan bu balık neredeyse doksan kilo geliyordu. Onu doğrudan tutamadık elbette; bizi Illinois'ya kadar fırlatabilirdi. Sadece durup boğuluncaya kadar etrafını yarıp parçalamasını izledik. Balığın karnında pirinç bir tokmak, yusyuvarlak bir top ve bir sürü ıvır zıvır bulduk. Topu baltayla yardığımızda içinden bir makara çıktı. Jim makaranın uzun zamandır balığın karnında olduğunu, böyle etrafı kaplana kaplana topa döndüğünü söyledi. Herhalde o güne dek Mississippi'de yakalanmış en büyük balıktı. Jim kendisinin de daha büyük bir balık görmediğini söyledi. Köyde olsak epeyce iyi para ederdi. Bunun gibi büyük bir balığı pazarda kiloyla satmışlardı da herkes birazını almıştı; balığın eti kar gibi beyazdı ve kızartması iyi oluyordu.

Ertesi sabah hayatın yavaş ve sıkıcı geçtiğini ve biraz hareket istediğimi söyledim. Nehri geçip neler olduğuna bakmamın iyi olacağını düşünüyordum. Jim de benimle aynı fikirdeydi, ama karanlıkta gitmem ve çok dikkatli olmam gerektiğini söyledi. Ardından meseleyi biraz daha düşündükten sonra şu eski giysilerin bazılarını kullanarak kız kılığında gidip gidemeyeceğimi sordu. Bu da iyi fikirdi doğrusu. Böylece basma elbiselerden birini kısalttık, pantolonumun paçalarını dizlerime kadar katlayıp elbiseyi giydim. Jim elbisenin arkasındaki kopçaları da takınca üzerime tam oturdu. Güneş şapkasını takıp çenemin altından ipini bağladım, geniş siperlik iki yandan aşağıya kıvrıldığı için, yüzümü görmek isteyen biri soba borusundan içeri bakıyor gibi olacaktı. Jim gündüz bile beni hiç kimsenin tanıyamayacağını söyledi. Bütün gün boyunca prova yaptım ve zamanla elbisenin içinde gayet rahat hareket etmeye başladım, Jim'e bakılırsa sadece yürüyüşüm kızlarınkine benzemiyordu; ayrıca eteğimi yukarı kaldırıp elimi cebime daldırmayı bırakmamı söyledi. Buna dikkat edince daha iyi oldu.

Karanlık basar basmaz kanoyla Illinois sahiline doğru yola çıktım.

Feribot iskelesinin biraz aşağısından kasabaya yaklaştım ve akıntının da etkisiyle kasabanın en aşağısından kıyıya ulaştım. Kanoyu bir yere bağlayıp

sahilde yürümeye başladım. Uzun zamandır içinde kimsenin yaşamadığı küçük bir kulübede ışık gördüm ve oraya kimin yerleştiğini merak ettim. Sessizce yaklaşıp pencereden içeri baktım. İçeride kırk yaşlarında bir kadın çam bir masanın başına oturmuş mum ışığında örgü örüyordu. Yüzü bana tanıdık gelmedi; demek ki bir yabancıydı, çünkü kasabada benim tanımadığım tek bir kişi bile yoktu. İşte şans diye buna denirdi, zira ufaktan pişman olmaya başlamıştım, birileri sesimi tanır da yakalanırım diye korkuyordum. Ama bu kadın böyle küçük bir kasabada kısa süredir oturuyorsa, bilmek istediğim her şeyi bana söyleyebilirdi; bu yüzden kapıyı çaldım ve kız olduğumu kesinlikle unutmamaya karar vermiştim.

On Birinci Bölüm

"İçeri gel," dedi kadın. İçeri girdim.

"Otursana."

Oturdum. Işıltılı minik gözleriyle beni tepeden tırnağa süzdü.

"Adın ne bakalım senin?"

"Sarah Williams."

"Nerede oturuyorsun peki? Buralarda mı?"

"Yok. Hookerville'denim, yedi mil aşağıda. Oradan buraya kadar yürüdüm, canım çıktı vallahi."

"Herhalde acıkmışsındır da. Dur sana bir şeyler çıkarayım."

"Yok yok, aç değilim. Çok acıkınca iki mil aşağıda bir çiftliğe uğradım; o yüzden şimdi karnım tok. Zaten o yüzden bu kadar geç kaldım. Annem çok hasta, paramız ve yiyeceğimiz de bitti, o yüzden dayım Abner Moore'la konuşmaya geldim. Bu kasabanın yukarı ucunda oturuyormuş, annemin dediğine göre. Daha önce buraya hiç gelmemiştim. Dayımı tanıyor musun?"

"Hayır; ama herkesi tanımıyorum henüz. Buraya taşınalı daha iki hafta bile olmadı. Kasabanın yukarı ucu da epeyce uzakta. İstersen gece burada kalabilirsin. Şapkanı da çıkarabilirsin."

"Gerek yok," dedim, "biraz dinlendikten sonra yola devam etmeliyim. Karanlıkta çıkmaktan korkmam."

Tek başıma gitmeme izin vermeyeceğini söyledi, kocası yaklaşık bir buçuk saat sonra gelecekmiş ve beni götürebilirmiş. Ardından kocasından

bahsetmeye başladı, nehrin yukarısındaki akrabalarını anlattı, nehrin aşağısındaki akrabalarını anlattı, eskiden durumları çok iyiymiş, ama bu kasabaya gelmekle hata mı ettik ne, diyorlarmış, keşke eski yerde kalsalarmış — vesaire vesaire; ben de artık kasabada neler olduğunu öğrenmek için ona gelmekle hata mı ettim diye korkmaya başlamıştım; ama sonra lafı babama ve cinayete getirdi, işte o zaman gevezeliklerini canı gönülden dinlemeye başladım. Benim ve Tom Sawyer'in altı bin dolar bulmasını (gerçi on bin diye biliyordu), babam hakkındaki her şeyi ve ne baş belası olduğunu, ayrıca benim de ne baş belası olduğumu anlattı; sonunda benim öldürüldüğüm kısma gelebildi.

"Kim yapmış?" diye sordum. "Hookerville'de bu olup bitenler hakkında bir sürü şey duyduk, ama Huck Finn'i kimin öldürdüğünü öğrenemedik."

"Aslında *burada* da hemen herkes onu kimin öldürdüğünü bilmek istiyor. Bazıları katilin ihtiyar Finn'in ta kendisi olduğunu düşünüyor."

"Yok canım... Öyle mi?"

"İlk başta herkes öyle düşünüyordu. Adam linç edilmeye ne kadar yaklaştığını hiç bilemeyecek. Ama gece olmadan durum değişti ve insanlar Jim adlı kaçak zencinin cinayeti işlediğine kanaat getirdi."

"İyi ama o..."

Dudağımı ısırdım. Sesimi çıkarmasam daha iyi olacaktı. Kadın konuşmaya devam etti, araya girmeye yeltendiğimi fark etmemişti bile.

"Zenci tam da Huck Finn'in öldürüldüğü gece kaçtı. O yüzden başına ödül koydular... üç yüz dolar. İhtiyar Finn'in başına da ödül kondu... iki yüz dolar. Cinayetin sabahı kasabaya gelip durumu anlattı, vapurla arama yapılırken güvertedeydi, ama sonra çekip gitti. Gece olmadan önce onu linç etmek istiyorlardı, ama ortalıkta yoktu. Ertesi gün zencinin gitmiş olduğu fark edildi, cinayetin gerçekleştiği gece saat ondan itibaren onu gören olmamıştı. Bu yüzden cinayet onun üstüne kaldı, insanlar böyle düşünürken ertesi gün ihtiyar Finn geri geldi ve bütün Illinois'da zenciyi aramak için Yargıç Thatcher'dan para istedi. Yargıç ona biraz para verdi, Finn akşama kadar içti ve gece yarısına kadar epeyce sert görünüşlü birkaç yabancıyla birlikte etrafta dolandı, sonra onları da alıp gitti. O zamandan beri geri dönmedi; bir süre için onu arayan soran olmadı, ama söylentiler aldı yürüdü ve insanlar artık onun kendi oğlunu öldürdüğünü ve soyguncular öldürmüş

gibi gösterdiğini düşünüyor. Böylece uzun zaman davayla vakit kaybetmeden Huck'ın parasına el koyabilecekti. İnsanlar onun bunu yapacak kadar adi biri olduğunu düşünüyor. Bence de ikiyüzlünün teki. Yıl sonuna kadar geri dönmezse yaptığı yanına kalır. Zaten kimse bir şey ispatlayamaz; o zamana kadar işler durulur ve böylece Huck'ın parasına kolayca sahip olur."

"Haklısınız, bayan. Ben de önüne hiçbir engel çıkacağını sanmam. Cinayeti zencinin işlediğini düşünen kalmadı mı artık?"

"Kalmaz olur mu. Pek çoğu cinayeti onun işlediğini düşünüyor. Ama çok geçmeden zenciyi yakalarlar; belki onu biraz korkuturlarsa cinayeti itiraf eder."

"Nasıl yakalayacaklar; peşine düştüler mi ki?"

"Aman ne kadar da saftirikmişsin sen! Üç yüz dolar her gün yol kenarından mı toplanıyor sanıyorsun? Bazıları zencinin buradan çok uzakta olmadığını düşünüyor. Ben de onlardan biriyim... ama kimseye söylemedim. Birkaç gün önce yan taraftaki ahşap kulübede yaşayan yaşlı çiftle konuşuyordum, Jackson Adası dedikleri adaya hemen hiç kimsenin gitmediğini söylediler. Orada hiç kimse yaşamıyor mu, diye sordum. Hayır; kimse yaşamıyor dediler. Başka bir şey demedim, ama düşünmeye başladım. Orada duman gördüğümden neredeyse eminim, bir-iki gün önce adanın baş tarafından yükseliyordu. O halde zenci orada saklanıyor olamaz mı, dedim kendi kendime; ne olursa olsun orayı gidip bir araştırmaya değer. O günden beri duman görmedim, belki de artık gitmiştir, yani eğer o zenciyse: Gerçi kocam gidip bir bakacak, yanına da bir adam alacak. Nehrin yukarısına gitmişti, ama bugün geri döndü ve iki saat önce gelir gelmez ona her şeyi anlattım."

Öyle diken üstündeydim ki yerimde duramıyordum artık. Ellerimle bir şeyler yapmam gerekiyordu; bu yüzden masanın üzerindeki dikiş iğnesini aldım ve ip geçirmeye çalıştım. Ellerim titriyordu ve ipi bir türlü delikten geçiremiyordum. Kadın konuşmayı kesti, başımı kaldırdığında bana merakla baktığını ve hafifçe gülümsediğini gördüm. İğneyle ipliği bırakıp ilgilenmiş gibi yaptım; aslında ilgilenmiştim de. Şöyle dedim:

"Üç yüz dolar az para değil. Annem alsa ne iyi olurdu. Kocanız bu gece oraya gidecek mi?"

"Evet, tabii. Bahsettiğim adamla birlikte kasabaya bir kayık bulmaya gitti, bir de fazladan tüfek ödünç almaya çalışacak. Gece yarısından sonra gidecekler."

"Günün ışımasını bekleseler daha iyi görmezler mi?"

"Evet. Ama o zaman zenci de daha iyi görmez mi? Gece yarısından sonra muhtemelen uyuyor olur, böylece ormanın içinden sessizce ilerleyip etrafı arayabilirler ve ateş yanıyorsa daha rahat bulurlar."

"Bu hiç aklıma gelmemişti."

Kadın bana merakla bakmaya devam ediyordu ve ben de kendimi hiç rahat hissetmiyordum. Biraz sonra tekrar konuştu:

"Adım ne demiştin, şekerim?"

"M... Mary Williams."

İlk sorduğunda Mary demedim gibime gelmişti, o yüzden başımı kaldırıp bakamadım; galiba Sarah demiştim; o yüzden kendimi köşeye sıkışmış hissediyordum ve kadının bunu yüzümden okumasından korkuyordum. Kadının bir şeyler daha söylemesini diledim; ne kadar süre sessizce oturursak o kadar tedirgin oluyordum. Sonunda kadın konuştu:

"İlk içeri girdiğinde adının Sarah olduğunu söyledin sanmıştım, şekerim, öyle değil mi?"

"Evet, bayan, öyle dedim. Sarah Mary Williams. Sarah benim ilk adım. Kimileri Sarah der; kimileri Mary."

"Öyle mi?"

"Evet, bayan."

Kendimi daha iyi hissediyordum, ama yine de bir an önce oradan çıkmak istiyordum. Hâlâ başımı kaldırıp kadına bakamamıştım.

Bunun üzerine kadın geçinmenin güçlüğünden bahsetmeye koyuldu, nasıl yoksulluk içinde yaşadıklarını anlattı, fareler sanki ev kendilerininmiş gibi cirit atıyorlarmış, falan filan, ben de kendimi daha rahat hissetmeye başladım. Fareler konusunda haklıydı. Zaman zaman köşedeki delikten burunlarını çıkarıp baktıklarını görebiliyordunuz. Kadın tek başınayken yanında farelere fırlatmak için bir şeyler bulundurduğunu, aksi halde ona

rahat vermediklerini anlattı. Bana büküle büküle top edilmiş kurşundan bir çubuk gösterdi ve genelde bu kurşunu çok isabetli fırlattığını, ama bir-iki gün önce kolunu incittiği için isabet ettirememekten korktuğunu söyledi. Yine de fırsatını kolladı ve gördüğü bir fareye doğru fırlattı, ama kurşun fareyi ıskalamıştı, ayrıca "Off!" diyerek kolunu tuttu. Bir sonraki fareyi benim vurmamı istedi. Yaşlı adam gelmeden önce oradan tüymek istiyordum, ama elbette paldır küldür çıkamazdım. Kurşun topunu elime aldım ve ilk gördüğüm fareye doğru fırlattım, şayet ilk durduğu yerde kalsaydı hali dumandı. Kadın atışımın bir numara olduğunu ve bir sonrakini indireceğimden kuşku duymadığını söyledi. Gidip kurşunu getirdi, sonra da bir yün çilesi çıkarıp yardım etmemi istedi. İki elimi uzattım ve çileyi geçirdi, sonra da kocasının işlerinden bahsetmeye devam etti. Ama bir ara durdu:

"Farelere karşı tetikte ol. En iyisi kurşun senin kucağında dursun."

Kurşun topu daha konuşurken kucağıma doğru fırlattı ve ben düşürmemek için bacaklarımı birleştirirken o konuşmaya devam etti. Ama sadece bir dakika konuştu. Nihayet çileyi elimden aldı, doğruca yüzüme baktı ve tatlı bir sesle sordu:

"Söyle bakalım... gerçek adın nedir?"

"Ne dediniz, bayan?"

"Gerçek adın nedir? Bill mi, Tom mu, Bob mu?.. Nedir?"

O anda yaprak gibi titremeye başladım, ne yapacağımı bilemiyordum.

"Ne olur zavallı bir kızcağızla dalga geçmeyin, bayan," dedim. "Size engel oluyorsam, ben hemen..."

"Hayır, gitmiyorsun. Yerine otur ve hiçbir yere kıpırdama. Sana zararım dokunmaz, seni ele vermeyeceğimden de emin olabilirsin. Sadece sırrını aç, bana güvenebilirsin. Sır tutabilirim; üstelik sana yardımım da dokunabilir. Hatta istersen kocam da sana yardım eder. Sen kaçak bir çıraksın işte, besbelli. Ne olacak ki? Bunda kötü bir şey yok. Sana hoyrat davranmışlar ve sen de kaçmaya karar vermişsin. Ben senin iyiliğini düşünüyorum, evladım, seni niye ele vereyim ki? Haydi anlat bakalım... uslu bir çocuk ol."

Bunun üzerine ben de artık rol yapmamın anlamı kalmadığını söyledim, tamamen dürüst davranacak ve ona her şeyi anlatacaktım, ama sözünden

dönmemeliydi. Ardından ona babam ve annemin öldüğünü, beni nehirden otuz mil uzakta adi bir ihtiyar çiftçinin yanına verdiklerini anlattım, bana o kadar kötü davranmıştı ki artık dayanamayacak hale gelmiştim; birkaç günlüğüne seyahate çıkmıştı, ben de fırsatı değerlendirip kızının eski kıyafetlerinden bazılarını yürütmüş, oradan kaçmıştım; üç gecedir yollardaydım ve otuz mil gelmiştim; geceleri seyahat ediyordum, gündüzleri saklanıyor ve uyuyordum; evden bir çanta dolusu et ve ekmek almıştım, azığım daha uzun süre yeterdi. Dayım Abner Moore'un beni evine alacağım düşünüyordum, bu yüzden Goshen kasabasına gelmiştim.

"Goshen mi, yavrum? Burası Goshen değil ki. Burası St. Petersburg. Goshen nehrin on mil yukarısında. Burasının Goshen olduğunu da kim söyledi sana?"

"Bu sabah gün ağarırken, uyumak için ağaçların arasına gitmeden önce bir adamla karşılaştım. Bana yol ayrımına geldiğimde sağa dönmemi söyledi, beş mil gittikten sonra Goshen'e çıkarmışım."

"Sarhoştu herhalde. Sana yolu tam ters tarif etmiş."

"Tevekkeli değil, sallanıp duruyordu, ama bunun bir faydası yok şimdi. Yola devam etmeliyim. Şafak sökmeden önce Goshen'e varırım."

"Bir dakika bekle. Yanına yiyecek bir şeyler katayım. Giderken yersin."

Elime biraz yiyecek tutuşturduktan sonra devam etti:

"Söyle bakalım... yatan bir inek ilk önce ne tarafından kalkar? Çabuk cevap ver ama... üzerinde düşünme. Hangi tarafı önce kalkar?"

"Arka tarafı, bayan."

"Peki ya at?"

"Ön tarafı kalkar, bayan."

"Ağacın hangi tarafında yosun olur?"

"Kuzey tarafında."

"Bir yamaçta on beş inek otluyorsa kaç tanesinin başı aynı yöne dönüktür?"

"Hepsinin, bayan."

"Pekâlâ, çiftlik hayatını bildiğin belli oluyor. Belki beni yine kandırıyorsundur diye korktum. Gerçek adın ne bakalım?"

"George Peters, bayan."

"Pekâlâ, bunu unutmamaya çalış, George. Unutma ve gitmeden önce bana adının Elexander olduğunu söyleme, hele foyan ortaya çıkınca adının George-Elexander olduğu yalanını hiç uydurma. Ayrıca bu eski püskü basma elbiseyle kadınların yanına yaklaşma. Kız taklidin epeyce kötü, ama belki erkekleri kandırabilirsin. Aşk olsun be yavrum, bir daha ipi iğneye geçirmen gerektiğinde ipi sabit tutup iğnenin deliğini geçirmeye çalışma; iğneyi sabit tut ve ipi delikten geçir... Kadınlar daima böyle yapar, ama erkekler her zaman tersini yapar. Ayrıca fareye filan bir şey fırlatacaksan parmak uçlarına kadar yüksel, elini olabildiğince biçimsizce başının üstüne kaldır, sonra da farenin iki-üç metre uzağına at. Doğrudan omzunu kullanarak fırlat, sanki kolun omuzdan hareket ediyormuş gibi... Kızlar nasıl yapıyorsa öyle; bileğini ve dirseğini kırarak, kolunu yana doğru açarak erkek gibi atma. Bir de unutma, bir kız kucağına düşen bir şeyi yakalamak için dizlerini iki yana ayırır; kurşun topunu yakalarken senin yaptığın gibi dizlerini birleştirmez. İlk başta ipi iğneden geçirmeye çalıştığında erkek olduğunu anladım; sonra da emin olmak için diğerlerini yaptırdım. Haydi şimdi dayına git bakalım Sarah Mary Williams George Elexander Peters, başın belaya girerse de Bayan Judith Loftus'a, yani bana haber gönder, elimden bir şey gelirse yaparım. Nehir yolu boyunca devam et ve bir daha dışarı çıktığında yanına ayakkabı ve çorap almayı unutma. Nehir yolu taşlıdır ve Goshen'e vardığında ayakların pek iyi durumda olmayacaktır."

Nehir boyunca elli metre yukarı çıktım, sonra kendi ayak izlerime basarak geri dönüp kanomun bulunduğu, evin aşağısındaki gizli yere geçtim. Hemen kanoya atlayıp aceleyle uzaklaştım. Adanın baş tarafının hizasına gelene kadar kıyıdan akıntıya karşı kürek çektikten sonra nehri geçmeye koyuldum. Şapkayı çıkardım, çünkü görüşüme engel olmasını istemiyordum. Nehrin ortasına vardığımda saatin çaldığını duydum; durup dinledim; ses suyun üzerinde zayıflayarak geliyordu ama açıkça duymuştum — on bir. Adanın baş tarafına vardığımda çok yorulmuş olmama rağmen soluklanmak için bile beklemedim, hemen eski kampımın bulunduğu yere biraz odun taşıdım, orada yüksek ve kuru bir yerde kocaman bir ateş yaktım.

Ardından tekrar kanoya atlayıp bir buçuk mil kadar aşağıdaki asıl yerimize gitmek için küreklere asıldım. Karaya çıktım, ağaçların arasından hızla geçip yamacı tırmandım ve mağaraya girdim. Jim içeride kütük gibi uyuyordu. Hemen onu kaldırdım.

"Çabuk kalk ve toparlan, Jim! Kaybedecek bir dakikamız bile yok. Peşimizdeler!"

Jim hiçbir şey sormadı, hatta tek kelime etmedi; sonraki yarım saat içindeki tavırları ne kadar korktuğunu göstermeye yetiyordu. Artık sahip olduğumuz her şey salımızın üstündeydi ve onu sakladığımız söğüt perdesinin arkasından çıkarmaya hazırdık. Mağaradaki ateşi daha en baştan söndürmüştük ve bir daha dışarıda mum bile yakmadık.

Kanoyla adadan biraz açılıp neler olduğunu görmek istedim, ama orada bir kayık varsa bile ben göremiyordum; çünkü yıldız ışığında gölgeler içinde bir şeyleri ayırt etmek mümkün değildi. Sonra salı da çıkardık ve gölgelerin içinden doğru aşağı inmeye başladık, adanın ayağını geçtiğimiz sırada hiç kıpırdamıyor, tek kelime etmiyorduk.

On İkinci Bölüm

Nihayet adanın aşağısına vardığımızda saat bir vardı herhalde. Sal da nasıl yavaş gidiyordu sormayın. Bir kayık görürsek hemen kanoya atlayıp Illinois kıyısına kaçacaktık. İyi ki ortalıkta kayık mayık görünmedi, çünkü tüfeği, oltaları ya da yiyecekleri kanoya yerleştirmeyi akıl edememiştik. Bu kadar çok şeyi düşünemeyecek kadar kan ter içinde kalmıştık zira. *Her şeyi* sala yüklemek hiç akıl kârı değildi.

Adamlar adaya gittilerse yaktığım ateşi bulacaklarını ve pusu kurup gece boyunca Jim'in geri dönmesini bekleyeceklerini düşünüyordum. Zaten artık bizden uzakta kalmışlardı ve yaktığım ateş onları aldatmazsa suç benim değildi. Bunun için elimden geldiğince iyi bir plan yapmıştım.

Sabahın ilk ışıkları görünmeye başlarken Illinois tarafındaki büyük bir dönemece gelince gözümüze çarpan ağaçlık bir kıyıya salı çektik. Tarak dişleri gibi sık kavak ağaçlarının olduğu kıyıdan kestiğimiz dallarla salı güzelce örttük. İşimizi bitirdiğimizde kavakların arasında doğal bir çöküntü varmış gibi oldu, sal hiç görünmüyordu.

Missouri tarafında dağlar, Illinois tarafında ise sık ormanlık vardı ve nehir Missouri tarafından aktığı için, bizim bulunduğumuz yerde birilerine rastlama korkumuz yoktu. Orada bütün gün uzanıp salların ve buharlıların Missouri'ye doğru inişini ve yukarı çıkan buharlıların ortada koca nehirle boğuşmasını izledik. Jim'e o kadınla yaptığım konuşmayı anlattım; onun kurnaz bir kadın olduğunu söyledi, peşimize o düşseymiş durup da kamp ateşinin başını beklemezmiş — yok anacım, yanında kesin bir köpek getirirmiş. İyi ama kocasına da gidip bir köpek getirmesini söylemiş olamaz mı? Jim de adamlar yola çıkmadan önce kadının zaten bunu düşündüğüne ve büyük ihtimalle kasabanın yukarısına köpek getirmeye gittikleri için

vakit kaybettiklerine bahse girebileceğini söyledi, yoksa köyün on altı ya da on yedi mil aşağısındaki bu sığlıkta olmazdık — tekrar kendimizi eski kasabada bulurduk. Ben de, bizi yakalamadıkları sürece niye yakalamadıklarını hiç umursamayacağımı söyledim.

Hava kararmaya başladığında başlarımızı sık kavakların arasından çıkarıp yukarıyı, aşağıyı ve karşı tarafı gözledik; hiçbir şey yoktu; bunun üzerine Jim aşırı sıcakta ve yağmurda altına girmek, ayrıca eşyalarımızı kuru tutmak için darca bir barınak yapmak üzere salın üst kalaslarından birkaçını söktü. Barınak için salın üzerinde yer açtı, sonra da salın zemininden yarım metre kadar yükseltti; böylece battaniyelerimiz ve tuzaklarımız artık buharlıların yarattığı dalgalardan etkilenmeyecekti. Barınağın tam ortasına çamurdan 15 santim derinliğinde bir çukur yaptık, dağılmasın diye de çevresini kalaslarla destekledik; bu da yağmurlu ya da serin havalarda ateş yakmak içindi, barınak ateşin uzaktan görünmesini engelleyecekti. Fazladan bir tane dümen sırığı da yaptık, çünkü diğerleri bir yere takılıp kırılabilirdi. Eski püskü feneri asmak için kısa bir çatallı sopa ayarladık, çünkü nehir aşağı bir buharlının geldiğini görünce size çarpmasın diye muhakkak fener yakmalısınız; ama şu "kavşak" dedikleri yerlerden birinde değilsek, nehir yukarı giden buharlılara fener yakmaya gerek yoktu. Nehir hâlâ epeyce yüksekti, alçaktaki kıyılar hâlâ su altındaydı; bu yüzden nehir yukarı giden gemiler her zamanki kanalı kullanmak yerine akıntının az olduğu yerleri tercih edebiliyorlardı.

İkinci gece yedi-sekiz saat daha gittik, akıntı sayesinde herhalde saatte dört milden hızlı gidiyorduk. Balık tuttuk, lafladık, uykumuz geldiğinde biraz yüzüp ayılmaya çalıştık. Geniş ve durgun nehirde sırtüstü uzanıp yıldızları seyrederek sürüklenmek biraz kasvetli geliyordu, hiç yüksek sesle konuşmak istemiyorduk, pek gülmüyorduk da — ara sıra kısık sesle kısa kahkahalar atıyorduk bazen. Genelde hava çok iyi gitti ve başımıza hiçbir şey gelmedi — ne o gece ne sonraki ne de daha sonraki gece.

Her gece kasabaların yanından geçiyorduk, kimileri uzakta kara yamaçlardaydı, parlak ışık kümelerinden başka bir şey görünmüyordu, tek bir evi bile ayırt edemiyordunuz. Beşinci gece St. Louis'den geçtik, sanki bütün dünya aydınlanmış gibiydi. St. Petersburg'dakiler St. Louis'de yirmi-otuz bin kişinin yaşadığını söylerdi, ama o durgun gecenin ikisinde bütün yamacı kaplayan nefis ışık selini görünceye kadar inanmamıştım. Hiç ses çıkmıyordu, herkes derin uykudaydı.

Her gece saat ona doğru küçük bir köyün orada gizlice sahile çıkıyor; on ya da on beş sentlik un, pastırma ya da yiyecek başka bir şey alıyordum; kimi zaman da bir tavuk aşırıyordum, ama pişirmesi zor oluyor ve uzun sürüyordu. Babam, tavuğa rastlarsan fırsatı kaçırmayacaksın, derdi hep; çünkü kendin yemesen bile muhakkak yiyecek birini bulabilirdin ve iyilik asla karşılıksız kalmazdı. Babamın tavuğu kendisinin yemediğini hiç görmedim, ama yine de böyle derdi işte.—

Sabahları gün ışımadan önce mısır tarlalarına dalar ve bir karpuz, kavun, balkabağı ya da taze mısır filan ödünç alırdım. Babam, bir şeyin bedelini daha sonra ödemeyi düşünüyorsan onu ödünç almaktan zarar gelmez, derdi; ama dul bayan bunun hırsızlığı allayıp pullamak olduğunu ve dürüst birinin asla hırsızlık yapmayacağını söylerdi. Jim'e göre dul bayan da biraz haklıydı, babam da biraz haklıydı; bu yüzden en iyisi listemizden birkaç şeyi çıkarıp onları bir daha ödünç almayacağımızı söylemekti — o zaman diğerlerini ödünç almaktan zarar gelmezdi. Bir gece nehirden aşağı doğru sürüklenirken uzun uzadıya meseleyi konuştuk ve listeden karpuzu mu, kavunu mu, yoksa başka bir şeyi mi çıkaracağımıza karar vermeye çalıştık. Gün ışırken ikimiz de meseleyi yeterince düşünmüş ve listeden yabani elma ile hurmayı çıkarmaya karar vermiştik. Ondan önce doğru bir şey yaptığımızdan emin değildik, ama artık ikimizin de gönlü rahattı. Zaten benim için hava hoştu, çünkü yabani elmalar hiç güzel değildi ve hurmanın olgunlaşmasına da daha iki-üç ay vardı.

Zaman zaman sabah çok erken kalkmış ya da gece yeterince erken yatmamış bir su kuşu görürsek vuruyorduk. Topunu birden düşününce, rahatımız epeyce iyiydi denebilir.

St. Louis'in aşağısına indiğimiz beşinci gece on ikiden sonra büyük bir fırtına çıktı; gök gürlüyor; şimşekler çakıyor, sağanak yağıyordu. Barınağın içine girip salı başıboş bıraktık. Şimşek çaktığında önümüzde koca nehrin dümdüz uzandığını ve her iki tarafta kayalık yamaçlar olduğunu görebiliyorduk. Bir ara, "Hey, Jim, ileriye bak!" diye seslendim. İlerimizde kayalıklara bindirmiş bir buharlı gemi vardı. Doğrudan gemiye doğru sürükleniyorduk. Şimşeğin ışığında gemiyi çok net görebiliyorduk. Yan yatmıştı, üst güvertesinin bir kısmı su üstündeydi, geminin bacalarını açık seçik görebiliyorduk, büyük kampananın yanında bir koltuk vardı, yeni bir şimşek çakınca arkasına geniş kenarlı eski bir şapka asılmış olduğunu gördüm.

Gecenin bir vakti fırtınanın içinde tüm o gizemli havayı soluyup, enkazın nehrin ortasında öyle kederli ve yapayalnız yattığını görmek bana da her oğlan çocuğunun hissedeceği şeyleri hissettirmişti. Gemiye çıkmak ve içinde dolanmak, neler var diye bir bakmak istiyordum.

"Haydi gemiye çıkalım, Jim," dedim.

Jim başlangıçta istemedi.

"Bu havada biğ enkazda ne işimiz vağ? İyi kitapta da diyoğ ya, sen sağ ben selamet, ne diye ötesini beğisini kuğcalayalım? Zoğun ne senin? Hem o enkazda nöbetçileğ vağdığ belki."

"Orada nöbetçi ne gezer be," dedim. "Üst kamaradan başka ne kalmış ki beklesinler; üstelik her an parçalanıp nehir boyunca akıp gidebilecek bir gemi için böyle bir gecede kim hayatını tehlikeye atacak ki?" Jim buna verecek bir karşılık bulamayınca sesini çıkarmadı. "Ayrıca," dedim, "kaptan köşkünde ödünç alacak değerli bir şeyler bulabiliriz. Bahse girerim puro vardır... tanesi en az beş sent eder onların. Buharlı gemi kaptanları zengindir; ayda altmış dolar alırlar; bu yüzden bir şeyi istiyorlarsa üçe beşe *bakmazlar*. Cebine bir mum koy, gemiyi arayıp taramadan içim rahat etmeyecek, Jim. Tom Sawyer olsa bu enkazın yanından gelip geçer miydi sanıyorsun? Kesinlikle geçmezdi. Bunun bir macera olduğunu söylerdi... Evet, macera derdi; hayatta yapacağı en son şey olsa bile enkaza çıkardı. Üstelik bunu raconuna uygun yapmaz mıydı? Çalımından geçilmezdi valla. Kristof Kolomb olmuş Tanrı'nın Krallığı'nı keşfe çıkıyor sanırdın. Keşke Tom Sawyer burada *olsaydı!"*

Jim biraz daha homurdandı, ama sonunda boyun eğdi. Mecbur kalmadıkça kesinlikle konuşmamamız gerektiğini söyledi, konuşursak da fısıldaşmalıymışız. Şimşek bir kez daha tam zamanında enkazı gösterdi ve sancak tarafındaki iskeleyi yakalayıp salı bağladık.

Güverte su seviyesinin epey üstünde kalıyordu. İskeleden gemiye çıkıp kaptan köşküne doğru ilerledik. Ayaklarımızla yeri yokluyor; halatlara takılmamak için kollarımızı açarak ilerliyorduk, çünkü o kadar karanlıktı ki hiçbir şey göremiyorduk. Çok geçmeden tavan penceresinin önüne vardık ve üstüne tırmandık; bir adım sonra kaptan köşkünün açık kapısına ulaşmıştık. Tam o sırada, kamarada bir ışık gördük ve birilerinin kısık sesle konuştuğunu işittik!

Jim içinin fena olduğunu fısıldayarak geri dönmek istedi. Ben de onunla aynı fikirdeydim ve sala dönmeye hazırlandım, ama tam o sırada içeride birinin sızlandığını duydum: "Ne olur yapmayın, çocuklar; yemin ederim kimseye söylemeyeceğim!"

Başka biri yüksek sesle cevap verdi:

"Yalan söylüyorsun, Jim Turner. Daha önce de böyle yapmıştın. Daima payından daha fazlasını istiyorsun ve her seferinde de vermezsek bizi gammazlayacağını söyleyerek alıyorsun. Ama bu sefer fazla üzerimize geldin. Sen bu ülkedeki en adi, en hain köpeksin."

O sırada Jim salın oraya gitmek için uzaklaşmıştı. Ama ben meraktan bir yere gidemiyordum. Tom Sawyer böyle bir olayda arkasını dönüp gitmezdi, dedim kendi kendime, o yüzden ben de gitmeyecektim; orada neler olduğunu öğrenecektim. Dar geçitte emekleyerek karanlıkta ilerlemeye başladım; en sonunda kaptan köşkü ile aramda tek bir yolcu kamarası kaldı. Başımı uzattığımda bir adamın elleri ve ayakları bağlı olarak yerde yattığını, iki adamın başında dikildiğini ve adamlardan birinin elinde kısılmış bir fener; diğerinin elinde bir tabanca olduğunu gördüm. Tabancalı olan namluyu yerdeki adamın kafasına doğrultmuş, şöyle diyordu:

"Hiç gözünün yaşına bakmam! Bakmamam gerek zaten... Seni aşağılık herif!"

Yerdeki adam tir tir titriyordu. "Ne olursun yapma Bill. Hiç kimseye söylemem."

Yerdeki adam ne zaman bunu söylese, fenerli adam gülerek şöyle diyordu:

"Ona ne şüphe! Şimdiye kadar hiç bu kadar doğru bir laf etmemiştin." Bir ara şöyle dedi: "Bak nasıl yalvarıyor! Ama ondan önce davranıp elini kolunu bağlamasaydık ikimizi de öldürürdü. Hem de ne *için?* Koca bir hiç için. Sırf kendi *hakkımızı* savunuyoruz diye... bunun için. Ama bundan sonra artık hiç kimseyi tehdit edemeyeceksin, Jim Turner. İndir şu silahı, Bill."

"İndiremem, Jake Packard. Onu gebertmeye kararlıyım... tıpkı zavallı Hatfield'ı vurduğu gibi... Bunu hak etmiyor mu?"

"Ama ölsün *istemiyorum*, önce beni bir dinle."

"Eksik olma, Jake Packard! Yaşadığım sürece seni unutmayacağım!" dedi yerde yatan adam hıçkırıklar içinde.

Packard onu hiç umursamadı, fenerini bir çiviye asıp benim karanlıkta beklediğim yere doğru yürümeye başladı ve Bill'e de onu izlemesini işaret etti. Bütün hızımla emekleyerek iki metre kadar geri çekildim, ama gemi yan yattığından yeterince çabuk davranamamıştım; o yüzden yakalanmamak için yukarı taraftaki bir yolcu kamarasına doğru geriledim. Adam karanlıkta el yordamıyla ilerledi ve benim bulunduğum kamaranın hizasına gelince arkasına doğru seslendi:

"Gel... Buraya girelim."

Packard içeri girdi, Bill de peşinden geldi. Ama onlar gelene kadar ben üst ranzaya çıkmış, en köşeye sinmiş ve oraya geldiğim için pişmanlık içinde kıvranıyordum. Sonra oracıkta durup ellerini ranzanın kenarına dayayarak konuşmaya başladılar. Onları göremiyordum, ama nefeslerindeki viski kokusundan nerede olduklarını anlıyordum. Ben viski içmediğim için memnundum, ama zaten bunun çok bir önemi yoktu, zira beni fark edemezlerdi, çünkü nefes bile almıyordum. Çok korkmuştum. Üstelik insan hem nefes alıp hem de onları dinleyemez. Kısık sesle ve hırsla konuşuyorlardı. Bill'in niyeti Turner'ı öldürmekti. Şöyle dedi:

"Öteceğini kendisi söyledi, aynen de öyle yapacak, şüphem yok. Her ikimiz de paylarımızı şimdi ona versek bile bu yaptıklarımızdan sonra bir şey fark etmeyecek. Bizi gammazlayacağını adım gibi biliyorum. Aleyhimize tanıklık edecek. Gel sen beni dinle. Oldu olacak onu bütün dertlerinden kurtaralım."

"Bence de," diye fısıldadı Packard.

"Lanet olsun, artık senin aklında başka bir şey var sanmaya başlamıştım. Peki o zaman. Haydi gidip bu işi bitirelim."

"Dur bir dakika, daha söyleyeceklerimi bitirmedim. Şimdi sen beni dinle. Vurmak gerekirse vururuz, ama bu meseleyi halletmenin daha sessiz yolları var. Ben şöyle diyorum: Hiçbir riski olmayan ama aynı etkiyi yapacak başka bir yol varken hiç yoktan boyunlarımızı urgana uzatmanın manası yok. Haksız mıyım?"

"Çok haklısın. İyi ama bu sefer işi nasıl halledeceğiz?"

"Aklıma şöyle bir şey geldi: Etrafı tekrar iyice bir arayacağız ve kamaralarda gözümüzden kaçan bir şey var mı diye bakacağız, sonra kıyıya kürek çekip her şeyi saklayacağız. Ondan sonra da bekleyeceğiz. Bana sorarsan bu enkaz iki saate kadar parçalanır ve nehir aşağı akar gider. Anladın mı? Adam boğulur ve kendisinden başka suçlanacak hiç kimse olmaz. Onu vurmaktansa böyle bir şey yapmak çok daha iyi olur bence. Başka bir yol bulabilecekken bir adamı vurmak kulağa hiç hoş gelmiyor. Hem akıl kârı değil hem de ahlakımızı bozar. Haksız mıyım?"

"Evet, haklısın. Ama ya enkaz parçalanıp gitmezse?"

"Olsun, biz yine de iki saat bekleyip görebiliriz, öyle değil mi?"

"Tamam o zaman, haydi gidelim."

Böylece işe koyuldular; ben de buz gibi terlemiş bir halde kamaradan çıkıp sürünerek baş tarafa gittim. Orada göz gözü görmüyordu, ama yine de, "Jim!" diye fısıldadım, hemen dirseğimin yanında bir inilti çıkardı.

"Çabuk ol, Jim, oyalanacak ya da inleyecek vaktimiz yok; içeride bir katil çetesi var ve kayıklarını bulup ipini çözerek onları buraya hapsetmezsek burada mahsur kalacaklar ve içlerinden biri öldürülecek. Kayığı bulursak hepsi birden mahsur kalır... Şerif de gelip onları yakalayabilir. Çabuk ol... acele et! Ben sancak tarafına bakayım, sen de iskele tarafına bak. Gidip salın oradan başla..."

"Of, Tanğım, Tanğım! *Sal* mı? Oğada ağtık sal filan yok, ipi çözülmüş, gitmiş... biz de buğada mahsuğ kaldık!"

On Üçüncü Bölüm

Nefesim boğazımda düğümlendi kaldı, neredeyse bayılacaktım.

Böyle bir çeteyle aynı enkazda kapana kısılmak! Ama duygusallaşacak zaman değildi. O kayığı hemen bulmalıydık... kendimiz kullanacaktık. Böylece tir tir titreyerek iskele tarafından gitmeye başladık, çok yavaş ilerliyorduk, kıç tarafına varmamız sanki bir hafta sürdü. Kayıktan iz bile yoktu. Jim daha fazla gidemeyeceğini söyledi — o kadar korkmuştu ki hiç dermanı kalmamıştı. Ama ona bu enkazda kalırsak başımızın büyük belada olacağını anlattım. Böylece tekrar yürümeye başladık. Kaptan köşkünün ardına geçtik, sonra tavan penceresine uzandık, pencerenin bir kısmı su altında olduğundan kapaklara tutunuyorduk. Koridorun kapısına iyice yaklaşınca nihayet kayığın yerini saptayabildik! Belli belirsiz siluetini görüyordum. Tanrı'ya nasıl şükredeceğimi bilemedim. Bir saniye sonra kayığa atlamış olacaktım, ama tam o sırada kapı açıldı. Adamlardan biri benden sadece birkaç adım ötede başını çıkardı! O saat işimin bittiğini düşündüm, ama tekrar başını içeri çekip seslendi:

"Şu lanet olasıca feneri göz önünden kaldır, Bill!"

Kayığın içine dolu bir torba attı, sonra da kendisi girip oturdu. Bu Packard'dı. Sonra Bill ortaya çıktı ve kayığa bindi. Packard fısıldadı:

"Her şey hazır... Çek kürekleri!"

O kadar bitkin düşmüştüm ki tutunduğum kapağı bıraktım bırakacaktım. Ama Bill duraksadı:

"Dur biraz... Onun üstünü aradın mı?"

"Yok. Sen aramadın mı?"

"Hayır. O halde nakitten payına düşen hâlâ üzerinde."

"Ne bekliyoruz, hemen alalım; malları alıp parayı bırakmanın bir manası yok."

"Ona ne yapacağımızı anlamasın sakın?"

"Anlamaz herhalde. Hem ne olacak, alalım hepsini. Haydi yürü."

Tekrar kayıktan çıkıp gemiye bindiler.

Geminin yukarıda kalan tarafında olduğundan kapı arkalarından çarptı; daha yarım saniye geçmeden kayıktaydım, Jim de paldır küldür arkamdan geldi. Bıçağımı çıkarıp halatı kestim ve hareket ettik!

Küreklere dokunmadık, hiç konuşmadık, hatta fısıldaşmadık, soluk almaya bile cesaretimiz yoktu. Hiç ses çıkarmadan hızla uzaklaşıyorduk, çarkı kıl payı sıyırdık, kıçtan ayrıldık, birkaç saniye sonra enkazdan yüz metre kadar uzaklaşmıştık ve enkaz tamamen karanlığa gömülmüştü, en ufak bir iz dahi yoktu, artık güvendeydik.

Üç-dört yüz metre kadar nehir aşağı gittikten sonra kaptan köşkünün kapısında bir fener kıvılcım gibi çaktı, haydutlar kayığın gittiğini fark etmiş, başlarının en az Jim Turner kadar dertte olduğunu anlamışlardı.

Sonra Jim küreklere geçti ve salımızın peşine düştük. İlk defa o anda adamlar için endişelenmeye başladım — galiba daha önce vaktim olmamıştı. Katiller için bile böyle bir durumda kalmanın ne kadar korkunç olduğunu düşünmeye başladım. Kim bilir belki ben kendim de bir gün katil olurdum, o zaman hoşuma gider miydi acaba? O yüzden Jim'e döndüm:

"İlk ışık gördüğümüz yerin yüz metre aşağısında ya da yukarısında karaya çıkalım, hem senin için hem de kayık için saklanacak iyi bir yer ayarladıktan sonra ben gidip birilerini bulayım. O katiller çetesini kurtarsınlar, vakti gelince de assınlar."

Ama bu fikrimi gerçekleştiremedim; çünkü biraz sonra geçen seferkinden daha kötü bir fırtına başladı. Sağanak yağıyordu ve tek bir ışık görünmüyordu; herhalde herkes uykudaydı. Işıkları ve salımızı arayarak nehirden aşağı devam ettik. Bir süre sonra yağmur hafifledi, ama hava hâlâ bulutluydu ve gök gürültüleri devam ediyordu; bir ara şimşek çaktığında önümüzde yüzen siyah bir şey görünce ona yöneldik.

Salı bulmuştuk ve yeniden üstüne çıkınca çok mutlu olduk. Sağ tarafta sahilde bir ışık görmüştük. Oraya gitmeyi önerdim. Kayık çetenin enkazdan çaldığı öteberiyle yarı yarıya doluydu. Hepsini salın üzerine istifledik ve Jim'e aşağıya doğru devam etmesini, iki mil kadar gittiği zaman da bir ışık yakmasını ve ben gelinceye kadar yanık tutmasını söyledim; ardından küreklere geçip ışığa doğru ilerlemeye başladım. Işığa yaklaştığımda üç-dört ışık daha belirdi — hepsi tepenin yamacındaydı. Demek ki bu bir köydü. Kıyıdaki ışığın biraz yukarısında kürekleri sudan çıkarıp akıntıyla devam ettim. Gördüğüm kadarıyla bu ışık bir çift cidarlı feribotun baş direğine asılı bir fenerden geliyordu. Bekçinin nerede yattığını bulmak için etrafı araştırdım ve nihayet onu baş tarafındaki güverte babasının üstüne kıvrılmış uyurken buldum. Omzundan iki-üç kez dürtüp ağlamaya başladım.

Adam bir an irkildi, ama sonra karşısında sadece bir oğlan çocuğu olduğunu görünce gerinerek esnedi.

"Hayrola, evlat? Ağlama yahu. Derdin nedir?"

"Babam, annem, kız kardeşim ve..."

Sonra yine ağlamaya başladım.

"Kendine gel bakalım, bu kadar kapıp koyverme; hepimizin derdi var, seninki de çözülür elbet. Anlat bakalım, ne oldu onlara?"

"Onlar... onlar... geminin bekçisi siz misiniz?"

"Evet," dedi, kendisiyle gurur duyan bir edayla. "Kaptanı da, sahibi de, ikinci kaptanı da, dümencisi ve bekçisi de, baş tayfası da benim; kimi zaman yük ve yolcuyum da. Bizim Jim Hornback kadar zengin değilim, bu yüzden her gelene bol keseden bahşiş dağıtamam, onun gibi etrafa para saçamam; kaç kez söyledim, asla onun yerinde olmak istemem; çünkü benim için hayat demek gemici hayatıdır, dünyanın bütün zenginliklerini ayaklarımın altına serseler, kasabanın iki mil dışında, heyecan verici hiçbir şeyin olmadığı bir yerde yaşayamam. Dedim ki..."

Hemen lafa daldım:

"Başları çok büyük belada ve..."

"Kimin?"

"Babamın, annemin, kız kardeşimin ve Bayan Hooker'ın; feribotla yukarı gidip onlara ulaşabilirseniz..."

"Yukarıya nereye? Neredeler ki?"

"Enkazdalar."

"Hangi enkaz?"

"Sadece bir tek enkaz var."

"Yani Walter Scott'tan mı bahsediyorsun?"

"Evet."

"Aman ya Rabbi! Tanrı aşkına *orada* ne yapıyorlar?"

"Bilerek üstüne çıkmadılar herhalde!"

"Doğru ya, niye çıksınlar! Yüce Tanrım, bir an önce oradan ayrılmazlarsa hiç şansları kalmaz! Vay canına, kendilerini nasıl böyle karışık bir duruma soktular peki?"

"Hiç sormayın. Bayan Hooker kasabaya ziyarete gelmişti, şey var ya..."

"Hah, Çardaklı İskele'nin orası... devam et."

"İşte, oraya bir tanıdığını ziyarete gelmişti, akşam olurken zenci kadınla birlikte at feribotuna binmişler ve geceyi geçirmek için arkadaşına gitmişler... kadının adı aklımdan gitmiş... ama sonra dümen sırığını ellerinden kaçırmışlar, nehir boyunca iki mil kadar pupa aşağıda sürüklenmişler ve enkaza bindirip alabora olmuşlar. Feribotçu, zenci kadın ve atların hepsi suya kapılıp gitmiş, ama Bayan Hooker enkaza tutunmuş, sonra da üstüne çıkmış. Karanlık çöktükten bir saat kadar sonra yelkenli kayığımızla oraya vardık, hava çok karanlık olduğundan biz de enkazı çarpıncaya kadar fark etmedik; biz de alabora olduk, ama Bill Whipple dışında hepimiz kurtulduk... ah zavallıcık, kimseye zararı yoktu... keşke o kurtulaydı da ben..."

"Ağzından yel alsın, evladım! Hiç bu kadar çılgın bir hikâye duymadıydım. Peki *sonra* ne yaptınız?"

"Biz de enkaza tutunup üstüne çıktık ve bağırarak yardım istedik, ama nehir o kadar genişti ki sesimizi kimseye duyuramadık. Bunun üzerine babam birinin kıyıya gidip yardım getirmesi gerektiğini söyledi. Yüzebilen

tek kişi bendim, o yüzden gönüllü oldum, Bayan Hooker da daha önce yardım bulamazsam buraya gelmemi ve dayısını bulmamı istedi, sorunu o halledermiş. Bir mil kadar aşağıda karaya çıktım ve o zamandan beri evler arasında mekik dokuyor, insanların bir şeyler yapması için uğraşıyorum; ama hepsi de, 'Ne, bu karanlıkta ve fırtına da mı? Olacak iş değil, buharlı feribotu bir dene,' dediler. Eğer siz giderseniz ve..."

"Yüce Tanrım, tabii giderim, nasıl giderim bilmiyorum ama gideceğim; ama ücretini kim ödeyecek? Sence babanda para..."

"Siz orasını merak etmeyin. Bayan Hooker bana *özellikle* söyledi, dayısı Hornback..."

"Hay bin güverte topu! Dayısı mı? Bak şimdi, bir koşu yukarıya, şu ışığın oraya git ve vardığın zaman batıya dön, çeyrek mil sonra bir meyhaneye varacaksın; onlara seni Jim Hornback'a götürmelerini iste, faturayı o ödeyecektir. Yalnız sakın oyalanma, çünkü bir an önce haberdar olmak isteyecektir. O daha kasabaya gelmeden yeğeninin sağ salim karaya çıkacağını söyle. Haydi yaylan bakalım; ben de şu köşeyi dönüp motorcuyu uyandırayım."

Işığa doğru koşmaya başladım, ama adam köşeyi döner dönmez geri gelip kayığıma bindim ve onu suya ittim, sonra da sakin sularda beş yüz elli metre kadar yukarıya kürek çektim, uygun bir yere varınca ahşap teknelerin arasına saklandım; çünkü feribotun hareket ettiğini görmeden içim rahat etmeyecekti. Ama neler yaptığımı düşününce, o çete için bu kadar sıkıntıya girmiş olmak içimi rahatlatıyordu, pek çok kişi bu kadar zahmete girmezdi. Dul bayanın duymasını isterdim. Bu azılı suçlulara yardım ettiğim için benimle gurur duyardı herhalde, çünkü dul bayanın ve iyi insanların en çok ilgi gösterdiği kişiler hergeleler ve haşerelerdir.

Çok geçmeden enkazı gördüm, bir karaltı halinde hızla aşağı doğru kayıyordu! Bir an bütün vücudumda buz gibi bir ürperti dolaştı, sonra hemen küreklere asılıp yaklaştım. Çok derine batmıştı, içinde canlı birinin kalma ihtimalinin kalmadığını biraz sonra anladım. Çevresinde dolaşıp seslendim, ama kimse cevap vermedi; her şey sessizliğe gömülmüştü. Çete için biraz yüreğim sızladı, ama çok da değil, ne de olsa onlar dayanıyorsa ben de dayanabilirdim.

Az sonra feribot göründü; ben de nehrin hızlı akan ortasına doğru kürek çektim, artık görülemeyecek bir yere geldiğimi anlayınca kürekleri toplayıp arkamı döndüm ve feribotun Bayan Hooker'ın cesedi oralarda mı diye enkazın çevresinde dolanmasını izledim; kaptan Hornback dayının en azından cenazeyi görmek isteyeceğini biliyordu; ama çok geçmeden feribot vazgeçti ve kıyıya yöneldi, ben de gürleyen suların içinde akıntı yönünde gitmeye başladım.

Jim'in ışığı görünmeden önce çok uzun bir zaman geçmiş gibime geldi; ilk gördüğüm zaman da adeta bin mil uzakta yanıyordu. Oraya vardığımda gökyüzü doğuda hafifçe grileşmeye başlamıştı, bu yüzden bir adaya çıktık, salı sakladık, kayığı batırdık ve sonra da yatıp ölüler gibi uyuduk.

On Dördüncü Bölüm

Uyandıktan sonra çetenin enkazdan çaldıklarını araştırmaya başladığımızda çizmeler, battaniyeler; giysiler ve daha bir sürü şey bulduk; ayrıca birçok kitap, bir dürbün ve üç kutu puro vardı. İkimiz de daha önce hiç bu kadar zengin olmamıştık. Purolar on numaraydı. Öğlenden sonra ağaçların arasında uzanıp bol bol çene çaldık, ben kitapları okudum ve genel olarak iyi vakit geçirdik. Jim'e enkazın ve feribotun içinde olup biten her şeyi anlattım ve bu tip şeylerin macera olduğunu söyledim; ama Jim daha fazla macera istemediğini söyledi. Ben kaptan köşküne gittiğimde o sala binmek için geri gitmiş ve salın gittiğini anlayınca neye uğradığını şaşırmış, çünkü mesele nasıl sonlanırsa sonlansın olan ona olacaktı; kimse kurtarmazsa boğulacaktı, kurtarılırsa da onu kurtaran kişi ödülü almak için kasabaya götürecek, Bayan Watson onu Güney'e satacaktı kesinlikle. Gerçekten haklıydı; hemen her seferinde haklıydı zaten; bir zenci için alışılmadık bir zekâsı vardı.

Jim'e krallar, dükler, kontlar ve benzerleri üzerine bir sürü şey okudum, ne kadar süslü püslü giyindiklerini, nasıl havalar takındıklarını, birbirlerine "bayım" yerine majesteleri dediklerini, zatıâlileri dediklerini, hazretleri dediklerini vs anlattım; Jim gözlerini iri iri açmıştı, çünkü mesele ilgisini çekiyordu.

"O kadağ çok olduklağını bilmiyoğdum," dedi. "Aslında yaşlı Kğal Süleyman'dan başka hiçbiğinin adını duymamıştım, ondan başka kğalı biğ tek oyun kağtlağında göğdüm. Biğ kğal ne kadağ kazanığ?"

"Kazanmak mı?" dedim. "İstese ayda bin dolar kazanır, ne kadar isterse o kadar alabilir; her şey ona aittir zaten."

"İyiymiş, di mi? Peki onlağ ne yapağ pağa kazanmak için?"

"Hiçbir şey *yapmazlar!* Seninki de laf... Sadece tahtta otururlar."

"Ha! Oluğ mu ööle şey?"

"Olur tabii ki. Sadece tahtta otururlar. Belki savaş çıkarsa kalkarlar, o zaman savaşa giderler. Ama onun dışında yan gelip yatarlar ya da kuş avlarlar... sadece kuş avlar ve... Şşşt!.. bir ses duydun mu?"

Hemen gidip baktık, ama aşağıdaki dönemeçten gelen bir buharlı gemi çarkının sesinden başka bir şey değildi; biz de geri döndük.

"Evet," dedim. "Başka zamanlarda, işler çok sıkıcı olunca parlamentoyla çekişirler; herkes onun dediğini yapmazsa kellelerini uçuruverir. Ama genellikle haremde takılır."

"Neğede takılığ?"

"Haremde."

"Hağem ne?"

"Karılarını koyduğu yer. Haremi bilmiyor musun? Süleyman'ın da vardı; neredeyse milyon tane karısı vardı onun."

"Evet, doğğu; ben... ben onu tamamen unutmuşum. Hağem onun evi gibi heğhal. Çocuk odasında epeyce patığtı çıkıyoğduğ ha? Kağılağı da hep didişiyoğduğ, güğültü ağşa çıkıyoğduğ o vakit. Halbuki heğkes Süleyman'ın bugüne kadağ yaşayan en bilge adam olduğunu söyleğ. Ama ben onlağa hiç inanmam. Neden mi? Bilge biğ adam süğekli böyle biğ patığtı güğültü içinde yaşamak isteğ mi? Yok... hayatta istemez. Bilge biğ adam gidip kazan fabğikası açmak, sonğa da dinlenmek istediği zaman fabğikayı *kapatığ."*

"Ama yine de Süleyman en bilge insandı; çünkü bunu bana dul bayan söyledi, hem de kendi ağzıyla."

"Ne olmuş söylediyse! Ben onun kadağ iş bilmez adam duymadım. Neğedeyse biğ çocuğu ikiye bölmüş, duydun mu sen?"

"Evet, dul bayan bana her ayrıntısını anlattı."

"İyi dinle o zaman sen! Bu, dünyada duyduğun en acayip fikiğ değil mi? Şöyle biğ duğup düşün bakalım. Bak şu kökü göğüyoğ musun? O

kadınlağdan biği; şu kök de sensin. Ben Süleyman'ım; bu biğ dolağlık banknot da çocuk. Siz ikiniz de pağayı istiyoğsunuz. Ben ne yapıyoğum? Pağanın hanginize ait olduğunu öğğenmek için bütün komşulağınıza soğup, pağayı doğğu kişiye teslim etmez miyim? Sağduyulu heğkes öyle yapağ. Ama yok. Bunun yeğine pağayı ikiye bölüp, yağısını sana, yağısını öbüğ kadına veğiyoğum. Süleyman işte çocuğa böyle yapmayı düşünmek. Şimdi soğağım sana: Yağım banknot ne işe yağağ? Onunla hiçbiğ şey alamazsın. Yağım çocuk ne işe yağağ? Valla milyon veğsen almamak ben öyle biğ çocuğu."

"Ama dur biraz, Jim, sen işin aslını anlamamışsın... hatta yakınından bile geçmemişsin."

"Kim? Ben mi? Hadi oğdan. Bana doğğulağını anlatıp duğma. Sağduyulu biğ şey göğünce, şıp diye anlağım ben. Bu işte sağduyu filan yok. Tam biğ çocukla ilgili soğunu çocuğun yağısını biğ kadına veğeğek çözmeye çalışan biğ adamda, yağmuğda kalsa başını biğ yeğe sokmayı düşünecek kadağ akıl yoktuğ. Bana Süleyman'dan bahsetme, Huck, ben onun ciğeğini biliğim."

"Ama sana işin aslını anlamamışsın diyorum."

"Anlasam ne çıkağ? Ben ne bildiğimi biliğim. Hem, asıl mesele bundan çok daha değin. Süleyman'ın yetişme tağzıyla ilgili. Öğneğin, biğ ya da iki çocuğu olan biğ adam düşün, çocuklağı kolayca hağcayabiliğ mi? Hayığ, hağcayamaz, bunu göze alamaz. Biğ çocuğun değeğini biliğ. Ama biğ adamın evinin içinde koşuştuğan beş milyon çocuğu vağsa, o zaman duğum değişiğ. Biğ süğü başka çocuğu olduğu için biğ çocuğu kedi gibi doğğayıveğiğ. Nasıl olsa daha çok vağ. Biğ-iki çocuğun Süleyman için önemi yok. Adı batsın onun!"

Hiç böyle bir zenci görmemiştim. Kafasına bir fikir girdiyse, bu fikri değiştirmek asla mümkün değildi. Tanıdığım bütün zencilerden daha fazla ateş püskürüyordu Süleyman'a. Bunun üzerine ben de Süleyman'ı bir tarafa bırakıp başka krallardan bahsettim. Uzun zaman önce Fransa'da kellesi vurulan On Altıncı Louis'yi anlattım; veliahtı olan oğlunun da kral olacağını, ama onu yakalayıp hapse attıklarını ve kimilerinin dediğine göre orada öldüğünü de ekledim.

"Zavallı çocukcağız," dedi Jim.

"Ama kimileri de onun hapisten kurtulup ülkeden kaçtığını ve Amerika'ya geldiğini söylüyor."

"Bu iyi işte! Geğçi buğada pek yalnız kalığ o. Buğada hiç kğal yok, di mi?"

"Yok."

"O zaman kendine biğ taht bulamaz. Ne yapağ ki buğada o gağiban?"

"Bilmiyorum ki. Bazıları polis olur; bazıları da başkalarına Fransızca konuşmayı öğretir."

"Niye, Huck, Fğansızlağ da bizim gibi konuşmaz mı?"

"Hayır, Jim; onların söylediği tek kelimeyi bile anlamazsın... tek kelimeyi bile."

"Yapma ya, nasıl oluğ! Nasıl anlamam ben onlağı?"

"Bilmiyorum, ama anlamazsın işte. Bir kitaptan onların konuşmasına dair bir şeyler öğrenmiştim. Diyelim ki bir adam gelip sana *parle-vu-franse* dedi... ne düşünürsün?"

"Hiçbiğ şey düşünmem, suğatının oğtasına biğ tane patlatığım. Yani beyaz değilse. Zencileğin bana öyle demesine asla izin veğmem."

"Ama sana bir şey demedi ki. Sadece Fransızca konuşabiliyor musun diye sordu."

"Haa, tamam da, niye doğğu düzgün soğmuyoğ?"

"Ama soruyor işte. Fransızlar böyle sorar."

"Ama bu çok abuk olmak, başka biğ şey duymak istemem. Hiç akıl kâğı değil."

"Dinle şimdi, Jim; kediler bizim gibi mi konuşur?"

"Hayığ, kedileğ öyle konuşmaz."

"Peki ya inek?"

"Yok, inek de konuşmaz."

"Kediler inek gibi konuşur mu ya da inekler kedi gibi konuşur mu?"

"Yok, olmaz."

"İkisinin de birbirinden farklı konuşması gayet doğal, değil mi?"

"Tabii ki."

"Peki kedinin ve ineğin *bizden* farklı konuşması normal ve doğru değil mi?"

"Tabii, ööle elbet."

"O zaman bir Fransızın bizden farklı konuşması da normal ve doğru değil mi? Buna cevap ver bakalım."

"Kedi insan mı ki, Huck?"

"Hayır."

"O halde aklın kesiyoğ mu senin? Kedi niye insan gibi konuşsun ki? Peki inek insan mı? Veya inek kedi mi?"

"Hayır; hiçbiri değil."

"O zaman bunlağdan hiçbiği öbüğleri gibi konuşmaz. Fğansız insan mı?"

"Evet."

"Tamam o zaman! Lanet olsun, bu Fğansız niye insan gibi *konuşmaz*? Sen buna cevap ver *hadi!"*

Daha fazla nefesimi yormamın faydası yoktu... Bir zenciye tartışmayı öğretemezsin. Ben de vazgeçtim.

On Beşinci Bölüm

Üç gece daha gidersek Illinois'un en dibindeki Cairo'ya, Ohio Nehri'nin ağzına varacağımızı hesaplıyorduk, gitmek istediğimiz yer tam olarak orasıydı. Salı satıp bir vapura binecek ve Ohio'dan yukarı çıkıp özgür eyaletlere geçecektik, o zaman sorunlarımız sona erecekti.

İkinci gece sis bastırdı ve biz de salı bağlamak için bir kıyıya yanaştık, çünkü sisin içinde kaçmaya çalışmanın anlamı yoktu; ama hızlanmak için sala bağladığım kanoyla önden kürek çekerken halat atmak için ince fidanlar dışında hiçbir şeye rastlamadım. Halatı fırlatıp kıyıdaki bir fidana bağladım, ama akıntı çok kuvvetliydi ve biraz arkada olan sal beni geçip halatı o kadar hızlı çekti ki fidanı kökünden söküp uzaklaştı. Sis giderek de yoğunlaşıyordu. Çok fena oldum, o kadar korkmuştum ki neredeyse yarım dakika boyunca parmağımı bile kıpırdatamadım... sonra da salı gözden kaybettim, yirmi metre ötesini bile görmek mümkün değildi. Tekrar kanoya atlayıp kıç tarafına gittim, küreklere asıldım, ama kano hareket etmedi. O kadar acele etmiştim ki küreğin ipini çözmeyi unutmuştum. Hemen kalkıp ipi çözmeye çalıştım, ama heyecandan ellerim titrediği için hiçbir şey yapamaz haldeydim.

Kıyıyı takip ederek nehir aşağı salın peşine takıldım. Kıyıdan uzaklaşmadığım sürece mesele yoktu, ama adacık sadece altmış metre uzunluğundaydı ve sonuna ulaştıktan birkaç saniye sonra kendimi bembeyaz sisin içinde buldum, nereye gittiğim konusunda en ufak bir fikrim bile yoktu.

Kürek çekmenin bir işe yaramayacağı aklıma geldi, başlar başlamaz kıyıya ya da sığlığa çakılabilirdim; kıpırdamadan durmalı ve akıntıyla gitmeliydim. Böyle bir zamanda ellerinizi hareket ettirmemek gerçekten

çok zor bir işti. İleriye doğru seslendim ve cevap bekledim. Uzaktan bir yerlerden birinin belli belirsiz seslendiğini duyunca moralim yerine geldi. Hemen sese doğru gitmeye başladım, bir yandan da kulak kabartmış tekrar duymayı bekliyordum. İkinci kez duyduğumda sese doğru değil, sesin geldiği yerin sağına doğru gittiğimi fark ettim. Bir sonraki sefer de sesin geldiği yerin sol tarafına gidiyordum — ve pek fazla yaklaşamamıştım, çünkü ben kürekle ya sağa ya sola doğru gidiyordum, ama ses dosdoğru karşıdan geliyordu.

Bizim sersem Jim'in aklına bir tavaya vurmak filan gelir diye umdum, hiç durmadan vurmalıydı; ama bunu yapmadığı için seslenmeleri arasındaki sessizlikler başıma bela oldu. İleriye doğru bütün gücümle kürek çektim ve biraz sonra sesi arkamda duydum. Artık iyice şaşkına dönmüştüm. Ya başka biri sesleniyordu ya da ters yönde gidiyordum.

Küreği kayığın içine fırlattım. Sesi tekrar duydum, yine arkamdaydı ama farklı bir yerdeydi; ses sürekli geliyordu ve sürekli yer değiştiriyordu, ben de cevap vermeye devam ediyordum; en sonunda sesi tekrar önümde duymaya başladım ve akıntının kanonun başını aşağı çevirdiğini ve işlerin yoluna girdiğini anladım, tabii eğer bana seslenen kişi başka biri değil de Jim ise. Siste gelen sesleri kesinlikle ayırt edemiyordum; çünkü sisin içinde hiçbir şey doğal görünmüyor, sesler doğal gelmiyordu.

Sesler devam etti ve bir dakika kadar sonra sisler içinde büyük ağaç hayaletlerinin bulunduğu sarp bir kıyı boyunca kayıyordum. Akıntı beni tuttuğu gibi sola doğru fırlattı ve su bitkilerinin arasından geçerken su çağlıyor, akıntı bitkileri hırpalıyordu.

Birkaç saniye sonra her şey yeniden bembeyaz oldu ve sesler kesildi. Hiç kıpırdamadan yüreğimin atışını dinliyordum, herhalde ben tekrar nefes alana kadar yüz kez atmıştır.

Ondan sonra çabalamaktan vazgeçtim. Meselenin ne olduğunu anlamıştım. Az önceki kıyı bir adaya aitti ve Jim adanın öbür tarafındaydı. Burası on dakikada yanından geçip gidebileceğiniz bir kıyı değildi. Normal adalar gibi büyük ağaçları vardı; beş-altı mil uzunluğunda ve en az yarım mil enindeydi.

Hiç ses çıkarmadan on beş dakika boyunca kulak kabarttım. Bu arada saatte dört-beş mil hızla gidiyordum elbette, ama bunu hiç düşünmüyordum

bile. Hayır, insana suyun üzerinde hiç hareket etmiyormuş *gibi geliyordu;* şayet geçen bir dal parçası gözünüze çarparsa, *kendinizin* ne kadar hızlı gittiğini düşünmüyor; nefesinizi tutup, hayret, şu dal parçası nasıl da hızlı gidiyor; diye düşünüyorsunuz. Sisin içinde gece vakti böyle tek başınıza kaybolduğunuzda tasalanmayacağınızı, yalnızlık hissetmeyeceğinizi sanıyorsanız bir kez olsun deneyin — o zaman görürsünüz.

Sonra yarım saat boyunca zaman zaman seslendim; en sonunda da uzaklardan birinin bağırarak cevap verdiğini duydum ve sesi izlemeye çalıştım, ama beceremedim. Tam o sırada kumlukların arasına girdiğimi anladım, çünkü her iki tarafımda da belli belirsiz kumluklar görüyordum, kimi zaman arada sadece dar bir kanal oluyordu ve bazen kumlukları göremesem de orada olduklarını anlıyordum, çünkü akıntının ölü dallara ve kıyıya yığılı ıvır zıvıra çarptığını duyabiliyordum. Çok geçmeden kumlukların arasında sesleri kaybettim ki zaten kısa bir süre takip etmeye çalışmıştım, çünkü bataklık yalazlarını takip etmekten beterdi. Bir sesin bu kadar çok yerden gelebileceğini ve bu kadar sık yer değiştirebileceğini hiç düşünmemiştim.

Dört-beş kere kumluk kıyılarından bütün gücümle küreğe asılarak açılmak zorunda kaldım, çünkü nehrin orasında burasındaki adalara çarpmak istemiyordum; herhalde sal da zaman zaman kıyıdaki bazı yerlere takılıyor olmalıydı, yoksa çoktan nehir aşağı gitmiş ve duyulamayacak kadar uzaklaşmış olurdu — sadece benden biraz daha hızlı ilerliyordu.

Anlaşılan yine nehrin serbest akan bir yerine ulaşmıştım, ama etraftan seslenen hiç kimseyi duymuyordum. Belki de Jim bir dala filan takılmıştı ki o zaman işi bitmiş demekti. Artık iyice yorulmuştum ve kanoya uzanıp her şeyi oluruna bırakasım geldi. Uyumak istemiyordum elbette, ama o kadar uykum gelmişti ki elimde değildi, o yüzden biraz şekerleme yapmaya karar verdim.

Anlaşılan şekerlemeden daha uzun sürmüştü uykum, çünkü uyandığımda tepemde yıldızlar parıldıyordu, sis tamamen gitmişti ve nehrin geniş bir dönemecine kanomla ters olarak girmiştim. İlk başta nerede olduğumu anlayamadım; rüya görüyorum sandım; sonra uyumadan önce olup bitenleri yavaş yavaş hatırlamaya başladım, ama sanki hepsini biraz önce değil de, geçen hafta yaşamışım gibi hayal meyal hatırlıyordum.

Nehir burada inanılmaz genişliyordu ve her iki kıyısında da çok uzun ve sık ağaçlar vardı; yıldız ışığında gördüğüm kadarıyla dümdüz bir duvar gibi duruyorlardı. Nehrin aşağısına baktığımda suyun üzerinde kara bir benek gördüm. Hemen oraya doğru ilerledim, ama yakınına gelince birbirine bağlanmış birkaç tomruktan başka bir şey olmadığını gördüm. Sonra bir benek daha gördüm ve onun peşine düştüm, ardından bir başkasını takip ettim ve bu sefer doğru yere gelmiştim. Sal karşımdaydı.

Sala bindiğimde Jim oturur vaziyette başı dizlerinin arasında uyuyordu ve sağ eli de dümen küreğine dayalıydı. Diğer kürek kopup gitmişti ve salın her yanı dallar, yapraklar ve çamurla kaplıydı. Anlaşılan o da çok zor anlar yaşamıştı.

Hiç vakit kaybetmeden salın üzerinde Jim'in burnunun dibine yattım ve Jim'e doğru dönüp esnemeye, yumruklarımı germeye başladım.

"Selam, Jim, uyuyakalmışım değil mi? Niye beni uyandırmadın?"

"Yüce Tanğım, sen misin, Huck? Üstelik ölmemişsin... boğulmamışsın... geği mi döndün sen? Yok canım, geğçek olamaycak kadağ güzel be. Duğ sana biğ bakiim, evlat, biğ dokuniim sana. Yok, ölmemişsin! Yine geği dönmüşsün, sesin tıpkı bizim Huck'ın sesi, göğüntün de öyle... bizim Huck, şüküğ yağabbi!"

"Senin neyin var, Jim? İçiyor muydun yoksa?"

"İçmek mi? Ben mi içmek? Yani içecek fığsat mı oldu?"

"İyi ama o zaman niye böyle delice şeyler söylüyorsun?"

"Nasıl delice yahu?"

"Nasıl mı? Geri döndüğümden ve başka şeylerden bahsediyordun, sanki yokmuşum gibi!"

"Huck... Huck Finn, gözüme bak benim; gözüme bak. Sen zaten gitmemiş miydin?"

"Gitmek mi? Ne demek istiyorsun Tanrı aşkına? Hiçbir yere gitmedim. Nereye gidecektim ki?"

"Hey, buğaya bak, patron, garip biğ şeyler dönüyoğ. Ben *ben* miyim, yoksa *kimim*? Ben buğada mıyım, buğada değilsem *neğedeyim?* İşte bunu bilmem geğek."

"Bence burada olduğun gayet açık, ama kafası karmakarışık bir budala olduğunu da eklemeliyim Jim."

"Öyleyim, di mi? Peki şuna cevap veğ: Sen halatı alıp kanoyla uzaklaştın, kanoyu biğ sığlığa bağladın, doğğu?"

"Yok öyle bir şey. Ne sığlığı? Ben sığlık falan görmedim."

"Demek sığlık falan göğmedin? Buğaya bak, halat kopunca sal nehiğ aşağı gitti, sen de kanoyla sisin içinde geğide kalmadın mı?"

"Ne sisi yahu?"

"Sis işte. Bütün gece kalkmayan sis. Sen bana seslendin, ben sana seslendim, en sonunda kumluklağ ve adalağ ağasında yolumuzu şaşığdık ve biğimiz kaybolduk, diğeğimiz de neğede olduğunu bilmiyoğdu, o halde kaybolmuştu. Sonğa ben yine adalağ ağasından geçtim, çok zoğ anlağ yaşadım ve neğedeyse boğuluyoğdum. Böyle olmadı mı, patğon... ha, böyle olmadı mı? Söylesene!"

"Pekâlâ, ama hepsi birden fazla geldi Jim. Sis filan görmedim, adaları da görmedim, başımız dertte filan da değildi. Burada oturup seninle bütün gece muhabbet ettik, on dakika önce de uyudun, galiba ben de aynısını yaptım. Bu kadar kısa sürede sarhoş olamayacağına göre, hiç şüphem yok ki rüya görüyordun."

"Olmaz öyle şey? On dakikada o kadağ ğüyayı nasıl göğüğüm?"

"Fark etmez ki, rüyanda görmüşsün işte, çünkü bunların hiçbiri olmadı."

"Ama Huck, hepsi de kafamda o kadağ pığıl pığıl ki..."

"Ama berrak olması neyi değiştirir, gerçekle hiç alakası yok. Bundan eminim, çünkü hep buradaydım."

Jim beş dakika boyunca hiçbir şey demedi, kafasında taşları yerine oturtmaya çalışıyordu.

"Demek ki ben ğüya göğdüm, Huck," dedi sonunda. "Göğdüğüm en kanlı canlı ğüya diilse adam diilim. Ayğıca hiçbiğ ğüya beni bu kadağ yoğmamıştı."

"Tamam canım, olur öyle şeyler; bazen rüyalar da insanı yorar. Ama bu seferki şahane bir rüyaymış... Hepsini anlatsana Jim."

Jim hemen başladı ve baştan sona her şeyi olduğu gibi anlattı, ama epeyce de süslüyordu. Ondan sonra rüyayı yorumlamaya başlaması gerektiğini söyledi, çünkü rüya bir uyarıydı. Birinci adacık bize iyilik etmeye çalışacak biriydi, ama akıntı da bizi ondan uzaklaştıracak başka bir adamdı.

Seslenmeler her an başımıza gelebileceklere dair bir uyarıydı, onları anlamak için çok çabalamazsak bizi kötü şanstan korumak yerine doğrudan kötü şans getireceklerdi. Bir sürü kumluk kavgacı insanlarla ve her türden adi kişiyle başımızın derde gireceği anlamına geliyordu; ama kendi işimize bakar, cevap verip onları kışkırtmazsak paçayı sıyıracak ve sisten kurtulup kocaman berrak nehre ulaşacaktık ki orası da özgür eyaletlerdi. İşte o zaman hiç derdimiz kalmayacaktı.

Ben sala bindikten sonra hava bulutlanmış ve etraf iyice kararmıştı, ama şimdi bulutlar dağılıyordu.

"Pekâlâ, gayet iyi yorumladın, Jim," dedim. "İyi ama *bunlar* ne anlama geliyor; söyler misin?"

Salın üzerindeki yaprakları, döküntüleri ve kırık küreği gösteriyordum. Artık hepsi apaçık görünüyordu.

Jim onlara şöyle bir baktı, sonra bana baktı, sonra tekrar onlara baktı. Rüya gördüğüne o kadar ikna olmuştu ki şimdi bu fikirden sıyrılamıyor, gerçekleri tekrar yerli yerine oturtamıyordu. Ama sonra her şeyi kafasında doğru yere koyduğunda bana hiç gülümsemeden dimdik baktı.

"Ne anlama geliyoğ? Söyliim sana. Salı kuğtağmak ve sana seslenmek beni yoğgunluktan öldüğdü, kahğoldum sen kayboldun diye. Kendimi de, salı da umuğsamıyoğdum ağtık. Ne zaman ki uyandım ve seni tekğağ sağ salim göğdüm, o zaman gözleğim yaşağdı, o kadağ şükğettim ki diz çöküp ayaklağını öpecektim. Ama senin tek düşüncen, zavallı Jim'e yalan söyleyip, onu kandığmaktı. İşte bu *döküntüleğ* senin oyunun; döküntü, dostuna kiğli oyunlağ oynayan, onu utandığan kişileğe deniğ."

Sonra ağır ağır yerinden kalkıp barınağa girdi. Başka hiçbir şey söylemedi. Ama bu kadarı da yeterdi zaten. O kadar utandım ve pişman oldum ki yaptıklarımı geri almak için o an ayaklarına kapanabilirdim.

Bir zencinin gönlünü almak için kendimi küçük düşürmeye ikna olmam on beş dakika kadar sürdü — ama sonunda yaptım ve asla da yaptığıma

pişman olmadım. Ona bir daha böyle adice oyunlar oynamadım, kendini böyle hissedeceğini bilsem ilk seferinde de böyle şeyler yapmazdım zaten.

On Altıncı Bölüm

Neredeyse bütün gün uyuduk ve gece tekrar yola çıktık; tören alayı gibi uzun ve kocaman bir salın biraz arkasından gidiyorduk. Salın her iki ucunda dörder uzun kürek vardı, bu yüzden üstünde yaklaşık otuz kişi olduğunu tahmin ettik. Salın üzerinde birbirinden uzak duran beş ayrı barınak vardı, ayrıca ortada açık bir kamp ateşi ve her iki uçta uzun birer bayrak direği olduğunu gördük. Bu sal bayağı haşmetli duruyordu. Bunun gibi bir su aracında çalışmak *övünülecek* bir şey olmalıydı.

Büyük bir dönemeçten dolanmaya başladık, hava bulutlandı ve ısınmaya başladı. Nehir çok genişti ve iki yakasında da sık ağaçlar adeta bir duvar oluşturuyordu; tek bir açık nokta ya da ışık göremiyordunuz. Cairo'dan bahsetmeye başladık ve oraya vardığımızı nasıl anlayacağımız üzerinde kafa yorduk. Büyük ihtimalle oraya gelince anlamayacaktık, çünkü orada sadece bir düzine kadar ev olduğunu duymuştum ve biz geçerken ışıkları yanmıyorsa bir kasabadan geçtiğimizi nasıl anlayacaktık? Jim orada iki büyük nehir birleştiği için gelince anlayacağımızı söyledi. Ama ben de bir adanın ucundan geçtiğimizi ve aynı nehirde gitmeye devam ettiğimizi sanabileceğimiz cevabını verdim. Bunun üzerine Jim ikirciklenmeye başladı ... ben de. Peki o zaman ne yapacaktık? İlk ışık gördüğümüz yerde kanoyla karaya çıkacağımı söyledim, oradakilere babamın bir yük teknesiyle arkadan geldiğini, henüz bu işe yeni başladığı için de Cairo'nun ne kadar uzakta olduğunu öğrenmek istediğini söyleyecektim. Jim bu fikri beğenmişti, pipolarımızı yakıp beklemeye başladık.

Artık tek yapmamız gereken gözlerimizi dört açıp bir kasaba görünce harekete geçmekti. Jim bir kasabanın yakınına gelince onu muhakkak göreceğini söyledi, çünkü kasabayı gördüğü anda özgür bir adam olacaktı,

ama gözden kaçırırsa yine zenci topraklarında kalacaktı ve özgürlüğe ulaşamayacaktı. Sık sık ayağa fırlayıp, "Aha işte!" diyordu.

Ama yanılmış oluyordu. Gördüğü ışıklar ya bataklık yalazı ya da ateşböceği çıkıyordu; o zaman tekrar oturuyor ve az önceki gibi gözlerini koca koca açarak izlemeye devam ediyordu. Jim özgürlüğe bu kadar yaklaşmanın onu zangır zangır titrettiğini, kalbinin hızla atmaya başladığını söyledi. Onu dinlemenin de beni zangır zangır titrettiğini ve kalbimin hızla çarptığını söylemeliyim, çünkü onun sahiden de yakında özgürlüğü tadacağı kafama dank etmeye başlamıştı — peki bunun suçlusu kimdi? *Bendim*. Ne kadar uğraşırsam uğraşayım vicdanımın sesini bastıramıyordum. O kadar huzurum kaçmıştı ki rahatlayamıyordum bir türlü, yerimde duramaz olmuştum. Bu yaptığım şeyin anlamını daha önce hiç bu kadar derinden hissetmemiştim. Ama şimdi hissediyordum işte; üstelik içime yerleşmişti ve yüreğimi gittikçe daha çok yakıyordu. Suçun bende olmadığına kendimi ikna etmeye çalıştım, çünkü Jim'in sahibinden kaçmasını sağlayan ben değildim; ama hiçbir işe yaramadı, zira vicdanım her seferinde ayağa kalkıp şöyle diyordu: "Ama özgür olmak istediğini biliyordun ve karaya çıkıp birilerine söyleyebilirdin." Bu doğruydu — ne kadar istesem de inkâr edemezdim. Asıl acı veren de buydu zaten. Vicdanım sürekli aynı soruları soruyordu: "Zavallı Bayan Watson sana ne etti ki zencisinin gözlerinin önünde kaçmasını seyrediyor ve ağzını açıp tek laf etmiyorsun? Zavallı kadın sana ne fenalık yaptı da ona böyle alçakça bir şey yapıyorsun? Sana kitabı öğretmeye çalıştı, sana görgü kurallarını öğretmeye çalıştı, sana kendi bildiği yoldan iyilik etmeye çalıştı. *Başka* da suçu yok."

Kendimi o kadar adi ve aşağılık hissediyordum ki Tanrı canımı alsa da kurtulsam, diyordum. Ben kendimi suçlayarak sıkıntıyla salda volta atarken, tıpkı benim gibi volta atan Jim'le karşılaşıyordum ikide bir. İkimiz de yerimizde duramıyorduk. Jim'in her, "İşte Cairo!" diyerek sevinçten oynamaya başlamasıyla beynimden vurulmuşa dönüyor, eğer orası gerçekten Cairo'ysa azabımdan öleceğimi sanıyordum.

Ben her şeyi içimden geçirirken Jim tüm düşündüklerini açıkça söylüyordu. Özgür eyaletlerden birine varınca ilk işinin para biriktirmeye başlamak olacağını anlattı. Tek bir sent bile harcamadan biriktirdiği parayla önce karısını satın alacaktı. Jim'in karısı Bayan Watson'in evinin yakınlarında oturan bir çiftçiye aitti. Sonra ikisi birlikte çalışarak iki

çocuklarını satın alacaklardı; sahipleri çocukları satmaya yanaşmazsa da kölelik karşıtı birilerine para verip çocukları çalacaklardı.

Böyle konuştuğunu duymak kanımı donduruyordu. Daha önce hiç böyle şeyler söylemeye cesaret edemezdi. Özgürlüğe yaklaştığını hissettiği anda ne kadar da değişmişti. Tıpkı eskilerin dediği gibi, "bir zenciye elini verirsen kolunu kaptırırsın." İşte düşüncesizliğin sonucu bu, diyordum kendi kendime. İşte kaçmasına neredeyse yardım ettiğim zenci çıkmış açıkça çocuklarını çalarak yeni bir suç işlemekten bahsediyordu, hem de hiç tanımadığım, bana hiçbir zararı dokunmamış bir adama ait çocukları çalacaktı.

Jim'in böyle şeyler söylemesi beni çok üzüyordu, gözümden düşmüştü. Vicdanım o kadar çok sızlamaya başladı ki nihayet pes ederek içimden şöyle dedim: "Bu kadarı yeter... henüz çok geç değil... sabahın ilk ışıklarıyla karaya çıkıp onu ihbar edeceğim." Birden rahatladım, neşelendim, bir tüy gibi hafifledim. Tüm dertlerim sona ermiş gibiydi. Gözlerimi dört açıp ışık var mı diye kıyıyı taramaya koyuldum ve kendi kendime bir türkü tutturdum. Bir süre sonra da ilk ışık göründü. Jim bağırıyordu:

"Ağtık güvendeyiz, Huck, kuğtulduk! Haydi hop, hey, sonunda Caiğo'ya geldik. Bu kez şüphem yok!"

"Kanoyla gidip bir bakayım, Jim. Belki de orası değildir;" dedim.

Jim fırladığı gibi gidip kanoyu hazırladı, eski ceketini üzerine oturayım diye içine serdi ve küreği bana uzattı. Ben uzaklaşırken de arkamdan seslendi:

"Yakında sevinçten nağalağ atacağım ve hepsi Huck sayesinde diyeceğim. Ağtık özgüğ biğ adamım ve Huck olmasa başağamazdım; heğ şeyi Huck'a boğçluyum. Jim seni asla unutmaycak, Huck; sen Jim'in bugüne kadağki en iyi dostusun, hatta şimdi zavallı Jim'in tek dostusun."

Onu bir an önce ihbar etmek için var gücümle kürek çekiyordum, ama bunları duyunca bir anda elim ayağım tutmaz oluverdi. Giderek yavaşladım; bu işe giriştiğimden memnun olup olmadığımdan o kadar emin değildim artık. Elli metre kadar uzaklaştığımda Jim tekrar seslendi:

"Haydi koluna kuvvet, dostum Huck, zavallı Jim'e veğdiği sözü tutan tek beyaz sahip."

Yok, bu gammazlama işini midem kaldırmayacaktı. Ama yine de yapmalıyım, diye düşündüm, artık vazgeçemezdim. Tam o sırada bir kayık göründü, içinde tüfekli iki adam vardı. Beni görünce durdular; ben de durdum.

"Şu ilerideki ne?" diye sordu biri.

"Bir sal," dedim.

"O saldan mı geliyorsun?"

"Evet, bayım!"

"Başka adam var mı?"

"Bir adam daha var; bayım."

"Bu gece dönemecin hemen yukarısından beş zenci kaçtı. Saldaki adam beyaz mı, siyah mı?"

Hemen cevap veremedim. Denedim ama sözcükler bir türlü aklıma gelmiyordu. Birkaç saniye boyunca kendimi toparlamaya çalıştım, ama erkek gibi davranamadım, sanki bir tavşan yüreği taşıyordum. Giderek yenildiğimi hissediyordum, en sonunda çabalamayı bırakıp cevap verdim...

"Beyaz."

"Gidip kendimiz baksak iyi olacak galiba."

"Çok iyi olur; çünkü oradaki adam babam. Belki salı şu ışığın bulunduğu yere çekmeme yardımcı olursunuz. Babam birazcık rahatsız... annem ve Mary Ann de öyle."

"Hay kör şeytan! Acelemiz var evlat. Ama yine de sana yardım etsek iyi olacak. Haydi dön geriye de işe koyulalım."

Ben geriye dönerken onlar da kürek çekmeye başladı. Biraz ilerledikten sonra tekrar başladım:

"Babam size minnettar kalacak. Salı karaya çekmek için yardım istediğim herkes kaçıp gidiyor ve ben de bu işi tek başıma yapacak kadar kuvvetli değilim."

"Dünya alçaklarla dolu evlat. Ama tuhaf doğrusu. Söyle bakalım neyi var babanın?"

"Eee... şey, pek bir şeyi yok aslında."

Kürek çekmeyi bıraktılar. Artık sala çok az yolumuz kalmıştı. Biri kaşlarını çatarak bana baktı.

"Yalan söyleme oğlum. Babanın nesi var? Bana doğru cevap verirsen senin için daha iyi olur."

"Doğruyu söyleyeceğime yemin ederim, bayım... ama ne olur siz de gitmeyin. Onun hastalığı... hem sadece önden çekseniz yeter, size halatı uzatırım ve sala yaklaşmanız gerekmez... ne olursunuz."

"Geri çık, John, geri çık!" dedi öbürü. Kürekleri tersine çekmeye başladılar. "Uzak dur evlat... arkada kal. Lanet olsun, esintiyle bize kadar gelmiştir. Baban çiçek çıkarmış ve sen de bunu çok iyi biliyorsun. Niye en baştan söylemedin? Herkese bulaşsın mı istiyorsun?"

Kekelemeye başladım. "B... be... ben sizden öncekilere söyledim, ama hemen çekip gittiler."

"Vah gariban, senin de bir suçun yok ki. Senin durumuna çok üzüldük, ama biz... lanet olsun, çiçek geçirmek istemiyoruz evlat. Bak şimdi sana ne yapacağını anlatayım. Salı kendi başına kıyıya çekmeye çalışma, yoksa parça parça edersin. Yirmi mil kadar gittikten sonra nehrin sol tarafında bir kasaba göreceksin. O zamana kadar öğlen olur herhalde. Ayrıca yardım isterken seninkilerin titrediğini ve ateşlendiklerini söyle sadece. Bu kez budalalık etme ve bırak insanlar hastalığın ne olduğunu kendileri tahmin etsinler. Biz sana iyilik etmeye çalışıyoruz evladım. Söz dinle ve bizden en az yirmi mil uzaklaş. Işığın olduğu yerde karaya çıkmanın bir faydası yok... orası sadece bir keresteci. Baban yoksul bir adam olmalı... üstelik şansı da hiç yaver gitmemiş görünüyor. Şu tahtanın üzerine yirmi dolarlık altın koyuyorum, bizden uzaklaşınca alabilirsin. Seni kendi başına bırakmak çok alçakça, ama Tanrı aşkına! Çiçek dediğin şakaya gelmez, çocuğum."

"Dur biraz, Parker;" dedi öbür adam. "Benden de bir yirmilik koy tahtanın üstüne. Hoşça kal yavrum, Bay Parker'ın sözünü dinlersen her şey yoluna girer."

"Evet, evlat... sağlıcakla kal, sağlıcakla kal. Kaçak zenciler görürsen yardım çağırıp onları yakalat, bu sayede para da kazanabilirsin."

"Güle güle baylar," dedim. "Gücüm yeterse hiçbir zenciye geçit vermem."

Adamlar gitti, ben de sala atladım; kendimi berbat hissediyordum, çünkü yaptığım şeyin yanlış olduğunu pekâlâ biliyordum ve doğruyu yapmayı öğrenmeye çalışmamın boşa olduğunu anlamıştım; küçükken iyi terbiye almayan, yol yordam öğrenmeyen bir insan ne kadar çabalasa boş.

İş başa düştüğünde kendine dayanak olacak, azmetmesini sağlayacak bir şey olmadığından mağlubiyete mahkûmdur. Sonra biraz düşündüm, dur biraz, dedim kendi kendime, diyelim ki doğru olanı yapıp Jim'i ele verdin, o zaman kendini şimdikinden daha mı iyi hissedecektin? Hayır, dedim, kötü hissedecektim — tıpkı şimdiki gibi kendimi kötü hissedecektim. O halde doğruyu yapmayı öğrenmenin ne faydası var? Doğruyu yapmak başına dert açıyor; yanlış yaptığında ise kimse zarar görmüyor ve her iki durumda da kendini kötü hissediyorsun. Buraya gelince tıkanmıştım. Verecek bir cevabım yoktu. O yüzden artık bu meseleyi kafama takmamaya, vakti gelince o an için en uygun görünen şeyi yapmaya karar verdim.

Barınağa girdim, Jim orada değildi. Her tarafa baktım, hiçbir yerde yoktu. Seslendim:

"Jim!"

"Ben buğada, Huck. Yeteğince uzaklaştı mı onlağ? Sesini yükseltme sen yine de!"

Nehirdeydi, dümen küreğinin altına girmişti ve sadece burnu dışarıda kalmıştı. Adamların artık gözden kaybolduğunu söyledim, o da sala çıktı.

"Konuştuklağınızın hepsini duydum," dedi Jim. "Hemen göğünmeden nehğe daldım ve plan yaptım: Onlağ güveğteye çıksaydı, ben de gizlice sahile yüzecektim. Onlağ gidince, ben yine yüzüp sala döndüm. Adamlağı nasıl da kandığdın, Huck! Bugüne dek göğmemiştim bundan daha kuğnazca biğ numağa! Zavallı Jim'i senin kuğnazlığın kuğtağdı. Koca Jim bunu hiç unutmaycak, ciğeğimin köşesi."

Sonra para meselesini konuştuk. Kişi başına yirmişer dolarımız vardı. Jim artık bir buharlı tekneden bilet alabileceğimizi söyledi, üstelik özgür eyaletlere ulaşıncaya kadar ikimize de fazla fazla yeterdi. Salla yirmi mil daha gitmek çok bir şey değildi, ama Jim'e kalsa bir an önce orada olmak istiyordu.

Sabah olurken salı bir yere bağladık ve Jim bu kez salı iyi saklamak için çok uğraştı. Ardından bütün gününü eşyalarımızı denkler haline getirmekle geçirdi.

Akşam on civarı sol tarafta nehrin kıvrıldığı yerde gördüğümüz ışıklara doğru ilerledik.

Yol sormak için kanoyla saldan ayrıldım. Çok geçmeden kayığıyla nehre çapari atan bir adama rastladım. Yaklaşıp seslendim:

"Cairo burası mı, bayım?"

"Cairo mu? Yok canım. Salak mısın nesin sen!"

"Burası hangi kasaba, bayım?"

"Çok merak ettiysen gider bakarsın. Ama kafamı ütülemeye devam edersen hiç istemeyeceğin şeyler gelecek başına."

Sala geri döndüm. Jim büyük bir hayal kırıklığına uğramıştı, ama üzerinde durmamasını söyledim, Cairo bir sonraki kasabaydı büyük ihtimalle.

Gün doğmadan önce bir kasaba daha geçtik, ama yüksek bir yer olduğu için oraya gitmedim. Cairo civarında hiç dik yer olmadığını hatırlattı Jim. Ben unutmuştum oysa ki. Gündüz saatlerini soldaki kıyıya yakın sayılabilecek bir adacıkta geçirdik. Aklıma bir ihtimal gelmeye başlamıştı. Jim de işkillenmişti.

"Belki de o sisli gece Cairo'yu geçtik," dedim.

"Öyle şeyleğ söyleme, Huck. Zavallı zencileğin hiç bahtı yoktuğ zaten. O çıngığaklı yılan gömleğine dokunmanın bize kötü şans getiğmeye devam etmesinden koğkuyoğdum ben de."

"O yılan gömleğini görmez olaydım, Jim... Keşke hiç gözüme ilişmeseydi."

"Senin hatan değil, Huck; neğeden bilecektin. Bunun için kendini suçlama."

Gün doğunca, berrak Ohio suyunun kıyıdan aktığını açık seçik gördük, daha açıkta ise bizim bildiğimiz çamurlu su akıyordu! Demek ki Cairo konusunda artık tartışılacak bir şey kalmamıştı.

Bir yol bulmak için konuşmaya başladık. Kıyıya yanaşmanın bir anlamı yoktu, salı akıntıya karşı götürecek değildik herhalde. Karanlığın basmasını beklemekten ve kanoyla şansımızı denemekten başka seçeneğimiz kalmamıştı. Bu yüzden enerji toplamak için bütün gün sık ağaçların arasında uyuduk, ama hava kararırken salın oraya döndüğümüzde kanonun sırra kadem basmış olduğunu gördük!

Uzun bir süre ikimizin de ağzını bıçak açmadı. Söyleyecek bir şeyimiz yoktu. Bunun da çıngıraklı yılan gömleğinin getirdiği uğursuzluklardan biri olduğunu biliyorduk; o halde diyecek ne vardı ki? Sanki suçu ona atıyormuşuz gibi olacaktı ve bu da daha fazla uğursuzluk getirecekti — sonunda biz çenemizi kapayana kadar uğursuzluk başımızdan eksik olmayacaktı.

Bir süre sonra ne yapacağımızı konuşmaya başladık ve geri dönmek için kano satın alacak bir yer bulana kadar salla yola devam etmekten başka çaremiz olmadığına karar verdik. Babamın yapacağı gibi etrafta kimse yokken bir tane ödünç almayacaktık, çünkü insanların peşimize takılmasını göze alamazdık.

Karanlık basınca salı çözüp yola koyulduk.

Yılan gömleğine dokunmanın aptalca olduğuna inanmayan varsa, yılan gömleğinin bize ettiklerini görünce inanacaktır; hele okumaya devam edip başımıza başka nelerin geldiğini öğrenince isterse inanmasın.

Salların karaya çekildiği kıyılarda genellikle satılık kano da bulunur. Ama karaya çekilmiş sal göremediğimiz için üç saat daha yola devam ettik. Bu arada gri ve yoğun bulutlar gece göğünü kapladı ki herhalde sisten sonra en kötüsü buydu. İnsan nehrin şeklini hesaplayamadığı gibi, etrafını da göremiyordu. Saat çok geç olmuştu ve hiç ses çıkmıyordu, sonra nehir yukarı çıkan bir buharlının tam karşıdan geldiğini fark ettik. Bizi görebilmesi için hemen fenerimizi yaktık. Nehir yukarı çıkan gemiler genelde bize pek yanaşmaz; sığlıkları izlerler; resiflerin altındaki durgun suları tercih ederler. Halbuki bunun gibi puslu gecelerde doğrudan ırmaktan yukarı gider; hiçbir şey için durmazlar.

Geminin sesini duyuyorduk ama iyice yaklaşana kadar kendisini görmedik. Doğruca üstümüze geliyordu. Çoğu kez bunu yaparlar ve değmeden ne kadar yakından geçebileceklerini göstermek isterler; bazen

çark sala ucundan çarpar ve dümenci başını çıkarıp kahkahalarla güler; kendini çok akıllı zanneder çünkü. İşte geliyordu, herhalde bizi sıyırıp geçer diye düşünüyorduk, ama birazcık bile yolunu değiştirmeyecekmiş gibi bir hali vardı. Büyük bir vapurdu, hızlı da geliyordu; yanları ateşböcekleriyle çevrili koca bir bulut gibi görünüyordu; sonra aniden tepemize çıktı, kızıl kor dişler gibi ışıldayan ardına dek açık ocak ağızları, başımızın üstündeki devasa pruvası ve puntelleriyle kocaman ve ürkütücüydü. Birinin bize bağırdığını duydum, motorun durdurulması için çıngıraklar çaldı, buharın ıslığını işittim; ama çok geçti, Jim bir taraftan, ben öbür taraftan can havliyle suya atlarken gemi sala tam göbeğinden çarptı.

Daldım — hatta dibe kadar gitmek istiyordum, çünkü 10 metre çapındaki çark üzerimden geçecekti ve ona yer bırakmalıydım. Normalde suyun altında bir dakika kadar kalabilirim, galiba bu kez neredeyse bir buçuk dakika kalmıştım. Ardından olanca hızımla yüzeye çıktım, çünkü ciğerlerim patlamak üzereydi. Neredeyse koltukaltlarıma kadar yükselip burnuma dolan suyu püskürttüm, sonra da derin derin nefes aldım. Müthiş, güldür güldür bir akıntı vardı, üstelik gemi de on saniye sonra tekrar motorları çalıştırdı, çünkü salcıları asla umursamazlar; vapur yine nehir yukarı köpükler saçarak ilerliyordu, pusun içinde gözden kayboldu ama sesini duyabiliyordum.

Jim'e en az on kez seslendim, ama hiç cevap gelmedi. Ben de suyun içinde cebelleşirken elime gelen bir kalasa tutundum ve onu önümde tutup ayaklarımı çırparak kıyıya doğru yüzdüm. Ama sonra akıntının beni soldaki kıyıya doğru ittiğini fark ettim, demek ki kavşaklardan birine gelmiştim, bunun üzerine ben de yolumu değiştirip sol tarafa gittim.

Uzun, meyilli, iki millik kavşak noktalarından biriydi burası; kıyıya varmam bu yüzden epey uzun sürdü. Sağ salim karaya ayak bastım ve kıyıdan yukarı tırmanmaya başladım. Önümü neredeyse hiç göremiyordum; engebeli arazide çeyrek mil kadar el yordamıyla ilerledim ve nihayet kendimi kocaman, eski moda iki kanatlı bir ahşap evin önünde buldum. Hemen yolumu değiştirip uzaklaşacaktım, ama bir sürü köpek havlayarak gelip çevremi sarınca en akıllıcasının yerimden hiç kıpırdamamak olduğunu anladım.

On Yedinci Bölüm

Yarım dakika geçmeden birisi başını çıkarmaksızın bir pencereden seslendi:

"Tamam artık çocuklar! Kim var orada?"

"Benim."

"Sen kimsin?"

"George Jackson, bayım."

"Ne istiyorsun?"

"Hiçbir şey istemiyorum, bayım. Sadece yoluma gitmek istiyorum, ama köpekler bırakmıyor."

"Gecenin bir vaktinde evimin civarında niye sinsi sinsi geziyorsun bakalım?"

"Gezmiyordum, bayım; bir buharlı geminin güvertesinden suya düştüm."

"Suya mı düştün? Bir ışık yakın. Adın neydi senin?"

"George Jackson, bayım. Ben daha çocuğum."

"Doğruyu söylüyorsan korkmana gerek yok... Kimsenin sana zararı dokunmaz. Ama yerinden kımıldayayım deme sakın, olduğun yerde kal. Biriniz Bob ve Tom'u kaldırsın ve biriniz de tüfekleri getirsin. Yanında kimse var mı, George Jackson?"

"Hayır, bayım, kimse yok."

Evin içinde insanların hareketlendiğini duydum, bir ışık yandı. Adamın telaşlı sesi duyuldu:

"Şu ışığı uzaklaştır çabuk, Betsy, seni budala... Sende hiç mi akıl kalmadı? Ön kapının arkasında yere bırak. Bob, sen ve Tom hazırsanız yerlerinizi alın."

"Hepimiz hazırız."

"Söyle bakalım, George Jackson, Shepherdson'ları tanıyor musun?"

"Hayır; bayım. Hiç duymadım."

"Pekâlâ, belki doğru söylüyorsun, belki de söylemiyorsun. Evet, herkes hazır. Yaklaş, George Jackson. Ama sakın hızlı hareket etme... Çok yavaş gel. Yanında biri varsa geride kalsın, kendini gösterirse vurulur. Haydi gel bakalım. Yavaş ol; kapıyı dikkatli aç... Ama sadece kendin geçebilecek kadar aç, duydun mu beni?"

Hiç acele etmedim, zaten istesem de edemezdim. Tek tek adım atarken kendi kalbimin çarpması dışında hiçbir ses duymadım. Köpekler de insanlar kadar sessizleşmişti ve hemen arkamdan beni takip ediyorlardı. Kütükten üç basamaklı merdivene vardığımda içeride kilitlerin açıldığını ve sürgülerin çekildiğini işittim. Sonra elimle kapıyı ağır ağır itmeye başladım. "Tamam, bu kadar yeter," dedi içeriden birisi, "kafanı içeri uzat." Dediğini yaptım, ama herhalde artık kellemi uçururlar diye düşünüyordum.

Yerdeki mumun ışığında hepsini gördüm, çeyrek dakika boyunca onlar bana baktılar; ben de onlara baktım. Silahlarını bana doğrultmuş üç irikıyım adam gerçekten ürkütücüydü; en yaşlısı altmışlarında görünüyordu ve kır saçlıydı, diğer ikisi otuzlarında ya da biraz daha büyüktü -hepsi de sağlıklı ve yakışıklıydı- ayrıca tatlı tatlı bakan kır saçlı bir kadın ve geride pek iyi göremediğim iki genç kız vardı.

"Tamam, sorun yok. İçeri giç" dedi yaşlı adam.

Ben içeri girer girmez yaşlı beyefendi kapıyı kilitledi ve sürgüledi, sonra da gençlere tüfekleriyle birlikte yaklaşmalarını söyledi. Zeminine yepyeni bir kilim serilmiş büyük salonda, ön pencerelerin menzili dışındaki -yan duvarda hiç pencere yoktu- köşede herkes toplandı. Mumu yaklaştırıp beni tepeden tırnağa incelediler. Sonra da hep bir ağızdan konuşmaya başladılar: "Yok, Shepherdson değil... Hayır; hiç Shepherdson'a benzemiyor." Sonra

yaşlı adam silahım var mı diye üstümün aranmasına ses çıkarmayacağımı umduğunu söyledi, kötü bir niyeti yoktu zira... Sadece emin olmak istiyordu. Bu yüzden elini ceplerime sokmadı, sadece dışarıdan eliyle yokladı ve tamam dedi. Artık rahatlamamı ve kendimi evimde saymamı söyledi; sonra da kendime dair her şeyi anlatmamı istedi, ama yaşlı kadın araya girdi:

"Tanrı aşkına, Saul, zavallının sırılsıklam olduğunu görmüyor musun? Belki karnı da açtır."

"Haklısın, Rachel, unutmuşum."

Bunun üzerine yaşlı hanımefendi şöyle dedi:

"Betsy (zenci kadına sesleniyordu), hemen koş, ona yiyecek bir şeyler getir, zavallıcık; kızlar, biriniz de gidip Buck'ı uyandırın ve deyin ki... Hah, kendisi geldi zaten. Buck, bu küçük yabancıyı götür; ıslak giysilerini çıkarttır ve kendi kuru giysilerinden ver."

Buck benim yaşlarımda görünüyordu — ya on üç ya on dörttü, ama benden biraz daha iriydi. Üzerinde sadece bir mintanla gelmişti ve hâlâ uyanamamış gibi bir hali vardı. Bir yandan esniyor; bir yandan da yumruğuyla gözlerini ovuşturuyordu. Diğer elinde bir tüfek vardı.

"Shepherdson'lar değil miymiş?" diye sordu.

Hayır, yanlış alarm, dediler.

"Gelselerdi en azından birini haklardım herhalde," dedi.

Hepsi kahkahalarla güldüler.

"Herhalde çoktan hepimizin kafa derisini yüzmüşlerdi Buck," dedi Bob. "Öyle yavaş geliyorsun ki."

"Ama kimse beni kaldırmadı, bu haksızlık. Beni hep geride bırakıyorsunuz. Kendimi göstermeme fırsat vermiyorsunuz."

"Sıkma canını, Buck," dedi yaşlı adam. "Zamanla kendini göstermek için bol bol fırsatın olacak. Bunun için üzülme. Haydi bakalım, annenin dediklerini yap şimdi."

Buck'ın yukarıdaki odasına çıktığımızda bana kalın bir gömlek, kısa bir ceket ve pantolon verdi. Ben giyinirken adımı sordu, ama daha söylememe

fırsat bırakmadan evvelsi gün ormanda tuttuğu mavi alakargayı ve yavru tavşanı anlatmaya koyuldu. Sonra da mum söndüğünde Musa'nın nerede olduğunu sordu. Bilmediğimi söyledim; daha önce bununla ilgili hiçbir şey duymamıştım gerçekten de.

"Tahmin et o zaman," dedi.

"Nasıl tahmin edeyim yahu?" dedim. "Bundan bahsedildiğini hayatımda ilk kez duyuyorum."

"Ama bir şeyler atabilirsin, değil mi? Çok kolay be."

"Hangi mum?" dedim.

"Fark etmez ki, herhangi bir mum işte."

"Ama nerede olduğunu bilmiyorum ki," dedim; "neredeydi?"

"Karanlıktaydı tabii ki! Karanlıktaydı işte!"

"Nerede olduğunu biliyorsan bana niye sordun?"

"Kafayı yedirtme adama ya, bilmece sordum sana, anlamadın mı? Burada ne kadar kalacaksın? Bence hiç gitme. Çok iyi vakit geçiririz be... Bu aralar okul da yok zaten. Köpeğin var mı? Benim bir tane var... Nehre attığın değnekleri atladığı gibi gidip getiriyor. Pazar günleri saçını taramaktan ve diğer budalaca şeyleri yapmaktan hoşlanır mısın? Eminim hoşlanmıyorsundur; ama annem bana zorla yaptırıyor. Gıcık oluyorum şu pantolona, mecbur giyiyorum, ama bana kalsa bu sıcakta giymezdim. Tamam, hazır mısın artık? Haydi gidelim abicim."

Soğuk mısır ekmeği, konserve sığır eti, tereyağı ve yağı alınmış süt — benim yemem için bunları çıkarmışlardı, sanki daha önce hiç bu kadar güzel yemek yememişim gibi geldi. Buck, annesi ve geri kalan herkes mısır koçanından pipo içiyordu; sadece ortalarda görünmeyen zenci kadın ve iki genç kadın içmiyordu. Hepsi birden tütün içip laflıyordu, ben de bir yandan yemeğimi yiyip bir yandan onlara cevap veriyordum. Genç kadınlar yorgana sarınmıştı ve açık saçları bellerine kadar iniyordu. Hepsi bana sorular sordu. Ben de onlara babamın, benim ve ailemin geri kalanının Arkansas'nın en güneyinde küçük bir çiftlikte yaşadığımızı anlattım. Ablam Mary Ann kaçarak evlenmişti ve ondan bir daha hiç haber alamamıştık; Bill onları aramaya gitmişti ve ondan da haber çıkmamıştı; Tom ve Mort ölmüştü ve nihayet benden ve babamdan başka hiç kimse kalmamıştı.

Babam başına gelen belalardan ötürü bir deri bir kemik kalmıştı; o da ölünce, çiftlik bize ait olmadığından geri kalan eşyayla birlikte nehir yukarı yola çıkmıştım, ama işte geceleyin güverteden düşmüştüm. Oraya gelişimin hikâyesi böyleydi. İstediğim kadar onlarla birlikte kalıp orayı evim sayabileceğimi söylediler. Artık gün ışımak üzereydi, herkes odasına çekildi ve ben de Buck'ın yanında yattım; sabah uyandığımda, lanet olsun, bir baktım ki yeni adımı unutmuşum. Bir saat boyunca hatırlamak için uğraştım ve nihayet Buck uyandığında şöyle dedim:

"Buck, adının harflerini sıralayabilir misin?"

"Tabii ki sıralayabilirim," dedi.

"Ama bahse girerim benim adımın harflerini sıralayamazsın," dedim.

"Hiç de bile, bir seferde sıralarım."

"Peki o zaman," dedim, "sırala bakalım."

"G-e-o-r-g-e J-a-x-o-n... Yanlış mı?"

"Pekâlâ, doğrusunu bildin, ama hiç tahmin etmemiştim. Öyle hiç çalışmadan bir seferde harfleri sıralanacak bir isim değil çünkü."

Yalnız kaldığımda oturup çalışmaya başladım, çünkü başka birisi de benden adımı yazmamı isteyebilirdi ve çok alışkınmışım gibi bir çırpıda yazmam gerekecekti.

Gerçekten hoş bir aileydi, evleri de gerçekten güzeldi. Kırsal bölgede bu kadar güzel ve şık bir ev görmemiştim o güne dek. Ön kapısında demir mandal ya da deri kayışla açılan ahşap mandal yoktu, onun yerine kasabalardaki evlerde olduğu gibi pirinçten bir kol vardı, çevrilerek açılıyordu. Salonda hiç yatak yoktu, hatta yatağa benzer bir şey bile yoktu; halbuki kasabalardaki salonların hemen hepsinde yatak olurdu. En altına tuğla döşenmiş koca bir ocağı vardı, tuğlaların üzerine su döküp birbirine sürterek hep temiz ve kırmızı kalmalarını sağlıyorlardı; kimi zaman da tuğlaları kasabada yapıldığı gibi İspanyol-kahvesi denilen kırmızı bir boyaya sokup çıkarıyorlardı. Evdeki şöminede koca koca kütükleri kaldırabilecek büyüklükte pirinç aksam göze çarpıyordu. Şömine rafının ortasında bir saat ve saatin camının alt yarısında da bir kasaba resmi gördüm; saatin ortasındaki boşluk güneşi simgeliyordu ve hemen arkasında sallanan sarkacı görebiliyordunuz. Bu saatin tik-taklarını dinlemek çok

güzeldi; kimi zaman gezgin tamircilerden biri içini temizleyip tekrar ayarladığında saat zembereği tamamen boşanmadan yüz elli kez çalabilirdi. Üstelik tamirciler saat için hiç para almazdı.

Saatin her iki tarafında birer tane gösterişli papağan vardı; tebeşir gibi bir şeyden yapılmış ve cicili bicili renklere boyanmışlardı. Papağanlardan birinin yanında pişmiş topraktan bir kedi, diğerinin yanında yine topraktan bir köpek vardı; kedi ve köpeğin üstüne bastırırsanız ciyaklıyorlardı, ama ağızları açılmıyor, görünüşleri değişmiyor; tepki vermiyorlardı. Alt taraflarından ciyaklıyorlardı. Bu eşyaların arkasında yabani hindi tüyünden bir çift büyük yelpaze asılıydı. Odanın ortasındaki bir masanın üzerinde de yine pişmiş topraktan çok hoş bir sepet vardı; içine doldurulmuş elmalar, portakallar; şeftaliler ve üzümler gerçeklerinden çok daha kırmızı, sarı ve nefis görünüşlüydü, ama bazı yerleri soyulup altındaki beyaz tebeşir ya da artık her neyse o malzeme göründüğünden gerçek olmadıkları belliydi.

Masada serili duran güzel muşamba örtünün üzerinde yine renkli bir çerçeve içine kanatlarını açmış kırmızı ve mavi bir kartal çizilmişti. Bu örtünün ta Philadelphia'dan geldiğini söylediler. Masanın her köşesine dikkatle istiflenmiş kitaplar da vardı. Bir tanesi içi resimlerle dolu, ailecek okunabilecek büyük bir Kutsal Kitap'tı. Bir başkası, belirtmediği bir sebepten ötürü evini ve ailesini terk eden bir adam hakkındaki "Hac Yolunda"ydı. Bu kitabı zaman zaman elime alıp epeyce okudum. Cümleler ilginç, ama anlaşılması zor türdendi. Çok güzel yazılar ve şiirlerle dolu "Dostluğun Getirdikleri" diye bir kitap da vardı; ama şiirleri okumadım. *Henry Clay'in Nutukları* adlı bir kitabın yanı sıra biri hasta olursa ya da ölürse yapılacak her şeyi anlatan *Dr. Gunn'ın Aile Hekimliği* adlı kitabı da vardı. Bir tane İlahi Kitabı ve daha bir sürü kitap vardı. Bir de çok güzel örme hasırdan koltuklarda oturuyorduk, hem de çok sağlamdı bunlar — ortası çökmüş, eski sepetler gibi altı çıkmış değillerdi.

Duvarlarda tablolar asılıydı — çoğunlukla Washington'lar ve Lafayette'ler, savaşlar, Highland Mary[1]'ler, ayrıca bir de "Bağımsızlık Bildirgesinin İmzalanışı". Karakalem denen türden resimler de vardı, ölen kızlarından biri daha on beş yaşındayken kendi resmini yapmıştı. Bugüne kadar gördüğüm tüm resimlerden farklıydı bunlar; hepsinden daha koyu renkliydi. Bir tanesinde incecik siyah elbiseli bir kadın vardı. Elbise koltukaltlarından kemerle daraltılmıştı, manşetlerinin ortası lahana gibi kabarıktı ve başındaki kürek gibi siperliği olan şapkanın önünde siyah bir

tül vardı, beyaz ince bileklerine siyah şeritler bağlanmıştı ve ayağında keskiye benzer minik kara terlikler vardı. Kadın sağ dirseğini bir mezar taşına yaslamış dalgın dalgın duruyordu, bir salkım söğüdün altındaydı ve yandan sarkan diğer elinde beyaz bir mendil ile bir el çantası görülüyordu, resmin altında da "Ne Yazık, Bir Daha Asla Göremeyeceğim Seni" yazıyordu. Başka bir resimde saçı güzelce tam tepesinde topuz yapılmış ve topuzun ardına da sandalye arkalığına benzer bir tarak tutturulmuş olan genç bir kadın vardı. Bir eliyle mendilini yüzüne götürmüş ağlıyordu ve diğer elinde de pençelerini dikmiş ölü bir kuş yatıyordu; bu resmin altında da, "Ne Yazık, O Güzel Ötüşünü Bir Daha Asla Duyamayacağım" yazıyordu. Başka bir resimde genç bir hanım pencereden aya bakıyordu ve yanaklarından yaşlar süzülüyordu; bir elinde ucu siyah mühürlü açık bir mektup duruyordu, diğer eliyle de zincirli bir madalyonu dudaklarına götürmüştü. Bu resmin altındaki yazı şöyleydi: "Ah Gittin Artık Sen, Ne Yazık, Gittin Artık Sen." Bunlar güzel resimlerdi herhalde, ama pek bana göre değildi; çünkü ne zaman moralim biraz bozuk olsa bu resimlere bakınca iyiden iyiye bozuluyordu. Kızın ölümüne herkes çok üzülmüştü, çünkü bu resimlerden daha bir sürü yapabilirdi ve insanlar onun yaptıklarına bakarak neler kaçırdıklarını anlıyorlardı. Ama resimlerdeki meyline bakılırsa mezarlıkta daha iyi vakit geçiriyordu herhalde. Dediklerine göre hastalandığında en büyük eseri üzerinde çalışıyordu ve bitirinceye kadar hayatta kalmak için gece gündüz dua ediyordu, ama bitirme fırsatı bulamamıştı. Bu resim uzun beyaz elbiseli genç bir kadının resmiydi; bir köprünün korkulukları üzerinde atlamaya hazır duruyordu, saçlarını serbest bırakmış, aya bakıyordu ve yüzünden yaşlar süzülüyordu. İki kolunu göğsünün üstüne kavuşturmuştu, iki kolunu ileri doğrultmuştu ve ikisini de aya doğru uzatmıştı — hangisinin daha iyi durduğuna bakarak sonradan diğer kolları silecekti; ama dediğim gibi bu konuda bir karar veremeden ölmüştü ve şimdi bu resmi odasındaki yatağın başında saklıyorlar; onun her doğum gününde resmin üzerine çiçekler asıyorlardı. Diğer zamanlarda ise minik bir perdeyle gizliyorlardı. Resimdeki genç kadının güzel ve şirin bir yüzü vardı, ama çok fazla kolunun olması bana göre onu biraz örümceğe benzetmişti.

Aynı genç kız hayattayken bir defter tutmuş, *Presbyterian Observer* gazetesinden eski vefat yazılarını, kaza haberlerini ve sabırla çile çekmeyle ilgili yazıları defterine yapıştırmıştı. Ayrıca yapıştırdığı yazılar için kendi kafasından uydurduğu şiirler de yazmıştı. Bunlar çok iyi şiirlerdi. Bir

kuyuya düşüp boğularak ölen Stephen Dowling Bots adlı çocuk için yazdığı şiir şöyleydi:

MÜTEVEFFA STEPHEN DOWLING BOTS'A OD

Küçük Stephen hasta mı düşmüş
Küçük Stephen ölmüş mü?
Kederli yürekler mi sıkışmış,
Yas tutanlar gözyaşı dökmüş mü?

Yok; değildi bu kaderi
Genç Stephen Dowling Bots'un;
Kederli yürekler yandı belki,
Fakat hastalıktan değildi.

Boğmaca değildi harap eden bedenini,
Beneklenmemişti ümitsiz bir kızamıkla;
Mübarek adını gölgeleyen bunlar değildi
Stephen Dowling Bots'un vefatıyla.

Kavrulmadı sevdanın çilesiyle
O kâküllü, kıvırcık başı,
Karın ağrısı değildi düşüren döşeklere,
Stephen Dowling Bots adlı zavallıyı.

Hiçbiri değil. İşit gözünde yaşlarla,
Onun makus kaderini ben anlatırken.
Bırakıp gitti umarsız bir vedayla
Bu acımasız dünyayı bir kuyunun dibinden.

Ah, çıkardılar kuyudan da boşalttılar içini;
Ama heyhat, artık çok geçti;
Ruhu çoktan gitmişti koşup oynamaya
Yüceliğin ve iyiliğin katına.

Emmeline Grangerford on dört yaşından önce böyle şiir yazabiliyorsa, ileride neler yazabileceğini düşünmek güçtü. Buck'ın dediğine göre rahatlıkla bir çırpıda şiir uydurabiliyordu. Durup düşünmesine bile gerek kalmıyordu. Bir dize yazdığını ve kafiyeli bir şey bulamazsa hemen o dizeyi silip başka bir dize yazdığını ve öyle devam ettiğini anlattı. Üstelik kafasını tek bir konuya da takmış değildi, ona hangi konuda yazmasını söylerseniz o konuda yazabilirdi, kederli olsun yeterdi. Ne zaman bir adam, bir kadın ya da çocuk ölse, daha cenaze soğumadan elinde o kişiye duyduğu sevgi ve saygıyı ifade eden bir yazıyla çıkagelirdi. Komşuların dediğine göre biri öldüğünde önce doktor sonra Emmeline, ardından da cenaze levazımatçısı geliyordu; levazımatçı sadece bir sefer Emmeline'den önce gelmişti. Bunun üzerine sarsılan Emmeline'in Whistler adındaki ölen kişinin ardından yazı yazması gecikmişti. Kız ondan sonra bir daha eskisi gibi olmamıştı; hiç yakınmıyordu, ama gün geçtikçe erimiş ve pek fazla yaşamamıştı. Zavallıcık; pek çok kez resimleri beni rahatsız ettiğinde ve onu daha az düşünmeye başladığımda, kendimi zorlayarak eskiden onun olan küçük odaya gittim ve o biçare defterini çıkararak yazdıklarını okudum. Ailedeki ölü diri herkesi seviyordum ve aramıza hiçbir şeyin girmesine müsaade etmeyecektim. Zavallı Emmeline hayattayken tüm ölüler hakkında şiir yazmıştı ve artık aramızdan ayrıldığında kimsenin onun için bir şey yazmaması bana doğru görünmüyordu; bu yüzden birkaç kıta şiir yazmayı denedim, ama nedense bir türlü beceremedim. Emmeline'in odasını daima temiz ve düzenli tutuyorlardı, içerideki her şey onun hayattayken sevdiği şekilde duruyordu ve kimse o odada yatmıyordu. Yaşlı kadın bir sürü zencileri olmasına rağmen odayı kendisi temizliyordu, orada bol bol dikiş dikiyor ve genelde Kutsal Kitabını da orada okuyordu.

Neyse, salonu anlatıyordum. Pencerelerde çok güzel perdeler vardı: Beyaz renkli, duvarları sarmaşıklı şatoların ve su başında sığırların resmedildiği perdelerdi bunlar. Salonda eski küçük bir piyano da duruyordu; galiba içinde de tavalar filan vardı. Hiçbir şey genç hanımların bu piyanonun başında "Son Halka Koptu" şarkısını söylemesi ve "Prag Savaşı"nı çalması kadar güzel olamazdı herhalde. Bütün odaların duvarları sıvalıydı, çoğunun zemininde halı vardı ve evin dış cephesi bütünüyle boyanmıştı.

Burası iki kanatlı bir evdi ve aradaki geniş açık alanın da üstüne çatı, altına zemin yapılmıştı. Zaman zaman öğlen yemeği için masa orada

kuruluyordu; doğrusu pek serin ve rahat bir yerdi. Bundan iyisi, can sağlığıydı. Yemek de sadece çok lezzetli değil, aynı zamanda boldu!

On Sekizinci Bölüm

Albay Grangerford tam bir asilzadeydi. Tepeden tırnağa beyefendiydi; ailenin diğer üyeleri de ondan aşağı kalır değildi. Asil bir aileden geliyordu, atlarda olduğu gibi insanlarda da asalet kıymeti artırır. Bayan Douglas da böyle derdi ve onun kasabamızdaki aristokrasinin başı olduğunu kimse inkâr edemez. Babam da hep aynı şeyi söylerdi, ama kendisi yayınbalığından daha asil değildir. Albay Grangerford çok uzun boylu ve ince yapılıydı, esmerleşmiş-solgun simasında en ufak bir kızarıklık yoktu. İncecik yüzünün her yerini her sabah tıraş ediyordu; dudakları çok inceydi, burun delikleri de çok inceydi, hokka burunlu, kalın kaşlıydı, kapkara gözleri o kadar çukura kaçmıştı ki insan neredeyse onun iki mağaradan baktığını sanıyordu. Alnı genişti, siyah ve düz saçları omuzlarına kadar geliyordu. Elleri uzun ve inceydi; her gün temiz gömlek giyer, bembeyaz ketenden bir takım elbiseyle gezerdi; takımı kar beyazıydı, insanın gözünü alırdı. Pazar günleri ise pirinç düğmeli lacivert bir frak olurdu üstünde. Gümüş topuzlu maun ağacından bir baston taşıyordu. Halinde tavrında havailikten eser yoktu, hem de hiç yoktu; sesini yükselttiği de görülmemişti. Bir insan ancak bu kadar iyi yürekli olabilirdi — bunu hissediyor ve ona güven duyuyordunuz. Kimi zaman gülümserdi ve bu gülümsemeyi görmek çok iyi gelirdi insana; ama bazen de özgürlük simgesi bayrak direkleri gibi dikilir, kaşlarının altından öyle yıldırımlar saçmaya başlardı ki önce bir ağaca tırmanıp sonra meselenin ne olduğunu sormak gelirdi içinizden. Kimseye görgü kurallarını hatırlatmasına gerek kalmazdı — onun yanında herkes terbiyeli davranırdı. Ayrıca herkes onun etrafta olmasından çok hoşlanırdı; neredeyse hep güneşliydi — yani onun yanında hep hava güzelmiş gibi hissederdiniz. Bulutlandığı zaman ise yarım dakikalığına etraf

kapkaranlık olurdu ve bu da yeterdi, bir hafta boyunca kimse yanlış bir şey yapmazdı.

Albay ve büyük hanım sabah olunca aşağı indiklerinde bütün aile ayağa kalkıp onlara günaydın der, onlar yerleşinceye kadar da oturmazdı. Sonra Tom ve Bob sürahinin olduğu büfeye gidip bitki ve köklerden hazırladıkları bir içki koyar ve ona uzatırdı, Tom ve Bob kendi içkilerini de hazır edinceye dek Albay Grangerford eli havada onları beklerdi. Sonra gençler eğilerek selam verir, "Hürmetle, beyefendi ve hanımefendi," derlerdi; *büyükler* ise hafif bir baş selamıyla karşılık verip, teşekkür ederlerdi. Sonra üçü birden içkilerini kafaya dikerlerdi. Ardından Bob ile Tom bardaklarının dibindeki şekerin üstüne biraz viski ya da elma brendisi koyup üzerine bir kaşık su ekler, bardakları bana ve Buck'a verirlerdi. Biz de büyüklerin şerefine içerdik.

En büyük Bob'du, Tom onun bir küçüğüydü. Çok geniş omuzlu ve esmer yüzlü, boylu boslu adamlardı; uzun kara saçları ve kapkara gözleri vardı. Tıpkı büyük bey gibi tepeden tırnağa beyaz keten giyerlerdi ve başlarında geniş kenarlı hasır şapka olurdu.

Sonra Bayan Charlotte geliyordu; yirmi beş yaşındaydı, uzun boylu, mağrur ve görkemliydi, ama sinirlendirilmediği zaman son derece iyi biriydi; sinirlenince de tıpkı babası gibi, öyle bir bakardı ki dizlerinizin bağının çözülmesine neden olurdu. Güzel bir kızdı.

Kardeşi Bayan Sophia da güzeldi, ama başka türlü bir güzelliği vardı. Tıpkı bir güvercin gibi nazik ve tatlıydı; daha yirmisindeydi.

Herkesin kendisiyle ilgilenen birer zenci hizmetkârı vardı — Buck'ın da vardı. Benim zencimin işi tıkırındaydı doğrusu, çünkü başkasının benim için bir şey yapmasına alışık değildim, halbuki Buck'ın zencisi harıl harıl çalışıyordu.

Ailenin tamamı bu kadardı artık; eskiden daha fazlası varmış — üç oğul daha; ama öldürülmüşler ve Emmeline de kendiliğinden ölmüş.

Yaşlı beyefendinin bir sürü çiftliği ve yüz zenci kölesi vardı. Bazen on-on beş mil uzaktan insanlar gruplar halinde at sırtında gelir ve beş-altı gün kalırlardı; evin ve nehrin civarında eğlenir, dans eder, ormanda gündüzleri piknik, akşam evde şenlik yaparlardı. Bu insanların çoğu ailenin

akrabalarıydı. Erkekler tüfeklerini yanlarında getiriyorlardı. Pek kaliteli bir topluluktu doğrusu.

Çevrede başka bir aristokrat sülale daha vardı — beş-altı aileden oluşuyorlardı ve çoğunun soyadı Shepherdson'dı. Onlar da Grangerford tayfası gibi asil, zengin ve ihtişamlıydı. Shepherdson'lar ve Grangerford'lar evimizin iki mil kadar yukarısındaki aynı vapur iskelesini kullanıyorlardı; bu yüzden bizimkilerden bir sürü insanla beraber oraya gittiğimde güzel atlarına binmiş bir sürü Shepherdson da görüyordum.

Bir gün Buck ve ben ormanda avlanırken bir atın yaklaştığını duyduk. Az sonra yoldan geçecekti.

"Çabuk, çabuk! Ağaçların arkasına saklanalım!" dedi Buck.

Hemen saklandık ve yaprakların arasından yolu gözlemeye başladık. Çok geçmeden dörtnala gelen azametli bir delikanlı yolun ucunda belirdi. Atın üstünde çok rahat görünüyordu ve tıpkı bir askere benziyordu. Tüfeğini eyer kaşına yerleştirmişti. Onu daha önce görmüştüm. Genç Harney Shepherdson'dı bu. Buck'ın tüfeği kulağımın dibinde patladı ve Harney'nin şapkası başından uçtu. Hemen silahına sarılıp saklandığımız yere yöneldi. Ama hiç durup beklemedik. Hemen ormanın içinde koşmaya başladık. Orman çok sık değildi, o yüzden kurşunu savuşturmak için ara ara dönüp omzumun üzerinden arkama bakıyordum. İki kez Buck'ın tam Harney'nin namlusunun ucunda olduğunu gördüm. Sonra Harney geri döndü ve galiba şapkasını almaya gitti; orasını pek göremedim. Ama biz eve varıncaya dek koşmaya devam ettik. Olanları duyunca yaşlı beyefendinin gözlerinde kıvılcımlar çaktı -esasen sevinçtendi anladığım kadarıyla- ama sonra yüzü asıldı, yavaşça şöyle dedi:

"Ağaçların arasından ateş etmenden hoşlanmadım. Niye doğrudan yola çıkmadın, çocuğum?"

"Ama Shepherdson'lar da çıkmıyor, baba. Hep bize pusu kuruyorlar."

Buck hikâyesini anlatırken Bayan Charlotte bir kraliçe gibi boynunu dikleştirmişti; burun delikleri açılmış ve gözleri çakmak çakmak olmuştu. İki delikanlının da yüzü asılmıştı, ama tek kelime etmediler. Bayan Sophia'nın ise bir anda rengi uçmuştu, ama sonra adamın zarar görmediğini duyunca yüzüne tekrar kan geldi.

Tahıl ambarının orada, ağaçların altına geldiğimizde sordum:

"Onu öldürmek istedin mi, Buck?"

"İstedim elbette."

"Sana ne yapmıştı?"

"O mu? Bana hiçbir şey yapmamıştı?"

"Peki ama o zaman niye onu öldürmek istiyorsun?"

"Hiç... kan davası olduğu için."

"Kan davası nedir?"

"Nerede büyüdün sen be abicim? Kan davasını nasıl bilmezsin?"

"Daha önce hiç duymamıştım... Anlatsana."

"Pekâlâ," dedi Buck, "kan davası şöyle bir şey: Bir adam diğeriyle kavga eder, kavgada onu öldürür; sonra ölen adamın kardeşi gelip *onu* öldürür; sonra her iki taraftan kardeşler birbirini öldürmeye başlar; ardından kuzenler işe karışır — en sonunda herkes ölür ve kan davası böylece biter. Ama yavaş giden bir şeydir; çok uzun zaman alır."

"Peki bu kan davası ne zamandır sürüyor; Buck?"

"Anlattıkları kadarıyla biliyorum! Otuz yıl önce mi ne başlamış. Bir konuda sorun çıkınca mahkemeye gitmişler; dava adamlardan birinin aleyhine sonuçlanmış, o da kalkıp davayı kazanan adamı vurmuş — haliyle öyle yapacak tabii. Herkes aynısını yapardı."

"Peki sorun ne hakkındaymış, Buck?.. Toprak meselesi mi?"

"Belki de öyledir... Tam olarak bilmiyorum."

"Peki, tetiği çeken kimmiş? Grangerford muymuş, yoksa Shepherdson mı?"

"Oha be, onu nereden bileyim? Çok uzun zaman önce olmuş bitmiş."

"Bilen kimse var mı peki?"

"Evet, babam bilir herhalde, yaşlılardan bazıları muhakkak biliyordur; ama hiçbiri ilk baştaki sorunun neyle ilgili olduğunu hatırlamıyor."

"Öldürülen çok insan oldu mu, Buck?"

"Evet... Az cenaze yapılmadı doğrusu. Gerçi hep ölümle sonuçlanmıyor. Babamın vücudunda birkaç saçma var; ama hiç kafasına takmaz, pek ağır da değiller zaten. Bob bıçaklandı ve Tom'un da bir iki yarası var."

"Bu sene öldürülen oldu mu peki?"

"Evet, bir tane bizden, bir tane onlardan. Üç ay kadar önce on dört yaşındaki kuzenim Bud nehrin öbür yakasındaki ormandan atla geçiyormuş. Lanet olası budala yanına silah da almamış. Issız bir yerde arkasından bir atın geldiğini duymuş ve arkasına bakınca ak saçları rüzgârda uçuşan yaşlı Baldy Shepherdson'ın elinde bir tüfekle peşine düşmüş olduğunu fark etmiş; hemen attan inip çalıların içine kaçmak yerine ondan kurtulabileceğini hesaplayarak atını mahmuzlamış; böyle peş peşe gitmeye başlamışlar, beş mil filan gitmişler ama yaşlı adam giderek yaklaşıyormuş; nihayet Bud artık çaresiz kalmış ve bari kurşunu önden yiyeyim diyerek durup atının başını çevirmiş. Yaşlı adam arkasından yetişip onu vurmuş. Ama bu talihine sevinecek fırsatı olmadı, çünkü bir hafta içinde bizimkiler de onu halletti."

"O yaşlı adam korkağın tekiymiş, Buck."

"Yok abicim, hiç de korkak *değildi* bence. Kimse ona böyle diyemez. Shepherdson'lar arasında hiç korkak yoktur — tek bir tane bile. Grangerford'lar arasında da hiç korkak yoktur. O yaşlı adam yine bir çatışmada yarım saat boyunca üç Grangerford'la çarpıştı ve kazandı. Hepsi at üstündeydi; yaşlı adam atından inip küçük bir odun yığınının arkasına geçti, atını da önünde tutup kurşunlara siper etti; ama Grangerford'lar atlarının üstünde kaldılar ve yaşlı adamın çevresinde dolanıp ona ateş ettiler, o da karşılık verdi. Hem kendisi hem de atı kan kaybederek ve sakatlanmış halde döndüler, ama Grangerford'ların eve sedyede *götürülmeleri* gerekti — içlerinden biri ölmüştü ve diğeri de ertesi gün öldü. Hayır efendim, eğer bir korkak arıyorsan Shepherdson'ların arasında bulmak için hiç vakit yitirme derim, çünkü onlardan asla korkak, ödlek filan çıkmaz."

Sonraki pazar hepimiz atlara binerek üç mil kadar uzakta olan kiliseye gittik. Erkekler tüfeklerini yanlarına aldılar, Buck da silahıyla gitti. Hepsi de tüfeklerini dizlerinin arasında tuttular ya da yakınlarında bir yerde duvara dayadılar. Shepherdson'lar da aynı şeyi yapmıştı. Vaaz pek sıradandı — vaiz kardeşçe sevgiden filan dem vurup durdu, ama herkes vaazı beğenmişti. Eve giderken vaazdan bahsedildi; herkesin iman, iyi işler yapma, inayet,

kaderin Tanrı tarafından önceden belirlenmesi ve daha birçok konuda söyleyeceği çok şey vardı. O güne kadar geçirdiğim en zor pazar günlerinden biri gibi geldi bana.

Yemekten bir saat kadar sonra kimileri koltuklarında kimileri odalarında uyuklarken iyice sıkıntı bastı. Buck ile bir köpek güneşin altında çimlere serilmiş, derin bir uykuya dalmışlardı. Ben de odamıza çıkıp biraz şekerleme yapmaya karar verdim. Tatlı Bayan Sophia'yı bizimkinin hemen yanındaki odasının kapısında gördüm, beni odasına aldı ve kapıyı çok yavaşça kapattıktan sonra onu sevip sevmediğimi sordu, elbette seviyordum; madem öyle onun için bir şey yapar ve çenemi de kapalı tutabilir miydim, tabii ki tutardım. Bunun üzerine Kutsal Kitabını unuttuğunu söyledi, kilisede oturduğu yerde başka iki kitabın arasında kalmıştı, sessizce dışarı çıkıp oraya gitmemi ve kitabı ona getirmemi, ama hiç kimseye bahsetmememi istiyordu. Gidip kitabı getireceğimi söyledim. Sessizce dışarı süzülüp yola koyuldum. Kilisede kimse kalmamıştı, sadece bir-iki tane domuz vardı, çünkü kapının kilidi yoktu ve domuzlar yazları serin diye ahşap zeminde yatmayı sever. Dikkat ederseniz insanlar mecbur kalmadıkça kiliseye gitmezler, ama domuzlar öyle değildir.

Bir şeyler döndüğünü anlamıştım — bir kızın Kutsal Kitap için bu kadar telaşlanması doğal değildi; kitabı sallayınca içinden küçük bir parça kâğıt düştü. Kâğıdın üzerine kurşunkalemle "saat iki buçuk" yazılmıştı. Kitabı iyice karıştırdım, ama başka bir şey bulamadım. Bir şey anlamamıştım, o yüzden kâğıdı tekrar kitabın içine koydum; eve ulaşıp merdivenleri çıktığımda Sophia'nın kapıda beni beklediğini gördüm. Beni hemen içeri çekip kapıyı kapattı; sonra da Kutsal Kitabı karıştırmaya başladı ve kâğıdı bulunca sevindi; ben daha bir şey diyemeden gelip sımsıkı sarıldı ve dünyadaki en iyi çocuk olduğumu söyledi, sonra da kimseye söylemememi tekrar tembihledi. Bir an kıpkırmızı kesildi ve gözleri parladı, doğrusu çok güzelleşmişti. Elim ayağım birbirine dolanmıştı, ama sonra yeniden nefes almayı başarınca kâğıtta ne yazdığını sordum. O da bana kâğıttaki yazıyı okuyup okumadığımı sordu, hayır dedim, bunun üzerine el yazısı okuyup okuyamadığımı sordu, ben de "sadece gazete yazısını" okuyabildiğimi söyledim; bunun üzerine kâğıtta önemli bir şey olmadığını, sadece sayfayı karıştırmamak için kitabın arasına koyduğunu, artık gidip oynayabileceğimi söyledi.

Bu meseleyi düşünerek nehre doğru giderken benim zencinin arkama takılmış olduğunu fark ettim. Ev artık gözden kaybolunca bir an çevresine bakındı, sonra da koşarak gelip şöyle dedi:

"Sahip Geooge, sen benimle bataklığa kadar gelmek, ben sana bir süğü zehiğli yılan gösteğmek."

İşte bu çok tuhaftı, çünkü dün de aynı şeyi söylemişti. Benim zehirli yılanlara onları arayacak kadar meraklı olmadığımı anlaması gerekirdi.

Acaba asıl niyeti neydi?

"Tamam, haydi gidelim," dedim.

Yarım mil kadar peşinden gittim, sonra bataklığa girdik ve yarım mil de bileklere kadar gelen suyun içinden gittik. Kuru ve sık ağaç ve çalılarla kaplı küçük bir düzlüğe çıkardı beni.

"İşte şuğadan git sen, biğkaç adım atmak yeteğ, Sahip Geooge, hepsi oğada, ben daha önce göğdüm, tekğağ göğmesem de oluğ."

Ardından yoluna devam etti ve uzaklaştı, biraz sonra da ağaçların arkasında kayboldu. Söylediği yere doğru ilerlediğim zaman bir yatak odası büyüklüğünde bir açıklık keşfettim, çevresi tamamen çalılar ve sarmaşıklarla kaplı bu açıklıkta uyuyan bir adam vardı — kim olsa beğenirsiniz, bu bizim koca Jim'den başkası değildi!

Onu uyandırdığım zaman beni görünce hayretler içinde kalacak zannediyordum, ama hiç de öyle olmadı. Neredeyse ağlayacaktı, çok mutlu oldu, ama kesinlikle hayret etmemişti. O gece benim arkamdan yüzdüğünü ve seslendiğimi duyduğunu anlattı, ama cevap vermemiş, çünkü birilerinin onu kurtarıp tekrar köle etmesini istememiş.

"Duğumum biğaz kötüydü, o yüzden hızlı yüzemedim," dedi, "senin epeyce ağkanda kaldım. Nasıl olsa kağaya çıktın diye, nasıl olsa seslenmeden sana yetişebiliğim diye düşündüm, ama o evi göğünce hemen yavaşladım. Onlağın sana ne söyledikleğini duyamadım, çünkü uzaktaydım... biğ de köpekleğden koğktum... ama sonğa oğtalık sakinleşti ve senin eve giğdiğini anladım. Oğmanın içinde günün ağağmasını bekledim. Bağzı zencileğ sabah eğkenden tağlaya gidiyoğlağdı, bana yağdım edip, buğayı gösteğdileğ. Buğada su olduğu için köpekleğ beni

bulamadı; zencileğ geceleği bana yiyecek getiğdileğ ve senin nasıl olduğunu biğ biğ anlattılağ."

"Benim zencim Jack'e niye beni daha önce buraya getirmesini söylemedin, Jim?" dedim.

"Seni rahatsız etmeye geğek yoktu, Huck. Zaten elimizden biğ şey gelmiyoğdu. Ama ağtık işleğ değişti. Fığsat buldukça, kap kaçak, tava ve eğzak alıyoğ ben, geceleği de salı tamiğ ediyoğum..."

"Hangi sal, Jim?"

"Bizim sal be yavğucuğum."

"Yapma be, yani bizim sal parça parça olmadı mı?"

"Yok, olmadı. Epeyce zağağ göğdü, biğ tağafı çok kötüydü, ama büyük biğ hasağ olmamış, sadece eşyalağımızın hemen hepsi gitti. Biz çok değine daldık, sonğa da suyun altında çok uzağa yüzdük, ayğıca o gece çok kağanlıktı, biz çok koğktuk ve biğ de salağız, yoksa zaten salı göğüğdük. Geğçi göğmememiz daha iyi oldu, sal şu anda yepyeni oldu ve kaybettiğimiz şeyleğin yeğine biğ süğü yeni eşya geldi."

"Peki salı nasıl tekrar buldun, Jim... Kendin mi çektin kıyıya?"

"Yakalamaya geğek kalmadı ki, zağten oğmandaydı. Zencileğden biğkaç tanesi onu aşağıdaki dönemecin oğada ağaçlağa takılı olağak bulmuş, sonğa da söğütleğin ağasında biğ yeğe saklamış. Onlağ salın en çok kime ait olduğuna daiğ o kadağ çok tağtıştı ki sonunda benim de habeğim oldu ve salın onlağdan heğhangi biğine değil, sana ve bana ait olduğunu söyleyeğek tağtışmalağını bitiğdim. Beyaz biğ beyin malını almak ve sonğa da saklamak ne anlama geliyoğ diye soğdum onlağa. Ağdından heğ biğine on sent veğdim, hepsi çok mutlu oldu ve diledileğ ki daha fazla sal ağaçlağa takılsın, onlağ da zengin olsun. Bu zencileğ bana çok iyi davğandı, biğ dediğimi iki etmedi yavğucuğum. Şu Jack de çok iyi biğ zenci, üstelik çok zeki."

"Gerçekten öyle. Bana senin burada olduğunu bile söylemedi; sadece gelmemi, bana bir sürü zehirli yılan göstereceğini söyledi. Bir sorun çıkarsa rahatlıkla parmağı olmadığını söyleyebilir. Ben onları asla bir arada görmedim, derse yalan söylemiş olmaz."

Sonraki gün üzerine çok fazla şey söylemek istemiyorum. En iyisi kısa kesmek galiba. Şafak sökerken uyandım, öbür yanıma dönüp uyumaya devam edecektim, ama birden etrafın ne kadar sessiz olduğunu fark ettim — hiçbir hareket emaresi yoktu. Buna hiç alışık değildim. Baktım Buck da kalkıp gitmiş. Bunun üzerine kalkıp neler olduğunu merak ederek alt kata indim — etrafta kimse yoktu; hiçbir yerden çıt çıkmıyordu. Dışarısı da aynıydı. Acaba bunun anlamı nedir, diye düşündüm. Odun yığınının orada bizim Jack'le karşılaştım.

"Neler oluyor?" diye sordum.

"Sen bilmiyoğ musun, Sahip Geooge?" dedi.

"Hayır, bilmiyorum."

"Sophia kaçmış! He ya, kocaya kaçmış. Geceleyin kaçmış, ama kimse tam saatini bilmiyoğ. Hem de şu genç Harney Shepherdson'a kaçmış... Daha doğğusu öyle söylüyolağ. Aile duğumu yağım saat önce filan -belki biraz daha önce- fağk etti, hiç vakit kaybetmedileğ. Hepsi şimşek gibi tüfekleği alıp, atlağa bindi! Kadınlağ akğabalara haber vermek için gitti, büyük Sahip Saul ve oğullağı da tüfek elde nehir boyunca kaçaklağın peşine düştü. O delikanlı ve Bayan Sophia henüz nehrin bu tağafındayken yetişip delikanlıyı öldüğmek istiyoğlağ. Galiba kızılca kıyamet kopcak yakında."

"Buck beni uyandırmadan çekip gitmiş."

"Eh, ööle yapmıştığ! Onlar istemedi seni bu işe kağıştığmak. Sahip Buck silahını dolduğdu ve gideğken eve biğ Shepherdson getirmektense ölmeyi teğcih edeceğini söyledi. Doğrusu Shepherdson'lardan çok vağ, o fırsat buluğsa, belki geğçekten biğ tanesini getiğiğ."

Bütün hızımla koşarak nehir yoluna yöneldim. Bir süre sonra uzaklardan silah sesleri duydum. Buharlı gemilerin yanaştığı tomruk deposunu ve odun yığınlarını gördüğümde, ağaçların ve çalıların arasında gizlene gizlene kendime iyi bir yer buldum, ardından bir kavağa çıkıp aşağıdan ulaşılamayacak kadar yüksekte bir çatalına oturdum ve olup biteni izlemeye başladım. Ağacın biraz ilerisinde bir metrelik bir odun yığını vardı ve ilk başta oraya saklanmayı düşünmüştüm; belki de saklanmamam daha iyi olmuş.

Dört-beş atlı adam tomruk deposunun önündeki açık alanda küfrederek ve bağırarak dolanıyor; gemi iskelesi tarafındaki bir odun istifinin arkasına

sinmiş iki genci dışarı çıkarmaya çalışıyorlardı; ama gençler çıkmıyordu. Gençlerden biri odun istifinin nehir tarafında kendini gösterir göstermez adamlar kurşunu basıyordu. Oğlanlar istifin arkasına sırt sırta çömelmişlerdi ve böylece iki tarafı da görebiliyorlardı.

Bir süre sonra adamlar etrafta bağırıp çağırmayı kestiler. Depoya doğru atlarını sürdüler; o anda oğlanlardan biri ayağa kalkıp odun istifinin üstünden nişan aldı ve atlılardan birini vurdu. Adamlar hemen atlarından inip vurulanı kolundan tutarak depoya sürüklediler; tam o anda iki oğlan kaçmaya başladı. Oğlanlar üzerinde oturduğum ağaca kadar yolu yarılayana dek dikkat çekmediler. Sonra adamlar onları gördü, atlarına atladılar ve peşlerine düştüler. Adamlar hızlı geliyordu, ama yine de yetişemediler, çünkü çocuklar çok uzaktaydı; benim ağacın önündeki odun istifine ulaştılar ve arkasına geçip yeniden siper aldılar. Oğlanlardan biri Buck'tı ve diğeri de on dokuz yaşlarında ince yapılı bir gençti.

Adamlar biraz daha çevrede dolandı, sonra uzaklaştılar. Onlar gözden kaybolur kaybolmaz Buck'a haber verdim. İlk başta sesimin bir ağaçtan gelmesine anlam veremedi. Çok şaşırmıştı. Gözlerimi dört açmamı ve adamları tekrar görürsem haber vermemi söyledi; kesin bir şeytanlık peşindeydiler — uzun süre uzak kalmazlardı. Keşke ağacın tepesinde olmasaydım, diye düşündüm, ama aşağı inmeye de cesaret edemiyordum. Buck ağlayıp dövünmeye, bir yandan da kinini kusmaya başladı; kendisinin ve kuzeni Joe'nun (yani diğer oğlanın) bugünün hesabını soracağını söyledi. Babası ve iki ağabeyi ölmüştü, düşmandan da iki-üç kişinin hesabını görmüşlerdi. Meğer Shepherdson'lar pusuya yatmış onları bekliyorlarmış. Buck'a göre babası ve ağabeyleri akrabalarını beklemeliydi — Shepherdson'lar fazla kuvvetli çıkmıştı. Genç Harney ile Bayan Sophia'nın başına ne geldiğini sordum. Onlar nehri geçmişlerdi ve güvendeydiler. Buna sevinmiştim; ama Buck o gün ateş ettiğinde Harney'nin işini bitiremediği için söyleniyordu — daha önce hiç böyle konuştuğunu duymamıştım.

Aniden bam! bam! bam! diye üç-dört tüfek birden patladı — adamlar etrafımızdan dolaşıp arkamıza geçmiş, atlarından inip sessizce yaklaşmışlardı! Çocuklar hemen nehre atladı — ikisi de yaralanmıştı. Onlar nehir aşağı yüzerken adamlar da kıyı boyunca koşarak onlara ateş ediyor, "Öldürün onları, öldürün onları!" diye bağrışıyorlardı. O kadar fena oldum ki neredeyse ağaçtan düşecektim. Olup bitenlerin *hepsini* anlatmayacağım — yoksa yine fena olurum. O gece hiç kıyıya çıkmasaydım, bunları

görmeseydim diye geçiriyorum içimden. Onların anısı asla gözümün önünden gitmeyecek — pek çok kez onlar hakkında rüyalar gördüm.

Hava kararmaya başlayıncaya kadar ağaçta kaldım, aşağı inmeye korkuyordum. Zaman zaman ormanın içinde, uzaklarda silah sesleri duyuluyordu; ayrıca atlı grupların tomruk deposunun oradan iki kez tüfekleri ellerinde geçtiklerini gördüm, bu yüzden çatışmanın hâlâ devam ettiğini düşündüm. İçim parçalanıyordu, bir daha o evin yakınlarına bile gitmemeye karar verdim, çünkü suçun bende olduğunu düşünüyordum. O kâğıt parçasının Sophia ile Harney'nin bir yerlerde iki buçukta buluşacağı anlamına geldiğini anlamıştım; babasına o kâğıttan bahsetseydim, kızının tuhaf davrandığını da söyleseydim, belki onu odasına kilitlerdi ve bu korkunç olaylar hiç yaşanmazdı.

Ağaçtan indikten sonra nehir kıyısından dikkatle, sessizce ilerledim ve kıyının çok yakınında yüzen iki ceset buldum, onları tutup karaya çektim; yüzlerini bir şeylerle örttüm ve olabildiğince hızlı uzaklaştım. Buck'ın yüzünü örterken birkaç damla gözyaşı döktüm, çünkü bana çok iyi davranmıştı.

Artık hava karardı kararacaktı. Eve doğru gitmedim, onun yerine ormana dalıp bataklığa vardım. Jim'i adasının üstünde bulamadım, bu yüzden salın bulunduğu dereye, söğütlerin oraya doğru ilerledim, hemen güverteye atlayıp bu korkunç yerden gitmeye hazırdım — sal yoktu! Yüce Tanrım, çok korkmuştum! Neredeyse bir dakika boyunca kendimi toparlayamadım. Sonra seslendim. Hemen on metre ileriden cevap geldi...

"Yağabbim! Sen misin, ciğeğimin köşesi? Sakın güğültü çıkağma."

Bu Jim'in sesiydi — herhalde hayatımda hiçbir ses bana bu kadar güzel gelmemiştir. Hemen kıyıdan koştum ve sala atladım, Jim beni yakaladığı gibi bağrına bastı, beni gördüğüne çok sevinmişti.

"Hay sen çok yaşa be yavğucuğum, tam da sen yine öldün diye koğkuyoğdum. Jack buğadaydı ve dedi ki sen vuğulmuş olabiliğmişsin, çünkü eve dönmemişsin. Ben de salı değenin ağzına götüğecektim. Jack dönüp de, senin öldüğünü kesin olağak doğğulayana dek, yola çıkmaya hazığ olayım dedim. Seni tekğağ göğdüğüme ne kadağ sevindim, ciğeğimin köşesi."

"Tamamdır... Bu çok iyi; beni bulamayacakları için öldürüldüğümü ve nehir aşağı sürüklenip gittiğimi sanacaklar... Yukarıda böyle düşünmeleri için yeterince sebep var... O zaman hiç vakit kaybetmeyelim Jim, hemen harekete geçelim ve çabucak nehre çıkalım."

Sal iki mil aşağıya ve Mississippi'nin ortasına ulaşana kadar kendimi rahat hissedemedim. Sonra işaret fenerini yaktık ve bir kez daha özgür ve emniyette olduğumuzdan şüphemiz kalmadı. Dünden beri ağzıma tek lokma koymamıştım; Jim çok geçmeden mısır çöreği, yağı alınmış süt, domuz sosisi, lahana ve yeşillik çıkardı — erbabı pişirirse lezzet konusunda bu yemeğin eline hiçbir şey su dökemez. Ben yemek yerken sohbet ettik ve çok iyi vakit geçirdik. Ben kan davalarından uzaklaştığım, Jim ise bataklıktan kurtulduğu için çok mutluyduk. İnsanın kendi salı gibisi yoktu. Başka her yer sıkışık ve boğucu geliyordu, ama sal öyle değildi. Salın üstünde insan kendini alabildiğine özgür; tasasız ve rahat hissediyor.

On Dokuzuncu Bölüm

İki-üç gün ve gece daha geçip gitti; belki de akıp gitti demeliyim, yani o kadar sessiz, pürüzsüz ve keyifli geçti. Zamanın nasıl geçtiğini anlatayım. Aşağı indikçe nehir muazzam bir genişliğe ulaştı — kimi yerde bir buçuk mil geliyordu; geceleri yolculuk ediyor, gündüzleri ise durup gizleniyorduk; karanlığın son demlerinde akıntıdan çıkıyor ve salı bağlıyorduk. Hemen her seferinde durgun suda bir adacığa çekiyorduk, sonra kavak fidanları ve söğüt dallarıyla güzelce saklıyorduk. Ardından oltaları atıyorduk. Nehre girip biraz yüzüyorduk, böylece hem temizleniyor hem serinliyorduk; suyun dize kadar geldiği kumluk bir yerde güneşin doğuşunu izliyorduk. Etrafta çıt çıkmıyordu -tam bir sessizlik oluyordu- sanki bütün dünya uykudaydı, sadece arada sırada kurbağaların sesi duyuluyordu. Suyun üstünden ufka baktığınızda ilk gördüğünüz şey donuk bir çizgiydi -karşı kıyıdaki ormanın çizgisiydi bu- başka hiçbir şey ayırt edilmiyordu; onun üstündeki gökte soluk bir kuşak beliriyor; ardından yukarı doğru yayılıyordu; sonra nehrin rengi açılıyor; siyahtan yavaş yavaş griye dönüyordu; küçük kara noktaların süzülüp gittiğini, sürekli uzaklaştığını görebiliyordunuz -bunlar mavnalar ve benzeri şeylerdi; bir de uzun kara şeritler vardı- sallar; kimi zaman her şeyi bastıran bir kürek gıcırtısı işitirdik ya da anlaşılmaz konuşmalar duyardık; ortalık o kadar sessizdi ki çok uzaklardaki sesler bize kadar ulaşırdı; bir süre sonra suyun üstünde çizgiler görünmeye başlardı, çizgilerin duruşuna bakarak orada suyun altında ağaçlar olduğunu, üstünden de hızlı bir akıntı geçtiğini anlayabiliyordunuz; ayrıca sisin de toparlanıp suyun yüzeyinden kalktığını görüyordunuz, doğu tarafı kızıllaşıyor, nehir de kızıllaşıyor, ormanın kenarında kütükten bir kulübeyi ayırt edebiliyordunuz, büyük ihtimalle nehrin diğer yakasındaki bir odun deposu oluyordu bu. Sonra taze bir esinti çıkıp sizi serinletiyordu, bu esinti ormanın ve çiçeklerin hoş

kokularını getirir burnunuza; ama bazen o kadar güzel değildir, çünkü ölü zarganaları ya da başka balıkları açığa bırakırlar ve balıklar çürürken gerçekten berbat kokar; sonra gün tam anlamıyla doğar; her şey güneşte gülümsemektedir ve kuşlar da çılgınca cıvıldamaya başlar!

Artık birazcık duman dikkat çekmez, diye oltalara takılan balıkların birazıyla sıcacık bir kahvaltı hazırlıyorduk. Ardından biraz nehrin ıssızlığını seyrediyor; aylaklık ediyor; giderek mayışıp en sonunda uyuyorduk. Sonra bir gürültüyle uyanırdık ve nehir yukarı öksürerek ilerleyen bir buharlı tekne görürdük, ama nehrin diğer yakasında ve o kadar uzakta olurdu ki çarkının yanda mı, yoksa kıçta mı olduğu bile anlaşılmazdı. Sonra yaklaşık bir saat kadar başka hiçbir şey işitilmez ve görülmezdi — sadece ıssızlık. Derken uzaktan bir salın geçtiğini görürsünüz, belki de üzerinde acemi bir salcı odun kesmektedir, çünkü böyle tipler hep salın üstünde keserler odunu; baltanın havaya kalktığında parladığını ve indiğini görürsünüz — ama bir şey duymazsınız; sonra balta bir daha kalkar; adamın başının üstüne kadar yükseldiği sırada *tak!* sesini duyarsınız, suyun üstünden sesin size ulaşması o kadar uzun sürmüştür. İşte günü böyle tembellik ederek, sessizliğin içinde kulak kabartarak geçiriyorduk. Bir seferinde yoğun bir sis basmıştı, sallarda ve mavnalarda insanlar buharlı tekneler çarpmasın diye kap kaçak çalarak ilerliyordu. Bir mavna ya da sal o kadar yakınımızdan geçti ki içindekilerin küfretmelerini ve gülüşmelerini duyabildik — ne dedikleri açıkça anlaşılıyordu; ama onları bir an bile göremedik; bu da insanın tüylerini diken diken ediyor, adeta havada süzülerek geçen ruhların konuşmalarını dinliyorduk. Hatta Jim bunların ruhlar olduğuna inandığını söyledi.

Ama ben, "Hiçbir ruh 'lanet olsun şu batasıca sise' demez," diye karşı çıkmıştım.

Çok geçmeden hava kararmış ve kıyıdan açılmıştık, nehrin ortalarına geldiğimizde artık kürekleri bıraktık ve sal akıntıyla beraber nehir aşağı yüzmeyi sürdürdü; sonra pipolarımızı yaktık, ayaklarımızı suyun içine uzatıp öteden beriden konuşmaya başladık. Sivrisineklerden fırsat bulduğumuz zamanlar daima çıplaktık; Buck'ın ailesinin bana verdiği giysiler o kadar kaliteliydi ki içinde rahat edemiyordum, hem zaten üstümle başımla uğraşmaktan pek hoşlanmam.

Kimi zaman çok uzun süre nehirde bizden başka kimse olmazdı. İleride kıyıları ve adaları görürdük; belki bir kıvılcım -bir kulübenin penceresinden görünen bir mum- gözümüze çarpardı; kimi zaman da suyun üzerinde bir-iki kıvılcım görürdük — bir salın ya da mavnanın üzerinde; nehir taşıtlarından birinden gelen bir keman sesi ya da şarkı söyleyen birinin sesi de duyulurdu bazen. Salın üzerinde yaşamak çok güzeldi. Gökyüzü yukarıda yıldızlarla çil çil olurdu ve biz de sırtüstü yatıp yıldızları izler, acaba yapılmışlar mıdır; yoksa birden mi ortaya çıkmışlardır diye tartışırdık — Jim'e göre yapılmışlardı, ama bana göre aniden ortaya çıkmışlardı; bence tek tek *yapılamayacak* kadar çok sayıdaydılar. Jim onları ayın yumurtlamış olabileceğini söylemişti; eh bu makul göründüğünden ben de itiraz etmemiştim, çünkü bir kurbağanın da yıldızlar kadar çok yavrusunun olduğunu görmüştüm, demek ki bu olacak bir şeydi. Kayan yıldızları da görürdük ve onların aşağı inişini seyrederdik. Jim'e bakılırsa bunlar çürüklerdi ve bu yüzden ayıklanıp yuvadan düşmüşlerdi.

Her gece bir iki kez karanlıkta ilerleyen bir buharlı gemi görürdük, bacasından sayısız kıvılcım fışkırtırdı ve kıvılcımlar nehrin üstüne yanarak inerken müthiş güzel bir manzara olurdu; ardından gemi bir köşeyi dönerken ışıkları gözden kaybolup gürültüsü kesilir ve nehir yeniden sessizleşirdi; o kaybolduktan çok sonra yavaş yavaş dalgaları bize ulaşır ve salı biraz sallardı, ondan sonra hiçbir şey duyamazdınız, ne kadar sürdüğünü kestiremediğiniz uzun bir sessizlik olur ve sadece kurbağalar ya da benzer şeyler araya girerdi.

Gece yarısından sonra kıyıda yaşayanlar yatardı ve sonraki iki-üç saat boyunca sahiller karanlığa gömülürdü -kulübe pencerelerinde kıvılcımlar çakmazdı. Bu kıvılcımlar bizim saatimizdi- tekrar onları görmeye başladığımızda sabahın yaklaştığını anlar ve hemen salı bağlayıp saklanacak bir yer aramaya başlardık.

Bir sabah şafak sökmek üzereyken bir kano buldum ve hızlı bir akıntıya girip -sadece iki yüz metre kadardı- nehrin kıyısına ulaştım, sonra da biraz yemiş bulmak için selvi ağaçlarının arasındaki bir dereden bir mil kadar yukarıya çıktım. Tam derenin genişçe bir patikayı kestiği bir yerden geçtiğim sırada iki adam canını dişine takmış koşarak gelmez mi! Hah, bu sefer işim bitti, dedim; çünkü ne zaman birilerini koşarak gelirken görsem *beni* -ya da Jim'i- kovalıyorlar sanıyordum. Aceleyle oradan uzaklaşmak için küreklere sarılmak üzereydim, ama şimdiden çok yaklaşmış, bana

sesleniyor ve hayatlarını kurtarmamı istiyorlardı -dediklerine göre hiçbir şey yapmamışlardı ve yok yere kovalanıyorlardı- arkalarında adamlar ve köpekler vardı. Hemen kanoya atlamak istediler, ama onları durdurdum:

"Sakın burada binmeyin. Köpeklerin ve atların sesini duymuyorum henüz; çalıların arasından dere yukarı biraz gitmek için hâlâ vaktiniz var; ondan sonra suya girer, bana kadar dere aşağı gelir ve o zaman binersiniz... Böylece köpekler kokunuzu alamaz."

Dediğimi yaptılar; kanoya binmelerinden hemen sonra bizim adacığa doğru yola çıktım; beş on dakika içinde köpeklerin ve adamların bağırıp çağırarak geçtiklerini duyduk. Dereye doğru geldiklerini işitiyorduk, ama onları göremiyorduk. Bir süre oralarda oyalandılar gibime geldi. Ondan sonra sürekli uzaklaştığımız için bir daha seslerini duymadık. Ormanı bir mil kadar geride bırakana ve nehre çıkana kadar sessizlik içinde ilerledik, ardından bizim adacığa kadar kürek çektik, kavakların arasına saklandık; artık güvendeydik.

Adamlardan biri yetmişinde ya da daha yaşlıydı; kafası keldi ve favorileri iyice kırlaşmıştı. Başında eski püskü bir şapka, üstünde yağ içinde mavi bir yün gömlek vardı; lime lime olmuş mavi kotunun paçalarını çizmelerinin içine sokmuştu; evde örülmüş pantolon askıları vardı — yok, daha doğrusu tek bir pantolon askısı vardı. Uyduruk pirinç düğmeli eski uzun kot ceketini koluna takmıştı; ayrıca her iki elinde birer tane şişkin, pis görünüşlü kilim heybeler vardı.

Diğer adam otuzlarındaydı ve öbürü kadar hırpani kılıklıydı. Kahvaltıdan sonra hepimiz olduğumuz yere uzanıp konuşmaya başladık ve ilk fark ettiğimiz şey bu adamların birbirini tanımadığı oldu.

"Sen başını nasıl derde soktun?" diye sordu kel olan öbürüne.

"Diş taşlarını gideren bir malzeme satıyordum... Gerçekten de gideriyor ama genelde diş minesini de beraberinde götürüyor Kalmam gerekenden bir gece daha uzun kaldım ve tam tüymeye hazırlanırken kasabanın bu tarafındaki yolda sana rastladım. Peşinde olduklarını söyledin ve kaçman için sana yardım etmemi istedin. O zaman ben de başımın dertte olduğunu söyleyerek seninle birlikte kaçmaya başladım. Hepsi bu işte... Senin derdin neydi?"

"Ben de bir haftadır alkol satışına ve tüketimine karşı ufak tefek toplantılar yapıyordum. Büyüklü küçüklü bütün kadınların sevgisini kazanmıştım, çünkü ayyaşları pek fena sıkıştırıyordum. Gecede beş-altı dolar kadar kazanıyordum -kelle başı on sent alıyordum, çocuklara ve zencilere bedavaydı- işler bereketliydi, gelen giden artıyordu. Ama dün gece hiç yoktan bir söylenti çıkmış: Meğer saklı duran bir testiden gizlice kafayı çekiyormuşum. Bu sabah bir zenci gelip beni kaldırdı ve insanların sessizce toplanmaya başladıklarını söyledi. Köpekleri ve atlarıyla beraber birazdan burada olacak ve bana yarım saat avantaj verdikten sonra peşime düşeceklermiş; yakalayınca da katrana ve tüye bulayıp bir kazığa bindireceklermiş. Kahvaltı etmek için kalamazdım — iştahım kaçmıştı."

"Babacım, bakıyorum da ikimiz iyi bir takım olabiliriz," dedi genç olanı. "Sen ne dersin?"

"Hiç itirazım olmaz. Senin mesleğin nedir... Yani genelde?"

"Çekirdekten yetişme matbaa ustasıyım; biraz da ilaçlardan anlarım; oyunculuk bilirim — tragedya filan; fırsatını bulursam ipnotizma ve frenolojiyle ilgilenirim, kafatasına bakarak karakter okuyabilirim; bazen değişiklik olsun diye şarkıcılık ve coğrafya öğretirim; vaaz veririm -daha bir sürü şey yaparım- her tarakta bezim vardır işte, ayak işi olmasın yeter. Peki sen ne yaparsın?"

"Vaktiyle uzun süre hekimlik yaptım. Ellerimle şifa vermek en iyi becerdiğim şeydir — kanser felç ve benzeri şeyler için; ayrıca benim için gereken bilgileri toplayacak bir adamım varsa çok iyi fal bakarım. Vaizlikten ben de anlarım; çadır toplantılarında ve misyonerlik işlerinde çalışırım."

Uzun süre hiç kimse bir şey demedi; sonra genç adam derin derin iç çekti.

"Ah, ne yazık!"

"Neye yazıklanıyorsun?" diye sordu kel kafalı.

"Böyle bir hayat sürecek hale geldiğime, böyle insanlar arasında yaşayacak kadar düştüğüme." Gözünün kenarını bir bezle silmeye başladı.

Kel kafalı arsızca diklendi: "Yok ya, biz sana yeterince iyi görünmüyor muyuz?"

"Yok canım, iyisiniz, hoşsunuz; hem benim hak ettiğim bu zaten, benim gibi en yüksekten buralara düşen biri buna layık değil mi? Kendim ettim kendim buldum. *Sizleri* suçlamıyorum, beyler... Böyle bir şey aklınıza bile gelmesin; kimseyi suçlamıyorum. Hepsini hak ettim. Bırakın acımasız hayat elinden geleni ardına koymasın; tek bildiğim şudur ki... benim için de bir yerlerde bir mezar vardır. Bu dünya nasıl dönerse dönsün, isterse her şeyimi alsın elimden -sevdiklerimi, mallarımı, her şeyimi- ama bunu benden alamaz. Günün birinde o mezarın içine girecek ve her şeyi unutacağım, işte o vakit kırgın yüreğim huzura erecek." Ağlamaya başladı.

"Zavallı kırgın yüreğin batsın," dedi kel kafalı; "sen o zavallı kırgın yüreğini niye bize yamıyorsun ki? Biz ne yaptık sana?"

"Bir şey yapmadığınızı biliyorum. Sizleri suçlamıyorum, beyler. Düşüşümün sebebi benim... Hepsinden ben sorumluyum. Çile çekmem doğru benim... En doğrusu bu... Şikâyet etmiyorum."

"Nereden düştün ki? Seni düşüren neydi?"

"Ah, bana inanmazsınız ki; dünyada kimse inanmaz... Boş verin... Önemli değil. Doğumumdaki sır..."

"Doğumunda ne sır varmış? Ne demek istiyorsun?"

Genç adam büyük bir ciddiyetle, "Beyler; size sırrımı açacağım, çünkü size güvenebileceğimi hissediyorum," dedi. "Ben bir dükün oğluyum!"

Jim bunu duyunca gözleri yuvasından fırladı; herhalde benim gözlerim de fırlamıştır. Bunun üzerine kel adam lafa girdi:

"Yok artık! Ciddi olamazsın, değil mi?"

"Evet. Büyük-büyük babam, Bridgewater Dükü'nün en büyük oğluydu; geçen yüzyılın sonlarında özgürlüğün saf havasını solumak için bu ülkeye kaçtı; burada evlendi; ardında bir oğul bırakarak öldüğünde kendi babası da ölmüştü. Müteveffa dükün ikinci oğlu unvana ve mülklere el koydu — gerçek bebek dük görmezden gelindi. Ben de işte o bebeğin soyundan geliyorum — Bridgewater Dükü olma hakkı benimdir; ama işte buradayım, perişan haldeyim, mülklerimden ve asaletimden koparılmışım, insanlar peşime düşüyor; bu acımasız dünya benden nefret ediyor; üstüm başım lime lime, yıpranmışım, kalbim kırılmış ve bir sal üstünde kanun kaçaklarıyla yolculuk edecek kadar düşmüşüm!"

Jim ona çok acıdı, ben de acımıştım. Onu avutmaya çalıştık, ama işe yaramayacağını söyledi, avutulacak hali kalmamıştı; onun düklüğünü kabul etme nezaketini gösterirsek ona her şeyin ötesinde bir iyilik yapmış olacağımızı söyledi; biz de nasıl yapacağımızı anlatırsa memnuniyetle yapacağımızı söyledik. Onunla konuşurken önünde eğilmemiz ve "Ekselansları", "Efendimiz" ya da "Saygıdeğer Dük" dememiz gerekiyordu -gerçi ona sırf "Bridgewater" desek de sakıncası yoktu- çünkü bu da onun adı değil, unvanıydı; ayrıca içimizden biri yemekte ona hizmet etmeli, ufak tefek şeyler istediğinde yapmalıydı.

Tüm bunlar çok kolaydı, biz de yaptık. Yemek sırasında Jim ayakta dikilip ona hizmet etti, "Zatıâlileği biğaz da şundan ya da bundan isteğleğ mi?" diye sordu; adamcağızın bu durumdan çok hoşnut kaldığı belliydi.

Ama yaşlı adamın sesi çıkmaz olmuştu; dükün etrafında dönüp durmamızdan ve hizmet etmemizden giderek daha fazla rahatsız oluyor gibiydi. Galiba onun da aklında bir şeyler vardı.

Öğleden sonra bir ara dükle konuşmaya başladı:

"Bana bak, Bridgewater" dedi, "senin için çok üzgünüm, ama böyle sorunları olan tek kişi sen değilsin?"

"Değil miyim?"

"Hayır; değilsin. Yüksek bir konumdayken haksız yere alaşağı edilen tek kişi sen değilsin."

"Ne felaket!"

"Doğumuyla ilgili bir sırrı olan tek kişi de sen değilsin." Bu sefer de ihtiyar ağlamaya başladı.

"Dur bir dakika! Ne demek istiyorsun?"

"Bridgewater, sana güvenebilir miyim?" diye sordu hıçkıra hıçkıra ağlamayı sürdüren yaşlı adam.

"Benden can çıkar sır çıkmaz!" Yaşlı adamın elini tutup sıkarak, "Sırrın bende güvende. Anlat!" dedi.

"Bridgewater; ben Fransa tahtının öldü bilinen vârisiyim!"

Jim ve ben bu kez ağzımız açık bakakalmıştık. Dük de tekrarlatma gereği duydu:

"Sen nesin?"

"Evet, dostum, bu doğru... şu gözlerin tam bu anda zavallı, kayıp vârise bakıyor; On Yedinci Lui'yim ben; On Altıncı Lui ile Marie Antoinette'in oğlu."

"Sen mi? Bu yaşta mı? Olamaz! Son Charlemagne olduğunu mu söylüyorsun? En azından altı yüz — yedi yüz yaşında olmalısın halbuki."

"Dertler beni bu hale getirdi, Bridgewater; derdimden düştüm bu duruma; bu kırlaşmış saçlar, bu kel kafa hep sıkıntıdan ve çileden. Evet, beyler; karşınızda mavi kot giymiş sefalet içinde dolaşıp duran, sürgün edilmiş, ayaklar altında ezilmiş çilekeş, meşru Fransa Kralı."

O kadar ağladı ve sızlandı ki Jim ve ben ne yapacağımızı bilemedik, çok üzülmüştük — ayrıca onunla birlikte olduğumuz için çok memnun ve gururluyduk. Böylece daha önce düke yaptığımız gibi *onu* da avutmaya çalıştık. Ama bunun bir işe yaramayacağını söyledi, ölüp her şeyden kurtulmaktan başka hiçbir şeyin ona faydası yoktu; gerçi insanlar ona hak ettiği gibi davranırlarsa kendini biraz daha iyi hissedeceğini söyledi; onunla konuşurken tek dizlerinin üzerine çökmeliydiler; ona "Majesteleri" demeli, yemeklerde ilkönce ona hizmet etmeli ve o izin vermeden oturmamalıydılar. Bunun üzerine Jim ve ben ona majesteleri demeye, onun için şunu bunu yapmaya, oturabileceğimizi söyleyene kadar ayakta beklemeye başladık. Bu yaptıklarımız ona çok iyi geldi, tekrar neşeli ve rahat bir adam oldu. Ama bu sefer dük yüzünü ekşitiyor; olayların gidişatından hiç de memnun olmuş görünmüyordu; yine de kral ona gerçekten dostça davranıyor, kral babasının dükün büyük büyük babasını ve diğer Bridgewater Düklerini çok sevdiğini ve sık sık saraya çağırdığını söylüyordu; ama dük bir süre kırgınlığını üstünden atamayınca kral nihayet şöyle dedi:

"Bu salın üzerinde epeyce uzun kalacağız gibi görünüyor; Bridgewater; suratını ekşitmenin ne faydası var ki? Ancak işleri daha da rahatsız bir hale getirirsin. Dük olarak doğmamam benim suçum değil, kral olarak doğmaman da senin suçun değil... Keskin sirke küpüne zarar; demişler. Elindekilerin değerini bil, derim ben de... Benim düsturum budur. Buraya

düşmemiz kötü bir şey değil... Yiyecek bol, keyfimiz tıkırında... Haydi ver elini Dük, artık hepimiz dost olalım."

Dük onun dediğini yapınca Jim ve ben çok mutlu olduk. Tüm rahatsızlıklarımız uçup gitti, kendimizi çok iyi hissettik, çünkü bir salın üzerinde küskünlük kadar feci bir şey yoktur; bir salın üstünde her şeyden önce isteyeceğiniz şey herkesin memnun olması, diğerlerine karşı doğru ve iyi davranmasıdır.

Bu iki yalancının kral ya da dük değil, adi palavracılar ve sahtekârlar olduğunu anlamam çok uzun sürmedi. Ama kesinlikle ağzımı açmadım, anladığımı açığa vurmadım; en iyisi buydu, o zaman münakaşa etmeniz gerekmez, başınız da derde girmez. Bizden onlara kral ve dük dememizi istiyorlarsa, ailede barışı koruyabildiğimiz sürece itiraz etmezdim; üstelik Jim'e bunu anlatmanın da faydası olmayacaktı, ben de anlatmadım. Babamdan öğrendiğim hiçbir şey yoksa da, onun gibilerle geçinmenin tek yolunun onlara ilişmemek olduğunu öğrenmiştim.

Yirminci Bölüm

Dük ve kral bize bir sürü soru sordular; salı niçin gizlediğimizi, gündüzleri niçin kaçmak yerine saklandığımızı merak ediyorlardı — yoksa Jim bir kaçak zenci miydi?

"Tanrı aşkına," dedim, "kaçak zenciler *güneye* mi gider?"

Hayır; dediler gitmez. Ama benim yine de olup bitenleri bir şekilde açıklamam gerekiyordu. Anlatmaya başladım:

"Ailem Missouri'deki Pike İlçesi'nde oturuyordu; ben de orada doğdum. Hepsi ölüp gitti ve geriye babamdan ve kardeşim Ike'tan başka kimse kalmadı. Babam her şeyi bırakıp nehir aşağı giderek Ben Amca'yla oturacağımızı söyledi. Ben Amca'nın Orleans'ın kırk dört mil aşağısında nehir üstünde güzel ve küçük bir toprağı vardı. Babam çok yoksuldu ve borçları birikmişti; bu yüzden her şeyini toparladığında sadece on altı doları ve zencimiz Jim kalmıştı elinde. Güvertede bile yatsak bizi bin dört yüz mil götürmeye yetmezdi bu para. Bunun üzerine nehir yükselince babamın şansı yaver gitti ve bu sal parçasını yakaladı; Orleans'a kadar salla gidebileceğimizi düşündük. Ama babamın şansı devam etmedi; bir gece yoldayken salın baş tarafının köşesinden bir buharlı gemi geçti, hepimiz suya yuvarlandık ve çarktan kurtulmak için dibe daldık. Jim ve ben tekrar yukarı çıkabildik, ama babam sarhoştu, Ike ise sadece dört yaşındaydı, bir daha hiç yüzeye çıkamadılar. Sonraki bir-iki gün başımız dertten kurtulmadı, çünkü kayıklarla gelen insanlar Jim'in kaçak zenci olduğunu söyleyerek onu elimden almaya çalışıyorlardı. O yüzden artık gündüzleri yolculuk etmiyoruz; geceleri bizi kimse rahatsız etmiyor."

"Bana biraz zaman verin," dedi dük. "Gerektiğinde gündüzleri de yolculuk edebilmemiz için bir yol düşüneceğim. Meseleyi enine boyuna tarttıktan sonra... her şeyi yoluna koyacak bir plan yapacağım. Bugünlük böyle devam edelim, çünkü şu ilerideki kasabanın oradan gündüz geçmek istemeyiz elbette, pek sağlıklı olmayabilir."

Akşama doğru hava bulutlandı, yağmur yağacaktı; ufukta sesi bize ulaşmayan şimşekler çakıyordu ve yapraklar titremeye başlamıştı — çok sert bir hava geliyordu, bunu anlamak zor değildi. Dük ve kral yatakların nasıl olduğunu görmek için bizim barınağı teftişe gittiler. Benim şiltemin içi samandandı ve Jim'in mısır püskülü şiltesinden daha rahattı; püskülden şiltenin içinde koçanlar kalır, sırtınıza batar ve canınızı yakarlar; ayrıca yatakta döndüğünüzde kurumuş püsküller kuru yaprak yığınında yatıyormuşsunuz gibi ses çıkarır; o kadar çatırdarlar ki uyanırsınız. Dük benim yatağımı alacağını söyledi, ama kral izin vermedi.

"Aramızdaki konum farkının püskülden yatakta benim yatmamın uygun olmadığını sana hatırlatacağını düşünmüştüm. Püskülden yatakta siz ekselansları yatmalısınız."

Jim ve ben yine aralarında sorun çıkacak korkusuyla telaşlanmaya başlamıştık; o yüzden dükün cevabıyla içimiz rahatladı:

"Ezenlerin demir ökçesi altında çamurlara bulanmak benim kaderim. Talihsizlik mağrur ruhumu çoktan alıp götürdü; boyun eğiyorum, teslim oluyorum; kaderim bu benim. Bu dünyada yapayalnızım... Çilemi çekmeliyim; katlanabilirim."

Hava yeterince kararınca hemen yola çıktık. Kral nehrin ortasında kalmamızı ve kasabanın epeyce aşağısına inene kadar hiç ışık göstermememizi söyledi. Bir süre sonra minik bir ışık kümesi gördük -bu küme kasabaydı- yaklaşık yarım mil açığından bir sorun olmadan geçip gittik. Üç çeyrek mil kadar aşağı indiğimizde işaret fenerini taktık; saat on gibi yağmur başladı, şimşekler dört bir yanı aydınlatmaya başladı; kral hava düzelene kadar ikimize de nöbet beklememizi söyledi; ardından kendisi ve dük barınağın içine girip uyumaya hazırlandılar. On ikiye kadar aşağı tarafın nöbeti bendeydi, ama zaten yatacak yatağım olsa da barınağa girmezdim; çünkü böyle bir fırtınayı her gün göremezsiniz, uzaktan seyretme fırsatı bile bulamazsınız. Yüce Tanrım, rüzgâr nasıl da uğulduyordu! Neredeyse her saniye çevremizde, yarım millik mesafede

köpüklü dalgaları aydınlatan bir ışık patlaması oluyor; yağmurun içinde bulanık adaları ve rüzgârda çırpınan ağaçları görebiliyorduk; sonra *çatırt!* - gümbür gümbür gök gürültüsü patlamalar ve gümlemelerle uzaklaşıyor, sonra da susuyordu- sonra *çatıırt* diye yeni bir şimşek ve yine bir gök gürültüsü. Dalgalar beni neredeyse saldan düşürecek kadar büyüktü, ama üzerimde hiçbir giysi olmadığından önemsemiyordum. Salın takılabileceği çalılar filan da hiç dert değildi; o kadar sık şimşek çakıyordu ki onları çok önceden görüyor ve salın başını çevirip atlatabiliyorduk.

İkinci nöbet benimdi, ama artık iyice uyku bastırmıştı, o yüzden Jim nöbetimin birinci yarısını tutabileceğini söyledi; Jim hep böyle iyi yürekli bir insan olmuştur. Eğilip barınaktan içeri girdim, ama kral ve dük bacaklarını ayırarak yattıkları için kendime yer bulamadım; ben de dışarı çıktım — yağmuru umursamıyordum, çünkü hava sıcaktı ve dalgalar artık o kadar yükselmiyordu. Gece iki gibi dalgalar tekrar kabardı, Jim bana seslenecekmiş, ama sonra fikrini değiştirmiş, çünkü dalgaların henüz zarar verecek kadar yükselmediğini düşünmüş; oysa bu konuda yanılıyordu, zira biraz sonra dev gibi bir dalga gelip beni suya yuvarladı. Jim neredeyse gülmekten ölecekti. Hayatımda her şeye bu kadar kolay gülen bir zenci görmemiştim.

Nöbeti devraldım ve Jim de hemen uzanıp horlamaya başladı; fırtına yavaş yavaş diniyordu, ilk kulübe ışığını gördüğümde Jim'i kaldırdım ve o gün salı saklamak için bir yer aramaya koyulduk.

Kahvaltıdan sonra kral yıpranmış bir oyun kâğıdı destesi çıkardı ve bir süre dükle beş sentine pis yedili oynadılar. Sonra oyundan bıktılar ve kendi tabirleriyle "bir sefere çıkacaklarını" söylediler. Dük kilim heybesini biraz karıştırdıktan sonra bir sürü basılı ilan çıkardı ve bunları yüksek sesle okumaya başladı. İlanlardan birinde şöyle deniyordu: "Paris'ten Meşhur Dr. Armand de Montalban" nokta nokta yerde nokta nokta tarihte "Frenoloji Bilimi üzerine konuşma yapacaktır", giriş on senttir, ayrıca "yirmi beş sent karşılığında karakter tahlili de yapmaktadır." Dük bu doktorun *kendisi* olduğunu söyledi. Başka bir ilana göre "Londra, Drury Lane'den, Shakespeare tragedyalarının dünyaca ünlü oyuncusu Genç Garrick"ti. Başka ilanlara göre daha bir sürü adı vardı ve başka harika şeyler yapmıştı, mesela bir "çatal çubukla" su ve altın buluyordu, "cadıların büyülerini bozuyordu" vesaire. Sonunda şöyle dedi:

"Ama en sevdiğim şey tiyatro mucizesidir. Daha önce hiç sahne tozu yuttun mu, Kralım?"

"Hayır;" dedi kral.

"Öyleyse çok vakit kaybetmeden yapmalısın, Devrik Kral Hazretleri," dedi dük. "Karşımıza çıkan ilk iyi kasabada bir salon tutarız ve III. Richard'daki kılıç dövüşü ile Romeo ve Juliet'teki balkon sahnesini oynarız. Buna ne dersin?"

"Para getiren her şeye canı gönülden sarılırım, Bridgewater, ama oyunculuktan pek anlamam, çok fazla oyuncu da görmedim. Soylu babam sarayda tiyatro izlerken ben daha çok küçüktüm. Bana öğretebilir misin?"

"Kolay!"

"Tamam o zaman. Zaten yeni bir şeyler öğrenmek için yanıp tutuşuyordum. Peki, hemen başlayalım."

Dük ona Romeo ve Juliet hakkındaki her şeyi anlattı; kendisi Romeo olmaya alışıktı, bu yüzden kralın Juliet olması gerekecekti.

"Ama Juliet gencecik bir kız, Dük, kel kafam ve ak favorilerimle bu rolde biraz tuhaf dururum gibime geldi."

"Sen orasını merak etme... Bu taşralı budalaların umurunda bile olmaz. Üstelik kostümün olacak ve bu da olağanüstü bir fark yaratır; Juliet balkonda duruyor; yatmadan önce ayı seyrediyor, üzerinde geceliği ve başında fırfırlı gece başlığı var. İşte bu rol için kostümler."

Perdelik kumaştan iki-üç takım çıkardı; bunlar III. Richard'ın ortaçağ zırhı ve diğer adamın kostümüymüş, ayrıca uzun beyaz bir pamuklu gecelik ve ona uygun bir fırfırlı gece başlığı da vardı. Kral tatmin olmuş görünüyordu; dük kitabını çıkardı ve oyunculuğun nasıl yapıldığını ona göstermek için replikleri çarpıcı bir şekilde kollarını açarak, hoplayıp zıplayarak ve rolünün hareketlerini yaparak okumaya başladı; sonra kitabı krala verdi ve kendi rolünü ezberlemesini istedi.

Dönemeçten üç mil aşağıda küçük bir kasaba vardı, akşam yemeğinden sonra dük Jim için tehlike yaratmadan gündüz yolculuk etmemiz için aklına bir şey geldiğini söyledi; kasabaya gidecek ve bu işi halledecekti. Kral da gitmek istedi, bir fırsat çıkar mı diye bir bakmak istiyordu. Kahvemiz

bitmişti, o yüzden Jim benim de kanoya binip onlarla gitmemin ve biraz kahve almamın iyi olacağını söyledi.

Kasabaya vardığımızda hiç kimseyi göremedik; sokaklar boştu, çıt çıkmıyordu, sanki pazar günüydü. Bir bahçede güneşlenen hasta bir zenciye rastladık, o da bize çok küçük, çok hasta ya da çok yaşlı olmayan herkesin ormanın iki mil kadar içindeki dini toplantıya gittiğini söyledi. Kral yolu iyice tarif ettirdi ve gidip o toplantıdan bir iş çıkıp çıkmayacağına bakacağını söyledi, ben de onunla gidebilirmişim.

Dük ise matbaayı bulması gerektiğini söyledi. Bir marangozun üst katında küçük bir matbaa bulduk — bütün marangozlarla matbaacılar toplantıya gitmişti ve kapılar kilitli değildi. Matbaa pislik içindeydi, yerlerde bir sürü süprüntü ve mürekkep lekesi vardı. Üzerinde at ve kaçak zenci resimleri olan bir sürü ilan duvarlara asılmıştı. Dük ceketini çıkardı ve bundan sonrasını kendisinin halledeceğini söyledi. Ben de kralla birlikte çadır toplantısına doğru yola koyuldum.

Yarım saat sonra oraya vardığımızda ter içinde kalmıştık, hava inanılmaz derecede sıcaktı. Kamp alanında yaklaşık yirmi millik mesafeden gelen bin kadar insan vardı. Ormanın içi arabalarla doluydu, sağa sola bağlanmış hayvanlar araba yalaklarında yemleniyor, kuyruk sallayıp ayak vurarak sinekleri kovmaya çalışıyordu. Direklerden yapılmış ve çatısı dallarla örtülmüş çardaklarda limonata ve zencefilli çörek satılıyordu, ayrıca sağda solda karpuz, mısır ve benzeri şeyler yığılıydı.

Vaazlar da yine benzer çardaklarda veriliyordu ama bu çardaklar daha büyüktü ve bir sürü insan alıyordu. Tomrukların en dıştaki dilimlerinden sıralar yapılmış, kavisli taraflarına da, ayak koyulacak çubukların takılması için delikler açılmıştı. Bu sıraların arkalığı yoktu. Vaizler çardağın bir ucundaki yüksek kürsülerde ayakta duruyorlardı. Kadınlar geniş kenarlı şapkalar takmışlardı; bazıları yünle karışık keten, bazıları da çizgili pamuklu kumaştan elbise giymişlerdi, kimilerinin elbisesi de basmadandı. Delikanlıların bazıları yalınayaktı, bazı çocukların üstünde ise ucuz bir gömlekten başka bir şey yoktu. Yaşlı kadınlardan kimileri örgü örüyordu ve kimi gençler de gizlice flört ediyorlardı.

Geldiğimiz ilk çardakta vaiz bir ilahi okuyordu. İki dize okudu, arkasından herkes tekrar etti; kulağa muhteşem geliyordu, bir sürü insan vardı ve çok coşturucu bir tarzda söylüyorlardı; vaiz iki dize daha okudu —

yine söylediler. İnsanlar giderek canlanıyor ve daha yüksek sesle söylüyordu; sona gelindiğinde ise kimisi höykürmeye, kimisi bağırmaya başlıyordu. Ondan sonra vaiz büyük bir içtenlikle vaazına başladı; kâh platformun bir ucuna kâh öbür ucuna gidiyor; sonra öne çıkıp kalabalığa doğru eğiliyordu; kolları ve bedeni sürekli hareket halindeydi, sözcükleri de bütün gücüyle haykırarak söylüyordu; ayrıca zaman zaman Kutsal Kitabı kaldırıp açıyor; bir o yana bir bu yana sallayarak bağırıyordu: "Yabandaki arsız yılan! Gör ve yaşa!" İnsanlar da bağrışıyordu: "Yüce Tanrım!.. Amiiin!" Vaiz devam ediyordu, insanlar da ahlayıp vahlıyor; ağlıyor; amin çekiyordu:

"Ah, gelin yaslıların sırasına! Gelin günahla kapkara olanlar! *(amin!)* gelin hasta ve yaralılar! *(amin!)* gelin sakat ve mecalsiz ve körler! *(amin!)* gelin yoksul ve muhtaçlar; utanca batmışlar! *(amiiin!)* gelin yıpranmışlar; gelin kirlenmişler ve çile çekenler!., kırgın ruhlarınızla gelin! Tövbekâr yüreklerle gelin! Paçavralar içinde günahlarınız ve kirinizle gelin! Arındıran sular bedava, cennetin kapısı ardına dek açık — eyy, girin içeri, girin de huzura kavuşun!" *(Amiiin! Yüce Tanrı, Yüce Tanrı, Tanrı'ya Övgüler Olsun!)*

Böyle devam ediyordu. Artık bağrışmalar ve ağlaşmalar yüzünden vaizin ne söylediğini anlayamıyordunuz. Kalabalığın içinden insanlar kalkıyor; kendilerine güçbela yol açarak gözlerinde yaşlarla yaslıların sırasına geliyorlardı; tüm yaslılar ön sıraları doldurduktan sonra ilahi söylüyor; haykırıyor; çıldırmışçasına kendilerini yerdeki samanların üstüne atıyorlardı.

Bir baktım bizim kral da onların yanına gitmiş haykırışlarıyla herkesin sesini bastırıyor; sonra kalabalıktan sıyrılıp kürsüye yürüdü, vaizden insanlarla konuşmak için müsaade aldı. Kalabalığa bir korsan olduğunu söyledi, Hint Okyanusu'nda otuz yıldır korsanlık yapıyordu; geçen bahar girdiği savaşlarda tayfası çok azalmıştı ve şimdi yeni adamlar bulmak için eve dönmüştü, ama Tanrı'ya şükürler olsun ki dün gece soyulmuş ve cebinde tek sent olmadan bir buharlı gemiden inmişti. Bunlar başına geldiği için kendini şanslı sayıyordu, çünkü artık yeni bir adamdı ve hayatında ilk kez kendini mutlu hissediyordu; yoksul olmasına rağmen hemen çalışmaya başlayacak ve tekrar Hint Okyanusu'na dönerek hayatını diğer korsanları doğru yola getirmeye adayacaktı; çünkü o okyanustaki bütün korsanları iyi tanıyordu ve bu iş için biçilmiş kaftandı; cebinde para olmadan oraya

gitmesi zor olacaktı, ama yine de gidecekti ve ne zaman bir korsana doğru yolu buldursa ona şöyle diyecekti: "Bana teşekkür etme, şeref payesi bana değil, Pokeville toplantısındaki sevgili insanlara aittir; onlar dünya ahret kardeşlerimiz ve insanlığın velinimetidir — bu sevgili vaiz de bir korsanın sahip olabileceği en iyi dosttur!"

Sonra gözyaşlarına boğuldu, geri kalan herkes de ağlamaya başladı. Sonra birinin haykırdığını duydum: "Onun için para toplayalım, haydi elinizi cebinize atın!" Beş-altı kişi para toplamak için atıldı, ama başka biri, "Şapkasını dolaştırsa daha iyi olur," diye bağırdı. Vaiz de dahil herkes bunun daha iyi olacağını söyledi.

Bunun üzerine kral gözyaşlarını silerek kalabalığın içinde şapkasıyla dolaşmaya başladı; bir yandan da onlar için dualar ediyor, çok uzaklardaki zavallı korsanlar için bunca iyilik yapmalarını övüyor ve teşekkür ediyordu; ara ara çok şirin kızlar yanaklarından yaşlar süzülerek ayağa kalkıyor, onu öperek hatırasını saklamalarına izin vermesi için yalvarıyorlardı; hiç itiraz etmiyordu, bazılarını beş-altı kez sarılıp öpüyordu — bir hafta kasabada kalmaya davet edildi; herkes onu evinde misafir etmek istiyor ve bunun bir şeref olacağını söylüyorlardı; ama kral toplantının son günü olduğundan gerek kalmadığını, üstelik derhal Hint Okyanusu'na doğru açılmak ve korsanlar arasında çalışmak için acelesi olduğunu söyledi.

Sala döndüğümüz zaman parasını saydığında seksen yedi dolar yetmiş beş sent topladığını gördük. Ayrıca üç galonluk bir viski fıçısını da eve doğru gelirken bir arabanın altında bulup yürütmüştü. Dini toplantılarda ömrü boyunca yaptığı vurgunların hepsinin bugünkünün yanında solda sıfır kaldığını söyledi. Öyle lafı uzatmaya filan da gerek yokmuş, dini toplantıları silkeleme konusunda tüm kâfirler korsanların ardından nal toplarmış.

Kral gelene kadar dük *kendisinin* gayet iyi iş çıkardığını düşünüyordu, ama sonra düşüncesi değişti. Matbaada çiftçiler için iki küçük iş yapmış -at ilanları- ve karşılığında dört dolar kazanmıştı. Sonra gazete için on dolarlık reklam almış, ama peşin öderlerse dört dolara razı olacağını söylemişti — onlar da kabul etmişti. Gazetenin fiyatı yılda iki dolardı, ama peşin ödemeleri şartıyla üç kişiyi yarımşar dolardan abone yapmıştı; adamlar her zamanki gibi odun ve soğanla ödemek istemişti, ama bizimki matbaayı yenilerde aldığını, fiyatı olabildiğince aşağıya çektiğini, bu yüzden de ancak

peşin kabul edeceğini söylemişti. Kendi kafasından üç kıtalık bir şiir uydurmuştu; hem tatlı hem hüzünlü bir his veren şiirin adı, "Kahrettin bu kırgın gönlümü ey merhametsiz dünya"ydı. Kalıbı hazırlayıp gazetede basılacak hale getirmiş ve bunun için hiç para almamıştı. Neticede dokuz buçuk doları cebe indirmişti ve bunun bir gün için gayet iyi olduğunu düşünüyordu.

Ardından bize bastığı ve parasını almadığı başka bir ilan daha gösterdi, bu seferki bizim içindi. İlanda bir sopaya bağladığı bohçasını omzuna atmış kaçan bir zenci resmi vardı, altında da "200 dolar ödül" yazıyordu. Yazıda Jim'in görünüşü en ufak ayrıntısına kadar tarif edilmişti. Ayrıca zencinin New Orleans'ın kırk mil aşağısındaki St. Jacques plantasyonundan geçen kış kaçtığı ve muhtemelen kuzeye doğru gittiği, onu yakalayıp geri getirenlerin de hem ödülü hem de masraflarını alacağı belirtilmişti.

"Bu akşamdan sonra istersen gündüz de yolculuk edebiliriz," dedi dük. "Birinin geldiğini görürsek Jim'in elini ve ayağını iple bağlayıp barınağa yatırırız, gelenlere ilanı gösterir ve onu nehir yukarı giderken yakaladığımızı, buharlı gemiyle yolculuk edecek paramız olmadığından bu salı dostlarımızdan borca aldığımızı ve ödülü almaya gittiğimizi söyleriz. Gerçi kelepçe ve zincir daha iyi duracaktır; ama çok yoksul olduğumuz hikâyesine ters düşer. Mücevher takmışız gibi olur. En iyisi ip kullanmak — piyeslerde hep dediğimiz gibi, bütünlüğü korumak zorundayız."

Hepimiz dükün çok zeki olduğunu ve artık gündüz yolculuk etmenin hiçbir sakıncası olmayacağını söyledik. Dükün o küçük kasabadaki matbaada yaptıklarının yaratacağı patırtıdan uzaklaşmak için o gece yeterince yol alacağımızı düşünüyorduk; ondan sonra istersek yola devam edebilirdik.

Kendimizi göstermekten ve ses çıkarmaktan kaçındık, saat ona kadar ortalıkta görünmedik, sonra kasabanın epeyce açığında yola çıktık ve kasaba tamamen gözden kaybolana kadar fenerimizi yakmadık.

Jim sabah dörtte nöbeti devralmam için beni kaldırdığında sordu:

"Huck, sence yolda başka kğallara filan ğastlar mıyız?"

"Yok," dedim, "hiç sanmam."

"O zaman tamam," dedi. "İki kğalla başa çıkabiliğim, ama fazlasını istemem. Bu kğal tam biğ ayyaş, dükün de ondan aşağı kalığ yanı yok."

Jim'in nasıl konuşulduğunu duymak için krala Fransızca konuşturmaya çalıştığını, ama kralın çok uzun zamandır bu ülkede olduğu ve çok badire atlattığı için Fransızcayı unuttuğunu söylediğini öğrendim.

Yirmi Birinci Bölüm

Artık güneş yükselmişti, ama yolumuza devam ediyorduk, salı bir yere bağlamamıştık. Akşamdan kalma olan kral ve dük sersemlemiş bir halde teker teker barınaktan çıktılar; ama suya atlayıp biraz yüzmek onlara çok iyi geldi. Kral kahvaltıdan sonra salın bir köşesine oturdu, çizmelerini çıkarıp pantolonunun paçalarını kıvırdı, ayaklarını suya sarkıtıp iyice rahatını buldu ve piposunu yakıp Romeo ve Juliet'i ezberlemeye başladı. Rolünü iyice öğrendikten sonra dükle birlikte çalışmaya başladılar. Dükün ona her repliği nasıl söyleyeceğini tekrar tekrar öğretmesi gerekti; elini kalbinin üzerine koyarak iç çekmesini gösterdi ve bir süre sonra rolünü gayet iyi oynadığını söyledi; "sadece," dedi, "öyle *Romeo!* diye öküz gibi böğürmek yok... yumuşak söyleyeceksin, hastaymış, ıstırap çekiyormuş gibi... R-o-o-meo! diyeceksin; çünkü Juliet tatlı ve sevimli genç bir kız, eşekler gibi anırmıyor."

Ardından dükün meşeden yaptığı bir çift kılıcı çıkardılar ve kılıç dövüşünü denemeye başladılar — dük kendisine III. Richard diyordu; onların dövüşmesini ve salın üstünde oraya buraya sıçramalarını izlemek çok etkileyiciydi. Ama kral bir süre sonra yoruldu ve dengesini kaybedip suya düştü, ondan sonra biraz dinlendiler ve nehir boyunca yaşadıkları başka maceralardan söz açtılar.

Akşamleyin yemekten sonra dük, "Pekâlâ, Capet[{2}]," dedi, "bunun birinci sınıf bir gösteri olmasını istiyoruz, o yüzden bazı ilaveler yapmamız gerek. Seyirci bis derse sahneye çıkıp yapacak bir şeylerimiz olmalı?"

"Bis de ne ki, Bridgewater?"

Dük ona anlattı, sonra da, "Beni tekrar isterlerse İskoç dansı ya da gemici dansı yapacağım; sen de... hah buldum... sen de Hamlet'in tiradını yapabilirsin."

"Hamlet'in nesi?"

"Hamlet'in monoloğu işte; Shakespeare'deki en meşhur sahnedir. Ah ne görkemli bir sahnedir o! Herkesin ağzı açık kalır. Bu kitapta yok ama... Sadece bir cilt var elimde... Ama sanırım ezberden çıkarabilirim. Sadece bir dakika volta atmam ve hatıralarımın mahzenimde arayıp bulmam gerek."

Bunun üzerine düşünerek, zaman zaman da kaşlarını korkunç biçimde çatarak ileri geri yürümeye başladı; ardından kaşlarını kaldırıyordu, sonra elini alnına koyuyor ve bir inilti çıkararak geri adımlar atıyordu; ardından iç geçiriyor, sonra bir damla gözyaşı döküyordu. Onu izlemek çok keyifliydi. Yavaş yavaş hatırladı. Dikkat kesilmemizi söyledi. En soylu duruşunu aldı, bir ayağını öne attı, kollarını açtı, başını geri atarak gözlerini göğe çevirdi; çılgınca bağırıp çağırmaya ve dişlerini gıcırdatmaya başladı; sonrasında da uluya uluya tiradı okudu, göğsünü şişirerek el kol hareketleri yaptı. Doğrusu o güne dek gördüğüm tüm aktörlere taş çıkartan bir gösteriydi bu. Sözlerini aynen aktarabilirim... Krala öğrettiği sırada hepsini kolayca ezberledim:

Bir ihtimal daha var, o da ölmek mi dersin?
Kınından çıkmış hançerdir
Uzun yaşamayı cehennem eden;
Birnam Ormanı Dunsinane'e varana dek kim
Çekebilir ki bu yükü
Ama ölümden sonraki bir şeyin korkusu
Bozan deliksiz uykuyu
Yüce doğanın ana yemeğini
Onun yerine attıran zalim kaderin oklarını
Bilmediğimiz başkalarına kaçmaktansa.
Saygımızdan susuyoruz bu noktada:
Uyandır Duncan'ı kapıya vura vura! Ah bir kalksa;
Zamanın kırbacını ve küfrünü kim çeker,
Zorbanın kahrını, gururunun çiğnenmesini,
Adaletin geç kalmasını, ölümcül darbenin sancısını
Çorak ıssızlıkta, gecenin yarısında, açarken ağzını

Mezarlıklar, yas karası esvaplarla
Ama yamacından hiçbir seyyahın dönmediği keşfedilmemiş ülke
Üfler zehrini dünyaya
İşte böylece yürekten gelenin doğal rengi
Özenle marazlandırılır; tıpkı masaldaki gariban kedi gibi
Çatılarımıza çöken tüm bulutların
Çarpılıp gider yolları
Kaybederler yaptıklarının adını.
Candan dilenen bir tamamlanma değil midir bu?
Ama dur, güzel Ophelia:
Açma o mermer gibi ağır ağzını
Git bir manastıra gir... Çarçabuk hem de!

Yaşlı adam bu tiradı sevmişti ve kısa sürede birinci sınıf bir oyunculuk sergileyebilecek kadar iyi öğrendi. Sanki bu rol için doğmuştu; alıştırma yaparken kendini kaptırıp heyecanlandığında kollarını savurmasını, göğsünü şişirmesini izlemek kesinlikle çok hoştu.

Bulduğumuz ilk fırsatta dük gösteri ilanları bastırdı; sonra da nehir aşağı gittiğimiz iki-üç gün boyunca sal olağanüstü canlı bir yer haline geldi; çünkü kılıç dövüşleri ve dükün deyişiyle provalar hemen hiç kesilmiyordu. Bir sabah Arkansas Eyaleti'nin epeyce aşağısına geldiğimiz bir sırada büyük bir dönemeçteki küçük bir kasaba gözümüze çarptı. Kasabanın üç çeyrek mil yukarısında selvi ağaçları yüzünden bir tünelden akıyormuş gibi duran bir derenin ağzına salı bağladık, sonra da Jim hariç herkes kanoya bindi ve gösterimizi yapma şansımız olur mu diye bakmaya gittik.

Şansımız çok yaver gitmişti; öğlenden sonra kasabada sirk gösterisi olacaktı ve civardaki insanlar her türden eski püskü arabalarla ya da at sırtında gelmeye başlamıştı. Sirk akşam olmadan gidecekti, o halde bizim gösterinin tutma şansı hayli yüksekti. Dük mahkeme binasını kiraladı ve her tarafa ilanlarımızı yapıştırdık. İlanlarda şunlar yazıyordu:

Shakespeare Yeniden Sahnede!!!

Muhteşem Gösteri!

Sadece Bir Gece!

Dünyaca tanınmış tragedya oyuncuları
Londra, Drury Lane Tiyatrosu'ndan
Genç David Garrick
ve
Londra, Piccadilly, Pudding Lane, Whitechapel,
Haymarket Kraliyet Tiyatrosu'ndan ve Avrupa Kraliyet
Tiyatrolarından Büyük Edmund Kean, görkemli
Shakespeare gösterisinde
Romeo ve Juliet'ten
Balkon Sahnesi!!!
Romeo.......................Bay Garrick.
Juliet.........................Bay Kean.
Bütün kumpanyanın desteğiyle!
Yeni kostümler; yeni dekor; yeni teçhizat!
Ayrıca:
(özel istek üzerine)
III. Richard'daki
Çarpıcı, ustaca, kan dondurucu
Kılıç dövüşü!!!
III. Richard.......................Bay Garrick
Richmond.........................Bay Kean.
Ayrıca:
(özel istek üzerine)
Şöhretli Kean'den
Hamlet'in Ölümsüz Tiradı!
Paris'te peş peşe 300 gece sergilediği oyun!
Avrupa Turnesine Yetişme Mecburiyetinden!
Sadece Bir Gece
Giriş 25 sent; çocuklara ve hizmetkârlara 10 sent.

Sonra da kasabada dolaşmaya başladık. Dükkânların ve evlerin hemen hepsi eski, kırık döküktü ve hiç boya yüzü görmemişti. Bütün yapılar yerin bir metre kadar yukarısında kazıkların üzerine oturtulmuştu, böylece nehir taştığında suyun ulaşamayacağı bir yerde kalıyorlardı. Evlerin çevresinde minik bahçeler vardı, ama bahçelerde yabani otlar, ayçiçeği, kül yığınları, eskilikten yamru yumru olmuş çizme ve ayakkabılar, şişe kırıkları, paçavralar ve delik deşik kap kaçaktan başka bir şey yetişmiyormuş gibi duruyordu. Çitler farklı türden tahtaların farklı zamanlarda çakılmasıyla yapılmıştı; çoğu öne ya da arkaya bel vermişti ve kapılarının da genellikle tek bir menteşesi vardı — o da deri kayıştandı. Çitlerden bazıları vaktiyle beyaza boyanmıştı, ama dükün dediğine göre Kolomb'un zamanında boyanmış olmaları muhtemeldi. Bahçelerde genelde domuzlar vardı ve insanlar onları çıkarmaya uğraşıyordu.

Bütün dükkânlar tek bir caddede toplanmıştı. Ön taraflarında beyaz renkli bezden tenteler vardı, kasabalılar atlarını bu tente direklerine bağlıyorlardı. Tentelerin altında boş kasalar yığılıydı, serseriler bütün gün bu kasaların üstünde ense yapıyor, çakılarıyla kasalara çentik atıyorlardı; tütün çiğniyor, esniyor ve geriniyorlardı — hayli tıynetsiz tiplerdi. Çoğunun kafasında şemsiye gibi geniş hasır şapkalar vardı, ama ceketleri ya da yelekleri yoktu; birbirlerine Bill, Buck, Hank, Joe, Andy filan diye sesleniyor; tembelce ve ağır ağır konuşuyor ve kulak tırmalayacak kadar çok küfür ediyorlardı. Hemen her tente direğine yaslanmış bir serseri görebiliyordunuz, çoğunlukla pantolon ceplerinde olan ellerini sadece tütün çıkarmak ya da kaşınmak için çıkarıyorlardı. Aralarındaki konuşmalar hemen her seferinde aynıydı:

"Bana bir çiğnemelik tütün çıksana be Hank."

"Olmaz... Zaten bir çiğnemelik kaldı. Bill'den iste."

Belki Bill ona bir çiğnemelik veriyordu; belki de yalana başvurarak hiç kalmadığını söylüyordu. Bazı serserilerin tek bir senti ya da kendilerine ait tütünleri olmuyordu. Onlar tüm tütünlerini ödünç alıyorlardı — mesela birine, "Bana bir çiğnemelik tütün ödünç verir misin, Jack, az önce kalan son tütünümü Ben Thompson'a verdim," diyorlardı, ama bu hemen her seferinde kuyruklu yalandı; yabancılardan başka hiç kimse kanmıyordu; üstelik Jack yabancı filan da değildi...

"Demek ona tütün verdin, öyle mi? Bacının kedisinin ninesi de vermiş diye duydum. Sen önce benden daha önce ödünç aldığın tütünü geri ver, Lafe Buckner, işte o zaman sana bir-iki ton bile veririm, üstelik de karşılığında hiçbir şey almam."

"Aldığım tütünün bir kısmını sana geri *vermiştim."*

"Verdin ya... Neredeyse altı çiğnemelik verdin. Oh ne âlâ memleket! Güzelim mağaza tütününden al, en adisinden tütünle borcunu öde."

Mağaza tütünü düz ve kara tabakalar halindedir; ama bu adamlar genelde bükülmüş doğal tütün yaprağı çiğnerler. Çiğnemelik tütün ödünç alırken genellikle bıçakla kesmezler, onun yerine tabakayı dişlerinin arasına sıkıştırır, ikiye bölünceye kadar gevelerler — o zaman bazen tütünün sahibi geri gelen parçaya üzüntüyle bakarak acı bir alayla şöyle der:

"Sen bana *çiğnemeliği* ver de *tabaka* sende kalsın."

Bütün cadde ve sokaklar çamur içindeydi, hatta çamurdan başka bir şey yoktu — çamur katran gibi karaydı, bazı yerlerde derinliği otuz santime ulaşıyordu, ama genelde beş on santim derinliğindeydi. Domuzlar her tarafta aylak aylak gezerek homurtular çıkarıyordu. Çamur içindeki bir dişi domuzun yavrularıyla beraber tembel tembel sokakta gezdiğini görüyordunuz; domuz kendini yolun ortasına atıveriyor insanlar çevresinden yürümek zorunda kalırken o geriniyor, gözlerini kapatıyor ve kulaklarını oynatıyordu; yattığı yerde yavrularını emzirirken maaşa bağlanmışçasına mutludur. Çok geçmeden bir avarenin seslendiği duyulur: "Tut! Tut oğlum! Isır şunu, Karabaş!" Domuz kulağının dibinde bir ya da iki köpekle -başka köpekler de onlara katılmak üzeredir- korkunç çığlıklar atarak kaçmaya başlar; o zaman tüm serserilerin ayağa kalkmış domuzun gözden kaybolmasını izlediğini, kahkahayı bastığını ve bu curcunadan pek hoşlandığını görürsünüz. Ardından bir köpek kapışması olana kadar yerlerine dönerler. Hiçbir şey bir köpek dövüşü gibi hepsini birden ayaklandırmaz, hepsini birden mutlu etmez — gerçi başıboş bir köpeğin üzerine neftyağı döküp yakmak ya da kuyruğuna bir tava bağlayıp ölünceye kadar koşmasını izlemek hariç.

Nehir kıyısındaki evlerden bazıları suya doğru bel vermişti, nehre yuvarlanmaları an meselesiydi. İnsanlar bu evlerden taşınmıştı. Kimi evlerin de bazı köşelerinin alt tarafında nehir kıyıyı aşındırmış, alt tarafı

boşalan bu köşeler havada asılı kalmıştı. Bu evlerde hâlâ insanlar yaşıyordu, ama bu tehlikeli bir durumdu, çünkü bazen bir ev büyüklüğünde bir toprak parçasının göçtüğü oluyordu. Bazen çeyrek mil uzunluğunda bir toprak şeridi oyulmaya başlıyor ve yaz mevsimi boyunca suya karışıyordu. Böyle bir kasaba sürekli geriliyor, geriliyor, geriliyordu; çünkü nehir onu sürekli ucundan kemiriyordu.

Öğlen saati yaklaştıkça sokaklardaki arabalar ve atlar çoğaldı, sürekli yenileri gelmeye devam ediyordu. Bazı aileler yemeklerini yanlarında getirmiş, arabalarında yiyorlardı. Bol bol viski içiliyordu ve üç ayrı kavga çıktığını gördüm. Bir süre sonra biri bağırdı:

"İşte bizim Boggs geliyor! Kırdaki evinden aylık içkisini almak için çıkmış; işte orada beyler!"

Serserilerin hepsi Boggs'un gelişinden memnun görünüyordu; onunla dalga geçmeye alışkın olduklarını düşündüm.

"Acaba bu sefer kime tehditler savuracak merak ediyorum," dedi bir tanesi. "Son yirmi yılda her tehdit ettiğinin işini bitirseydi şimdiye müthiş bir nam salmış olurdu."

"Keşke Boggs bu kez beni tehdit etse," dedi başka bir tanesi, "çünkü o zaman daha bin yıl yaşayacağımdan emin olurum."

Boggs doludizgin yaklaşırken Yerliler gibi naralar atıyor ve arada bağırıyordu:

"Yoldan çekilin, savaş yolundayım, tabut fiyatlarını patlatacağım!"

Körkütük sarhoştu ve eyerin üstünde sallanıyordu; ellisinin üstünde ve suratı neredeyse kıpkırmızı bir adamdı. Herkes ona sesleniyor, gülüyor, laf atıyordu ve o da laflara cevap veriyor, söylediklerini bir kenara yazdığını sırayla hepsinin işini bitireceğini söylüyordu, ama o anda bekleyecek vakti yoktu, çünkü yaşlı Albay Sherburn'ü gebertmeye gelmişti ve onun altın kuralı "önce eti yemek sonra garnitüre girişmek"ti.

Beni görünce yanıma geldi.

"Sen nereden çıktın, evlat? Nalları dikmeye hazır mısın?"

Sonra atını sürüp gitti. Korkmuştum, ama bir adam bana seslendi:

"Sana hiçbir şey yapmaz, sarhoş olduğunda hep böyle şeyler söyler. Arkansas'nın en tatlı adamıdır aslında — sarhoşken ya da ayıkken kimseye zarar vermemiştir."

Boggs kasabadaki en büyük dükkâna doğru atını sürdü, tentenin altından içeriyi görmek için başını eğip bağırmaya başladı:

"Çık dışarı, Sherburn! Çık dışarı da kazıkladığın adamla yüzleş. Peşinde olduğum köpek sensin ve muhakkak elime geçeceksin!"

Böyle devam etti, Sherburn'e ağzına gelen her şeyi söyledi, bütün sokak onu dinleyen ve kahkahalar atan, sonra da yoluna giden insanlarla tıklım tıklımdı. Bir süre sonra elli beş yaşlarında mağrur görünüşlü bir adam -ayrıca kasabanın en iyi giyinen adamı olduğu da kesindi- dükkândan dışarı çıktı, kalabalık ona yol açmak için iki yana doğru geriledi. Son derece sakince ve tane tane Boggs'la konuşmaya başladı:

"Bundan bıktım artık, ama yine de saat bire kadar müsaade edeceğim. Ama bire kadar... daha fazla değil. O saatten sonra bana karşı tek bir laf edersen kaçacak delik ara."

Sonra arkasını dönüp içeri girdi. Kalabalık aniden ciddileşmişti; kimse kıpırdamadı, gülen hiç kimse kalmamıştı. Boggs atının başını çevirip Sherburn'e avazı çıktığı kadar sövüp sayarak uzaklaştı; çok geçmeden geri geldi ve dükkânın önünde sövgülerine devam etti. Bazı adamlar çevresine birikip onu susturmaya çalıştılar, ama kimseyi dinlemiyordu; on beş dakika kadar sonra saatin bir olacağını, bu yüzden evine gitmesi *gerektiğini* — bir an önce oradan uzaklaşmasının hayra geçeceğini söylüyorlardı. Hiçbir faydası olmadı. Adam bağıra çağıra sövmeye devam etti, şapkasını çamura atıp üzerinden geçti, çok geçmeden de kır saçları uçuşarak doludizgin sokağın öbür ucuna gitti. Ona sesini duyurabilen herkes atından inmesini sağlamaya çalışıyordu, o zaman bir yere kilitleyip ayılmasını bekleyebilirlerdi; ama bir işe yaramadı — Boggs tekrar tekrar dönüp geliyor, yine Sherburn'e sövmeye başlıyordu.

Sonunda birisi, "Gidin kızını getirin!" dedi. "Acele edin, kızına haber verin; bazen onu dinliyor. Boggs'u sadece o durdurabilir."

Başka birisi koşarak uzaklaştı. Ben de sokağın biraz ilerisine doğru yürüyüp durdum. Beş-on dakika sonra Boggs yine göründü... ama bu kez atının üstünde değildi. Sokağın karşısından sendeleyerek bana doğru

geliyordu, başı açıktı, her iki koluna birer arkadaşı girmiş onu götürmeye çalışıyorlardı. Boggs sakinleşmişti ve pek tedirgin bir görünümü vardı, onlara direnmiyordu, aksine kendisi de acele ediyor gibiydi. Birinin seslendiğini duydum:

"Boggs!"

Sesin sahibini görmek için başımı çevirdiğimde Albay Sherburn'ü gördüm. Sokağın ortasında kıpırtısız duruyordu ve elinde tabanca olan sağ elini havaya kaldırmıştı — nişan almamıştı, silahın namlusu yukarıyı gösteriyordu. Aynı anda genç bir kızın yanında iki adamla koşarak geldiğini gördüm. Boggs ve yanındaki adamlar kimin seslendiğini görmek için arkalarını döndüler ve tabancayı görünce iki adam iki yana doğru sıçrayıverdi. Tabancanın namlusu ağır ağır aşağı indi — Sherburn horozu kaldırdı. Boggs iki elini birden havaya kaldırdı, "Yüce Tanrım, ateş etme!" dedi. Bam! İlk silah sesi duyuldu ve Boggs havayı tırmalayarak geriye doğru sendeledi — bam! İkinci silah sesi duyuldu ve Boggs geriye doğru kütük gibi yıkıldı, iki kolu yanlara açılmış olarak kıpırtısız kaldı. Genç bir kız feryat figan yetişti, babasının cesedinin üstüne kapanarak ağlamaya başladı, "Ah, onu öldürdü, onu öldürdü!" diye feryat ediyordu. Kalabalık çevrelerinde halka oldu, birbirlerini omuzlayarak ve dirsekleyerek araya giriyor, boyunlarını uzatıp görmeye çalışıyorlardı, halkanın iç tarafındakiler ise onları itmeye çalışıyor; "Geri çekilin! Geri çekilin, biraz hava alsın!" diye bağırıyorlardı.

Albay Sherburn tabancasını yere attı, geriye döndü ve sakin sakin uzaklaştı.

Boggs'u küçük bir eczaneye götürdüler çevresindeki kalabalık hiç azalmamıştı, bütün kasaba onu takip ediyordu. Ben de hızlı davranıp pencerenin orada iyi bir yer kaptım, ona yakın bir yerdeydim ve içeriyi görebiliyordum. Onu yere yatırdılar başının altına büyük bir Kutsal Kitap koydular başka bir tanesini de açıp göğsünün üstüne yerleştirdiler — ama ilkönce gömleğini yırtıp açtılar ve ben de mermilerden birinin nereden içeri girdiğini gördüm. Boggs derin derin nefes alırken Kutsal Kitap bir çıkıyor bir iniyordu — sonra tamamen hareketsiz kaldı; ölmüştü. Ardından çığlıklar atan ve ağlayan kızını ondan uzaklaştırıp başka bir yere götürdüler. Kız on altı yaşlarındaydı, çok tatlıydı, melek gibi bir yüzü vardı, ama rengi kül gibi olmuştu ve dehşet içindeydi.

Çok geçmeden bütün kasaba oraya toplandı; birbirlerini itiyor aralardan sızıyor, dirsekleyip omuzlayarak pencereye ulaşıp içeri bakmaya çalışıyorlardı, ama iyi yer kapmış olanlar onlara müsaade etmiyordu ve arkadakiler bunun üzerine öndekilere sesleniyordu: "Tamam beyler yeterince baktınız, hey siz; sürekli orada durmanız hiç doğru değil, adil de değil, kimseye bakma şansı vermiyorsunuz, başkalarının da orada durmaya hakkı var."

Bağrışmalar iyice artınca bela çıkacağı korkusuyla aradan sıyrılıp çıktım. Sokaklar insan doluydu ve herkes çok heyecanlıydı. Ateş edildiğini görenler başkalarına olup bitenleri anlatıyorlardı ve anlatanların etrafına büyük kalabalıklar toplanıyor, insanlar boyunlarını uzatarak onları dinliyordu. Sırık gibi uzun boylu, uzun saçlı ve silindir şapkalı, kıvrık uçlu bir baston taşıyan bir adam önce Boggs'un durduğu yeri, sonra da Sherburn'ün durduğu yeri işaretledi, insanlar ilk yerden ikincisine onu takip ettiler ve yaptığı her şeyi izlediler; arada anladıklarını göstermek için başlarını sallıyor; biraz öne eğilip ellerini bellerine koyarak bastonuyla yeri işaretlemesine bakıyorlardı; sonra adam Sherburn'ün durduğu yerde dimdik durdu, kaşlarını çatıp şapkasını biraz öne doğru yıkarak "Boggs!" diye bağırdı ve havaya kaldırdığı bastonunu yavaş yavaş düzleştirip "Bam!" dedi, geriye doğru sendeledi, bir daha "Bam!" dedi ve sırtüstü düştü. Asıl cinayeti görenler kusursuz yaptığını söylediler; olay tam da böyle cereyan etmişti. Sonra on kadar adam içki şişelerini çıkarıp ona ikram ettiler.

Sonunda birisi Sherburn'ün linç edilmesi gerektiğini söyledi. Bir dakika içinde herkes aynı şeyi söylemeye başladı; böylece çıldırmış gibi bağırıp çağırarak ve adamı asmak için ellerine geçen bütün çamaşır iplerini yanlarına alarak yürümeye başladılar.

Yirmi İkinci Bölüm

Kalabalık Sherburn'ün evine doğru bağırıp çağırarak, Yerliler gibi çığlıklar atarak ilerlemeye başladı; yolları üstündeki her şey ya çekildi ya da ezilip pestil oldu, dehşet verici bir manzaraydı. Çocuklar kalabalığı görünce çığlıklar atarak çil yavrusu gibi dağılıyordu; yol boyunca her pencereden kadın başları çıkmıştı ve her ağaçta zenci oğlanlar vardı, her çitin üzerinden genç kız ve erkekler bakıyordu; kalabalık onlara yaklaştığı zaman da hemen kaçıyor ulaşılamayacak yerlere dağılıyorlardı. Bir sürü kadın ve küçük kız korkudan ödleri patlamış bir halde ağlayıp sızlanıyorlardı.

Kalabalık Sherburn'ün çitlerinin önünde iyice sıkıştı, gürültüden insan kendi dediğini bile duyamıyordu. Önlerinde altı metre genişliğinde küçük bir bahçe vardı. Bazılarının bağırdığı duyuldu: "Çiti yıkın! Yıkın şunu!" Ondan sonra gıcırtılar kopmalar ve çatırtılar duyuldu, çit yıkıldı ve kalabalığın ön duvarı bir dalga gibi ilerlemeye başladı.

Tam o sırada Sherburn minik ön verandanın çatısında göründü ve hiçbir şey söylemeden gayet sakin ve kendinden emin, elinde bir çifteyle tepelerine dikildi. Patırtı durdu ve dalga geriledi.

Sherburn tek kelime etmedi — sadece orada durup aşağıdakilere baktı. Sessizlik korkunç derecede ürpertici ve iç karartıcıydı. Sherburn kalabalığın üzerinde ağır ağır göz gezdiriyordu; nereye bakarsa insanlar onun bakışlarına karşılık vermeye çalışıyor ama başaramıyorlardı; hepsi de gözlerini yere indirip siniyordu. Az sonra Sherburn bir kahkaha attı; sevinçli bir kahkaha değil, yediğiniz ekmeğin içinden taş çıkmış hissi veren bir kahkahaydı bu.

Ardından tane tane, küçümser bir edayla konuşmaya başladı:

"Sizin birini linç edeceğinizi düşünmek! Eğlenceli doğrusu. *Bir erkeği* linç edecek yüreğiniz olduğunu düşünebilmeniz! Kimi kimsesi olmayan sürülüp gelmiş kadınları katran ve tüye bulayacak kadar cesursunuz diye, *bir erkeğe* el sürmeye cesaretiniz yeter mi sandınız? Gündüz vaktiyse ve sırtından vurmazsanız sizin gibi on bin tanesi bir adama dokunamaz.

Sizi tanıyor muyum? Gayet iyi tanıyorum. Güney'de doğdum ve büyüdüm, Kuzey'de yaşadım; bu yüzden her yerdeki ortalamayı bilirim. Ortalama adam korkağın tekidir. Kuzey'de dileyen herkesin sırtına çıkmasına izin verir; sonra da evine gidip buna katlanacak mütevazı bir ruh için dua eder. Güney'de ise tek bir erkek, adamlarla dolu bir arabayı güpegündüz durdurup hepsini donuna kadar soymuştur. Gazeteleriniz sizin için o kadar çok cesur insanlar diyor ki başkalarından daha cesur olduğunuzu sanıyorsunuz... Halbuki ancak başkaları kadar cesursunuz, daha fazla değil. Jürileriniz niye katilleri asamıyor? Çünkü adamın arkadaşlarının karanlıkta onları sırtından vuracağından korkuyorlar — zaten adamın arkadaşları da aynen böyle yapıyor.

Bu yüzden katiller daima aklanıyor; sonra *bir erkek* geceleyin arkasına yüz tane maskeli korkak alıp alçak herifi linç ediyor. Sizin hatanız yanınızda bir erkek getirmemiş olmanız; bu birinci hatanız, diğer hatanız ise karanlıkta gelmemeniz ve maskelerinizi takmamanız. Başınızda bir erkek bozması getirmişsiniz... Şu Buck Harkness'ı... O sizi harekete geçirmeseydi, siz anca çenenizi yorardınız.

Gelmek istemediniz. Ortalama adam belayı ve tehlikeyi sevmez. *Siz* de belayı ve tehlikeyi sevmezsiniz. Ama şuradaki Buck Harkness gibi bir yarım adam 'Linç edelim, linç edelim!' diye bağırınca geride kalmaktan korkarsınız... Ne olduğunuzun anlaşılmasından, *korkaklığınızın* ortaya çıkmasından çekinirsiniz ve bu yüzden siz de bağırmaya başlar yarım adamın eteğine tutunur ve öfke içinde buraya gelirsiniz, çok büyük şeyler yapacağınızı haykırır durursunuz. Böyle bir güruh kadar acınası bir şey yoktur; ordu da böyle bir şeydir — bir güruh; içlerindeki cesaretle savaşmazlar, kitleden ve subaylardan aldıkları cesaretle savaşırlar. Ama başında *bir erkek* olmayan güruh acınası bile *sayılmaz.* Şimdi yapacağınız şey kuyruğunuzu bacaklarınızın arasına kıstırıp evinize gitmek ve bir deliğe girmek. Gerçek bir linç yapılacaksa karanlıkta yapılır, Güneyli tarzında; ancak kalabalık maskelerini getirirse ve yanlarında bir *erkek* varsa. Şimdi

gidin... Şu erkek bozmasını da yanınızda götürün..." Bunu söylerken çiftenin namlusunu sol kolunun üstüne koydu ve horozu kaldırdı.

Kalabalık aniden geriledi, bozguna uğramış halde farklı yönlere doğru uzaklaştılar Buck Harkness da süngüsü düşmüş bir halde onların peşinden topukladı. Ben istesem kalabilirdim, ama kalmak istemedim.

Oradan sirke gittim, bekçiler gözden kayboluncaya kadar arka tarafta bekledim, sonra da çadırın bir eteğini kaldırıp içeri daldım. Yirmi dolarlık altınım ve biraz daha param vardı, ama harcamasam iyi olurdu, çünkü evden bu kadar uzakta ve yabancılar arasında ne zaman ne kadar paraya ihtiyacınız olacağını bilemezsiniz. Ne kadar dikkatli olsam azdı. Başka çare kalmadığı takdirde sirklere para vermeye karşı değilim, ama parayı sirklerde *çarçur etmenin* de bir anlamı yok.

Gerçekten harika bir sirkti. At sırtında bir kadın bir erkek ikişer ikişer sahneye çıkmaları çok görkemli bir manzaraydı. Erkeklerin üstünde sadece donları ve atletleri vardı, yalınayak ve üzengisizdiler, gayet rahat ellerini bellerine dayamış gidiyorlardı -herhalde yirmi kişi filan varlardı- hanımlar da şahane tenleriyle çok güzeldi ve bu iş için bir araya gelmiş kraliçelere benziyorlardı; milyonlarca dolar değerinde elbiseler giymişlerdi ve pırıl pırıl parlayan elmaslarla süslenmişlerdi. Çok muhteşem bir manzaraydı, hiç o kadar güzel bir gösteri izlememiştim. Ardından tek tek atlarının sırtında ayağa kalktılar zariflik abideleri misali sahnede salına salına daireler çizmeye başladılar; erkekler uzun boylu, pek havalı ve dik duruşluydu; dimdik görünüyorlardı. Dalgalanarak ilerleyen başları ta çadır tavanına kadar ulaşıyordu. Kadınların gül yapraklı, tüllü ipekli elbiseleri kalçalarının etrafında hafif hafif sallanıyordu, şahane birer güneş şemsiyesine benzetebilirdiniz onları.

Giderek hızlanıyorlardı, hepsi birden dans ediyor, kâh bir ayaklarını kâh diğerini havaya kaldırıyorlardı; atlar da giderek daha fazla yana yatıyordu, sunucu kırbacını şaklatıp "Ha!.. Ha!" diyerek ortada dönüyordu ve palyaço da onun arkasından şakalar yapıyordu; bir süre sonra bütün biniciler dizginleri bıraktı, hanımların hepsi ellerini bellerine koydu ve beyler de kollarını göğüslerinde kavuşturdu, atlar artık iyice yan yatıp, hızla koşmaya başlamıştı! Nihayet atlılar teker teker sahneye atladılar, hayatımda gördüğüm en hoş görünümlü selamı verdiler ve sahneden hızla çıktılar herkes onları çılgınca alkışladı.

Sirk gösterisi boyunca hayret verici bir sürü şey yapıldı, arada palyaço da insanları gülmekten kırıyordu. Sunucu ona karşı ağzını açamıyordu, çünkü palyaço göz açıp kapayıncaya dek en komik cevapları yapıştırıyordu; o kadar çok lafı nereden buluyordu, hem de öyle pat diye nasıl söylüyordu, bir türlü anlayamadım. Herhalde ben kırk yıl düşünsem o laflar aklıma gelmezdi. Biraz sonra sarhoşun teki sahneye inmeye çalıştı... O da ata binmek istiyordu; oradakiler kadar iyi at binebileceğini iddia ediyordu. Ona karşı çıktılar ve engellemeye çalıştılar ama bir türlü söz dinlemiyordu, onun yüzünden gösteri kesildi. İnsanlar ona laf atmaya ve dalga geçmeye başladılar bunun üzerine iyice delirdi ve ağzına geleni söylemeye başladı. Derken millet galeyana geldi, bir sürü adam yerinden kalkıp sahneye doğru yaklaştı ve "İndirin şunu! Atın sahneden!" diye bağırmaya başladı, birkaç kadın da çığlığı bastı. Bunun üzerine sunucu kısa bir konuşma yaparak daha fazla rahatsızlık yaratılmayacağını umduğunu söyledi, adam başka bela çıkarmayacağına söz verirse ata binebilirdi, yani atın üzerinde durabilirse... Herkes kahkahalar atarak onu onayladı ve adam ata bindi. Adam biner binmez at hoplamaya, şaha kalkmaya, çifte atmaya başladı; sirkten iki adam dizginlerinden tutmuş sakinleştirmeye çalışıyorlardı ve sarhoş adam da atın boynuna sarılmıştı, atın her sıçrayışında adamın ayakları havaya fırlıyordu; seyirciler ayaklanmış bağırıyor ve gözlerinden yaş gelene kadar gülüyorlardı. Nihayet sirk çalışanlarının tüm çabalarına rağmen at kendini kurtardı ve sahnede şimşek gibi dörtnala dönmeye başladı; sarhoş herif de boynuna sarılmış ama bir tarafa doğru kaymıştı, ayağı neredeyse yere değecekti, sonra diğer tarafa kaydı ve yine ayağı yere değecek gibi oldu. İnsanlar iyiden iyiye coşmuştu. Ama bana göre hiç komik değildi, ne büyük tehlikede olduğunu görünce titremeye başlamıştım. Ama çok geçmeden adam eyere tırmanmayı başardı ve dizginleri yakaladı, sağa sola çekiştirmeye başladı; sonra aniden eyeri bırakıp atın sırtında ayağa kalkıverdi! At artık yangın varmış gibi çılgınca koşmayı sürdürüyordu. Adam da sırtında ayakta durmuş, sanki hayatında hiç içmemiş gibi gayet rahat ve konforlu yolculuk ediyordu — ardından üstündeki kıyafetleri çıkarıp fırlatmaya başladı. O kadar kalın giyinmişti ki her yer kıyafet içinde kaldı, toplamda on yedi takım çıkarıp atmıştı. Sonunda incecik ve yakışıklı bir adama dönüştü, hayatınızda görebileceğiniz en süslü ve göz kamaştırıcı kıyafeti giymişti, atını kırbaçlamaya başladı ve hızlanmasına neden oldu — nihayet atın sırtından aşağı atladı, selam verdi ve hoplaya zıplaya soyunma odalarına doğru uzaklaştı; herkes keyiften ve hayretten adeta uluyordu.

Sunucu nasıl kandırıldığını fark etmişti, herhalde görüp görebileceğiniz en öfkeli sunucu *oldu* bir anda. Demek o sarhoş kendi adamlarından biriymiş! Bu şakayı tamamen kendi tasarlamış ve kimseye tek kelime etmemişti. Aslında ben de kendimi sersem gibi hissediyordum, ama bin dolar verseler sunucunun yerinde olmak istemezdim doğrusu. Bilemiyorum; belki bundan daha harika sirkler de vardır; ama henüz onlardan birine rastlamadım. Neyse, *benim* için gayet iyiydi; bir daha nerede rastlarsam rastlayayım muhakkak yine giderim.

Biz de o gece *kendi* gösterimizi yaptık, yaklaşık on iki kişi geldi; masrafları ancak çıkardık. Onlar da sürekli güldükleri için dük deliye döndü; zaten oyunlar daha bitmeden herkes çıktı, sadece bir çocuk duruyordu, o da uyuyakalmıştı. Bunun üzerine dük bu Arkansaslı beton kafalıların Shakespeare'den filan anlamadığını söyledi; onların istediği şey ucuz komediydi — hatta belki ucuz komediden bile daha beterine gelirlerdi. Onların kuralına göre oynayacağını söyledi. Ertesi sabah siyah boya ve büyük ambalaj kâğıtları aldı, yeni ilanlar hazırladı ve kasabanın her tarafına astık. İlanda şöyle deniyordu:

ADLİYE BİNASINDA!

SADECE 3 GECE İÇİN!

Dünyaca Tanınmış Tragedya Oyuncuları

GENÇ DAVID GARRİCK!

VE

BÜYÜK EDMUND KEAN!

Londra ve Kıta Avrupası Tiyatrolarından

Nefes Kesen Bir Trajedide

KRALIN ZÜRAFASI

ya da

SARAYDA CURCUNA

Giriş 50 sent.

İlanın en altında kocaman harflerle şöyle yazıyordu:

KADINLAR VE ÇOCUKLAR GİREMEZ.

"İşte," dedi, "bu cümle de onları getirmezse, ben Arkansas'yı bilmiyorum!"

Yirmi Üçüncü Bölüm

Dük ve kral gün boyunca çalışarak bir sahne hazırladılar, bir perde taktılar yer ışığı olarak zemine mum dizdiler; o gece mahkeme salonu bir anda erkeklerle doldu. Salon artık kimseyi alamayacak hale gelince dük bilet kesmeyi bıraktı ve arka taraftan dolanıp sahneye çıktı, perdenin önünde durup küçük bir konuşma yaptı: Tragedyayı övdü, o güne kadarki en nefes kesici oyun olduğunu söyledi; tragedya hakkında ve başrolü oynayacak Büyük Edmund Kean hakkında bir sürü laf etti; nihayet herkesin beklentilerini en üst düzeye çıkardıktan sonra perdeyi açtı ve bir anda kral dört ayak üzerinde çıplak olarak hoplaya hoplaya sahneye çıktı; baştan aşağı boyanmış, üzerine rengârenk şeritler yapılınca gökkuşağı kadar görkemli olmuştu. Ayrıca... üstüne giydiği diğer şeyleri boş verin, kesinlikle çılgıncaydı, ama aynı zamanda korkunç komikti. İnsanlar neredeyse gülmekten çatlayacaktı; kral hoplayıp zıplamayı bitirdikten sonra sahneden ayrıldı, kalabalıktan bir alkış koptu ve kral geri gelene kadar alkışlayıp tezahürat yapmaya devam ettiler; sonra üçüncü bir kez daha yaptırdılar. O yaşlı budalanın hareketlerini görmek bir sığırı bile güldürebilirdi.

Ondan sonra dük perdeyi indirdi, eğilerek seyircilere selam verdi ve büyük tragedyanın sadece iki gece daha sergileneceğini, zira Londra'daki gösterilere yetişmeleri gerektiğini, Drury Lane'de bütün koltukların çoktan satıldığını söyledi; bir kez daha eğilip selam verdikten sonra onları hoşnut etmeyi ve ders çıkarmalarını sağlamayı başardıysa, memnuniyetlerini dostlarına anlatarak gelip görmelerini sağlarlarsa minnettar olacağını belirtti.

Yirmi kişi aynı anda haykırdı:

"Ne, bitti mi? *Hepsi* bu mu?"

Dük hepsinin bu kadar olduğunu söyledi. Ondan sonra bir patırtı koptu. Herkes "kandırıldık" diye bağırarak öfkeyle ayağa fırladı, sahneye çıkıp oyunculardan hesap sormaya yeltendiler. Ama iriyarı ve iyi giyimli bir adam bir sıranın üstüne fırlayıp bağırdı:

"Durun! Hele bir buraya bakın, beyler." Durup dinlediler. "Kandırıldık... Hem de fena kandırıldık. Ama bütün kasabanın halimize gülmesini istemeyiz herhalde, ölene kadar bizimle dalga geçip dururlar. *Hayır.* Yapmamız gereken şey buradan sessizce çıkmak, gösteriyi övmek ve kasabanın geri kalanının da kandırılmasını sağlamak! O zaman hepimiz aynı gemide oluruz. Haksız mıyım?" ("Kesinlikle haklısın... Yargıç doğru söylüyor!" diye bir ağızdan bağırdılar.) "Peki o zaman... Kandırılmakla ilgili hiçbir şeyden bahsetmek yok. Evinize gidin, herkese gelip oyunu izlemesini tavsiye edin."

Ertesi gün bütün kasabada gösterimizin ne kadar muhteşem olduğundan başka bir şey konuşulmuyordu. Salon yine hıncahınç doldu ve bu kalabalığı da aynı şekilde kandırdık. Kral ve dükle birlikte sala döndük, hep birlikte yemek yedik; gece yarısına doğru Jim'e ve bana salı açığa çıkarttırdılar, nehrin ortasına geldikten sonra da kasabanın iki mil kadar aşağısına inip orada bir yere saklamamızı istediler.

Üçüncü gece salon yine tıklım tıklımdı — yalnız bu kez yeni gelen kimse yoktu, sadece önceki iki gece gösteriyi izleyenler vardı. Kapıda dükün yanında dururken içeri giren herkesin ceplerinin şişkin olduğunu ya da ceketinin altında bir şeyler sakladığını gördüm — üstelik bunlar pek iyi kokan şeyler değildi kesinlikle. Çürük yumurta, lahana ve benzeri bozulmuş şeylerin kokusunu aldım; şayet etraftaki kedi leşlerinin kokusunu alabiliyorsam, ki muhakkak alırım, içeriye en az altmış dört tanesi girmişti. Orada biraz daha dikildim, ama çeşitliliğin bu kadarına uzun süre katlanmam mümkün değildi. Artık içerisi kimseyi almayacak hale gelince dük bir adamın eline bir çeyreklik tutuşturup bir dakika kapıya bakmasını istedi, sonra da sahne kapısına yöneldi, ben de peşindeydim; ama köşeyi dönüp karanlığa girer girmez şöyle dedi:

"Şimdi evlerden uzaklaşana kadar hızlı hızlı yürü, sonra da arkandan şeytan kovalıyormuşçasına koşarak sala yetiş!"

Dediği gibi yaptım, o da yanımdaydı. Sala aynı anda ulaştık, daha iki saniye geçmeden karanlıkta sessizlik içinde akıntıyla gidiyorduk ve yavaş

yavaş nehrin ortasına geliyorduk; kimse tek kelime etmedi. Zavallı kralın izleyicilerle çok renkli bir akşam geçireceğini düşünüyordum; ama çok yanılmışım; biraz sonra barınağın içinden çıktı.

"Evet, eski numara yine tuttu mu, Dük?" diye sordu.

Kasabaya gelmemişti bile.

Kasabayı on mil geçene kadar hiç ışık yakmadık. Sonra ateş yakıp yemeğimizi yedik, kral ve dük izleyicilere attıkları kazığı konuşurken neredeyse gülmekten çatlayacaklardı.

"Acemi çaylaklar; sazanlar! İlk izleyicilerin ses çıkarmayıp kasabanın geri kalanını getireceğini biliyordum, üçüncü gece de bize tuzak kuracaklarını ve artık *kendi* sıralarının geldiğini düşündüklerini de tahmin etmiştim. Evet, artık onların sırası, ama yüzlerinin halini görmek isterdim doğrusu. Bu fırsatı nasıl da beklemişlerdi kim bilir. Şimdi artık işi pikniğe çevirebilirler... Ne de olsa yanlarında bolca erzak var."

Bizim reziller üç gecede dört yüz altmış beş dolar toplamıştı. Paranın böyle hamuduyla götürüldüğünü daha önce hiç görmemiştim.

Bir süre sonra ikisi de derin bir uykuya daldı. Onlar horlarken Jim sordu:

"Kğallağın böyle yaşaması seni şaşığtmıyoğ mu, Huck?"

"Yoo," dedim, "hiç şaşırtmıyor."

"Nasıl şaşığtmaz be Huck?"

"Çünkü bu onların kanında var. Galiba hepsi aynı kalıptan çıkmış."

"Ama Huck, bizim kğallar ğesmen dolandığıcılık yapıyoğ; buna başka biğ şey denmez, düpedüz dolandığıcı bunlağ."

"Ben de onu diyorum işte; anladığım kadarıyla kralların hepsi namussuz."

"Öyle mi?"

"Onlar hakkında yazılanları okusaydın anlardın. Sekizinci Henry'ye baksana; *onunla* karşılaştırırsan bizimkiler melek sayılır. İkinci Charles, On Dördüncü Louis, On Beşinci Louis, İkinci James, İkinci Edward, Üçüncü Richard ve daha kırk tanesi farklı mı; hele bir de eski zamanlarda etrafı

dağıtan ve kıyameti koparan Sakson yedi kralları var. Sekizinci Henry'yi gençlik zamanında görmelisin. Aklından zoru vardı adamın. Her gün yeni bir kadınla evleniyor ve sabah olunca kellesini uçuruyordu. Bunu sanki kahvaltıya yumurta sipariş eder gibi kayıtsızca yapıyordu hem de. 'Nell Gwynn'i getirin,' diyordu. Getiriyorlardı. Sabah olunca 'Kellesini uçurun!' diyordu ve kızın kellesini uçuruyorlardı. 'Jane Shore'u getirin,' diyordu ve kız getiriliyordu. Sabah olunca 'Kellesini uçurun' — kızın kellesi gidiyordu. 'Güzel Rosamun'un kapısını çalın.' Güzel Rosamun'un kapısına dayanıp kızı getiriyorlardı. Ertesi sabah, 'Kellesini uçurun.' Ayrıca kızlara her gece bir masal anlattırıyormuş; bu masalları saklamış ve en sonunda bin bir tane masal biriktirmiş, ondan sonra hepsini bir kitapta toplamış ve kitabın adına Kıyamet Kitabı demiş... Gayet uygun bir isim ve durumu da özetliyor. Sen kralları bilmezsin, Jim, ama ben bilirim; bizim bu namussuzlar tarihte gördüklerimin en temizleri. Mesela Henry bu ülkenin başını belaya sokmaya karar vermiş. Ne yapmış biliyor musun, uyarı mı vermiş, gözdağı mı vermiş? Hayır. Bir anda Boston Limanı'ndaki çayın hepsini denize dökmüş, bir de bağımsızlık bildirgesi uydurmuş ve haydi gelin sıkıyorsa demiş. *Onun* tarzı buydu... Kimseye şans vermiyordu. Kendi babası Wellington Dükü'nden şüphe ediyordu. Peki ne yaptı? Ondan açıklama mı istedi? Hayır onu bir varile tıkıp kedi yavrusu gibi gibi boğdurmuş. Diyelim ki millet ortalık yerde para filan mı unuttu, ne yaparmış biliyor musun? Hiç çekinmeden yürütürmüş. Diyelim ki bir iş için onunla sözleşme yaptın; parasını da verdin ve oturup işi nasıl yaptığına bakmadın... Ne yapsa beğenirsin! Kendisine söylenenin tam tersini. Diyelim ki ağzını açtı... O zaman ne olurdu dersin? Çok çabuk çenesini kapatmazsa her seferinde bir yalan atardı. Henry işte böyle bir haşereydi ve krallarımız yerine yanımızda o olsaydı kasabadakileri bizimkilerden çok daha kötü dolandırırdı. Bizimkilerin masum kuzular olduğunu iddia etmiyorum, çünkü işin aslına bakarsak öyle değiller. Ama Henry denen o ihtiyar tekenin yanında solda sıfır kalırlar. Tek söylemek istediğim, kralın kral olduğu ve bunu daima göz önünde tutman gerektiği. Topuna bakınca anlıyorsun ki, epeyce adi herifler hepsi. Yetiştirilme tarzlarından kaynaklanıyor hep."

"Ama bizimki pek de beğbat *kokuyoğ*, Huck."

"Hepsi öyle kokar Jim. Bir kralın kokusuna çare bulamayız, tarihte bunun örneği yok."

"Geğçi dük daha katlanılabiliğ biğ adam."

"Evet, dükler biraz farklıdır. Ama çok farklı da değildir. Bizimki bir dük için orta halli denebilir. Kafayı bulmuşken onu da kral sanmak işten değildir kartal gibi gözlerin yoksa yani."

"Heğ neyse, daha fazlasını göğmek, bilmek istemem, Huck. Bu kadağına ancak dayanabiliyoğum."

"Bir de bana sor, Jim. Ama şimdi atsan atılmazlar satsan satılmazlaı; ayrıca ne olduklarını hatırlamalı, ona göre davranmalıyız. Umarım bir gün kralsız bir ülkede yaşayabiliriz."

Jim'e onların gerçek krallar ve dükler olmadığını anlatmanın ne faydası olacaktı ki? Hiçbir işe yaramazdı, üstelik dediğim gibi, onları gerçek krallardan ayıran ne vardı ki?

Ben yatıp uyudum ve Jim nöbet sıram gelince kaldırmadı. Bunu sık sık yapar. Gün ağarırken uyandığımda oturup başını dizlerinin arasına gömmüş inliyor ve kendi kendine ağıt yakıyordu. Çok üzerinde durmadım. Sebebini biliyordum. Uzaklardaki karısını ve çocuklarını düşünüyordu; morali bozuktu ve evini özlemişti, çünkü daha önce hiç evinden uzak düşmemişti; ayrıca beyazlar nasıl ailesine düşkünse o da ailesine düşkündü bana sorarsanız. Başta doğal görünmemişti, ama galiba gayet doğaldı. Geceleri benim uyuduğumu düşündüğü sıralarda sıklıkla böyle inleyip duruyor ağıdına devam ediyordu: "Zavallı minik Elizabeth! Zavallı minik Johnny! Ne zoğ iş bu be. Sizi biğ daha hiç göğemeyecek mi ben, hiç mi?" Şu bizim Jim çok iyi bir zenciydi doğrusu.

Ama bu sefer onunla karısı ve çocukları hakkında konuşmaya başladım; çok geçmeden dili çözüldü:

"Bu sefeğ kendimi çok kötü hissettim, çünkü sesleğ duydum, sanki kıyıdan biği çocuğunu dövüyoğdu. Ben minik Elizabeth'ime biğ keğesinde ne kadağ kötü davğanmıştım, o aklıma geldi. Daha döğt yaşındaydı ve kızıl geçiğiyoğdu, üstünde çok kötü biğ büyü vağdı; ama sonğa iyileşti ve biğ gün oğtalıkta dolanıyoğdu. Ona,

'Kapıyı öğt,' diye seslendim.

Çocuk hiçbiğ şey yapmadı, öylece duğdu ve bana gülümsedi. Siniğlendim, bu kez daha yüksek sesle tekğağladım: 'Duymuyoğ musun beni? Kapıyı öğt!'

Yine yeğinden kıpığdamadı ve masum masum gülümsedi. İyice öfkelendim!

'Şimdi sana gösteğiğim!' dedim.

Sonğa da suğatının oğtasına okkalı biğ tokat patlattım, çocuk yeğe yapıştı. Sonğa içeği giğdim ve on dakika kadağ içeğide kaldım; sonğa dışağı çıktığımda, kapı hâlâ açıktı. Çocukcağız aynı yeğde dikilmiş, başını eğmiş, usul usul ağlıyoğdu. Bu sefeğ ağtık deliye döndüm, tam biğ tane daha patlatmak üzeğeyken ani biğ esintiyle kapı ağkasından bam! diye kapandı, ama çocuğun kılı bile kıpığdamadı! Şaşkınlıktan gözleğim fal taşı gibi oldu... Kendimi çok fena hissettim... O hissi tağif bile edemiyoğum. Betim benzim attı, belli etmeden yavaş yavaş çocuğun ağkasına geçtim. Sonğa emin olunca bana bakmadığına, kulağının dibine yaklaştım, *pehl* diye aniden bağığdım: *Pağmağını bile oynatmadı yavğucakl* Ah, Huck, işte o zaman ben de hüngüğ hüngüğ ağladım, onu kucağıma aldım, 'Ah zavallı yavğum!' dedim. Yüce Ğabbim koca Jim'i affet, çünkü Jim ömğü boyunca ağtık kendini affetmeyecek! Ah, kızım sağığ ve dilsizdi, Huck, ne duyabiliyoğ ne konuşabiliyoğdu... Ama ben ona neleğ yaptım!"

Yirmi Dördüncü Bölüm

Ertesi gün karanlık basmadan önce nehrin ortalarındaki kavaklarla kaplı bir adacığa yanaştık; nehrin her iki yakasında birer kasaba vardı ve dük ile kral kasabalarda neler yapacaklarını planlamaya koyuldular. Bu arada Jim lafa karışıp işlerinin birkaç saatten fazla sürmeyeceğini umduğunu söyledi, çünkü barınağın içinde iple bağlanmış halde yatmak hem çok zor hem de yorucuydu. Saldan ayrıldığımızda onu bağlamak zorunda kalıyorduk, çünkü birileri onu serbest halde görürse yakalanmış bir kaçak zenci olduğuna hayatta kimseyi inandıramazdık. Dük de onu bütün gün bağlı tutmanın hakikaten zor olduğunu kabul etti ve başka bir çare arayacağını söyledi.

Bizim dük olağanüstü zeki bir adamdı, çok geçmeden işin yolunu buldu. Jim'e Kral Lear kostümünü giydirdi — bu kostüm perde kumaşından uzun bir cüppeden, beyaz at kılından bir peruk ve favorilerden oluşuyordu; sonra tiyatro boyalarını alıp Jim'in yüzünü, ellerini, kulaklarını ve boynunu tümden donuk bir mavi renge boyadı; bu haliyle Jim dokuz gün önce boğulmuş birine benziyordu. Doğrusu hiç bu kadar korkunç bir manzara görmemiştim. Dük bir tahta parçasından da tabela hazırlayıp üstüne şöyle yazdı:

Deli Arap — ama kafası yerindeyken zararsızdır.

Tabelayı bir çıtaya çaktı ve çıtayı da barınağın bir-iki metre önüne dikti. Jim memnun olmuştu. Günde birkaç yıl bağlı yatmaktan ve her duyduğu seste tir tir titremektense böyle görünmenin daha iyi olduğunu söyledi. Dük ona gayet serbest ve rahat davranmasını, salın oraya birileri gelirse de tek yapması gerekenin barınaktan çıkıp biraz çılgınca şeyler yapmak, vahşi hayvan gibi bir-iki kez ulumak olduğunu söyledi. Büyük ihtimalle hemen oradan tüyer ve onu rahat bırakırlardı. Bu fikri gayet makul görünüyordu,

ama ortalama insanı düşünürseniz, herhalde ulumasını bekleyecek kadar orada durmazdı. Zira Jim sadece ölmüş gibi görünmekle kalmıyordu, çok daha korkutucu bir hali vardı.

Bizim dolandırıcılar yine Curcuna numarasını denemek istediler, çünkü bu işte çok para vardı, ama yeterince güvenli bulmadılar; belki de haberler yukarı kasabadan buraya ulaşmıştı bile. Akıllarına buraya tam anlamıyla uygun bir plan gelmedi; nihayet dük biraz uzanıp bir-iki saatliğine düşüneceğini ve bu Arkansas kasabasına tıpatıp uyacak bir şeyler bulmaya çalışacağını söyledi. Kral da karşıdaki kasabaya şöyle bir uğramaya karar verdi. Herhangi bir planı yoktu, ama Yaradan'ın onu kazançlı bir işe yönelteceğine inanıyordu... Yaradan derken şeytandan bahsediyordu herhalde. Son durağımızda hepimiz bir dükkândan üst baş almıştık; kral yeni giysilerini giydi ve bana da benimkileri giymemi söyledi. Dediğini hemen yaptım elbette. Baştan aşağı siyah giyinen kral çok kerli ferli bir adam olmuştu. Kıyafetin insanı bu kadar değiştirebileceğini asla tahmin edemezdim. Önceden adi herifin teki olduğu bin metreden anlaşılıyordu, ama şimdi yeni beyaz şapkasını çıkarıp hafifçe eğilerek selam verdiğinde ve gülümsediğinde o kadar mühim, iyi yürekli ve dindar birine benziyordu ki Nuh'un gemisinden yeni indiğini ya da yaşlı Levitikus'un ta kendisi olduğunu sanabilirdiniz. Jim kanoyu hazırladı, ben de kürekleri ayarladım. Kasabanın üç mil kadar yukarısında demirlemiş büyük bir buharlı gemi vardı — birkaç saattir orada yük alıyordu.

"Şu kıyafetime bakarsak," dedi kral, "St. Louis ya da Cincinnati gibi büyük bir yerden gelmiş olmam en iyisi herhalde. Buharlı gemiye gidelim, Huckleberry; kasabaya o gemiyle geçeceğiz."

Bu emri ikiletmeye hiç niyetim yoktu; küreğe asıldım ve buharlıya doğru ilerledik. Kasabanın yarım mil kadar yukarısında sahile vardım, sonra da nispeten durgun sularda kayalık sahilden yukarı çıktım. Çok geçmeden, bir kütüğün üzerine oturmuş terini silen sevimli ve masum görünüşlü bir adama rastladık, zira hava çok sıcaktı; yanında birkaç tane de büyük çanta vardı.

"Kanonun burnunu içeri sok," dedi kral. Dediğini yaptım. "Nereye gidiyorsun, delikanlı?"

"Buharlıya bineceğim. Orleans'a gidiyorum."

"Atla bakalım," dedi kral. "Dur bir saniye, uşağım çantalarını almana yardım etsin. Karaya çıkıp beyefendiye yardım et Adolphus." Bunu bana söylemişti.

Dediğini yaptım, sonra üçümüz birden yola devam ettik. Delikanlı minnettar olmuştu; bu kadar eşyayı bu havada taşımanın berbat bir iş olduğunu söyledi. Krala nereye gittiğini sordu ve kral da nehrin aşağısından geldiğini ve o sabah diğer kasabada karaya çıktığını söyledi, birkaç mil daha yukarıdaki bir çiftlikte eski bir dostunu görmeye gidiyordu.

"Sizi ilk gördüğümde," dedi delikanlı, "kendi kendime dedim ki, 'Bu kesinlikle Bay Wilks, demek ki buraya neredeyse yetişecekti.' Ama sonra tekrar düşündüm, 'Hayır, Bay Wilks olamaz, çünkü nehir yukarı geliyor.' Siz Bay Wilks değilsiniz, öyle değil mi?"

"Hayır, benim adım Blodgett -Elexander Blodgett- Rahip Elexander Blodgett, desem daha doğru olur, zira Tanrı'nın mütevazı hizmetkârlarından biriyim. Ama yine de Bay Wilks'in zamanında gelememesine üzüldüm, keşke yetişebilseydi ama... Neyi kaçırdı acaba?"

"Malını mülkünü elinden kaçırmadı elbette, çünkü onları tastamam alacak; ama kardeşi Peter'ı ölmeden önce son bir kez göremedi... Bunu belki de umursamıyorduç kimse tam olarak bilemez... Ama kardeşi ölmeden önce onu görebilmek için her şeyini verirdi; üç hafta boyunca kardeşlerinden başka hiçbir şeyden bahsetmedi; onları çocukluğundan beri görmemiş... Hatta kardeşi William'i hiç görmemiş... William sağır ve dilsizmiş... O da otuz ya da en fazla otuz beş yaşlarında olsa gerek. Buraya gelenler sadece Peter ve George'muş; George evli olandı; geçen sene hem kendisi hem de karısı vefat etti. Artık geride sadece Harvey ve William kaldı, ama dediğim gibi onlar da vaktinde gelemedi."

"Onlara haber gönderildi mi?"

"Tabii ki, bir-iki ay önce haber gönderildi, yani Peter ilk yatağa düştüğünde; çünkü Peter bu sefer bir daha hiç ayağa kalkamayacağını hissettiğini söylemişti. Doğrusu pek yaşlıydı, George'un kızları da ona iyi bakamayacak kadar küçüktü, bir tek kızıl saçlı Mary Jane hariç; bu yüzden George ile karısı ölünce Peter çok yalnız kalmıştı ve daha fazla yaşamak ister gibi bir hali yoktu. Harvey'yi -ayrıca William'i da- görmeyi çok ama çok istiyordu, çünkü vasiyet işlerinden hoşlaşmayan bir adamdı. Harvey

için bir mektup bırakmış ve paranın nereye saklanmış olduğunu, mülklerin George'un kızları arasında nasıl paylaştırılmasını istediğini -çünkü George geride hiçbir şey bırakmamıştı- oraya yazmış. Ona yaptırabildikleri tek şey bu mektubu kaleme aldırmak olmuş."

"Sence Harvey neden gelmedi acaba? Nerede yaşıyor?"

"İngiltere, Sheffield'de yaşıyor... Orada papazlık yapıyor... Bu ülkeye daha önce hiç gelmemiş. Yeterince vakti yoktu... Hatta mektubu hiç almamış olması bile mümkün."

"Çok kötü, kardeşlerini göremeden göçüp gitmesi ne kadar acı, zavallı adam. Sen Orleans'a gidiyorsun, değil mi?"

"Evet, ama oraya gitmek daha işin başlangıcı. Önümüzdeki çarşamba amcamın yaşadığı Rio de Janeiro'ya gitmemiz gerekiyor."

"Çok uzun bir yol. Ama çok keyiflidir; keşke ben de gelebilseydim. Mary Jane en büyükleri mi? Kaç yaşındaydı?"

"Mary Jane on dokuz yaşında, Susan on beş ve Joanna da on dört vardır — kendini hayır işlemeye veren ve tavşan dudaklı olanın adı Joanna'dır."

"Zavallıcıklar! Bu acımasız dünyada yapayalnız kalmışlar."

"Durumları daha kötü olabilirdi. Yaşlı Peter'ın dostları vardı ve geride kalanlara bir şey olmasına izin vermezler. Babtist vaiz Hobson, papaz yardımcısı Lot Hovey, Ben Rucker; Abner Shackleford ve avukat Levi Bell; Doktor Robinson ve hepsinin eşleri, dul bayan Bartley ve... o kadar çok var ki; gerçi Peter'a en yakın olanlar bunlardı; memlekete de bunlar hakkında yazardı zaman zaman; böylece Harvey buraya geldiğinde kimin dostu olduğunu bilecekti."

Neyse, yaşlı adam delikanlının bildiği her şeyi öğreninceye kadar sorular sormaya devam etti. O kasabadaki herkes ve her şey hakkında bir şeyler sormuştur; Wilks'ler hakkında her şeyi öğrendi; sepicilik yapan Peter'ın işi hakkındaki her şeyi öğrendi; marangoz olan George'un işine dair her şeyi öğrendi; muhalif bir papaz olan Harvey hakkındakileri de öğrendi; bu böyle devam edip gitti. Nihayet delikanlıya sordu:

"Buharlı gemiye binmek için niçin bu kadar yukarıya yürüdün?"

"Çünkü büyük bir Orleans gemisi gelecek, korkarım burada durmayabilir. Yükü çoksa bir an bile tereddüt etmeden basıp gider. Cincinnati gemisi olsa dururdu, ama bu St Louis gemisi."

"Peter Wilks'in hali vakti yerinde miydi?"

"Evet, hem de nasıl. Evleri ve toprağı vardı, ayrıca bir yerlere üç-dört bin dolar nakit sakladığı da söyleniyor."

"Ne zaman öldü demiştin?"

"Söylememiştim, ama dün gece öldü."

"Cenazesi yarındır herhalde, değil mi?"

"Evet, öğlen gibi yapılır."

"Ne kadar üzücü; ama günün birinde hepimizin sırası gelecek. O yüzden tek yapabileceğimiz şey hazır olmak; o zaman içimiz rahat gidebiliriz."

"Evet, efendim, en iyisi bu. Annem de hep öyle derdi."

Gemiyi yakaladığımızda yükünü neredeyse bitirmişti ve yola çıkmak üzereydi. Kral güverteye çıkmakla ilgili hiçbir şey söylemedi, bu yüzden ben de binemedim. Gemi gittikten sonra bana bir mil yukarıda ıssız bir yere kadar kürek çektirdi, sonra da karaya çıktı.

"Şimdi derhal sala geri git ve dükü buraya getiç" dedi. "Yeni kilim-torbaları da getirsin. Karşı kasabaya gitmişse, sen de peşinden gidip onu bul. Her şeyi bırakıp gelmesini söyle. Haydi küreğine kuvvet."

Niyetinin ne olduğunu anlamıştım, ama hiçbir şey söylemedim elbette. Dükle birlikte geri geldiğimde kanoyu sakladık, sonra bir kütüğün üstüne oturdular ve kral ona her şeyi aynı delikanlının söylediği gibi anlattı — tek bir kelimesini bile atlamadı. Ayrıca anlatırken bir İngiliz gibi konuşmaya çalışıyordu; taklidi de gayet iyi becerdi, en azından onun gibi tembel biri için. Nasıl yaptığını yazarak anlatmam mümkün değil, o yüzden hiç denemeyeceğim; ama gerçekten iyi becermişti.

"Sağır dilsizi oynamakta nasılsın, Bridgewater?" dedi.

Dük, bu işi bana bırakabilirsin, dedi; tiyatro sahnesinde sağır dilsiz rolü yapmıştı. Bunun üzerine buharlı gemi beklemeye başladılar.

İkindiye doğru birkaç küçük gemi gelip geçti, ama ırmağın yeterince yukarısından değillerdi. Nihayet büyük bir tane göründü ve dük ile kral ona el salladılar. Gemiden bir filika gönderildi ve güverteye çıktık, gemi Cincinnati'dendi; sadece dört-beş mil gitmek istediğimizi öğrenince deliye döndüler; küfürler ettiler ve bizi indirmeyeceklerini söylediler. Ama kral hiç istifini bozmadan şöyle dedi:

"Beyefendiler filikayla alınıp filikayla bırakılmak için mil başına bir dolar öderlerse buharlı gemiler onları taşıyabilir; öyle değil mi?"

Bunun üzerine yumuşadılar ve sorun kalmadığını söylediler, kasabaya ulaştığımızda ise bizi filikayla karaya çıkardılar. Filikanın geldiğini görünce iki düzine kadar adam kıyıya geldi.

Kral onlara, "Siz beyler bana Bay Peter Wilks'in nerede yaşadığını söyleyebilir misiniz?" deyince de önce birbirlerine baktılar; "Ben dememiş miydim?" anlamında başlarını salladılar. Bir tanesi kibarca ve usulca cevap verdi:

"Üzgünüm efendim, ama sizin için yapabileceğimiz en iyi şey onun dün akşam nerede yaşadığını söylemektir."

Bizim ihtiyar köftehor aniden bir darbe almış gibi sarsıldı, adamın üstüne doğru yıkıldı ve çenesini omzuna dayayıp sırtına doğru ağlamaya başladı:

"Ah ne yazık, ne yazık, zavallı kardeşim... Göçüp gitti ve onu görme fırsatını bulamadık; ah, ne fena, ne fena!"

Sonra hıçkırıklar arasında arkasını döndü ve elleriyle düke bir sürü aptalca işaret yaptı. Dük de elindeki çantayı düşürdü ve ağlamaya başladı. Bu iki dolandırıcı kadar işinin ehli adamlar gördüysem ne olayım.

Neyse, adamlar çevrelerinde toplandı ve onları teselli etmek için türlü türlü şeyler söyledi. Yokuş yukarı torbalarını taşıdılar; omuzlarına yaslanıp ağlamalarına izin verdiler krala kardeşinin son dakikaları hakkında her şeyi anlattılar kral da bunların hepsini elleriyle işaret yaparak düke anlattı, ikisi birden ölü sepici için ahlayıp vahladılar gören de bunlar on iki havarinin ardından ağlıyor derdi. Ömrümde bunun gibi bir şey gördüysem zenci olayım. Onlara bakarken ben insanlığımdan utanıyordum.

Yirmi Beşinci Bölüm

Haberler iki dakikada bütün kasabaya yayıldı; insanların dört bir yandan koşa koşa geldiğini, hatta bazılarının ceketini koşarken giymeye çalıştığını görebiliyordum. Biraz sonra kalabalığın ortasındaydık ve bir alay asker kadar patırtı çıkararak gidiyorduk. Pencereler ve kapı önleri insanlarla doluydu; çitlerin üzerinden aynı sözlerin tekrarlanıp durduğunu görüyordum:

"Onlar mı?"

Güruhun içinde yürümekte olanlardan biri cevap veriyordu:

"Tabii ki onlar."

Evin önüne geldiğimizde sokakta iğne atsan yere düşmüyordu ve kapıda üç kız bizi bekliyordu. Mary Jane kızıl saçlı *olanıydı*, ama hiç fark etmez, çünkü en çarpıcı güzelliği olan oydu; yüzü ve gözleri adeta Tanrısal bir ışıkla aydınlanmış gibiydi, amcalarının gelmesine çok memnun olmuş görünüyordu. Kral kollarını açtı ve Mary Jane de onun kollarına atıldı, tavşan dudaklı da dükün kollarına atıldı ve hasret giderdiler! Sadece kadınlar değil, hemen herkes onların nihayet kavuşması ve bu kadar mutlu olmaları karşısında sevinçten ağladı.

Sonra kral çaktırmadan düke bir dirsek attı -ama ben gördüm- sonra da çevresine bakındı ve iki sandalyenin arasına oturtulmuş tabutu gördü; bunun üzerine kral ve dük bir kollarını birbirlerinin omzuna atıp diğer kollarıyla gözlerini silerek yavaşça ve ciddiyetle tabuta doğru yürüdüler. Herkes onlara yer açmak için geriledi, bütün konuşmalar ve gürültüler durdu; insanlar birbirlerine "Şşt!" diyordu ve bütün adamlar şapkalarını çıkarıp başlarını eğdiler; yere iğne düşse duyardınız. Bizimkiler tabutun

başına geldiler, eğilip içine baktılar, bir daha baktılar ve ardından öyle bir ağlamaya başladılar ki seslerini Orleans'tan duyabilirdiniz; ellerini birbirlerinin ensesine koydular; çenelerini birbirlerinin omzuna dayadılar; ondan sonraki üç, hatta dört dakika boyunca daha önce hiç görmediğim kadar gözyaşı döktüler. Üstelik geri kalan herkes de salya sümüktü. Bir mekânın bu kadar nemlendiğini ilk defa görüyordum. Sonra biri tabutun bir yanına, öbürü diğer yanına geçti, diz çöküp alınlarını tabuta dayadılar ve içlerinden dua etmeye başladılar. Bunun kalabalık üzerinde o güne kadar hiç görmediğim, acayip bir etkisi oldu, herkesin yüreği paralandı ve hüngür hüngür ağlamaya başladılar — zavallı kızlar da ağlıyordu. Kadınların hemen hepsi kızların olduğu yere yöneldi, hiçbir şey söylemeden onları büyük bir ciddiyetle alınlarından öpüyor; ellerini başlarına koyup yaşlar yuvarlanan gözlerini yukarıya çeviriyorlardı, sonra onlar da hıçkırmaya ve gözlerini silmeye başlıyor; yerlerini bir sonraki kadına bırakıyorlardı. Bu kadar mide bulandırıcı bir şey görmemiştim doğrusu.

Bir süre sonra kral ayağa kalkıp biraz ileri çıktı, kendini toparladı ve salya sümük bir nutuk atmaya başladı, gözyaşları arasında zırvalayıp duruyor; müteveffayı kaybetmenin, üstelik dört bin millik uzun bir yolculuktan sonra hayattayken görememenin kendisi ve zavallı kardeşi için acı bir sınav olduğundan bahsediyordu; ama acıları böyle içtenlikle paylaşıldığı, kutsal gözyaşları döküldüğü için tatlı ve mübarek bir sınavdı bu; o yüzden hem kendisi hem kardeşi adına yürekten teşekkür ediyordu, zaten sözcüklerle teşekkür edemezdi çünkü çok zayıf ve soğuk kalıyordu sözcükler; işte böyle saçma sapan duygusal şeyleri iyice içimi kaldırıncaya kadar anlatıp durdu; ardından sofuca ama yapmacık bir Amin çekti, bir anda gevşedi ve yeniden hüngür hüngür ağlamaya başladı.

Bu son sözler ağzından çıkar çıkmaz kalabalığın içinde biri şükran ilahisine başladı ve herkes avazı çıktığı kadar bağırarak ona eşlik etti; bu ilahi insanın içini ısıtıyor kilise dağılırkenki gibi iyi hissetmesini sağlıyordu. Müzik iyi bir şey; tüm o ruhani yağcılıktan ve zırvalıklardan sonra, her şeye bir tazelik gelmiş, etraf dürüstlüğün görkemiyle dolmuştu.

Sonra kralın çenesi yeniden çalışmaya başladı; ailenin başlıca dostları o akşam yemekte kendilerine katılır ve merhumun külleriyle baş başa bırakmazlarsa o ve yeğenleri çok memnun olacaktı; ayrıca orada yatmakta olan zavallı kardeşi konuşabilseydi bu dostların kimler olduğunu söyleyecekti, zira bu isimler onun için çok değerliydi ve mektuplarında

onlardan sıklıkla bahsederdi; o yüzden bizimki de bu isimleri hatırlayabildiği kadarıyla söyleyecekti: Rahip Hobson, papaz yardımcısı Lot Hovey, Bay Ben Rucker Abner Shackleford, Levi Bell, Dr. Robinson ve eşleri, bir de dul bayan Bartley.

Rahip Hobson ve Dr. Robinson kasabanın öbür ucunda "ava çıkmışlardı"; yani doktor hasta bir adamı öbür âleme postalıyordu ve rahip de onun yolu şaşırmamasını sağlıyordu. Avukat Bell bir iş için Louisville'e gitmişti. Ama geri kalanlar oradaydı; hepsi tek tek gelip kralın elini sıktı, teşekkürlerini iletti, iki-üç kelime konuştu; ardından dükle tokalaştılar ve hiçbir şey söylemeyip sadece gülümsediler dük elleriyle çeşitli işaretler yapıp konuşamayan bir bebek gibi "Uuu-uuu — uuu-uuu-uuu" derken onlar da mankafalar gibi başlarını sallayıp durdular.

Bunun üzerine kral tekrar gevezeliğe başladı ve kasabadaki hemen her insan ve köpeğin adını vererek nasıl olduklarını sordu, kasabada olup biten, George'un ailesinin ya da Peter'ın ailesinin başına gelen bir sürü şeyden bahsetti; ayrıca tüm bunları Peter'ın ona yazdığını tekrar tekrar belirtiyordu, ama bu tam bir kuyruklu yalandı, çünkü hepsini kanoyla buharlı gemiye götürdüğümüz genç sazandan öğrenmişti.

Mary Jane babasının bıraktığı mektubu getirdi ve kral mektubu yüksek sesle okuyup ağladı. Mektuba göre oturdukları ev ve üç bin dolarlık altın kızlara bırakılmıştı, tabakhane (ki gayet iyi iş yapıyordu), diğer evler, araziler (yaklaşık yedi bin ediyordu) ve üç bin dolarlık altın da Harvey ve William'a bırakılmıştı; altı bin doların mahzenin neresine saklı olduğu da belirtiliyordu. Bizim iki dolandırıcı gidip altını getireceklerini ve her şeyi eksiksiz ve açık yapacaklarını söylediler, sonra da benden bir kandil alıp onları takip etmemi istediler. Mahzen kapısını arkamızdan kapattık; torbayı bulunca içindekileri yere döktüler, o çil çil altınlar şahane bir manzara oluşturuyordu. Kralın gözlerinin nasıl parladığını görünce şaşırıp kaldım! Dükün omzuna avucuyla bir tane vurdu.

"İşte buna yükünü tutmak demem de ne derim! Vay canına! Bizim Curcuna'ya beş çeker, değil mi, Bridgewater?"

Dük de ona hak verdi. Altınları avuçluyor, sonra da tekrar yığının üzerine döküyorlardı.

"Fazla söze gerek yok," dedi kral. "Zengin bir ölü adamın kardeşleri, geride kalan mirasçılarının temsilcileri olmak hem benim hem de senin için en iyi yol Bridgewater. Yaradan'a sığınırsan işte böyle talihin döner. Uzun vadede de en iyisi bu. İnan bana denemediğim iş kalmadı, gerçekten en iyisi bu."

Başkası olsa bu yığının görüntüsüyle yetinir ve saymaya gerek görmezdi; ama yok, onlar muhakkak saymalıydı. Oturup tek tek saydılar ve dört yüz on beş doların eksik olduğunu gördüler.

"Adı batasıca herif," dedi kral. "O dört yüz on beş dolarla ne yaptı acaba?"

Bir süre endişeyle her yerin altını üstüne getirip kalan parayı aradılar. Sonunda dükün aklına başka bir şey geldi:

"Adam çok hastaymış, büyük ihtimalle hesap hatası yapmıştır... Başka türlüsü olamaz. En iyisi artık aramayı bırakalım ve sesimizi de çıkarmayalım. Bu kadarını *idare edebiliriz"*

"Tabii ya, *idare ederiz* artık. Ben onu düşünmüyorum... Beni asıl kaygılandıran para sayılırken ne yapacağımız. Burada tam anlamıyla eksiksiz, açık ve dürüst olmalıyız. Bu paranın hepsini yukarı çıkarıp herkesin önünde saymamız gerek... O zaman kimse şüphelenmez. Ama ölü adam burada altı bin dolar olduğunu söylerken biz sayınca..."

"Dur bir dakika," dedi dük. "Haydi açığı kapatalım." Ardından cebinden başka altınlar çıkarmaya başladı.

"İşte bu şahane bir fikir, dük... Sen gerçekten çok zeki bir adamsın," dedi kral. "Bizim Curcuna yine imdadımıza yetişti, görüyor musun," — o da cebinden altınları çıkarıp yığına katmaya koyuldu.

Neredeyse bütün paraları bitti, ama altı bin doları tamamlamayı başardılar.

"Aklıma bir fikir daha geldi," dedi dük. "Yukarı çıkıp parayı sayalım, sonra da hepsini *kızlara verelim."*

"Çok iyi düşündün, dük, dur sana bir sarılayım! Bu bir adamın aklına gelebilecek en parlak fikir. Gerçekten sen bugüne kadar gördüğüm en şaşırtıcı zekâya sahipsin. Bu kadar büyük dümen görmedim, kesinlikle dört

dörtlük oldu şimdi. Haydi birisi kalkıp bizden şüphelensin de görelim, bu hareketimizden sonra dağ duramaz önümüzde."

Yukarı çıktığımızda herkes masanın etrafına toplandı, kral parayı sayıp üç yüz dolarlık yığınlar halinde istifledi — böyle yirmi tane yığın yaptı. Herkes aç gözlerle paraya bakıyor ve dudaklarını yalıyordu. Sonra paralar yeniden torbaya dolduruldu, kralın yeni bir nutuk çekmeye hazırlandığını gördüm.

"Dostlarım, şuracıkta yatan zavallı kardeşim bu yaslı diyarda geriye kalanlara bir cömertlik etmiş. Sevdiği ve koruduğu, şimdi babasız ve anasız kalan bu zavallı küçük kuzulara bir cömertlik etmiş. Biz onu tanıyanlar, sevgili kardeşi William ve beni incitmekten çekinmese onlara karşı daha da cömert olacağını gayet iyi biliyoruz. *Haksız mıyım?* Bana sorarsanız bundan hiç şüphem yok. O halde böyle bir zamanda ona engel olursak nasıl kardeş deriz ona? Canından çok sevdiği bu zavallı körpe kuzuları böyle bir zamanda soyarsak... evet, soyarsak... ne biçim amcalar oluruz biz? William'i tamyorsam... ki tanıdığımı *sanıyorum*... o da... en iyisi bir soralım." Düke doğru dönüp elleriyle yine bir sürü işaret yaptı; dük önce ona tam bir budala gibi bön bön baktı, sonra aniden dediğini anlamış gibi olduğu yerde sıçradı, neşeyle uuu-uuu yaptı ve kralı en az on beş kere kucakladı. Sonra kral kalabalığa döndü: "Biliyordum; herhalde bu konuda ne düşündüğünü herkes anlamıştır. İşte Mary Jane, Susan ve Joanner, parayı alın... *Hepsini* alın. Bu orada yatan, artık bedeni soğumuş ama ruhu bahtiyar rahmetlinin size hediyesidir."

Mary Jane ona doğru koştu, Susan ve Tavşan-dudak da düke doğru koştular; o ana kadar görmediğim kadar çok kucaklaşma ve öpüşme oldu. İçeriyi dolduran herkesin gözlerinde yaşlar vardı, pek çoğu bizim dolandırıcıların elini sıkarak, "Gerçekten çok iyisiniz!.. Ne kadar insaniyetli!.. Nasıl yapabildiniz!" filan dediler.

Çok geçmeden herkes yine müteveffa hakkında konuşmaya başladı, onun ne kadar iyi bir insan olduğundan, ölümünün ne büyük bir kayıp olduğundan filan söz ettiler; bir süre sonra iriyarı, yüzü köşeli bir adam onu bunu iterek içeri girdi ve hiçbir şey söylemeden bize bakmaya ve bizi dinlemeye başladı; ona bir şey söyleyen de olmamıştı, çünkü kral konuşuyordu ve herkes onu dinlemekle meşguldü. Kral başladığı sözün tam ortasındaydı:

"... müteveffanın yakın dostları oldukları için. Bu akşam eve davet edilmeleri o yüzden; ama yarın hepinizin gelmesini istiyoruz... herkesin; çünkü herkese saygısı vardı, herkesi severdi, bu yüzden cenaze sefahatinin herkese açık olması çok uygundur."

Ardından ağlayıp sızlanmaya devam etti, herhalde kulağına hoş gelmiş olacak ki cenaze sefahatinden tekrar tekrar bahsedip duruyordu; nihayet dük artık dayanamaz hale geldi; bu yüzden bir kâğıt parçasına "*merasimi* diyeceksin koca budala," yazdı, kâğıdı katladı ve uuu-uuu yaparak milletin başları üzerinden ona uzattı. Kral yazılanları okudu, kâğıdı cebine koyup sözlerine devam etti:

"Zavallı William, sakat olmasına sakattır; ama yüreği ona hep doğruyu gösterir. Benden herkesi cenazeye davet etmemi istiyor... Hepsine konukseverlik göstermemi söylüyor. Ama endişe etmesine gerek yok... Ben de zaten öyle yapacaktım."

Ardından hiç istifini bozmadan konuşmaya devam etti, öncesindeki gibi yer yer cenaze sefahatinden dem vurmayı sürdürüyordu. Üç kez daha söyledikten sonra şöyle dedi:

"Sefahat dememin sebebi yaygın olarak kullanılmasından değil, zira yaygın olarak kullanılan sözcük merasimdir, ama doğru olan sefahattir. İngiltere'de artık hiç kimse merasim demiyor... Bu sözcük unutuldu. İngiltere'de artık cenaze sefahati diyoruz. Sefahat daha uygun, zira anlamı daha doğru veriyor. Sefahat sözcüğü Yunanca *sefum*, yani dışarısı, açık alan, dış ile İbranice *abat*, yani dikmek, örtmek sözcüklerinin birleşiminden oluşuyor. O yüzden de herkese açık cenazelere cenaze sefahati denir."

Doğrusu *çok kötü* batırmıştı. Köşeli yüzlü adam bizim kralın suratına karşı bir kahkaha patlattı. Herkes hayretten donakaldı. İnsanlar; "Neden güldün *doktor*?" diye sordular ve Abner Shackleford da ekledi:

"Olup bitenlerden haberin yok mu, Robinson? Karşındaki kişi Harvey Wilks."

Kral candan bir gülümsemeyle adama elini uzattı:

"Yoksa siz zavallı kardeşimin çok sevdiği hekim dostu musunuz? Ben..."

"İndir elini!" dedi doktor. "Demek İngilizler gibi konuşuyorsun... öyle mi? Bugüne kadar gördüğüm en kötü taklit. Demek Peter Wilks'in

ağabeyisin *sen.* Hayır, bence sahtekârın tekisin!"

Bir anda herkesin yüzü düştü! Doktorun çevresini sardılar, onu susturmaya, olup biteni açıklamaya ve Harvey'nin nasıl kırk farklı şekilde Harvey olduğunu kanıtladığını anlatmaya çalıştılar. Herkesi adıyla biliyordu, köpeklerin bile adını biliyordu. Ayrıca Harvey'nin ve zavallı kızların duygularını incitmemesi için ona yalvardılar. Ama hiçbiri işe yaramadı; adam öfkeyle konuşmaya devam etti ve İngiliz gibi konuşmaya çalışan ama bu denli kötü taklit yapan birinin sahtekâr ve yalancıdan başka bir şey olamayacağını söyledi. Zavallı kızlar krala sarılmış ağlıyorlardı; doktor aniden kalabalığın içinden sıyrılıp onlara döndü.

"Ben babanızın dostuydum, sizin de dostunuzum; bir dost *olarak*, sizi korumak isteyen, başınızın belaya girmesini ve zarar görmenizi istemeyen bir dost olarak bu alçağa sırt çevirmeniz, Yunanca ve İbranice dediği budalaca saçmalıklara sizi inandırmaya çalışan bu cahil berduşla tüm ilişkinizi kesmeniz için sizi uyarıyorum. Bugüne kadar gördüğüm en aşağılık üçkâğıtçılardan biri... Kim bilir nereden öğrendiği bir sürü isim ve olaydan bahsediyor; siz de bunları *kanıt* sanıyorsunuz ve buradaki aklı başında sandığım budala arkadaşlarımın yardımıyla kendinizi enayi yerine koyuyorsunuz. Mary Jane Wilks, benim dostunuz olduğumu, üstelik asla kendimi düşünmeyen bir dostunuz olduğumu biliyorsun. Şimdi benim sözümü dinle ve bu sefil hergeleyi kov gitsin... Sana yalvarıyorum. Dediğimi yapar mısın?"

Mary Jane tereddütsüz dimdik durdu, ah, ne kadar da güzeldi!

"İşte cevabım," dedi. Para torbasını alıp kralın eline verdi. "Bu altı bin doları alıp benim ve kardeşlerim için nasıl istersen öyle değerlendir. Bunun için makbuz filan da istemez."

Sonra kralın bir koluna o girdi, Susan ve Tavşan-dudak da öbür koluna girdiler. Kral başını dimdik tutup gururla gülümserken bir alkış ve tezahürat tufanı koptu.

Doktor, "Pekâlâ, günah benden gitti," dedi. "Ama sizi uyarıyorum, günün birinde bugünü her düşündüğünüzde fenalaşacaksınız..." Sonra da çekip gitti.

"Tamam doktor" dedi kral, alayla onun konuşmasını taklit ederek, "o zaman seni çağırırız." Bunu işitince herkes kahkahalara boğuldu ve cevabı

çok iyi yapıştırdığını söylediler.

Yirmi Altına Bölüm

Herkes gittikten sonra kral Mary Jane'e fazla odaları olup olmadığını sordu, kız fazladan bir oda olduğunu ve William Amca için yeterli olacağını, biraz daha büyük olan kendi odasını Harvey Amca'ya vereceğini söyledi; kendisi de kız kardeşlerinin odasında yatak açacaktı; tavan arasındaki minik boşlukta da bir ot minder vardı. Kral minderin de uşağı için -yani benim için- yeterli olacağını söyledi.

Mary Jane hepimizi yukarı çıkarıp bize sade ama sevimli olan odalarımızı gösterdi. Harvey Amca'nın ayağına dolanacaksa odadaki elbiseleri ve diğer ıvır zıvırını alabileceğini söyledi, ama amcası hiç rahatsız olmayacağı cevabını verdi. Elbiseler duvara asılıydı ve önlerine de tavandan zemine kadar pazen bir perde çekilmişti. Bir köşede deriden bir bavul, diğer köşede bir gitar kutusu duruyordu, ayrıca odanın sağında solunda kızların sevdiği cinsten biblolar ve süs eşyaları vardı. Kral bu aksesuarlarla odanın daha sıcak ve hoş olduğunu, yerlerine değiştirmeye gerek duymadığını söyledi. Dükün odası pek küçüktü, ama o da gayet iyiydi, tıpkı benim tavan arasındaki odacığım gibi.

O gece büyük bir yemek verildi, erkeklerin ve kadınların hemen hepsi geldi, ben kralın ve dükün sandalyelerinin arkasında durup hizmet ettim, zenciler de geri kalanlara hizmet ettiler. Mary Jane masanın başına oturdu, Susan yanında oturuyordu ve kurabiyelerin ne kadar kötü, şekerlemelerin ne kadar adi olduğundan bahsediyordu, tavuk kızartmasının çok yavan ve sert olduğunu da söyledi — kadınların her zaman yaptığı gibi zorla kompliman duymak için böyle zırvalayıp durdu. İnsanların her şeyin çok güzel olduğunu bilmelerini ve hatta dillendirmelerini bekliyordu. İstiyordu ki, "Bu kurabiyeleri nasıl bu kadar kahverengi ve kıtır kıtır yapabildin? Tanrı

aşkına, bu şahane turşuları sen mi kurdun?" filan gibi şarlatanca gevezelikler edilsin; hani insanlar böyle toplu yemeklerde hep yaparlar ya, onlardan işte.

Herkes yiyip içtikten sonra ben ve tavşan-dudak mutfakta artıklarla yemeğimizi yedik, diğerleri de zencilerin bulaşıkları yıkamasına yardım etti. Tavşan-dudak beni İngiltere konusunda sıkıştırmaya başladı ve birkaç kez çok fena köşeye sıkıştığımı hissettim.

"Kralı hiç gördün mü?"

"Kim? Dördüncü William mı? Tabii ki gördüm... Bizim kiliseye gelir." Yıllar önce öldüğünü biliyordum ama çaktırmadım. Kralın bizim kiliseye geldiğini söylemem üzerine kız sordu:

"Nasıl... Düzenli olarak mı?"

"Evet... Düzenli olarak. Onun bölmesi bizimkinin tam karşısında... Kürsünün diğer tarafında."

"Kral Londra'da oturuyor sanıyordum, öyle değil mi?"

"Evet, orada oturuyor. Nerede *oturacaktı* ki?"

"Ama siz Sheffield'da oturuyorsunuz sanıyordum. Orası başka bir şehir."

Bir an afalladım. Boğazıma kemik tavuğu kaçmış gibi yapıp nasıl çark edeceğimi bulmaya çalıştım. Nihayet şöyle dedim:

"Sheffield'de olduğu zaman bizim kiliseye düzenli olarak geliyor demek istedim. Sadece yazları geliyor denize girmek istediği zamanlarda."

"Yok elinin körü... Sheffield'in denize kıyısı yok ki."

"Kim var dedi?"

"Sen dedin."

"Ben öyle bir şey *demedim."*

"Dedin!"

"Demedim."

"Dedin işte!"

"Hayatta o tür bir şey söylemem."

"O halde ne *dedin?"*

"Oraya denize *girmeye* geldiğini söyledim... Aynen böyle dedim."

"Tamam işte! Denize kıyısı yoksa nasıl denize girecek?"

"Şimdi iyi dinle bakalım, hiç maden suyu gördün mü?"

"Evet, gördüm."

"Peki maden suyu görmek için madene mi gitmen gerekiyor?"

"Yoo, hayır."

"Dördüncü William'ın da denize girmek için denize gitmesi gerekmiyor."

"Peki o zaman denizi nereden buluyor?"

"İnsanlar maden suyunu nasıl buluyorsa öyle buluyor... Fıçılarla getiriyorlar. Sheffield'deki sarayda büyük ocaklar var, kral suyu sıcak seviyor. Denizin içindeki suyu ısıtacak halleri yok herhalde. Bunun için yeterli malzemeleri yok."

"Haa, şimdi anladım. İlk başta söyleseydin bu kadar vakit kaybetmezdik."

Bunu söyleyince tekrar düzlüğe çıktığımı anladım, rahatlamış ve memnun olmuştum. Sonra yine sordu:

"Sen de kiliseye gidiyor musun?"

"Evet... Düzenli olarak."

"Nerede oturuyorsun?"

"Bizim bölmemizde elbette."

"Kimin bölmesinde?"

"Bizimkinde işte... Harvey Amca'nın sırasında."

"Onunki mi? Bölmeyi ne yapacak ki?"

"Oturmak için. Başka ne yapacağını sanıyordun?"

"Şey, onun kürsüde olacağını düşünmüştüm."

Kahretsin, onun rahip olduğunu unutmuştum. Yine çıkmaza girmiştim, bu yüzden yine tavuk kemiği boğazıma kaçmış gibi yapıp bir yol aradım. Sonra şöyle dedim:

"Hay Allah, kilisede tek bir rahip mi olur sanıyorsun?"

"Evet, daha fazlasını ne yapacaklar ki?"

"Ne! Kralın karşısında vaaz vermek için mi? Hayatımda senin gibi kız görmedim doğrusu. En az on yedi rahip oluyor."

"On yedi! Aman ya Rabbi! Ne kadar sevap olursa olsun oturup vaaz dinleyemem öyle bir kilisede. Herhalde hepsinin vaaz vermesi bir hafta sürüyordun"

"Aman canım, hepsi aynı gün vaaz vermiyor... Sadece bir tanesi veriyor."

"Peki geri kalanı ne yapıyor?"

"Pek fazla bir şey yapmıyorlar. Etrafta dolanıyorlar, tası tabağı gezdiriyorlar... Ufak tefek işleri yapıyorlar. Ama esasen boş boş dikiliyorlar."

"O zaman kilisede ne işe yarıyorlar?"

"Onlar *usulden* orada duruyor. Sen de hiçbir şey bilmiyor musun?"

"Bunun gibi budalaca bir şeyi bilmesem de olur. Peki İngiltere'de hizmetkârlara nasıl davranıyorlar? Bizim zencilere davrandığımızdan daha mı iyi davranıyorlar?"

"Hayır! Orada kimse hizmetkârları adam yerine koymaz. Onları köpekten bile aşağı görürler."

"Bizim Noel'de, Yeni Yıl haftasında ve Dört Temmuz'da yaptığımız gibi onlara tatil vermiyorlar mı?"

"Yok canım! İnsan buradan senin hiç İngiltere'ye gitmediğini anlıyor. Bak şimdi Tavş... Joanna, yılın başından sonuna kadar hiç tatil yapmazlar; asla sirke gidemezler, tiyatroya ya da zenci gösterilerine de gidemezler, hiçbir yere gidemezler."

"Kiliseye de mi?"

"Kiliseye de?"

"Ama hep kiliseye gittiğini söylemiştin."

Yine batırmıştım. Yaşlı adamın hizmetkârı olduğumu unutmuştum. Ama bir an sonra çark edip uşağın normal hizmetkârlardan farklı olduğunu açıkladım, uşaklar isteseler de istemeseler de kiliseye gitmek zorundaydılar ve yasalara göre aileyle birlikte oturmaları gerekirdi. Ama bu sefer pek iyi kıvıramamıştım, çünkü bana pek inanmadığı belliydi.

"Gerçekten mi?" diye sordu, "Bana bir sürü yalan atmadın, değil mi?"

"Gerçekten," dedim.

"Hiçbiri yalan değil miydi?"

"Hiç yalan yoktu. Tek bir yalan bile söylemedim," dedim.

"Bu kitaba el bas da öyle söyle."

Kitabın basit bir sözlük olduğunu gördüm, o yüzden elimi üzerine koyup sözlerimi tekrarladım. Bu sefer biraz daha inanmış görünüyordu; şöyle dedi:

"Pekâlâ, bir kısmına inanıyorum; ama geri kalanına inanmam zor."

"Neye inanman zormuş, Joe?" dedi yanında Susan'la birlikte arkasında beliren Mary Jane. "Onunla böyle konuşman doğru değil, kibarca da değil, çünkü o bir yabancı ve kendi halkından çok uzakta. Ona nasıl böyle muamele edersin?"

"Sen zaten hep böyle yaparsın, Mary... İnsanlar daha zarar görmeden onlara yardıma koşarsın. Ona hiçbir şey söylemedim. Biraz olmayacak şeyler söyledi, ben de hepsini yutmadığımı söyledim; başka da hiçbir şey *demedim*. Bu kadar ufak bir şeye dayanabilir herhalde, değil mi?"

"Ufak mı, yoksa büyük mü olduğu umurumda değil, burada bizim konuğumuz ve bir yabancı, senin bunları söylemen doğru değil. Onun yerinde olsaydın aynı şeyler söylenince utanırdın; o yüzden *başka birinin* utanmasına yol açacak şeyleri söylememelisin."

"Ama, Mary, dedi ki..."

"Ne *dediğinin* bir önemi yok... Mesele o değil. Mesele ona *iyi* davranman ve kendi ülkesinde olmadığını, kendi insanlarının arasında olmadığını hatırlatacak şeyler yapmaktan kaçınman."

Bizim yaşlı sürüngenin soymasına izin verdiğim kız işte *böyle biri* dedim kendi kendime!

Sonra Susan lafa karıştı ve inanın bana tavşan-dudak ondan hayatımda duyduğum en kötü azarı işitti!

Bizimkinin soymasına izin verdiğim *bir diğeri* dedim kendi kendime!

Ardından Mary Jane nöbeti aldı ve bu kez şirin ve sevgi dolu bir tavır takındı -onun tarzı buydu- ama sözünü bitirdiğinde zavallı Tavşan-dudak'ın tek bir çaresi kalmıştı. Sonunda pes etti.

"Peki o zaman," dedi diğer kızlar; "şimdi ondan özür dile bakalım."

Kızcağız benden özür diledi. Hem de çok güzel özür diledi. O kadar güzel özür diledi ki işittiğim en tatlı şeydi; ona bin yalan daha söyleyeyim istedim ki benden yine özür dileyebilsin.

İşte parasının çalınmasına izin verdiğim kızlardan *biri* de bu dedim kendi kendime! Tavşan-dudak sözlerini bitirdikten sonra kendimi evimde hissetmem, dostlar arasında olduğumu bilmem için her şeyi yaptılar. Kendimi o kadar aşağılık, hain ve kötü hissettim ki, kendi kendime kesin bir söz verdim; ya parayı onlara geri verecektim ya da ölecektim.

Sonra ben yatmaya gidiyorum diye mutfaktan çıktım, ama pek de yatmaya gitmiyordum doğrusu. Tek başıma kaldığımda her şeyi enine boyuna düşündüm. Gizlice o doktorun yanına gidip bizim sahtekârları ihbar mı etsem, dedim kendi kendime. Hayır — bu işe yaramazdı. Nereden öğrendiğini söyleyebilirdi, o zaman kral ile dük bana hayatı zindan ederdi. Acaba gizlice gidip Mary Jane'e mi anlatsaydım? Hayır — onu da yapamazdım. Neler olduğunu kızın yüzüne bakar bakmaz anlarlardı; parayı alıp hemen kaçar kurtulurlardı. Kızcağız birilerinden yardım isteseydi bile öyle ya da böyle işin içine karışırdım. Hayır, işe yarayabilecek tek bir yol vardı. Ne yapıp edip parayı çalmalıydım, hem de öyle bir çalmalıydım ki asla benden şüphelenmemeliydiler. Burada iyi bir fırsat yakalamışlardı ve hem bu aileyi hem de kasabayı soyup soğana çevirmeden gitmeye niyetleri yoktu, o yüzden benim de bir şans bekleyecek kadar vaktim vardı. Parayı çalacaktım, bir yere saklayacaktım; sonra nehirden biraz aşağı indikten sonra bir mektup yazıp Mary Jane'e paranın nerede saklı olduğunu söyleyecektim. Ama belki de en iyisi becerebilirsem parayı bu gece

almaktı; çünkü doktor göründüğü kadar sakin kalmayabilin bizimkileri korkutup kaçırabilirdi.

O zaman en iyisi gidip odalarını aramak, diye düşündüm. Üst kattaki koridor karanlıktı, ama dükün odasını buldum ve el yordamıyla yoklamaya başladım; ama sonra kralın o kadar parayı başkasına teslim etmeyeceği kafama dank etti; bu yüzden onun odasına gittim ve orayı aramaya başladım. Fakat bir süre sonra ışık olmadan hiçbir şey göremeyeceğimi anladım, üstelik burada mum yakmak akıl kârı değildi. En iyisi diğer yola başvurup onları beklemek ve konuşmalarım dinlemekti. O sırada aşağıdan ayak sesleri geldiğini duydum ve yatağın altına girmeye davrandım; tam girecektim ama yatak tahmin ettiğim yerde değildi, onun yerine Mary Jane'in elbiselerini örten perde elime geldi, hemen perdenin arkasına sıçradım ve geceliklerin arasına sığındım, sonra da hiç kıpırdamadım.

İçeri girip kapıyı kapattılar; dükün yaptığı ilk şey eğilip yatağın altına bakmak oldu. O zaman yatağı bulamadığıma memnun oldum. Yine de özel bir şey yapıyorsanız yatağın altına saklanmak çok doğaldır. Ondan sonra oturdular ve kral konuşmaya başladı:

"Evet, ne var? Kısa kessen iyi olur, çünkü yukarıda durup bizim hakkımızda konuşmalarına fırsat vermek yerine aşağıda mateme katılmamız daha doğru şu anda."

"Bu kadarı yeter; Capet. Benim içim rahat değil, kendimi hiç huzurlu hissetmiyorum. Aklım doktorda kaldı. Senin ne planladığını bilmek istiyorum. Aklımda bazı şeyler var ve onlara göre hareket edersek çok iyi olur."

"Nedir o, Dük?"

"En iyisi sabah saat üçten önce buradan görünmeden çıkalım ve elimizdekiyle yetinip nehir aşağı devam edelim. Baksana işi ne kadar kolay hallettik — hepsi bize geri *verildi*, neredeyse kafamıza attılar; o zaman çalıp götürmemize de izin var demektir. Bana kalırsa basıp gidelim ve bir daha görünmeyelim."

Bunu duyunca kendimi çok kötü hissettim. Bir-iki saat önce biraz daha farklı olurdu, ama şimdi kendimi hem kötü hem de hüsrana uğramış hissediyordum. Kral öfkeyle cevap verdi:

"Ne dedin? Mülkün geri kalanını satmayalım mı yani? İki budala gibi çekip gidelim ve kaymağını yememiz için bekleyen sekiz-dokuz bin dolar değerinde mülk geride mi kalsın yani? Ayrıca satacak daha bir sürü değerli şey var."

Dük homurdanmayı sürdürdü; altın torbasının yeterli olduğunu, daha ileri gitmek istemediğini söyledi — kimsesiz çocukların elindeki *her şeyi* çalıp çırpmak istemiyordu.

"Sen neler saçmalıyorsun!" dedi kral. "Onları tamamen soymuyoruz ki, sadece bu parayı alıyoruz. Asıl bela mülkü satın alanların başına gelecek -biz gittikten kısa süre sonra olay duyulacak- satışlar geçersiz olacak ve tüm mal mülk onlara geri dönecek. Senin şu yetimler evlerini geri alacaklar ve bu da yeter *onlara*; hepsi de daha hayatının baharında, kolaylıkla hayatlarını kazanabilirler. Bu işin çilesini *onlar* çekmeyecek. Bir düşünsene... durumu onlar kadar iyi olmayan binlerce insan var. Hiç de şikâyet edilecek durumda kalmayacaklar."

Kral onun üzerine gittikçe gitti ve dük en sonunda pes etti. Ama o doktor çevrede dolaşırken kalmanın büyük bir aptallık olduğunu söylemeyi de unutmadı. Kral hemen cevap verdi:

"Doktor yerin dibine batsın! Niye umursayacakmışız ki *onu*? Kasabadaki bütün aptallar zaten bizim safımızda değil mi? Kasabanın büyük bir çoğunluğunu oluşturmuyorlar mı?"

Tekrar aşağıya inmeye hazırlandılar.

"Bence parayı iyi bir yere koymadık," dedi dük.

Bunu duyunca sevindim. İşime yarayacak hiçbir ipucu vermeyeceklerini düşünmeye başlamıştım artık.

"Neden?" diye sordu kral."

"Çünkü Mary Jane bundan sonra yas giysilerine bürünecek, o yüzden odalara bakan zenciye bu elbiseleri toparlayıp bir sandığa koyması ve sandığı kaldırması söylenecek; bir zenci para bulduğu zaman birazını iç etmez mi sanıyorsun?"

"Yine kafan zehir gibi çalışmaya başladı dük," dedi kral. Benim bulunduğum yerden bir metre uzakta perdenin altını yoklamaya başladı. Duvara yapıştım ve nefes bile almadım, ama korkudan titriyordum; önce bu

adamlar beni yakalarsa ne derler diye düşündüm, sonra da yakalarlarsa ben ne derim diye düşünmeye çalıştım. Ama ben daha kafamı toparlayamadan kral torbayı buldu ve benim yakında olduğumu hiç fark etmedi. Torbayı kuştüyü yatağın altındaki saman şiltenin bir yırtığından içeri soktular; yarım metre kadar içeriye ittiler ve artık sorun kalmadığını söylediler, çünkü zenciler sadece kuştüyü yatağı yapıyorlardı ve saman şilteyi sadece senede iki kere çeviriyorlardı, o yüzden artık torbanın çalınma tehlikesi kalmamıştı.

Ama torbanın yerini ben biliyordum. Onlar daha aşağıya inen merdivenlerin yarısına gelmeden torbayı oradan çıkardım. Kimseye görünmeden tavan arasına çıktım ve daha iyi bir yer buluncaya kadar torbayı oraya sakladım. En iyisi torbayı evin dışında bir yerlere saklamaktı, çünkü bizimkiler kaybolduğunu anlarlarsa evin altını üstüne getirebilirlerdi. Bundan hiç şüphem yoktu. Sonra üstümü çıkarmadan yatağa uzandım, ama istesem de bir türlü uyuyamıyordum, bu işi bitirmeden de sakinleşip uyuyamayacaktım. Bir süre sonra kral ve dükün yukarı çıktığını duydum; yatağımdan kalktım, merdivenin başına çenemi dayadım ve bir şey olacak mı acaba diye beklemeye başladım. Hiçbir şey olmadı.

Bunun üzerine ben de yatmaya hazırlananların sesleri kesilinceye kadar bekledim ve kalkanların sesi duyulmadan önce işimi bitirmek için sessizce merdivenden aşağı indim.

Yirmi Yedinci Bölüm

Parmak uçlarıma basarak kapılarının önüne gelip dinlemeye başladım; ikisi de horluyordu. O yüzden yine ses çıkarmadan alt kata indim. Çıt çıkmıyordu. Yemek odasının kapısındaki bir çatlaktan içeri baktığımda cenazeyi bekleyen adamların koltuklarda uyuyakalmış olduklarını gördüm. Yemek odası cenazenin yattığı salona açılıyordu ve her iki odada da birer yanan şamdan vardı. İçeri girdiğim zaman salon kapısının açık olduğunu gördüm; ama salonda Peter'ın cenazesinden başka hiç kimse yoktu; o yüzden yoluma devam ettim, ama ön kapı kilitliydi ve anahtar ortalıkta görünmüyordu. Tam o sırada birinin merdivenlerden aşağı indiğini ve arkamdan yaklaştığını duydum. Hemen salona koştum ve aceleyle etrafa bakındım, torbayı saklayabileceğim tek yer tabuttu. Tabutun kapağı otuz santim kadar açılmıştı ve ölü adamın yüzü açıktaydı, daha doğrusu yüzüne sadece bir ıslak bez örtülmüştü. Para torbasını kapağın içine, ellerini göğsüne kavuşturduğu yerin biraz aşağısına kadar ittim. Buz gibi ellerine dokununca tüylerim diken diken olmuştu. Sonra hemen diğer uca koştum ve kapının arkasına saklandım.

Gelen kişi Mary Jane'di. Usulca tabutun yanına gitti, eğilip içine baktı; sonra mendilini çıkardı ve ağlamaya başladığım gördüm, ama hiç ses çıkarmıyordu ve sırtı bana dönüktü. Hemen sessizce oradan ayrıldım ve yemek odasını geçip kapıyı arkamdan kapattıktan sonra bekçilerin beni görmediğinden emin olmak için kapıdaki çatlaktan içeri baktım. Her şey yolunda görünüyordu. Hiç kıpırdamamışlardı.

Sessizce tavan arasına çıktım ve keyifsizce yatağıma yattım, başımı o kadar derde sokmama ve bu kadar risk almama rağmen işin böyle sonuçlanması iyi olmamıştı. Torba olduğu yerde kalırsa mesele yoktu;

çünkü nehir aşağı yüz mil kadar gittikten sonra Mary Jane'e mektup yazabilir ve mezarı kazıp parasını almasını sağlayabilirdim; ama işte öyle olmayacaktı, kapağı kapatacakları zaman parayı bulacaklardı. O zaman kral parayı tekrar ele geçirecekti ve bir daha kimseyi yanına yaklaştırmayacaktı. Aşağıya inip torbayı oradan almak çok istiyorum elbette, ama bir türlü cesaret edemedim. Sabah yaklaşıyordu ve bekçilerden bazıları uyanabilirdi, ben de yakalanırdım — hem de kimsenin almama izin vermediği altı bin dolarla yakalanacaktım. Böyle bir durumda kalmayı hiç istemem, diye düşündüm kendi kendime.

Sabahleyin merdivenlerden aşağı indiğimde salon kapatılmış ve bekçiler gitmişti. Etrafta aile üyelerinden, dul bayan Bartley'den ve bizimkilerden başka kimse yoktu. Bir şey olup olmadığını anlamak için yüzlerini inceledim, ama bir şey anlayamadım.

Gün ortasına doğru levazımatçı yanında bir adamla geldi ve tabutu odanın ortasına getirip iki sandalyenin üstüne yerleştirdiler; sonra bütün sandalyeleri yan yana dizdiler, biraz da komşulardan sandalye alıp hem girişi hem salonu hem de yemek odasını doldurdular. Tabutun kapağının daha önceki gibi durduğunu gördüm, ama etrafta o kadar insan varken içine bakmaya cesaret edemedim.

Bir süre sonra başka insanlar da gelmeye başladı; kadınlar ve kızlar tabutun başındaki sıraya oturdular yarım saat boyunca insanlar sıra halinde yavaş yavaş geçip birer dakika ölü adamın yüzüne baktı, kimileri birkaç damla gözyaşı döktü, her şey son derece sessiz ve ciddiydi, sadece kızlar ve kadınlar mendillerle gözlerini siliyor ve boyunları bükük duruyor; arada hıçkırıyorlardı. Ayakların yerde sürünürken çıkardığı sesten ve burun çekişlerinden başka hiçbir şey duyulmuyordu — çünkü insanlar kilise dışındaki başka yerlere nazaran cenazelerde daha fazla burnunu çeker.

Bütün sandalyeler dolunca levazımatçı kara eldivenleri ve yumuşak, avutucu tavrıyla etrafta şöyle bir dolaşıp son düzeltmeleri yaptı, insanları ve eşyaları muntazam ve rahat bir hale getirdi, üstelik bu arada bir kedi kadar sessiz davrandı. Hiç konuşmadı; insanların yerini değiştirdi, geç kalanları aralara sıkıştırdı, geçiş yolları açtı ve hepsini baş hareketleriyle ve el işaretleriyle yaptı. Ardından duvarın önündeki yerini aldı. O güne dek gördüğüm en hafif, sinsice ilerleyen, dikkat çekmeden hareket eden adamdı; üstelik yüzünde en ufak bir gülümseme bile olmuyordu.

Ödünç bir org getirilmişti — ayarı da biraz bozuktu; her şey hazır olunca genç bir kadın oturup orgu çalmaya başladı; epeyce gıcırtı ve inilti çıkarıyordu, herkes müziğe katılıp ilahiyi söylüyordu. Herhalde o anda rahatı yerinde olan tek kişi Peter'dı. Ondan sonra Rahip Hobson kalktı, ağır ağır ve ciddiyetle konuşmaya başladı; tam o sırada mahzenden müthiş bir havlama duyuldu; tek bir köpekti, ama korkunç bir gürültü çıkarıyordu, üstelik bir türlü de susmak bilmiyordu; rahip orada tabutun başında durup beklemek zorunda kaldı... İnsan kendi düşüncelerini bile duyamıyordu. Doğrusu çok yakışıksız bir durumdu ve kimse ne yapacağını bilemiyormuş gibi görünüyordu. Çok geçmeden uzun bacaklı levazımatçının rahibe, "Hiç merak etmeyin, hemen hallediyorum," anlamında bir işaret yaptığını gördüler. Sonra levazımatçı duvar boyunca kayarak ilerlemeye başladı, insanların başları üzerinden sadece omuzları görünüyordu. O kayarak ilerlerken gürültü patırtı artıyor, daha sinir bozucu oluyordu; nihayet odanın bir ucundan diğerine geçip mahzen kapısında gözden kayboldu. Birkaç saniye sonra "*küt!*" diye bir ses duyduk, köpek son olarak hayretle bir-iki kez uludu, ardından ses tamamen kesildi ve rahip matem konuşmasına kaldığı yerden devam etti. Bir-iki dakika sonra levazımatçının sırtı ve omuzları yine duvarda kaymaya başladı; böyle kaya kaya odanın üç tarafını dolandı, biraz yükseldi, ağzını eliyle kapatıp insanların başları üzerinden boynunu rahibe doğru uzattı ve yüksek sesle fısıldadı: *"Fare tutmuş!"* Tekrar alçaldı, duvar boyunca kayarak geri yerine gitti. İnsanların çok rahatladığı görülüyordu, neler olduğunu bilmek istiyorlardı haliyle. Böyle küçük bir iyiliğin insana maliyeti yoktur, üstelik tam da bu küçük şeyler bir insana değer verilmesini ve sevgi duyulmasını sağlar. Kasabada bu levazımatçı kadar sevilen biri yoktu herhalde.

Cenaze töreni çok iyi geçti, ama yine de uzun ve sıkıcıydı. En nihayet kral da tabutun başına geçti ve her zamanki zırvalıklarından bir demet sundu, o da bitince levazımatçı tornavidasıyla tabuta yaklaştı. İşte o zaman telaşlandım ve dikkat kesilerek onu izlemeye başladım. Ama hiç oyalanmadı; sadece kapağı gayet yavaş bir şekilde kapattı ve vidaları iyice sıktı. Şu hale bakın! Paranın tabutta olup olmadığını bilemiyordum. Ya birisi kimseye görünmeden torbayı aldıysa, diye düşündüm... şimdi Mary Jane'e yazıp yazmamam gerektiğini nasıl bilecektim? Diyelim ki mezarı kazdı ve hiçbir şey bulamadı... benim hakkımda neler düşünecektir? Kahretsin, yakalanıp hapse atılabilirdim; en iyisi sesimi çıkarmamak ve fazla göze görünmemek, mektup filan yazmamaktı; işler fena karışmıştı

artık; kaş yapayım derken göz çıkarmıştım, keşke ben hiç bulaşmasaydım, bin pişman olmuştum doğrusu!

Cenazeyi defnettiler; eve döndüğümüzde yine yüzleri incelemeye başladım -elimde değildi, bir türlü rahatlayamıyordum. Ama yine bir şey çıkaramadım- yüzler bana hiçbir şey söylemiyordu.

Akşam olunca kral etrafta dolaştı, herkese tatlı sözler söyledi ve dostça davrandı; bu arada İngiltere'deki cemaatinin de hasretle onu beklediğini çeşitli şekillerde ima etti, bu yüzden acele etmeli ve mülkleri elden çıkarıp evine dönmeliydi. Bu kadar az vakti olduğu için üzgündü, kasabalılar da çok üzülmüştü; daha uzun kalmasını umuyorlardı, ama bunun neden mümkün olmadığını anlayabiliyorlardı. Elbette o ve William, kızları yanlarında eve götüreceklerdi; bu da herkesi sevindirdi, çünkü kızlara sahip çıkılacaktı, akrabalarının yanında olacaklardı; kızlar da buna sevinmişti — çok mutluydular, çünkü hayatlarında yeni bir sayfa açıp daha önceki sıkıntılarını unutabilirlerdi; mülkleri elinden geldiğince hızlı satmasını söylediler onlar hazır olacaktı. Zavallıcıklar o kadar sevinçli ve mutluydu ki enayi yerine konmaları ve yalanlarla uyutulmaları yüreğimi yakıyordu, fakat devreye girip her şeyi değiştirmek için emniyetli bir yol aklıma gelmiyordu.

Kral evi, zencileri ve bütün mülkleri için hemen müzayede açtı — cenazeden iki gün sonra yapılacaktı, ama isteyenler önceden gelip teklifte bulunabilirdi.

Hemen cenazenin ertesi günü öğlen saatlerinde kızların neşesine ilk darbe indi; birkaç esir tüccarı geldi ve kral zencileri üç günlük senet karşılığında makul fiyata sattı; zencilerden iki oğlan nehrin yukarısındaki Memphis'e, anneleri ise nehrin aşağısındaki Orleans'a gönderildi. Zavallı kızların ve zencilerinin kederden kalpleri parçalanacak sandım; vedalaşırken öyle bir ağladılar, öyle üzüldüler ki artık bakamadım. Kızlar ailenin ayrılacağına ya da kasaba dışına satılacağına ihtimal bile vermediklerini söylediler. O manzarayı bir türlü unutamıyorum, zavallı bedbaht kızlar ile zencilerin birbirlerinin boynuna sarılıp ağlaması gözümün önünden gitmiyor; satışın haksız olduğunu ve zencilerin bir-iki hafta sonra geri döneceğini bilmesem herhalde artık dayanamaz ve patlayıp bizim çeteyi ihbar ederdim.

Bu olay kasabada da rahatsızlık yarattı, bir sürü insan sözünü sakınmadan anne ile çocuklarını böyle ayırmanın tam bir rezalet olduğunu söyledi. Bizim dolandırıcıların suyu biraz ısınır gibi oldu, ama dükün tüm söylediklerine ya da yaptıklarına rağmen yaşlı budala burnunun dikine gitti; dükün de bu işten çok rahatsız olduğunu görmek zor değildi.

Ertesi gün müzayede yapılacaktı. Sabah güneş yükseldikten sonra kral ve dük tavan arasına gelip beni uyandırdılar; yüzlerinin haline bakılırsa bir sorun vardı.

"Dünden önceki gece odama girdin mi?" diye sordu kral.

"Hayır, majesteleri," dedim — etrafta bizim çete dışında kimse yokken daima ona böyle hitap ederdim.

"Peki dün akşam girdin mi?"

"Hayır; majesteleri."

"Yemin eder misin? Sakın bana yalan söyleme."

"Yemin ederim, majesteleri. Size doğruyu söylüyorum. Bayan Mary Jane sizi ve dükü alıp size odanızı gösterdiğinden beri odanıza hiçbir şekilde yaklaşmadım."

"Peki kimsenin girip çıktığını gördün mü?" diye sordu dük.

"Hayır ekselansları, kimseyi gördüğümü hatırlamıyorum."

"Durup biraz düşün."

Bir süre düşünüyormuş gibi yaptım, bu sırada şansımın döndüğünü fark ederek cevap verdim:

"Zencilerin oraya birkaç kez girdiğini gördüm."

İkisi de farkında olmadan tedirginlikle havaya sıçradı. Sonra benden zaten bu cevabı bekliyorlarmış gibi bir tavır takındılar.

"Hepsinin mi girip çıktığım gördün?" diye sordu dük.

"Hayır... En azından hepsini aynı anda görmedim. Yani hepsinin birden çıktığını hiç hatırlamıyorum, bir keresi hariç."

"Peki ne zamanmış o?"

"Cenaze günü. Sabahleyin. Saat çok erken değildi, çünkü uyuyakalmışım. Tam merdivenden aşağı inerken onları gördüm."

"Anlatmaya devam et, anlatsana... Ne yaptılar?"

"Hiçbir şey yapmadılar. Gördüğüm kadarıyla tuhaf filan da davranmadılar. Parmak uçlarına basarak uzaklaştılar; ben de majestelerinin kalkmış olduğunu sanarak odasını düzeltmek için filan içeri girdiklerini, ama sizin *kalkmamış* olduğunuzu görünce, uyandırıp da başlarını belaya sokmamak için sessizce gitmeye çalıştıklarını düşündüm, tabii sizi zaten uyandırmadılarsa."

"Yüce Tanrım, yandık bittik!" dedi kral; ikisi de cin çarpmışa dönmüştü. Oracıkta bir dakika kadar kafalarını kaşıyarak düşündüler sonra dük sinirli bir kahkaha attı.

"El elden üstündür demişler zenciler yapacağını yaptı. Buralardan gidecekleri için nasıl da *üzgün* görünüyorlardı! Ben de *hakikaten* üzgün olduklarına inandım. Sen de inandın, herkes inandı. Kimse *bana* zencilerin oyunculuk yeteneği yok demesin artık. Öyle güzel oynadılar ki *herkesi* kandırabilirlerdi. Bana kalırsa o zenciler hazine değerinde. Biraz sermayem ve bir tiyatrom olsaydı, oyuncu olarak sadece onlar yeterdi... Biz de gidip onları üç kuruşa sattık. Evet, üstelik elimizde nakit de yok, altı üstü bir senet. Ne yaptın bakalım senedi?"

"Bankaya verdim elbette, karşılığı gelince alacağız. Nerede *olacaktı* ki?"

"Tamam, *iyi* o zaman, Tanrıya şükür."

Biraz çekingence araya girdim:

"Bir sorun mu var?"

Kral hırsla bana dönerek haykırdı:

"Seni ilgilendiren bir şey yok! Sen çeneni kapalı tut ve kendi işine bak... Yani işin varsa. Bu kasabada olduğun sürece bunu asla unutma, duydun mu?" Sonra tekrar düke döndü: "Üstüne bir bardak soğuk su içmekten başka yol yok, sesimizi çıkarmayalım."

Tam merdivenlerden aşağı inerlerken dük bir kahkaha daha attı:

"Hızlı satışlar; küçük kârlar! Ne ticaret ama..."

Kral öfkeyle cevap verdi:

"Onları hızla elden çıkarmak için elimden geleni yapıyordum. Hiç kâr edemediysek, elimizde hiçbir şey kalmadıysa benim olduğu kadar senin de suçun değil mi?"

"Benim öğütlerime kulak verseydin *onlar* hâlâ bu evde olacaktı, ama biz *olmayacaktık."*

Kral da çevreye duyurmamaya çalışarak ona cevap verdi, ardından *lafı* tekrar bana getirdi. Zencilerin öyle sessizce odasından çıktığını görmeme rağmen gidip ona söylemediğim için bir sürü sayıp sövdü — en beyinsiz adamın bile bir şeyler döndüğünü *anlayabileceğini* söyledi. Sonra tekrar dönüp biraz da kendisine sövdü; geç vakte kadar oturduğu ve o sabah yeterince dinlenemediği için tüm bunların olduğunu söyledi, bir daha asla böyle bir şey yapmayacağına yemin etti. Böyle çene çalarak uzaklaştılar ve ben de suçu zencilere attığım, ama zenciler bundan hiçbir zarar görmeyeceği için müthiş sevinçliydim.

Yirmi Sekizinci Bölüm

Az sonra kalkma vakti gelmişti. Tavan arası merdiveninden indim ve alt katın merdivenine yöneldim, ama kızların odasının önünden geçerken kapının açık olduğunu fark ettim. Mary Jane içeride eski bir sandığın yanında oturuyordu, sandık açıktı ve içi kısmen doldurulmuştu — İngiltere'ye gitmek için hazırlanıyordu. Ama şimdi kucağında katlanmış bir gecelikle oturmuş, yüzünü ellerinin arasına almış ağlıyordu. Bu halini görünce çok fena oldum, kim olsa yüreği dayanmazdı. İçeri girip ona şöyle dedim:

"Bayan Mary Jane, insanların sıkıntı yaşamasına dayanamıyorsunuz, ben de dayanamam... Hem de hiç. Anlatın bana."

Anlattı. Zencileri düşünüyordu — tam da tahmin ettiğim şeydi. İngiltere'ye yapacağı gezi onun için neredeyse bir kâbusa dönüşmüştü; anne ile çocuklarının bir daha hiç birbirlerini göremeyeceklerini bile bile orada bir gün bile mutlu olabilecek miydi? Sonra daha da acıklı bir edayla ellerini yukarı kaldırdı:

"Tanrım, Tanrım, onların bir daha hiç birbirlerini göremeyeceklerini düşünmek bile!.."

"Ama görecekler... Hem de iki hafta içinde... Bundan *eminim!"*

Farkına bile varmadan sözcükler ağzımdan çıkıvermişti!.. Ben daha bir şey diyemeden boynuma sarıldı ve *bir daha* söyle, *bir daha* söyle, *bir daha* söyle! demeye başladı.

Hiç beklemediğim bir anda konuşmuş, çok fazla şey söylemiş ve köşeye sıkışmıştım. Bir dakika düşünmek için müsaade istedim; orada sabırsızlık ve heyecanla, tüm güzelliğiyle, ama mutlu ve rahatlamış bir halde, ağrıyan

dişi çekilmiş biri gibi oturdu. Ben de kendi çapımda kafa yormaya başladım. Köşeye sıkıştığı bir anda kalkıp doğruyu söyleyen bir kişi büyük riskler almış olurdu muhtemelen; gerçi bu konuda hiç deneyimim yoktu, o yüzden kesin olarak emin değildim, ama işte öyle olduğunu düşünüyordum. Yine de doğruyu söylemenin yalan söylemekten daha iyi, hatta daha *güvenli* olduğu bir duruma düştüğüm ortadaydı. Bunu aklımın bir köşesine yazmalı ve müsait bir zamanda enine boyuna düşünmeliydim, çok tuhaf ve kurallara aykırı gibi duruyordu. Daha önce başıma böyle bir şey gelmemişti. En sonunda, neyse, her şeye göğüs gereceğim, dedim kendi kendime, barut fıçısının üstüne oturup acaba nereye uçacağım diye kibriti çakmak gibi olacak, ama bu kez kelleyi koltuğa alıp doğruyu söyleyeceğim.

"Bayan Mary Jane," dedim, "kasaba dışında çok uzak olmayan ve iki-üç günlüğüne kalabileceğiniz bir yer var mı?"

"Evet... Mr. Lothrop'un evi. Niye?"

"Niyesini boş verin şimdilik. Size zencilerin birbirini tekrar göreceğini, hem de iki hafta içinde bu evin içinde göreceğini söylersem ve nasıl bildiğimi de *kanıtlarsam*... gidip Lothrop'larda dört gün kadar kalabilir misiniz?"

"Dört gün mü!" dedi. "Bir yıl bile kalırım!"

"Tamam o zaman," dedim, "*sizden* sadece bana bir söz vermenizi istiyorum... başka biri olsa Kutsal Kitabı öpmesini isterdim." Gülümsedi ve yanaklarında pek hoş bir pembelik belirdi. "Sakıncası yoksa kapıyı da kapatmam... hatta sürgülemem gerek," dedim.

Kapıyı kilitledikten sonra gelip tekrar oturdum ve anlatmaya başladım:

"Sakın çığlık atmayın. Yerinizde sakin sakin oturun ve erkek gibi tepki vermeye çalışın. Size doğruyu anlatacağım ve siz de sıkı duracaksınız, Bayan Mary, çünkü kötü bir şey anlatacağım, kaldırması zor ama başka çarem de yok. Sizin bu amcalarınız kesinlikle gerçek amcalarınız değil... bir çift sahtekâr sadece... bildiğiniz adi hırsızlardan. Evet, işin en zor kısmını atlattık... geri kalanına daha rahat dayanabilirsiniz."

Bunu duyunca sarsıldı elbette; ama artık sığ sulara geçmiştim, bu yüzden hiç ara vermeden anlattım, gözlerinde giderek daha çok kıvılcımlar çakarken her şeyi bir bir söyledim; vapura binmek için nehir yukarı giden genç budalaya ilk nerede rastladığımızdan başladım, evin önünde kralın

kollarına atılışını ve on altı ya da on yedi kere onu öpmesini anlattığım sırada kız birden ayağa fırladı, kıpkırmızı olmuştu.

"Canavar! Gel, bir dakika bile kaybedemeyiz, hatta bir saniye bile... Onları katrana ve tüye bulasınlar sonra da nehre atsınlar!"

"Kesinlikle doğru," dedim. "Ama Lothrop'lara gitmenizden *önce* mi, yoksa..."

"Haa, neler *saçmalıyorum*!" dedi ve tekrar yerine oturdu. "Lütfen söylediklerimi duymamış ol, hiçbir şey *demedim*, *tamam* mı?" İpek gibi yumuşak elini benim elimin üzerine öyle bir koydu ki ona karşı çıkmaktansa canımı verebilirdim. "İyice aklım başımdan gitmiş, çok öfkelendim," dedi; "şimdi devam et, bir daha yapmayacağım. Ne yapacağımızı söyle, sen ne dersen onu yapacağım."

"Bu iki sahtekâr şeytana külahını ters giydirir ben de bir süredir mecburen onlarla birlikte yolculuk ediyorum... Sebebini söylemesem daha iyi... Onları hemen ihbar ederseniz kasabalılar beni onların pençelerinden kurtarır benim için bir tehlike kalmaz, ama sizin bilmediğiniz başka biri daha var ve onun başı büyük belaya girer. *Onu* korumamız gerekir, haksız mıyım? Tabii ki değilim. Neyse, onları hemen ihbar etmeyelim."

Bu sözleri söylerken aklıma iyi bir fikir geldi. Belki Jim ve ben bu sahtekârlardan kurtulabilirdik; onlar burada hapse girerdi, biz de çekip giderdik. Ama salda gündüz vakti üstünde soruları cevaplayacak benden başka kimse olmadan yol almak istemiyordum; o yüzden planımı epeyce geç saatlere göre ayarlamalıydım.

"Bayan Mary Jane, şimdi size ne yapacağımızı anlatayım," dedim. "Mr. Lothrop'un evinde o kadar uzun süre kalmanıza gerek olmayacak. Orası ne kadar uzaklıkta?"

"Dört milden biraz daha yakın... Kasabanın hemen dışında."

"Peki, bu işimizi görür. Şimdi oraya gideceksiniz ve bu akşam dokuz ya da dokuz buçuğa kadar ortalıkta görünmeyeceksiniz, sonra da onlara sizi eve getirmelerini, çünkü bir şey unuttuğunuzu söyleyeceksiniz. Akşam on birden önce gelirseniz bu pencerenin önüne bir mum yakın, ben ortalıkta görünmezsem on bire kadar bekleyin, ondan sonra da görünmezsem artık gitmişim ve güvendeyim demektir. Siz de o zaman ortaya çıkıp haberi herkese yayabilir o namussuzları hapse artırabilirsiniz."

"Tamam," dedi, "aynen öyle yapacağım."

"Ama kaçamaz da onlarla birlikte ben de yakalanırsam, her şeyi size önceden anlattığımı söylemeli ve bütün gücünüzle beni savunmalısınız."

"Tabii ki seni savunacağım. Saçının bir tek teline dahi dokunamazlar!" dedi. Bunları söylerken burun deliklerinin genişlediğini ve gözlerinin parladığını gördüm.

"Eğer gidersem o dolandırıcıların amcalarınız olmadığını ispatlamak için burada olamayacağım, zaten burada *olsam* da ispatlayamazdım. Onların dolandırıcı ve sahtekâr olduğuna yemin edebilirdim sadece; gerçi bu da bir şeydir. Neyse, bunu benden daha iyi ispatlayacak olanlar var üstelik onlardan kimse şüphe etmeyecektir. Size onları nasıl bulacağınızı söyleyeyim. Bana bir kalem ve kâğıt verin. İşte... 'Sarayda Curcuna, Bricksville'. Bu kâğıdı bir yere koyun, sakın kaybetmeyin. Mahkeme bu ikisi hakkında delil isterse, Bricksville'e birilerini göndersinler ve Sarayda Curcuna'yı sahneleyen adamları yakaladıklarını ve tanık istediklerini söylesinler... Göz açıp kapayıncaya kadar kasabanın tamamı tanıklığa gelecektir, Bayan Mary. Üstelik bayağı da öfkeli olacaklardır."

Artık her şeyi kararlaştırdığımıza karar verdim. Bu yüzden devam ettim:

"Bırakalım açık artırma yapılsın, endişelenecek bir şey yok. Açık artırma günü bitmeden kimsenin aldığı şeyler için para ödemesi gerekmez, sadece taahhütname veriyorlar bizim dolandırıcılar parayı alıncaya kadar bir yere gidemezler... Biz foyalarını ortaya çıkarınca da taahhütnameler işe yaramaz olacak ve tek kuruş alamayacaklar. Tıpkı zencilerdeki gibi olacak... Satış geçerli olmadığından zenciler çok geçmeden geri dönecek. *Zencilerin* parasını da henüz alamazlar... Doğrusu bu işten yakayı kurtarabileceklerini hiç sanmıyorum, Bayan Mary."

"Tamam o zaman," dedi, "Şimdi inip kahvaltıyı hazırlayayım, sonra doğruca Mr. Lothrop'lara giderim."

"İşte bu kesinlikle olmaz, Bayan Mary Jane," dedim, "bütün işi mahvedersiniz; kahvaltıdan önce gidin."

"Niye?"

"En başından beri neden gitmenizi istediğimi sanıyorsunuz, Bayan Mary?"

"Aslında hiç düşünmemiştim... Doğru ya, bilmiyorum. Neden gitmemi istiyorsun?"

"Çünkü siz başkaları gibi pişkin bir tip değilsiniz. İnsan sizin yüzünüzü bir kitap gibi okuyabiliyor. Çok ciddiyim, harfleri söküp kitap okumak bile daha zor. Aşağıya inip amcalarınızla yüzleşebilir misiniz, sizi öptüklerinde ve günaydın dediklerinde..."

"Aman, aman, yapamam! Doğru, kahvaltıdan önce gideyim... Memnuniyetle hemen giderim. Peki ama kız kardeşlerimi onlarla mı bırakacağım?"

"Evet, onları merak etmeyin. Kısa bir süre daha idare edebilirler. Hepiniz birden giderseniz adamlar şüphelenebilir. Onları görmemelisiniz, kız kardeşlerinizi ya da kasabadaki herhangi birilerini de görmemelisiniz; komşularınızdan biri size amcalarınızın bu sabah nasıl olduğunu sorarsa korkarım yüzünüzden cevabı alacaktır. Hayır; hiçbir yere uğramadan gidin, Bayan Mary Jane, geri kalanların hepsini ben hallederim. Amcalarınıza sevgilerinizi gönderdiğinizi ve biraz dinlenmek için, değişiklik olsun diye ya da bir arkadaşınızı görmek için birkaç saatliğine gittiğinizi ve akşamleyin ya da yarın sabah erken döneceğinizi Bayan Susan'a ben söylerim."

"Bir arkadaşımı görmeye gittiğimi söylemende sorun yok, ama onlara sevgilerimi filan gönderecek değilim."

"Tamam, madem istemiyorsunuz." *Ona* böyle cevap vermek en doğrusuydu — ne zararı vardı ki. Küçük bir şeydi ve kimseye zararı yoktu; insanların yollarında sağ salim ilerlemesini sağlayan böyle küçük şeylerdir işte; Bayan Jane rahat edecekti ve herhangi bir bedeli de olmayacaktı. "Yalnız bir şey daha var," dedim, "o para torbası."

"Evet ya, onu da aldılar; *nasıl* aldıklarını düşününce kendimi enayi gibi hissediyorum."

"Hiç de öyle hissetmeyin. Torba onlarda değil."

"Neden, kimde?"

"Keşke bilseydim, ama bilemiyorum. *Bendeydi*, çünkü torbayı onlardan çalmıştım: Size vermeyi düşünüyordum, nereye sakladığımı da biliyorum, ama korkarım artık orada değil. Çok üzgünüm, Miss Mary Jane, üzüntümü

nasıl anlatsam bilemiyorum; ama elimden gelenin en iyisini yaptım; sahiden doğruyu söylüyorum. Neredeyse yakalanacaktım, o yüzden önüme gelen ilk yere koyuverdim, sonra da kaçtım — ama sakladığım yer hiç iyi bir yer değildi."

"Kendini suçlamayı bırak artık... Bunu yapman çok kötü ve böyle bir şeye izin veremem... Başka çaren yoktu, senin elinde değildi. Nereye saklamıştın peki?"

Acılarını yeniden tazelemek istemiyordum, üstelik babasının cenazesini karnının üstünde para torbasıyla görmesine sebep olacak sözcükler de bir türlü ağzımdan çıkmıyordu. Bir dakika kadar sözcükler boğazıma düğümlendi. Nihayet şöyle dedim:

"Nereye koyduğumu söylemesem daha iyi, Bayan Mary Jane, yani buna müsaade edebilirseniz; ama isterseniz bir kâğıda yazabilirim, siz de isterseniz Mr. Lothrop'lara giderken okursunuz. Böyle yapmamızın bir sakıncası var mı?"

"Tabii ki yok."

Bunun üzerine bir kâğıt alıp şöyle yazdım: "Torbayı tabutun içine koydum. Siz geceleyin yalnız başınıza tabutun başında ağlarken ben de oradaydım. Kapının arkasına saklanmıştım ve sizin için çok üzüldüm, Bayan Mary Jane."

Onun gece vakti yalnız başına ağladığını, öbür şeytanların ise onun çatısı altında utanç verici şeyler yaptığını ve onu soyup soğana çevirmeye niyetli olduklarını düşününce yine gözlerim yaşardı; sonra kâğıdı katlayıp ona verdiğimde onun gözlerinin de yaşarmış olduğunu gördüm. Elimi bütün gücüyle sıkarak şöyle dedi:

"Hoşça kal. Her şeyi tam olarak bana söylediğin gibi yapacağım; bir daha seni göremezsem de bil ki asla unutmayacağım, pek çok kez seni düşüneceğim ve senin için *dua* edeceğim!" Böyle diyerek gitti.

Benim için dua edecekmiş! Beni tanısaydı herhalde daha boyuna göre bir meşguliyet bulurdu kendine. Ama yine de yapmıştır -o tip bir insandı. Gerek duyarsa hain havari Yahuda için dua edecek kadar yürekliydi- asla zorluklar karşısında geri çekilecek tipte bir kız değildi. Kim ne derse desin, ama bana kalırsa bugüne kadar gördüğüm en mert kızdı; hatta bence bu kadar cesurunu kırk yıl araşan bulamazsın. Dalkavukluk ediyormuşum gibi

gelebilir ama hiç de öyle değil. Güzelliğe gelince -ayrıca iyiliğe gelince- yine kimse eline su dökemezdi. O kapıdan çıktığından bu yana onu hiç görmedim; kesinlikle bir daha karşılaşmadık, ama herhalde onu milyon kez düşünmüş ve benim için dua edeceğini söylemesini gözümün önüne getirmişimdir; şayet ben de onun için dua etmemin bir işe yarayacağını bilseydim, muhakkak canla başla dua ederdim.

Mary Jane böylece çıktı gitti, galiba arka kapıyı kullanmıştı, çünkü kimse gittiğini fark etmedi. Susan ve Tavşan-dudak'a rastladığımda şöyle dedim:

"Nehrin öte yakasında oturan ve bazen topluca ziyaret ettiğiniz ailenin adı neydi?"

"Birkaç aile var," dediler. "Ama çoğunlukla Proctor'lara gideriz."

"Tamam onlardı," dedim. "Neredeyse unutuyordum. Bayan Mary Jane çok acele oraya gitmesi gerektiğini size iletmemi istedi... İçlerinden biri hastalanmış."

"Hangisi?"

"Bilmiyorum; daha doğrusu unuttum, ama büyük ihtimalle..."

"Yüce Tanrım, umarım *Hanner* değildir!"

"Bunu söylediğim için üzgünüm, ama ismi Hanner diye hatırlıyorum."

"Eyvahlar olsun, daha geçen hafta toparlanmıştı! Durumu çok mu kötüymüş?"

"Hem de nasıl. Bütün gece başında beklemişler; Bayan Mary Jane'in söylediğine göre, en fazla birkaç saat daha dayanabilirmiş."

"Ay, kaderin böylesi! Hastalığı neymiş ki?"

Bir anda makul bir şey bulamadım ve aklıma ilk geleni salladım:

"Kabakulak olmuş."

"Senin ninendir kabakulak! Kabakulak olanın başında bütün gece dikilirler mi hiç?"

"Dikilmezler; niye dikilsinler ki? Ama işte böyle bir kabakulak geçirenin başında dikilmek gerekiyor. Farklı bir kabakulak olmuş. Yeni bir türmüş, dedi Bayan Mary Jane."

"Nasıl yeni bir türmüş?"

"Başka şeylerle karışık bir kabakulakmış."

"Nasıl başka şeyler?"

"Kızamık, boğmaca, yılancık, verem, sarılık, beyin humması ve daha bir sürü şey."

"Yok artık! Bütün bunlara *kabakulak* mı diyorlar?"

"Bayan Mary Jane öyle dedi."

"İyi ama hangi akla hizmet kabakulak diyorlar buna?"

"Çünkü kabakulak işte. Her şey kabakulakla başlamış."

"Bu söylediğin hiç aklıma yatmadı. Birisi önce ayağını bir yere vurdu, sonra zehirlendi, kuyudan düştü, boynu kırıldı ve beyni dışarı çıktı diyelim, birisi gelip nasıl öldüğünü sorunca hangi geri kalın kafalı çıkıp da, 'Ayağını çarpmıştı,' der ki? Aklın kesiyor mu? *Yok*. Saçmalığın daniskası. Senin anlattığın hikâye de böyle işte. Bulaşıcı mıymış acaba?"

"Bulaşıcı olmaz olur mu? Asıl sen saçmalıyorsun! Karanlıkta tırmığa basmak gibiymiş adeta. Hani tırmığın bir dişine basmasan öbürüne basarsın ya. Üstelik bastığın dişten ayağını çekmeye kalksan tırmığın tümü gelir bu sefer. Bahsettiğim kabakulak böyle tırmığa benzer bir şey. Öyle feci bulaşıyor yani. Üstelik çürük çarık bir tırmığa da benzetmeyesin, bir bulaştı mı pir bulaşır."

"Çok korkunç doğrusu," dedi Tavşan-dudak. "Hemen Harvey Amca'ya gideyim..."

"Git tabii," dedim, "ben olsam *hemen* giderdim. Muhakkak onun yanına gitmek gerek. Ben olsam hiç vakit kaybetmezdim."

"Niye kaybetmezdin?"

"Bir dakika durup düşünürseniz kendiniz de bulabilirsiniz. Amcalarınız olabildiğince hızlı bir şekilde İngiltere'ye dönmek zorunda değil mi? Herhalde önden gidip size bütün yolculuğu tek başınıza yaptırmayı düşünmüyorlardır. Sizi bekleyeceklerini biliyorsunuz. Buraya kadarında bir sorun yok. Amcanız Harvey bir rahip değil mi? Peki bir rahip sırf yeğenini kurallara aykırı olarak bindirsinler diye, üstelik böyle bir bulaşıcı hastalık

söz konusuyken, *vapur görevlisini* aldatır mı hiç? Bunu yapamayacağını siz de biliyorsunuz. Ne *yapacak* peki? 'Ne kadar yazık, ama kilisemin sorunları kendi başına çözülmek zorunda, çünkü yeğenim birçok mikroptan oluşan korkunç bir kabakulak mikrobuna maruz kalmış ve benim görevim burada durup hastalığın ona bulaşıp bulaşmadığını görmek için üç ay beklemektir,' diyecek. Ama yine de Harvey Amca'ya her şeyi anlatmanın en iyisi olduğunu düşünüyorsanız, boş verin, önemli değil."

"Yok canım! İngiltere'de gezip hoş vakit geçirmek varken burada oyalanıp Mary Jane'in hastalanıp hastalanmadığını görmeyi mi bekleyeceğiz? Tam bir enayi gibi konuştun şimdi."

"Yine de belki komşulardan birine söyleseniz iyi olur."

"İşitmiyor musun dediklerimi? Yani doğuştan budalalıkta üstüne yok. *Onların* da gidip amcamla konuşacağı hiç mi *aklına gelmiyor?* Kimseye bir şey söylememekten başka çare yok."

"Hımm, belki de haklısın... Evet, kesinlikle *hakkın var."*

"Ama yine de Harvey Amca'ya onun bir süreliğine gittiğini söyleyelim ki sonra meraklanmasın, değil mi?"

"Evet, Bayan Mary Jane de bunu yapmanızı istemişti zaten. 'Onlara söyle de Harvey ve William amcalarıma sevgilerimi iletsinler, onları benim için öpsünler ve karşı kıyıya geçip şeyleri... şeyleri... sizin Peter Amca'nın hep sözünü ettiği şu zengin ailenin adı neydi?.. Hani şu..."

"Galiba Apthorp'ları kastediyorsun, değil mi?"

"Tabii ya, ah bu isimler de hiç aklımda kalmıyor, ne kadar karışık isimler hepsi de. Evet, dedi ki Apthorp'ları bu evi almak için müzayedeye çağırmak üzere gittiğini söyleyecekmişsiniz, zira Peter Amca evi başka birinin almasını istemezmiş; ablanız da onları müzayedeye gelmeye ikna edinceye kadar orada kalacakmış, sonra da çok yorgun düşmezse eve gelecekmiş; yorgun düşerse sabahleyin gelecekmiş. Proctor'lar hakkında hiçbir şey söylememenizi istedi, sadece Apthorp'lardan bahsedecekmişsiniz — zaten doğruyu söylemiş olacaksınız, çünkü gerçekten onlara uğrayıp evin alınması meselesini konuşacak; işte aynen böyle söyledi bana."

"Tamam o zaman," dediler ve hemen amcalarının yanına koştular, onlara sevgileri ve öpücükleri ilettiler ablalarının mesajını da verdiler.

Artık her şey tamamdı. Kızlar İngiltere'ye gitmek istedikleri için hiçbir şey söylemeyeceklerdi; kral ve dük de Mary Jane'in Doktor Robinson'ın yakınlarında dolanmak yerine uzağa gidip müzayede için çalışmasını tercih ederlerdi. Kendimi çok iyi hissediyordum; bu işi iyi becerdiğimi düşündüm... Herhalde Tom Sawyer bile daha iyisini yapamazdı. Gerçi o muhakkak racona uygun yapardı, ama ben hayatım boyunca böyle şeyler yapmadığım için onun kadar becerikli değilim.

Neyse, müzayedeyi kasaba meydanında, akşama doğru yaptılar; uzattıkça uzattılar, yaşlı adam müzayedecinin hemen yanında duruyordu ve en dindar pozlarını takınmış, ara sıra İncil'den birkaç cümle okuyor süslü püslü laflar ediyordu; dük ise kendini acındırmak için uuu-uuu yaparak ortalıkta dolanıp duruyordu.

Ama ağır ağır da olsa müzayede ilerledi ve en sonunda her şey satıldı. Mezarlıktaki ufak bir torba ayrıntı kalmıştı sadece geriye. Onu da kendileri bulacaktı artık... Bizim kral kadar sinekten yağ çıkartmaya çalışan birini görmemiştim daha önce. Onlar tam bu işle uğraşırken bir vapur iskeleye yanaştı ve iki dakika sonra kalabalık bağırıp çağırarak, kahkahalar atarak bize doğru geldi:

"İşte rakipleriniz! Bizim Peter Wilks'e iki mirasçı daha geldi... Parasını veren istediğini seçebilir!"

Yirmi Dokuzuncu Bölüm

Yanlarında çok şık bir yaşlı beyefendiyi getiriyorlardı, bir de sağ kolu askıda olan, yine şık daha genç bir adam vardı. Tanrım, insanlar nasıl da bağırıyor; gülüyor ve şamata çıkarıyordu. Ama ben durumu hiç komik bulmuyordum, dükün ve kralın da onları görünce korkacağını düşünmüştüm. İkisi de bembeyaz kesilir sanıyordum. Ama yok, hiç de bembeyaz kesilmediler. Dük neler olduğunu anladığını hiç çaktırmadı, etrafta mutlu mesut dolanmaya ve etrafa krema saçan süt güğümü gibi uuu-uuu yapmaya devam etti; kral ise dünyada böyle sahtekârlar ve alçaklar olması onu derinden yaralamış gibi acılı ve üzüntülü bir ifadeyle oraya baktı. Ah, gerçekten hayran olunacak bir oyunculuktu. Kasabadaki insanların çoğu kralın etrafına toplanarak onun yanında olduklarını göstermeye çalıştılar. Yaşlı beyefendi şaşkınlıktan küçük dilini yutmuş bir halde geldi. Çok geçmeden de konuşmaya başladı, doğrusu tam bir İngiliz *gibi* konuşuyordu, kralın konuşmasından çok farklıydı, ama kralın konuşması da bir taklit için epeyce iyiydi doğrusu. Yaşlı adamın nasıl konuştuğunu anlatamam, onu taklit de edemem; ama kalabalığa dönerek aşağı yukarı şöyle bir şey söyledi:

"Burada hiç beklemediğim, çok şaşırtıcı bir durumla karşılaştım; dürüstçe söylemeliyim ki böyle bir şeyi göğüslemeye ve mücadele etmeye de pek hazırlıklı değilim; zira kardeşim ve ben bazı talihsizlikler yaşadık, o kolunu kırdı, eşyalarımız dün gece yanlışlıkla buradan yukarıda bir kasabaya indirildi. Ben Peter Wilks'in ağabeyi Harvey'yim, bu da kardeşi William, kendisi sağır ve dilsizdir — üstelik şimdi bir kolu askıda olduğundan işaret dilini bile kullanamayacak halde. Biz söylediğimiz kişileriz ve bir-iki gün içinde eşyalarım gelince bunu kanıtlayacağım. Ama o zamana kadar başka bir şey demeyeceğim ve otele gidip bekleyeceğim."

Böylece yanında yeni sağır-dilsizle birlikte yürüyüp gitti, kral da arkasından bir kahkaha atarak seslendi:

"Kolunu kırmış... ona *ne şüphe!* Tam da zamanında kırmış doğrusu, işaret dilini kullanması gereken, ama nasıl kullanacağını öğrenememiş üçkâğıtçılar için çok uygun bir zamanda. Eşyalarını kaybetmişler! Bu *daha da* şahane!.. Üstelik çok zekice... Yani *koşullar* düşünülürse!"

Yine bir kahkaha attı; diğerleri de ona katıldılar, ama üç-dört kişi, belki de altı kişi filan gülmedi. Bunlardan biri doktordu; diğeri kilimden yapılmış eski moda bir bez çanta taşıyan sert görünüşlü bir beydi. Vapurdan yeni inmişti ve doktorla fısıldaşıyordu; arada krala bakıyor ve başlarını sallıyorlardı — bu adam Levi Bell'di, yani Louisville'e gitmiş olan avukat; bir de gelip yaşlı beyefendinin söylediği her şeyi dinleyen iriyarı başka bir adam daha vardı, şimdi de kralın söylediklerini dinliyordu. Kral sözlerini bitirdiğinde iriyarı adam yüksek sesle ona seslendi:

"Bana baksana sen, eğer Harvey Wilks sensen kasabaya ne zaman geldin?"

"Cenazeden bir gün önce geldim, dostum," dedi kral.

"Peki saat kaç gibi geldin?"

"Akşam geldim... Güneş batmadan bir-iki saat kadar önce."

"Nasıl geldin?"

"Cincinnati'den Susan Powell'la geldim."

"Peki o zaman *sabahleyin* yukarıda Pint'te ne işin vardı... Niçin bir kanodaydın?"

"Sabahleyin Pint'te değildim ki."

"Yalan söylüyorsun."

Birkaç kişi hemen yanına gidip yaşlı bir adamla ve bir rahiple böyle konuşmaması için ona yalvardılar.

"Yemişim rahibini, sahtekârın ve yalancının teki o. Sabahleyin Pint'teydi. Orada oturduğumu bilmiyor musunuz? Ben evin önündeyken o da oradaydı. Onu gördüğümden eminim. Bir kanodaydı, yanında Tim Collins ve bir oğlan vardı."

Doktor araya girip sordu: "O oğlanı tekrar görsen tanır mısın, Hines?"

"Tanırım herhalde, tam bilemiyorum. Ama durun, işte şurada. Hemen tanıdım."

Beni işaret etmişti. Doktor diğerlerine döndü:

"Yeni gelenlerin sahtekâr olup olmadığını bilmiyorum, dostlarım; ama *bu* ikisi sahtekâr değilse ben aptalın tekiyim demektir. Bence bu iş bir çözüme kavuşuncaya kadar bir yere kaçmalarını engellemek en başta gelen görevimiz. Haydi yürü, Hines; geri kalanlar da gelsin. Bu adamları hana götürelim ve diğer ikisiyle yüzleştirelim, belki o zaman *bir şeyler* öğrenebiliriz."

Kalabalığı bir heyecan sarmıştı, gerçi kralın dostları pek memnun olmamıştı herhalde; yine de hep beraber yola koyulduk. Güneş batmak üzereydi. Doktor yol boyunca beni elimden tutup götürdü, gayet iyi davranıyordu ama elimi kesinlikle bırakmıyordu.

Hepimiz otelin büyük salonuna toplandık, kandiller yakıldı ve yeni çift getirildi. Önce doktor konuştu:

"Bu iki adama haksızlık etmek istemiyorum, ama bana kalırsa onlar dolandırıcı, üstelik bizim bilmediğimiz suç ortakları da olabilir. Suç ortakları varsa Peter Wilks'in altınlarıyla torbayı alıp çoktan tüymüşlerdir? Buna izin veremeyiz. Bu ikisi sahtekâr değilse, o parayı getirtmeye ve doğruyu söylediklerini ispat edinceye kadar parayı bizim saklamamıza karşı çıkmayacaklardır... Haksız mıyım?"

Herkes buna katıldı. Artık bizim çetenin köşeye sıkıştığına karar vermiştim. Daha baştan kaybetmişlerdi. Ama kral kederle cevap verdi:

"Beyler; para keşke evde olsaydı, çünkü bu pis işin adilce, açıkça ve ayrıntısıyla soruşturulmasının önüne herhangi bir engel çıkarmaya niyetim yok; ama ne yazık ki para orada değil; isterseniz birilerini gönderip bakabilirsiniz."

"Peki nerede para?"

"Yeğenim parayı saklamam için bana vermişti, burada en fazla birkaç gün kalacağız diye hepsini bankaya yatırmaya gerek görmeyip yatağımın altındaki saman şiltenin içine yerleştirdim; yatağın güvenli bir yer olduğunu düşünmüştüm, zencilere pek alışkın değiliz, İngiltere'deki dürüst

hizmetkârlar gibi olduklarını düşünmüştük. Ertesi sabah ben merdivenlerden iner inmez zenciler parayı çalmış; onları sattığımda paranın gittiğinden henüz haberim yoktu, o yüzden onları yakalayamadık. Hizmetkârım bu söylediklerimi doğrulayabilir."

Doktor ve birkaç kişi daha, "Saçmalık!" dediler ve kimsenin krala tam anlamıyla inanmadığını gördüm. Adamlardan biri bana dönüp parayı zencilerin çalıp çalmadığını sordu. Görmediğimi söyledim, ama onları odadan sessizce çıkarken görmüştüm ve aklıma hiçbir şey gelmemişti, beyefendiyi uyandırmaktan korktuklarını ve başları derde gitmeden uzaklaşmaya çalıştıklarını düşünmüştüm. Bana sadece bunu sordular. Ardından doktor aniden bana dönüp sordu:

"Sen de mi İngilizsin?"

Evet, dedim; doktor ve birkaç kişi daha kahkahalarla güldü, "Zırvalık!" dediler.

Ardından genel soruşturmaya geri döndüler; sözü kâh biri kâh öteki aldı, saatler geçti ve kimse yemek yemekten bahsetmedi, yemek akıllarına bile gelmemiş gibi görünüyorlardı — tartıştıkça tartıştılar; görüp görebileceğiniz en karmaşık durumdu bu. Krala kendi hikâyesini anlattırdılar, yaşlı beyefendiye kendi hikâyesini anlattırdılar; yaşlı beyefendinin doğruyu söylediğini, kralın da yalan söylediğini önyargılı mankafalar dışında herkes *fark etti*. Bir ara benden de bildiğim her şeyi anlatmamı istediler. Kral göz ucuyla yan yan baktı, kendi tarafını tutmamı bekliyordu elbette. Sheffield'den ve orada nasıl yaşadığımızdan bahsetmeye başladım; İngiliz Wilks'lerden filan da bahsettim; ama çok fazla anlatamadım, çünkü Doktor gülmeye başladı ve avukat Levi Bell de şöyle dedi:

"Otur şuraya, evlat. Yerinde olsam kendimi o kadar sıkmazdım. Herhalde yalan söylemeye alışkın değilsin, hemen kafadan atamıyorsun, biraz pratiğe ihtiyacın var. Çok kötü bir yalancısın."

Adamın övgüsünü umursayacak durumda değildim, rahat bırakıldığıma çok memnun olmuştum.

Doktor bir şeyler anlatmaya başladı, ama sonra dönüp şöyle dedi:

"Keşke kasabaya geldiklerinde sen de burada olsaydın, Levi Bell..."

Kral hemen araya girip elini uzattı.

"Zavallı müteveffa kardeşimin sık sık hakkında mektup yazdığı eski dostu siz değil misiniz?"

Avukatla tokalaştılar, avukat gülümsedi, memnun olmuş görünüyordu. Bir süre konuştuktan sonra kenara geçip biraz fısıldaştılar. Nihayet avukat yüksek sesle şöyle dedi:

"O zaman hallolur. Siz ve kardeşiniz yazılı talimat verirseniz hiç sorun kalmaz."

Böylece birer kâğıt ve kalem buldular; kral oturup başını bir yana kaydırdı, dilini yarım dışarı çıkardı ve bir şeyler karaladı; sonra da kalemi düke uzattı — dük ilk defa cidden diken üstünde görünüyordu. Ama yine de kalemi alıp yazdı. Avukat bu sefer yeni yaşlı beyefendiye döndü:

"Siz ve kardeşiniz lütfen birer ikişer satır yazı yazın ve imzalarınızı atın."

Yaşlı beyefendi yazdı, ama kimse ne yazdığını okuyamadı. Avukat bu işe çok şaşırmıştı.

"Pes doğrusu," dedi — cebinden bir sürü eski mektup çıkarıp inceledi, sonra yaşlı adamların yazılarını inceledi: "Bunlar Harvey Wilks'ten gelen mektuplar; şunlar da bu ikisinin el yazıları, mektupları onların yazmadığı hemen anlaşılıyor" (kral ve dük avukatın kendilerini nasıl uyuttuğunu anlamış, enayi gibi bakakalmışlardı), "bu gördüğünüz de şu yaşlı beyefendinin el yazısı, mektupları onun da yazmadığı hemen anlaşılıyor... Daha doğrusu karaladığı şeyler doğru düzgün bir yazıya da benzemiyor. İşte bu mektuplar da..."

Yeni yaşlı beyefendi lafa karıştı:

"Müsaade ederseniz açıklayayım. Benim el yazımı kardeşimden başkası okuyamaz... Bu yüzden mektuplarımı temize çeker. Sizin mektuplarda gördükleriniz benim değil onun el yazısı."

"Pekâlâ!" dedi avukat, "Makul bir iddiaya benziyor. William'in mektuplarından bazıları da yanımda; ona birkaç satır yazdırabilirseniz kesin bir sonuç alabi..."

"Sol eliyle *yazamaz*," diye sözünü kesti yaşlı beyefendi. "Sağ elini kullanabilseydi hem kendi mektuplarını hem de benimkileri onun yazdığını

görebilirdiniz. Lütfen mektuplardaki el yazılarını karşılaştırın... Aynı olduklarını göreceksiniz."

Avukat mektupları karşılaştırdı ve şöyle dedi:

"Gerçekten aynı kişi yazmış... Aynı kişi değilse bile, daha önce hiç dikkat etmediğim müthiş bir benzerlik var. Evet, mesele biraz karıştı! Aslında çözüme doğru yol aldığımı sanıyordum, ama yine duvara tosladık galiba. Yine de bir şey kesin -*bu ikisi* kesinlikle Wilks'ler değil"- başıyla kralı ve dükü işaret etti.

Evet, bu durumda bizim katır beyinli yaşlı budala ne yapsa beğenirsiniz? Yine de vazgeçmez, diyorsunuz, değil mi? Gerçekten de vazgeçmedi. Bunun haksız bir sınav olduğunu söyledi. Kardeşi William'in dünyanın en uslanmaz maskarası olduğunu söyledi, doğru düzgün yazmaya bile *çalışmamıştı*... William'in önüne kalem kâğıt konduğu anda yine şakalarından birini yapacağını sezmişti aslında. Giderek açıldı ve zırvalamaya devam etti, en sonunda *kendisi* bile söylediklerine inanmaya başlamıştı — ama çok geçmeden yeni yaşlı beyefendi lafa girdi:

"Aklıma bir şey geldi. Kardeşi... yani rahmetli Peter Wilks'i gömme işlemlerine yardım eden var mı aranızda?"

Birisi, "Evet, ben ve Ab Turner yaptık," dedi. "İkimiz de buradayız."

Bunun üzerine yaşlı adam krala dönerek sordu:

"Belki bu beyefendi rahmetlinin göğsünde ne dövmesi olduğunu söyleyebilir ne dersiniz?"

Kralın hafifçe sendelediğini gördüm, hemen toparlandı, yoksa nehrin altını oyduğu bir kıyı parçası gibi çöküverecekti. Darbeyi apansız yemişti, üstelik öyle bir darbeydi ki kime aniden indirilse onu dümdüz ederdi. Adamın göğsüne ne dövmesi yapıldığını nereden bilecekti ki? Biraz rengi soldu; elinde değildi; ortalıkta çıt çıkmıyordu ve herkes biraz öne eğilmiş ona bakıyordu. Bu sefer havlu atacak, dedim kendi kendime — artık yapacağı bir şey kalmamıştı. Teslim oldu mu peki? İnsanın inanası gelmiyor ama yine de teslim olmadı. Herhalde meseleyi insanları yoruncaya kadar uzatmayı planlıyordu, böylece kalabalık azalacaktı ve o da dükle birlikte fırlayıp kaçacaktı. Yine de orada oturmayı sürdürdü ve nihayet gülümseyerek cevap verdi:

"Doğrusu zor bir soru bu, öyle değil mi! Size merhumun göğsünde ne dövmesi olduğunu söyleyeyim, bayım. Sadece küçük, ince bir mavi ok — işte dövme bu kadar; ama yakından bakmazsanız göremezsiniz. *Peki* sence ne var göğsünde... ha?"

Bu yaşlı üçkâğıtçı kadar arsızını, kösele suratlısını görmemiştim doğrusu.

Yeni yaşlı beyefendi hemen Ab Turner ile arkadaşına döndü. Bu sefer kralı enselediğini düşündüğü gözlerindeki parıltıdan anlaşılıyordu.

"İşte, ne dediğini duydunuz!" dedi. "Peter Wilks'in göğsünde öyle bir işaret var mıydı?"

Adamların ikisi birden cevap verdi:

"Öyle bir işaret görmedik."

"Pekâlâ!" dedi yaşlı beyefendi. "Göğsünde gördüğünüz dövmede minik koyu renkli bir P ve bir B (gençken kullandığı baş harf buydu) ve bir W vardı, aralarına da tireler konmuştu: P - B - W" — ardından dövmenin kopyasını bir kâğıda yaptı. "Bakın... Gördüğünüz dövme böyle değil miydi?"

Adamların yine ikisi birden cevapladı:

"Hayır, *değildi*. Bu işaretleri hiç görmedik."

Bu sefer herkesin kafası karışmıştı; bağırmaya başladılar:

"Bunların hepsi dolandırıcı! Onları bir güzel ıslatalım! Nehre atıp boğalım, bir direğe bağlayalım!" Herkes bir ağızdan bağırıp çağırdığı için epeyce gürültü çıkmıştı. Ama avukat masanın üzerine çıkıp bağırarak şöyle dedi:

"Beyler... *beyler!* Beni biraz dinleyin, sadece *tek bir* şey söyleyeceğim — eğer isterseniz! Bunun bir yolu daha var... Haydi gidip cenazeyi çıkaralım ve bakalım."

İşte bunu sevmişlerdi.

İnsanlar "Hurraa!" diye bağırarak salondan çıkmaya başladılar; ama avukat ve doktor onları durdurdu:

"Bekleyin biraz! Önce şu dördünü ve oğlanı sıkıca tutun, *onları* da götürüyoruz!"

"Evet tutalım!" diye bağırdı kalabalık, "Hiç dövme olmadığını görürsek hepsini birden linç ederiz!"

İşte o zaman cidden korkmaya *başladım.* Ama bu işten yakayı sıyırmanın da bir yolu yoktu. Hepimizi sıkıca tuttular ve bizi nehrin bir buçuk mil aşağısındaki mezarlığa götürdüler. Kasabanın tamamı peşimize takılmıştı, çünkü çıkardığımız şamata bütün kasabayı tutmuştu ve daha saat akşamın dokuzuydu.

Bizim evin oradan geçerken, Mary Jane'i kasaba dışına gönderdiğime pişman oldum; çünkü ona bir işaret çakarsam hemen dışarı çıkıp beni kurtarabilip sahtekârları da içeri artırabilirdi.

Nehir kıyısındaki yolda vahşi hayvanlar gibi düzensiz bir güruh halinde ilerliyorduk. Sanki bu durum yeterince korkutucu değilmiş gibi, gökyüzü de kararmış, sağda solda şimşekler çakmaya başlamıştı ve yaprakların arasından geçen rüzgârın ıslığı kuvvetleniyordu. O ana kadar yaşadığım en korkunç ve tehlikeli durumdaydım; elim ayağım birbirine dolanmıştı; işler hesapladığımdan çok farklı bir hal almıştı. Güya kasabada istediğim gibi dolanacak, üstelik bir de olup bitenleri dışarıdan izleyecektim. Nasıl olsa Mary Jane arkamdaydı, kapana kısılırsam beni kurtarırdı. Oysa şimdi benimle ani ölüm arasında bir dövmedeki işaretlerden başka hiçbir şey yoktu. O da dövmeyi bulurlarsa...

Konuyu düşünmeye katlanamıyordum; ama yine de başka hiçbir şey düşünemiyordum. Hava karardıkça karardı. Fırsatını bulsam fırlayıp kaçacaktım, ama o çam yarması -Hines- beni bileğimden yakalamıştı. Herhalde bir devin elinden kaçmaya çalışmak daha kolay olurdu. Beni adeta sürüklüyordu, çok heyecanlıydı; ona yetişmek için koşmak zorunda kalıyordum.

Kalabalık mezarlığa vardığında içeriye doluştu ve taşkın gibi mezarların arasına yayıldı. Mezara varıldığında gerekenden yüz kat fazla kürek getirildiğini, ama hiç kimsenin fener getirmediğini fark ettiler. Yine de şimşeklerin ışığında kazmaya başladılar ve yarım mil ötedeki en yakın evden fener ödünç alması için birini gönderdiler.

Onlar büyük bir gayretle kazarken hava iyice karardı, yağmur boşandı, rüzgâr uğuldamaya başladı, şimşekler gittikçe yaklaştı ve gök gürültüsü arttı; ama farkında bile değillerdi, hepsi dikkatini bu işe vermişti; bir anlığına o koca kalabalıktaki her şeyi ve her yüzü, mezardan dışarı atılan kürekler dolusu çamuru görüyordunuz, sonraki an karanlık hepsini siliyordu ve hiçbir şey göremiyordunuz.

En sonunda tabuta ulaştılar ve kapağı sökmeye başladılar. Kalabalıkta yeni bir sıkışma, dirsekleşme ve itişme yaşandı; herkes yaklaşıp tabutu görmek istiyordu; o karanlıkta korkunç bir haldeydik. Hines bileğimi çekiştiririrken canımı çok yakıyordu; herhalde benim var olduğumu bile unutacak kadar heyecanlanmış ve meraklanmıştı.

Aniden bir şimşek çaktı ve her şey bembeyaz aydınlandı. Birisi bağırdı:

"Yüce Tanrım, şuraya bakın, altın torbası burada göğsünün üstündeymiş!"

Hines'dan tıpkı diğer herkes gibi bir hayret çığlığı yükseldi. Bileğimi bıraktı ve kalabalığı yarıp bir göz atmak için önündekileri itmeye başladı; benim hemen toz olduğumu ve karanlıkta yola doğru koştuğumu kimse görmedi.

Yolda benden başkası yoktu, adeta uçuyordum — en azından yolda koyu karanlıktan, zaman zaman her yeri aydınlatan şimşekten, yağmurun şıkırtısından, rüzgârın uğultusundan ve gök gürültüsünden başka bir şey yoktu; ben de yolu tutturmuş çılgınca koşuyordum!

Kasabaya vardığımda fırtına yüzünden sokaklarda kimsenin kalmadığını gördüm, o yüzden hiç arka sokaklara dolanmadım, doğrudan anacaddeden gittim ve bizim eve yaklaştığım zaman gözlerimi kısıp dikkatle baktım. Işık göremedim; ev karanlığa gömülmüştü — bunu görünce hüsrana boğulduğumu hissettim, neden bilmiyorum. Ama tam evi gözden kaybetmek üzereyken Mary Jane'in penceresinde bir ışık yandı! Aniden kalbim heyecanla çarpmaya başladı; aynı anda ev ve geri kalan her şey arkamdaki karanlıkta kaldı, bir daha hayatım boyunca o evi görmeyecektim. O güne kadar gördüğüm en iyi ve en mert kızdı Mary Jane.

Kasabanın yukarısında bizim adacığı görebilecek kadar ilerledikten sonra, ödünç alacak bir kayık görebilmek için kıyıyı taramaya başladım; ilk şimşekte zincirlenmemiş bir kayık gördüm; hemen yakalayıp küreğini

yerleştirdim. Bu bir kanoydu ve sadece bir halatla bağlanmıştı. Adacık epeyce uzakta, nehrin ortalarında bir yerdeydi, ama hiç vakit kaybetmedim; nihayet sala ulaştığımda o kadar bitkin düşmüştüm ki vaktim olsaydı hemen uzanıp bir süre nefesimi toparlamaya çalışırdım. Ama vaktim yoktu. Sala atlar atlamaz seslendim:

"Hemen gidiyoruz Jim, halatları çöz! Tamı yardımcımız olsun, galiba onlardan kurtulduk!"

Jim hemen ortaya çıktı ve neşeyle kollarını açarak bana doğru yaklaştı; ama şimşeğin ışığında onu görünce yüreğim ağzıma geldi ve geri geri gidip saldan düştüm; çünkü onun hem yaşlı Kral Lear hem de boğulmuş Arap kılığında olduğunu unutmuştum, korkudan neredeyse küçük dilimi yutacaktım. Neyse ki Jim beni sudan çıkardı, beni kucaklamak, dualar etmek istiyordu, döndüğüme ve kral ile dükten kurtulduğuma çok sevinmişti, ama onu durdurdum:

"Jim, bunların hepsini sabaha sakla, her şeyi sabaha sakla! Halatı çöz de buradan gidelim!"

İki saniye sonra nehir aşağı salınmaya başlamıştık, tekrar özgür olmak, koca nehirde kendi başımıza kalmak ve kimsenin bizi rahatsız etmemesi ne güzeldi. Sevincimden yerimde duramıyordum, salın üstünde dönmeye, hoplayıp havada topuklarımı birbirine vurmaya başladım, ama topuklarımı üçüncü kez birbirine vurduğumda gayet iyi bildiğim bir ses duydum -hemen nefesimi tuttum ve dinlemeye başladım- gayet açıktı, bir somaki şimşek suyun yüzünü aydınlattı, işte geliyorlardı! — küreklere bütün güçleriyle asılıyor, kayığı adeta uçuruyorlardı! Kral ve dük hemen arkamızdaydı.

O anda dizlerimin bağı çözüldü, kalasların üzerine çöküp teslim oldum. Hüngür hüngür ağlamamak için büyük çaba harcadım.

Otuzuncu Bölüm

Sala çıktıklarında kral hemen boğazıma sarılıp beni sarsmaya başladı:

"Demek bizden kurtulmaya çalışıyordun, köpoğlu köpek seni! Sıkıldın mı yoksa bizden, ha?"

"Hayır; majesteleri," dedim. "Sizden sıkılmadık... *Ne olur* yapmayın majesteleri!"

"O zaman aklında *ne* vardı, çabuk söyle, yoksa ciğerini sökerim senin!"

"Tamam, tamam, size her şeyi olduğu gibi, dürüstçe anlatacağım majesteleri. Beni tutan adam bana çok iyi davranıyor, benim yaşlarımda bir oğlu olduğunu ama geçen sene öldüğünü söyleyip duruyordu, bir çocuğu böyle tehlikeli bir durumda gördüğü için çok üzgündü; altın bulunup da herkes tabuta doğru hamle edince beni bıraktı ve şöyle fısıldadı: "Hemen topukla şimdi, yoksa seni kesin asarlar!" Ben de kaçtım. Orada durmamın bir anlamı yoktu — hiçbir şey yapamazdım ve kaçabilecekken kalıp asılmak istemedim. O yüzden bir kano buluncaya kadar koştum; buraya geldiğim zaman da Jim'e acele etmesini, yoksa beni yakalayıp asacaklarını söyledim, sizin ve dükün de artık hayatta olmadığını söyledim, çok da üzülmüştüm, Jim de üzüldü, sizin geldiğinizi görünce sevincimizden ne yapacağımızı şaşırdık, bana inanmıyorsanız Jim'e sorun."

Jim de beni doğruladı, ama kral ona çenesini kapatmasını söyledi ve tekrar bana döndü: "Tabii ya ben de inandım!" Sonra beni yine sarsmaya başladı ve en iyisinin beni boğmak olduğunu söyledi. Ama dük araya girdi:

"Çocuğu bırak, seni yaşlı ahmak! *Sen* farklı mı davranırdın sanki? Serbest kaldığında *onun* nerede olduğuna baktın mı? Hiç hatırlamıyorum."

Kral beni bıraktı, kasabaya ve kasabadaki herkese sayıp sövmeye başladı. Ama dük yine karşı çıktı:

"Sen asıl *kendine* sövsen iyi edersin, çünkü sövgüyü en çok hak eden sensin. Baştan itibaren akla mantığa sığacak hiçbir şey yapmadın, tek işe yarar hareketin soğukkanlılıkla ve arsızlıkla o hayali mavi ok işaretini uydurmaktı. Parlak bir *fikirdi* — gerçekten harikaydı; bizi kurtaran o oldu. Yoksa İngiliz'in eşyaları gelene kadar bizi bir yere kapatırlardı, sonra da hapsi boylardık! Ömür boyu orada kalırdık Allah bilir. Ama o numara sayesinde mezarlığa kadar gittiler ve altın torbası da bize daha büyük bir iyilik yaptı; çünkü o budalalar heyecandan bizi bırakıp mezara doğru hücum etmeseydi bu gece boyun bağımızla yatıyorduk -zorunlu takılanlarla hem de- üstelik ihtiyacımız olandan çok daha uzun süre takacaktık onları."

Bir an durup düşündüler, sonra kral dalgın dalgın şöyle dedi:

"Biz de altını *zenciler* çaldı sanmıştık!"

Bunu duyunca irkildim!

"Evet ya," dedi dük, tane tane, manalı ve alaylı bir edayla. "Öyle *sandık."*

Kral yarım dakika kadar düşündükten sonra tekrar konuştu:

"En azından... ben öyle sandım."

Dük de aynı tarzda cevap verdi:

"Aksine... ben öyle sandım."

Kral birden diklendi:

"Bana bak, Bridgewater, sen ne demek istiyorsun?"

Dük de hemen cevabı yapıştırdı:

"Aslını istersen bunu benim sormam lazım, *sen* ne demek istiyordun?"

"Allah aşkına!" dedi kral alayla; "Hiç bilemiyorum... Belki de uyurgezersin ve ne yaptığının farkında değildin."

Dük birden köpürdü:

"Bu lanet saçmalıklarını kendine sakla; sen beni aptal mı sanıyorsun? Parayı tabuta kimin sakladığını bilmiyor muyum sanıyorsun?"

"Evet, bayım! *Bildiğinin* farkındayım, çünkü parayı saklayan sensin!"

"Kuyruklu yalan!" Dük bir anda onun üstüne atladı. Kral bağırmaya başladı:

"Çek ellerini üzerimden!.. Gırtlağımı sıkmasana!.. Tüm söylediklerimi geri alıyorum!"

"Önce suçunu kabul et," dedi dük. "Parayı oraya *sakladığını*, birkaç gün sonra benden ayrılıp geri dönmeyi ve parayı kazıp çıkarmayı planladığını söyle."

"Dur biraz, Dük... Sadece tek bir soruma dürüstçe cevap ver; sen parayı oraya koymadıysan söyle, ben de sana inanacağım ve tüm söylediklerimi geri alacağım."

"Seni kocamış üçkâğıtçı, koymadım tabii ki, sen de gayet iyi biliyorsun. Tamam mı?"

"Tamam, ben de sana inanıyorum. Ama bir soruma daha cevap ver... ama *sinirlenmeden* ver; parayı alıp saklamak hiç mi aklından geçmedi?"

Dük bir süre cevap veremedi; sonra şöyle dedi:

"Aklımdan *geçirdiysem* de fark etmez, *yapmadım* sonuçta. Ama sen aklından geçirmekle kalmadın, *yaptın* da."

"Eğer yaptıysam hiç can veremeyeyim, dük, doğruyu söylüyorum. Yapmayı aklımdan geçirmedim demiyorum, çünkü *geçirdim*; ama sen...Yani başka biri... Benden önce davrandı."

"Yine yalan söylüyorsun! Sen yaptın ve yaptığını *söyleyeceksin*, yoksa..."

Kral hırıltılar çıkarmaya başlamıştı, nihayet soluk soluğa konuştu:

"Tamam!.. *Ben yaptıml"*

Bunu söylediğini duymak beni çok mutlu etmişti, daha öncesine nazaran kendimi çok daha hafiflemiş hissediyordum. Böylece dük de ellerini çekip şöyle dedi:

"Bir daha suçunu inkâr edersen seni suda boğarım. Burada oturup bebek gibi zırlamayı *hak ettin* sen... Yaptıklarından sonra bu sana az bile. Senin gibi her şeyi silip süpürme peşinde kocamış devekuşu görmemiştim hiç —

oysa ben sana hep güveniyordum, öz babam yerine koymuştum seni. Senin yerinde olsam, yer yarılsa da içine girsem, diye düşünürdüm. Suçunun zavallı zencilere yıkılmasına itiraz etmeyecek kadar gaddarmışsın. O saçmalıklarına *inanacak* kadar saf olduğum için enayilik bende. Lanet olsun sana, açığı kapatmaya niye o kadar meraklı olduğunu şimdi anlıyorum... Curcuna'dan ve diğer işlerden kazandığım paraya da göz dikmiştin, *hepsine* konmanın peşindeydin!"

Kral hâlâ burnunu çekerek çekingence lafa girdi: "İyi ama eksiği tamamlamayı öneren sendin, dük, ben değildim."

"Kes sesini! Artık daha fazla konuştuğunu duymak istemiyorum!" dedi dük. "*Şimdi* eline ne *geçti* görüyor musun? Bütün paralarını geri aldılar yetmiyormuş gibi *bizim* üç kuruşluk varlığımızın üzerine de kondular. Git yat artık... Bana artık bir daha ömrün boyunca eksik tamamlamaktan filan bahsetme!"

Kral sessizce içki şişesini alıp barınağa girdi; çok geçmeden dük de kendi şişesinden kafayı çekmeye başladı; yaklaşık yarım saat sonra tekrar sıkı fıkı olmuşlardı, hatta aralarındaki bağlar daha da güçlenmiş, daha sevgi dolu olmuşlardı; kucak kucağa uyuyup kaldılar ve horlamaya başladılar. Her ikisinin de keyfi yerinde görünüyordu, ama kral para torbasını sakladığını bir daha inkâr edecek kadar kafayı bulmadı. Bu da kendimi daha rahat ve mutlu hissetmemi sağladı. Onlar horlamaya başlayınca biz de Jim'le uzun süre sohbet ettik elbette, ona her şeyi anlattım.

Otuz Birinci Bölüm

Bir daha günler boyunca kasabalarda durmadık, hiç durmadan nehir aşağı gittik. Artık iyice güneye inmiştik, hava ısınmıştı ve evden çok uzaklardaydık. Artık İspanyol yosunu sarmış ağaçlar görmeye başlamıştık, yosunlar ağaç dallarından uzun gri sakallar gibi sarkıyordu. Bu yosunları ilk defa görüyordum, ormana çok ağırbaşlı ve kasvetli bir hava vermişlerdi. Bizim dolandırıcılar artık tehlikeden yeterince uzaklaştıklarını düşünerek kasabalarda yeniden iş yapmaya başladılar.

İlkönce alkole karşı bir toplantı düzenlediler ama ellerine sarhoş olacak kadar bile para geçmedi. Başka bir kasabada dans okulu kurdular; ama dans etmeyi kangurulardan daha fazla bilmiyorlardı; bu yüzden abuk sabuk hoplamaya başladıkları anda halk devreye girdi ve onları kasabadan dışarı hoplatıverdi. Sonra güzel konuşma kursu başlattılar, ama pek güzel konuşamadıklarından dinleyiciler onlara bir güzel sövüp saydılar ve kovaladılar. Misyonerliği, ispiritizmacılığı, doktorluğu ve falcılığı denediler; her şeyi az buçuk yaptılar, ama artık talihleri kapanmış görünüyordu. Nihayet beş parasız kaldılar, nehirde ağır ağır ilerleyen salın üzerine uzanıp düşünmeye başladılar günün yarısını düşünerek geçiriyor hiç konuşmuyorlardı, korkunç derecede keyifsiz ve umutsuz görünüyorlardı.

Bir süre sonra işler değişmeye başladı, her gün iki-üç saat barınağın içinde kafa kafaya verip fısıltıyla gizli gizli konuşuyorlardı. Jim ve ben diken üzerindeydik. Niyetleri pek iyi gibi görünmüyordu. Her zamankinden daha şeytanca bir plan yaptıklarını düşünüyorduk. Kendi aramızda pek çok kez konuştuktan sonra birinin evini ya da dükkânını soyacaklarına, belki de sahte para filan basacaklarına karar verdik. İkimiz de bundan korkmuştuk, böyle suçlara ölsek de karışmayacağımıza yemin ettik, ilk fırsatta onlardan

yakamızı kurtaracak, hemen kaçıp onları geride bırakacaktık. Sabah olunca Pikesville adlı yıkık dökük bir kasabanın iki mil kadar aşağısında emniyetli bir yere salımızı sakladık, kral karaya çıktı ve bize de kendisi kasabayı dolanıp Sarayda Curcuna'nın burada da kokusu çıkmış mı diye araştırıncaya kadar gizlenmemizi söyledi. ("*Yani* sen soyacak bir ev buluncaya kadar;" diye mırıldandım; "sonra gidip evi soyduğunuzda buraya geleceksiniz, kimseyi göremeyince de bana, Jim'e ve sala neler olduğunu merak edeceksiniz... istediğiniz kadar merak edin bakalım.") Kral bize öğlene kadar dönmezse, dük ve benim her şeyin yolunda olduğunu anlayıp kasabaya gitmemizi de söyledi.

Böylece olduğumuz yerde beklemeyi sürdürdük. Dük sıkıntı içinde ortalıkta dolanıyordu ve ikide bir yüzünü ekşitiyordu. Her şey için bizi azarlıyordu, hiçbir şeyi doğru yapamadığımızı düşünüyor gibiydi; en ufak bir şeyde bile kusur buluyordu. Bir şeyler döndüğüne hiç şüphemiz yoktu. Öğlen olduğunda kral gelmeyince çok mutlu olmuştum; en azından bir değişiklik olacaktı — belki bizim kafamızdaki *asıl* değişikliği yapmak için de fırsat bulabilirdik. Böylece dükle birlikte kasabaya gittik ve kralı aramaya başladık, bir süre sonra onu berbat bir meyhanenin arka odasında, küp gibi içmiş ve birkaç işsiz güçsüz adamla başı derde girmiş halde bulduk; avazı çıktığı kadar sövüp sayıyor ve onları tehdit ediyordu, ama o kadar içmişti ki yerinden bile kalkamıyor ve onlara bir şey yapamıyordu. Dük de ona sataşarak yaşlı bir aptal olduğunu söyledi, kral da ona bir laf attı; bir anda birbirlerine girmezler mi! Hemen dışarı çıktım ve tabana kuvvet koşmaya başladım, nehir yolunu geyik gibi seke seke geçtim — çünkü aradığımız şansı bulmuştuk, bir daha beni ve Jim'i görememeleri için gerekeni yapmaya kararlıydım. Salın olduğu yere nefesim tükenmiş ama içim neşeyle dolmuş olarak vardım ve seslendim:

"Salı çöz, Jim, artık gidebiliriz!"

Ama cevap veren olmadı, barınaktan da kimse çıkmadı. Jim yoktu! Belki duyar diye seslendim... Bir daha seslendim, sonra bir daha; ormanın içinde feryat figan bir o yana bir bu yana koştum; ama hiç faydası yoktu — bizim Jim ortadan kaybolmuştu. Oturup ağlamaya başladım, elimde değildi. Ama uzun süre oturamadım. Biraz sonra ne yapabileceğimi düşünerek yola çıktım, giderken bir oğlana rastladım ve tuhaf görünüşlü, şöyle şöyle giyinmiş bir zenciye rastlayıp rastlamadığını sordum.

"Rastladım," dedi.

"Nerede?" diye sordum.

"İki mil aşağıda, Silas Phelps'in orada. Kaçak bir zenciymiş, onu yakaladılar. Sen de mi o zenciyi arıyordun?"

"Ne araması be abicim! Bir-iki saat önce ormanda ona rastladım, eğer sesimi çıkarırsam ciğerimi sökeceğini söyledi. 'Olduğun yere çök ve hiç yerinden kıpırdama,' dedi; ben de öyle yaptım. O zamandan beri bekliyordum, ortalığa çıkmaya korktum."

"Artık korkmana gerek yok, çünkü sana hiçbir şey yapamaz," dedi. "Güney'de bir yerlerden kaçmış."

"Onu yakalamayı iyi becermişler doğrusu."

"Bence de öyle! Başına iki yüz dolar ödül konmuş. Parayı yolda bulmak gibi bir şey bu.

"Çok doğru... Keşke daha iri olsaydım, o zaman parayı ben alırdım; onu *ilk* ben gördüm. Kimmiş peki onu yakalayan?"

"Yaşlı bir adam... bir yabancı... ödül parasını kırk dolara satmış, çünkü nehir yukarı gitmesi gerekiyormuş ve bekleyemezmiş. Şu işe bak! Ben olsam yedi yıl bile *beklerdim."*

"Ben de beklerdim," dedim. "Ama belki de o kadar ucuza sattığına göre daha fazla para etmiyordur. Belki bu işin içinde bir iş vardır."

"Ama her şey kitabına uygun. İlanı kendi gözlerimle gördüm. Zenciyi en ufak ayrıntısına kadar anlatıyor adeta resmini çiziyordu. Üstelik New Orleans'ın aşağısındaki hangi plantasyona ait olduğu da yazıyordu. Hayır; abicim, bence işin içinde bir iş olduğu kesinlikle doğru değil. Varsa bana biraz çiğnemelik tütün versene."

Hiç tütünüm yoktu, oğlan çekip gitti. Ben de sala döndüm, barınağın içine girip düşünmeye başladım. Aklıma hiçbir şey gelmiyordu. Başım çatlayana kadar düşündüm, ama bu beladan kurtulmanın bir yolunu bulamadım. Bu uzun yolculuk, iki dolandırıcı için yaptığımız onca şey boşa gitmişti, her şey mahvolmuştu; çünkü Jim'e böyle bir oyun oynayacak kadar; kırk dolarcık için onu yabancılar arasında ömür boyu köle edecek kadar hainlerdi.

Jim köle olarak kalacaksa ailesinin bulduğu yerde, evinde köle olmasının bin kat daha iyi olduğunu düşününce, Tom Sawyer'a bir mektup yazıp Jim'in yerini Bayan Watson'a söylemesini istemenin en iyisi olduğuna karar verdim. Ama biraz sonra vazgeçtim, bunun iki sebebi vardı: Bayan Watson onun kendisini terk ederek yaptığı alçaklık ve vefasızlığa çok kızacak ve ondan nefret edecekti, bu yüzden onu yine nehir aşağı bir yere satacaktı; satmasa bile herkes vefasız bir zenciden doğal olarak nefret eder ve Jim'e bunu sürekli hissettireceklerdi, bu yüzden kendini adi ve onuru lekelenmiş hissedecekti. Peki ya *ben* ne olacaktım? Huck Finn'in bir zencinin özgürlüğe kavuşmasına yardım ettiği haberini herkes duyacaktı; o kasabadan artık kimi görürsem başımı eğecek ve utançtan çizmelerini yalayacaktım. Zaten hep böyle olur: Birisi alçakça bir şey yapar, sonra da sonuçlarına katlanmak istemez. Kabahatini gizleyebildiği sürece utanç verici bir şey yapmadığını varsayar. Ben de tam olarak böyle bir çıkmazın içine düşmüştüm. Yaptığım şeyi düşündükçe vicdanım beni daha çok rahatsız ediyor kendimi giderek daha adi ve alçak hissediyordum. En sonunda, Tanrı'nın sillesinin aniden suratıma indiğinin açık seçik ortada olduğuna karar verdim; işlediğim günahların başından beri yukarıdan görüldüğünü bana hatırlatıyor bana hiçbir zararı dokunmamış olan zavallı yaşlı bir kadının zencisini çaldığıma Tanrı'nın şahit olduğunu, böyle adice günahların sürüp gitmesine izin vermeyeceğini gösteriyordu; o kadar korkmuştum ki neredeyse aklımı yitirecektim. Yine de yediğim herzelere mazeretler bulmak için elimden geleni yaptım; bir günahkâr olarak yetiştirildiğimi, o yüzden suçun benim olmadığım söyledim; ama yine de içimden bir ses şöyle diyordu: "Kilisenin pazar okulu vardı, oraya gidebilirdin; gitseydin sana doğruyu öğretirlerdi, zencilere senin davrandığın gibi davrananların sonsuza dek cehennemde yanacağım söylerlerdi."

Tepeden tırnağa ürperdim. Dua etmeye karar verdim, belki de günahkâr bir çocuk olmayı bırakıp daha iyi olmaya çalışabilirdim. Diz çöktüm. Ama sözcükler aklıma bir türlü gelmiyordu. Neden gelmiyordu acaba? Kulun bildiğini Tanrı'dan saklamak mümkün değildi. Kendimden de saklayamazdım. Sözcüklerin neden aklıma gelmediğini gayet iyi biliyordum. Çünkü yürekten dua etmiyordum, çünkü dürüst davranmıyordum, çünkü ikiyüzlülük ediyordum. Günah işlemeyi bırakacağımı söylemek istiyordum, ama içimde bir şeyler en büyük günahlardan birinde ısrar ediyordu. Doğru şeyi yapacağımı, yarattığım

pisliği temizleyeceğimi ve zencinin sahibine yazıp yerini bildireceğimi söylemek için ağzımı açmaya çalışıyordum; ama ta içimde bir yerde bunun yalan olduğunu biliyordum -Tanrı da biliyordu. Yalandan dua edemezsin- bunu da böyle öğrendim.

O kadar büyük bir sıkıntı içindeydim ki ne yapacağımı şaşırmıştım. Nihayet aklıma bir fikir geldi; gidip şu mektubu yazayım, ondan sonra dua etmeye çalışayım, dedim kendi kendime. Hayret doğrusu, bir anda kendimi tüy gibi hafif hissetmiştim, bütün sıkıntılarım uçup gitmişti adeta. Kâğıt kalem alıp sevinç ve heyecanla yazmaya koyuldum:

Miss Watson, kaçak zenciniz Jim, Pikesville'in iki mil aşağısında, Bay Phelps'in elinde ve ödülü verirseniz zencinizi size gönderecek.

HUCK FINN

Artık kendimi hayır işlemiş ve hayatımda ilk defa günahtan arınmış gibi hissediyordum, şimdi dua edebilirdim. Ama hemen duaya başlamadım, kâğıdı bırakıp düşünmeye başladım — olayların böyle sona ermesinin ne kadar iyi olduğunu, kötü yola düşüp cehenneme gitmeye ne kadar yaklaştığımı düşünüyordum, son anda paçayı kurtarmıştım. Düşündükçe düşündüm. Sonra nehirden aşağı yolculuğumuzu düşünmeye başladım; geceleri, gündüzleri, bazen ay ışığında, bazen fırtınada Jim'le birlikte geçirdiğimiz anlar gözümün önüne geldi; onca zaman nehir aşağı gitmiş, sohbet etmiş, şarkı söylemiş, gülüp eğlenmiştik. Ama nedense ona karşı yüreğimi katılaştıracak hiçbir anım yoktu, tam aksine şeyler hatırlıyordum. Onun kendi nöbetinden sonra benim nöbetimi de aldığını, beni uyandırmaya kıyamadığını, sisin içinden çıkıp geri döndüğümde ne kadar mutlu olduğunu, kan davasının olduğu yerde bataklıkta karşılaştığımızda nasıl sevindiğini hatırlıyordum; bir sürü benzer şey geliyordu gözümün önüne; bana hep ciğerimin köşesi diyordu, başımı okşuyordu, benim rahatım için aklına gelen her şeyi yapıyordu, bana daima iyi davranıyordu; en son olarak da adamlara salda çiçek olduğunu söyleyerek onu kurtardığım gece aklıma geldi, nasıl da minnettar olmuştu, zavallı Jim'in şu dünyadaki en iyi dostu olduğumu, hatta artık *tek* dostu olduğumu söylemişti; bunları düşünürken çevreme bakındım ve kâğıdı gördüm.

Hemen önümdeydi. Kâğıdı alıp elimde tuttum. Titriyordum, çünkü iki yol arasında kesin bir tercih yapmam gerekiyordu ve bunu biliyordum. Biraz daha kâğıda baktım, nefesimi tuttum ve nihayet kendi kendime şöyle dedim:

"Aman be, cehenneme *gidersem giderim*." Kâğıdı yırtıp attım.

Bunlar korkunç düşünceler ve korkunç sözcüklerdi, ama ağzımdan çıkmıştı bir kere. Geri almak da içimden gelmedi, o günden sonra fikrimi değiştirmeyi düşünmedim bile. O andan itibaren hepsini kafamdan attım; gene günahkârlığa devam edecektim, çünkü benim yolum buydu, bunun için yetiştirilmiştim, başka bir yol izleyemezdim. Şimdi yapmam gereken şey bir yolunu bulup Jim'i yeniden kölelikten kurtarmaktı; bunun için daha kötü bir şey yapmam gerekirse onu da yapacaktım, çünkü artık bu işe boğazıma dek batmıştım ve tam anlamıyla bitirmeden rahat bir uyku uyuyamayacaktım.

Jim'i kurtarmak için planlar yapmaya başladım ve bir sürü fikri zihnimde evirip çevirdim; en sonunda da bir planda karar kıldım. Nehrin aşağısındaki sık ağaçlıklı bir adayı gözüme kestirdim, hava kararır kararmaz salımla beraber gizlendiğim yerden çıktım ve adaya yöneldim, salı adaya sakladım ve yatıp uyudum. Gece boyunca deliksiz uyumuşum, sabah şafak sökmeden kalkıp kahvaltı ettim, dükkândan aldığım yeni giysileri üstüme geçirdim, diğerlerini de bir bohça haline getirip kanoya bindim ve karaya çıktım. Phelps'in çiftliğine yakın bir yerlerde karaya çıkmaya özen göstermiştim, bohçamı ormana sakladım, kanoyu da suyla doldurdum, içine birkaç tane de taş koyup daha sonra istediğimde bulabileceğim bir yerde, nehre açılan küçük bir derenin üzerindeki bıçkıhanenin çeyrek mil kadar aşağısında batırdım.

Yola çıktım, bıçkıhanenin yanından geçerken üzerinde "Phelps'in Bıçkıhanesi" yazılı bir tabela olduğunu gördüm, iki-üç yüz metre uzaktaki çiftlik evlerinin oraya vardığımda gözlerimi dört açıp etrafı kolaçan ettim, ama neredeyse gün ışımış olmasına rağmen çevrede kimse yoktu. Zaten olması da gerekmiyordu, çünkü henüz kimseyi görmek istemiyordum — sadece etrafı tanımaya çalışıyordum. Planıma göre beni aşağıdan gelirken değil, kasaba tarafından gelirken göreceklerdi. O yüzden sadece etrafa bir bakındım ve doğruca kasabaya doğru yola çıktım. Kasabaya vardığımda ilk gördüğüm kişi dük oldu. Sarayda Curcuna ilanları asıyordu -üç gecelik

gösteri- tıpkı geçen seferki gibi. Bu üçkâğıtçılar ne kadar da arsızdı! Aniden karşılaştığımız için oradan kaçamadım. Hayretle bana baktı:

"Vay vay! Nereden çıktın *sen*?" Sonra sevinç ve hevesle, "Sal nerede? İyi bir yer bulabildin mi?" diye sordu.

"Ben de tam size aynı şeyi soracaktım ekselansları."

Bir anda keyfi kaçtı.

"Ne demeye *bana* soracaktın ki?"

"Dün kralın meyhanede olduğunu görünce, ayılıncaya kadar daha birkaç saat onu bir yere götüremeyeceğimizi düşündüm; o yüzden vakit geçirmek için kasabada dolaşmaya başladım. Bir adam bana kayıkla bir koyunu karşıya geçirip geri gelmem için on sent teklif etti, ben de kabul ettim; ama koyunu kayığa çekerken adam bir ara ipi bana bırakıp koyunu itmek için arkasına geçti, ama koyun benden güçlüydü ve bir anda kendini kurtarıp kaçtı, biz de peşine takıldık. Köpeğimiz olmadığından onu yoruncaya kadar dere tepe kovalamak zorunda kaldık. Karanlık basıncaya kadar onu yakalayamadık, sonunda yakalayıp karşıya geçirdik ve ben de sala doğru yola çıktım. Salı sakladığımız yere gelip de onu bulamayınca, 'Anlaşılan başları belaya girdi ve gitmek zorunda kaldılar; benim zencimi de götürmüşler, şu dünyada sahip olduğum tek zenci oydu ve şimdi yabancı bir memlekette malsız mülksüz kalakaldım, beş parasızım ve hayatımı kazanmak için yapabileceğim bir şey de yok,' dedim kendi kendime; oturup ağlamaya başladım. Gece ormanda yattım. Peki o zaman sala ne *oldu*? Ya Jim, zavallı Jim!"

"Sala ne olduğunu biliyorsam namussuzum. O yaşlı aptal bir şeyler satıp kırk dolar almış, onu meyhanede bulduğumuzda serseriler başına üşüşmüştü ve viskiye verdiği para dışında son sentine kadar alavere dalavereyle elinden almışlardı; akşam geç vakitte onu geri götürüp salın gittiğini fark edince biz de, 'O küçük alçak salımızı çaldı ve eşyalarımızı da alıp nehir aşağı çekti gitti,' dedik."

"Ama *zencimi* arkada bırakacak değilim ya? Şu dünyada bir tek zencim var; başka da malım yok."

"Bu hiç aklımıza gelmemişti. Aslını istersen biz artık onu *kendi* zencimiz gibi görmeye başlamıştık; evet, artık ona bizim zencimiz gözüyle bakıyorduk... Tanrı biliyor ya bizden az çekmedi. Sal gidince beş kuruşsuz

kaldık ve bu yüzden Sarayda Curcuna'yı bir daha denemekten başka çaremiz kalmadı. O zamandan beri cebimdeki son kuruşlar da gidiyor, kurudum kaldım. Şu on sent duruyor mu? Ver bakalım onu."

Yeterince param vardı, o yüzden on senti verdim, ama yiyecek bir şey almak için kullansın diye yalvardım, yiyeceği de benimle paylaşmalıydı, çünkü başka param yoktu ve dünden beri hiçbir şey yememiştim. Tek kelime etmedi. Ama bir an sonra telaşla bana dönüp şöyle dedi:

"Sence o zenci bizi ihbar eder mi? Ederse derisini yüzeriz!"

"Nereye ihbar ediyor? Kaçıp gitmedi mi?"

"Hayır! Bizim yaşlı aptal onu sattı ve parasını benimle paylaşmadı, üstelik şimdi o da beş kuruşsuz."

"Sattı mı?" diyerek ağlamaya başladım; "ama o *benim* zencimdi ve para da benim paramdı. Nerede şimdi? Zencimi geri istiyorum."

"Zencini *geri* alamazsın, o yüzden zırlamayı bırak. Bana bak... sence bizi ihbar etmeyi göze alabilir mi? Sana da pek güvenmiyorum. Eğer sen de bizi ihbar etmeye *kalkarsan..."*

Sustu, ama dükü hiç bu kadar kötü bakarken görmemiştim. Ben de sızlanmaya devam ettim:

"Kimseyi ihbar etmek istemiyorum, zaten bunun için vaktim yok. Ben sadece gidip zencimi bulmak istiyorum."

Bir an tereddüt etti, koltuğunun altındaki ilanlar rüzgârda çırpınırken alnını ovarak biraz durup düşündü. Nihayet konuştu:

"İyi dinle. Burada üç gün kalacağız. Bizi ihbar etmeyeceğine, zencinin de ihbar etmeyeceğine söz verirsen sana onu nerede bulacağını söylerim."

Ona söz verdim.

"Onu götüren çiftçinin adı Silas Ph..." sonra sustu. Aslında bana doğruyu söyleyecekti, ama sonra durup tekrar düşündü ve anladığım kadarıyla fikrini değiştirdi. Anlaşılan bana güvenemeyeceğine kanaat getirmişti ve üç gün boyunca ayak altından uzaklaşmamın en iyisi olduğunu düşünüyordu. Biraz sonra şöyle dedi:

"Onu alan adamın adı Abram Foster... Abram G. Foster... Buradan kırk mil uzakta, iç tarafta oturuyor Lafayette yolunda."

"Tamam, oraya üç günde yürüyebilirim," dedim. "Hemen bugün öğlenden sonra başlasam iyi olur."

"Hayır, *hemen* başlamalısın," dedi. "Hiç vakit kaybetme, sakın yolda oyalanma. Yol boyunca çeneni sıkı tut ve hiç durmadan yürü, o zaman *bizimle* bir sorunun olmaz, duydun mu beni?"

Ben de zaten bu emri bekliyor bunu duymaya çalışıyordum. Kendi planımı uygulamak için rahat bırakılmak istiyordum.

"Haydi toz ol," dedi; "Bay Foster'a da ne istiyorsan söyleyebilirsin. Belki Jim'in senin zencin *olduğuna* onu inandırabilirsin... Bazı avanaklar belge istemez... En azından bu kadar Güney'de belge istemeyenler olduğunu duydum. Ona ilanın ve ödülün sahte olduğunu söylersen, bütün bunları başkalarını zencinden uzak tutmak için uydurduğunuzu anlatırsan sana inanabilir belki. Haydi, şimdi gidip ona ne istiyorsan söyle; ama burasıyla orası *arasında* çenenin değil, ayaklarının işlemesine dikkat et."

Böylece oradan ayrıldım ve içeriye doğru yola koyuldum. Etrafıma bakınmıyordum, ama onun beni izlediğini hissedebiliyordum. Tabii onu çok geçmeden yoracağımı biliyordum. Bir mil kadar kırlarda yürüdüm, sonra geri dönüp ormanın içinden Phelps çiftliğine doğru gittim. Etrafta oyalanmadan hemen planımı işletmeye başlamalıydım, çünkü bu namussuz adamlar gidene kadar Jim'in çenesini kapatmak istiyordum. Onlar gibilerle başımın derde girmesini istemiyordum. Onlardan zaten yeterince çekmiştim, bir daha karşı karşıya gelmeye gerek yoktu.

Otuz İkinci Bölüm

Oraya vardığımda etraf pazar günüymüşçesine sakindi, ayrıca sıcak ve güneşliydi; ırgatlar tarlaya gitmişti; havada böceklerin ve sineklerin belli belirsiz vızıltısı vardı, kendimi çok yalnız ve kimsesiz hissettim, sanki benden başka herkes ölüp gitmişti. Öyle bir havaydı ki bir esinti çıkıp yaprakları hışırdatsa kederlenirdiniz, çünkü ruhlar -hem de uzun yıllardır ölü olan ruhlar- fısıldıyormuş gibi gelirdi ve hep *sizden* bahsettiklerini düşünürdünüz. Aslına bakarsanız genelde böyle bir şey karşısında insan *kendisinin* de ölmüş olmasını ve bu dünyayla ilişkisinin kesilmesini dileyecek hale gelir.

Phelps'lerin çiftliği küçük pamuk plantasyonlarından biriydi, bu çiftliklerin de hepsi birbirine benzer. İki dönümlük avlunun çevresi çitle çevriliydi; dilim dilim kesilip farklı yükseklikte fıçılar gibi basamaklar halinde dizilmiş kütükler hem çite tırmanmaya yarıyordu hem de kadınların ata binmek için biraz yukarı çıkmasını sağlıyordu; geniş avluda yer yer sararmış ot kümeleri vardı, ama avlunun büyük bir kısmı çıplak ve dümdüzdü, tıpkı havı dökülmüş eski bir şapka gibi duruyordu; beyazlar için kocaman iki katlı bir ahşap ev yapılmıştı — baltayla düzeltilmiş kütüklerden yapılma duvarlarındaki boşluklar çamur ya da kerpiçle kapatılmış, bu harç şeritleri vakti zamanında badanalanmıştı da. Yuvarlak kütükten duvarları olan mutfak geniş, üstü açık ama çatısı olan bir geçitle eve bağlanıyordu. Mutfağın arkasında isleme amaçlı gene ahşaptan bir baraka, onun ötesinde de üç tane zenci kulübesi vardı. Arka taraftaki çitlere dayanmış tek başına küçük bir kulübe görünüyordu, hemen yanında bir kül silosu ve sabun yapmak için büyük bir kazan vardı. Mutfak kapısının yanındaki bir masanın üzerinde bir kova su ve bir sukabağı duruyordu. Bir av köpeği oracıkta güneşin altında kıvrılıp uyumuştu; etrafta uyuyan başka

köpekler de vardı. Köşede üç büyük ağaç avluyu gölgeliyordu. Üzüm asması çitin bir kısmını kaplamıştı, çitin dışında bir bostan ve karpuz tarlası vardı, ondan sonra pamuk tarlaları başlıyordu, tarlalardan sonra da orman vardı.

Etrafta dolandım ve kül silosunun oradaki basamaklardan çıkarak avluya girip mutfağa yöneldim. Az biraz ilerlediğimde bir çıkrığın kâh yükselip kâh alçalan vınlamasını duydum; işte o zaman Tanrı canımı alsa da kurtulsam, dedim — insana kendini bu kadar yalnız hissettiren bir ses yoktur.

Belli bir planım olmadan yola devam ettim, Tanrı'nın vakti gelince doğru sözcükleri bana vereceğine güveniyordum; çünkü kendimi rahat bırakırsam Tanrı'nın hep doğru sözcükleri bana söylettiğini fark etmiştim.

Yolu yarıladığımda önce bir köpek, sonra başka bir köpek kalkıp üzerime geldi, ben de hemen durup hiç kıpırdamadan beklemeye başladım elbette. Köpeklerin havlaması ortalığı ayağa kaldırdı! On beş saniye kadar sonra bir tekerleğin göbeğine benzemiştim, tekerleğin parmakları da köpeklerden oluşuyordu; yaklaşık on beş köpek çevreme toplanmış, boyunlarını ve burunlarını bana doğru uzatmış havlıyor ya da uluyorlardı; başka köpekler de geliyordu; çitlerin üzerinden atladıklarını, akla gelebilecek her köşeden fırladıklarını görebiliyordum.

Bir zenci kadın elinde oklavayla mutfaktan fırladı. "Hoşt! Hadi, geri basın! Hadi Çomar! Hop, hoşt!" diye bağırarak önce birine sonra diğerine oklavayı yapıştırdı; köpekler uluyarak uzaklaştılar ve geri kalanları da hemen kaçıştı; bir an sonra yarısı geri geldi, kuyruk sallayarak çevremde dönmeye başladılar ve benimle arkadaşlık etmeye çalıştılar. Köpekten insana zarar gelmez ne de olsa.

Zenci kadının arkasından küçük bir zenci kız ve iki zenci oğlan daha çıktı; çocukların üzerinde birer keten mintandan başka bir şey yoktu ve hepsi annelerinin elbisesinin eteklerine tutunmuş, arkasına saklana saklana bana kaçamak ve mahcup bakışlar atıyorlardı; çocuklar hep böyledir zaten. Evden bir de kırk beş ya da elli yaşlarında başı açık beyaz bir kadın çıktı; çıkrık değneği hâlâ elindeydi; arkasından da beyaz çocuklar çıktı, onlar da aynen zenci çocuklar gibi davranıyorlardı. Kadının ağzı kulaklarına varıyordu, gülümsemekten yere yıkılacak gibiydi adeta:

"Nihayet geldin!.. Sensin değil mi?"

Daha düşünmeye vakit bulamadan ağzımdan "Evet, bayan," sözleri çıkmıştı bile.

Kadın beni yakaladığı gibi kollarının arasına aldı; sonra iki elimi birden tutup sallamaya başladı; gözlerinden süzülen yaşlar yanaklarından akıyordu; sarılmaya ve elimi sıkmaya bir türlü doyamıyor gibiydi. "Annene zannettiğim kadar benzemiyormuşsun, ama hiç önemli değil, seni gördüğüme çok sevindim!" dedi. "Ah canım benim, yerim o yanaklarını senin! Çocuklar kuzeniniz Tom geldi!.. Ona hoş geldin deyin bakalım."

Ama ufaklıklar iyice annelerinin arkasına saklandılar, parmaklarını ağızlarına sokarak beni seyrediyorlardı. Kadın içeri seslendi:

"Lize, çabuk ona sıcak bir kahvaltı hazırla... Yoksa vapurda kahvaltı etmiş miydin?"

Vapurda kahvaltı ettiğimi söyledim. Bunun üzerine elimden tutup beni eve doğru sürükledi, çocuklar da peşimizden geliyordu. Eve vardığımızda beni hasır bir sandalyeye oturttu, kendisi de tam karşımdaki minik bir tabureye yerleşti, ellerimi avuçlarının içine alarak yine konuşmaya başladı:

"Şimdi sana şöyle *doya doya* bir bakayım; Yüce Tanrım, uzun yıllardır seni görmeyi o kadar çok istiyordum ki, nihayet buluşabildik! Seni birkaç gün önce bekliyorduk. Niye bu kadar geciktin?.. Vapur karaya mı oturdu?"

"Evet, bayan..."

"Bana bayan deme, Sally Teyze de. Nerede karaya oturdu?"

Aniden ne diyeceğimi bilemedim, çünkü vapurun nehir yukarı mı, yoksa nehir aşağı mı geldiğini bilmiyordum. Ama en iyisi içgüdülerime güvenmekti; içgüdülerime göre vapur aşağıdan, Orleans taraflarından geliyordu. Ama bu bilginin bana bir faydası yoktu, çünkü oradan buraya gelirken vapurun nerelerde karaya oturabileceğini bilmiyordum. O yüzden ya bir kumluk adı uyduracaktım ya da nerede karaya oturduğumuzu unuttuğumu söyleyecektim... Sonra aklıma başka bir şey geliverdi:

"Geç kalmamızın sebebi karaya oturmamız değildi. Silindir kapaklarından biri patladı."

"Aman ya Rabbim! Kimseye bir şey oldu mu?"

"Hayır, bayan. Sadece bir zenci öldü."

"Neyse, şansınız varmış; çünkü bazen insanlar da zarar görüyor. İki yıl önce Noel zamanı Silas Enişten eski Lally Rook'la New Orleans'tan gelirken vapurun silindir kapağı patlamış ve bir adam sakat kalmış. Sanırım sonradan ölmüş. Adam Babtistmiş. Silas Enişten o aileyi iyi tanıyan Baton Rouge'lu bir aileyi tanıyordu. Evet, şimdi hatırladım, adam *ölmüştü*. Kangren olmuş, bir azasını kesmek zorunda kalmışlar. Ama yine de kurtulamamış. Tabii ya, kangren olmuştu... şimdi hatırladım. Adam mosmor olmuş ve kıyamet günü Tanrı'nın izniyle dirilme umuduyla ölmüş. Dediklerine göre çok acayip bir görüntüsü varmış. Enişten her gün seni getirmek için kasabaya çıkıyordu. Yine bir saat kadar önce kasabaya kadar gitti; birazdan buraya gelir. Ona yolda rastlamışsındır herhalde... Yaşlıca bir adam..."

"Hayır, kimseyi görmedim, Sally Teyze. Vapur gün ışırken geldi, ben de eşyalarımı rıhtımdaki bir gemiye bırakıp biraz kasabada, biraz da kırlarda dolaştım; vakit geçireyim de buraya çok erken gelmeyeyim demiştim; o yüzden arka taraftan geldim."

"Eşyalarını kime bırakmıştın?"

"Kimseye."

"Ama çalarlar, yeğenim!"

"Hayır sakladığım yerde kimse bulamaz," dedim.

"Peki sabah kahvaltısını vapurda nasıl o kadar erken ettin?"

Köşeye sıkıştığımı hissettim, ama hemen cevap verdim:

"Kaptan beni ortalıkta dolanırken gördü ve karaya çıkmadan önce bir şeyler yememi söyledi; beni kaptan köşkünde zabitlerin yemek yediği yere götürdü ve istediğim her şeyi yedim."

O kadar diken üstündeydim ki söylenenleri doğru düzgün anlayamıyordum. Aklım hep çocuklardaydı; onları bir köşeye çekip biraz sıkıştırmak ve kim olduğumu öğrenmek istiyordum. Ama bir türlü fırsat bulamıyordum. Bayan Phelps hiç durmadan konuşmaya devam ediyordu. Çok geçmeden tepeden tırnağa ürperdim, çünkü şöyle dedi:

"Ama ben iki saattir anlatıp duruyorum ve sen ne kardeşin ne de başkası hakkında tek kelime etmedin. Artık ben biraz dinleneyim de sen anlat bakalım; bana *her şeyi* söyle... Sıhhatleri iyi mi, neler yapıyorlar bana iletmen için sana neler söylediler; aklına gelebilecek her şeyi anlat hadi."

Bu sefer şapa oturmuştum işte — hem de tam oturmuştum. O ana kadar Tanrı yardımcım olmuştu, ama bundan sonra kaçacak bir köşe kalmamıştı. Artık daha fazla numara yapmanın bir anlamı yoktu... Havlu atma vakti gelmişti. İşte doğruyu söyleme riskini göze almam gereken başka bir durum daha, dedim kendi kendime. Tam ağzımı açıyordum ki kadın beni tuttuğu gibi yatağın arka tarafına iteledi.

"İşte eniştem geliyor! Oraya saklan hemen... hah, tamam; artık kimse seni göremez. Sakın burada olduğunu belli etme. Eniştene sıkı bir şaka yapacağız şimdi. Çocuklar sakın ağzınızdan bir şey kaçırmayın."

Artık çıkar yolum kalmamıştı. Ama o anda endişe etmenin bir anlamı yoktu, olduğum yerde kıpırdamadan durmak dışında bir şey yapamazdım zaten, sonra da yıldırım düştüğünde ayakta kalmaya gayret edecektim:

İçeri giren yaşlı beyi bir anlığına gördüm, sonra yüzü yatağın üst tarafında kaldı. Bayan Phelps heyecanla ona doğru sıçradı:

"Geldi mi?"

"Hayır," dedi kocası.

"Vah vah!" dedi kadın, "Acaba başına bir şey mi geldi?"

"Bilmiyorum ki," dedi yaşlı bey; "açıkçası çok endişeleniyorum."

"Endişeleniyor musun!" dedi karısı, "Ben keçileri kaçıracağım neredeyse! Gelmiş olması *gerekirdi*, belki onu görmemişsindir. *Eminim* görmemişsindir... içimden bir ses öyle diyor."

"Onu görmeden yoldan geçmeme *imkân yok*, Sally... *sen* de gayet iyi biliyorsun."

"Hey ya Rabbim, ablam ne diyecek bu işe? Gelmiş olmalıydı! Kesin gözden kaçırmışsındır."

"Zaten içim içimi yiyor, beni daha fazla sıkıştırma. Ne yapabileceğimi gerçekten bilmiyorum. Artık sabrımın sonuna geldim ve sabahtan beri hop oturup hop kalkıyorum. Ama gelmiş olmasına imkân yok, çünkü gelip de

beni gözden *kaçıramazdı*. Sally, bu çok korkunç... hem de çok... kesin vapura bir şeyler oldu!"

"Silas! Şuraya baksana! Yolun yukarısından biri mi geliyor ne?"

Adam hemen yatağın başındaki pencereye fırladı ve Bayan Phelps de böylece aradığı fırsatı bulabildi. Hemen yatağın ayağına doğru uzandı ve beni dışarı çekti; adam geri döndüğünde Bayan Phelps otuz iki dişi meydanda sırıtıyordu ve ben de yanında uysalca ve ter içinde dikiliyordum. Yaşlı adam dik dik baktı:

"Bu da kim böyle?"

"Sence kim?"

"Hiçbir fikrim yok. Kimmiş?"

"Tom *Sawyer'ın* ta kendisi!"

Tanrım, dizlerimin bağı çözülüverdi, neredeyse yere düşecektim. Ama daha kendimi toparlayamadan yaşlı adam bana sarıldı ve elimi sıktı; o bir yandan elimi sallarken, diğer yandan kadın da çevremizde zıplayarak hem gülüyor hem ağlıyordu; ardından ikisi birden Sid, Mary ve kabilenin geri kalanları hakkında beni soru yağmuruna tuttular.

Onlar çok mutluydu, ama ben sevinçten yerimde duramıyordum; çünkü yeniden doğmuş gibiydim, kim olduğumu öğrenmekten çok memnundum. İki saat boyunca sorularına devam ettiler; en sonunda çenem artık konuşamayacak kadar yoruldu; onlara ailem hakkında -yani Sawyer ailesi hakkında- öyle çok şey anlatmıştım ki en az altı Sawyer ailesine yeterdi. Ayrıca White Nehri'nin ağzında silindir kapağının nasıl patladığını ve üç gün boyunca tamiratla uğraştıklarını da anlattım. Burada da sorun çıkmadı, hatta gayet inandırıcıydı; çünkü silindir kapağını tamir etmenin üç gün sürüp sürmeyeceği hakkında hiçbir fikirleri yoktu. Bir civata kopmuş desem de aynı düzeyde inanırlardı herhalde.

Artık kendimi bir yandan çok rahat hissederken, diğer yandan hiç de rahat hissetmiyordum. Tom Sawyer olmak çok kolay ve rahattı; hatta nehrin oradan bir vapurun sesini duyuncaya kadar bu kolaylık ve rahatlık sürdü — ama sonra kendi kendime dedim ki, ya Tom Sawyer o vapurdaysa? Ya aniden ortaya çıkar ve ben daha ona susması için göz kırpamadan adımı söyleyiverirse?

Buna izin *veremezdim* — *o* zaman tüm planlarım bozulurdu. Yoldan yukarı gitmeli ve onu karşılamalıydım. Bu yüzden teyzemlere kasabaya gidip eşyalarımı alacağımı söyledim. Büyük bey benimle birlikte gelecekti, ama kabul etmedim, atı tek başıma sürebilirdim, zahmet etmesine hiç gerek yoktu.

Otuz Üçüncü Bölüm

Böylece arabaya atladım ve kasabaya doğru yola çıktım, daha yolu yeni yarılamıştım ki bir baktım karşıdan bir araba geliyor. Tom Sawyer'i hemen tanıdım, olduğum yerde durdum ve yaklaşıncaya kadar bekledim. "Durun!" diye seslenince arabacı benim hizamda dizginlere asıldı. Tom ağzı açık bakakaldı, sonra iki-üç kez boğazı kurumuş gibi yutkunduktan sonra konuşabildi:

"Sana hiçbir kötülük etmemiştim. Bunu biliyorsun. Niye geri gelip *bana* musallat oldun ki şimdi?"

"Geri gelmedim," dedim, "çünkü hiç *gitmemiştim."*

Sesimi duyunca biraz aklı başına geldi, ama hâlâ tam anlamıyla ikna olmamıştı.

"Benimle oyun oynama, ben sana hiç oynadım mı? Doğruyu söyle, hayalet misin, değil misin?"

"Doğru söylüyorum, değilim," dedim.

"Peki o zaman... ben... ben... şimdi inandım elbette; ama yine de anlayamıyorum. Sen öldürülmemiş miydin yani?"

"Yoo. Öldürülmedim... her şeyi ben ayarlamıştım. İnanmıyorsan gel de bana bir dokun."

Gelip dokununca nihayet inandı, beni tekrar gördüğüne o kadar sevinmişti ki ne yapacağını şaşırdı. Derhal her şeyi anlatmamı istedi, çünkü müthiş ve gizemli bir macera yaşamıştım ki bu tam ona göre bir şeydi. Ama konuşma işini sonraya bırakmak gerektiğini söyledim; sürücüden biraz beklemesini istedim ve Tom'u alıp biraz uzaklaştım. Ona nasıl bir belanın

içinde olduğumuzu anlattım ve en iyi çözümün ne olacağını sordum. Onu bir dakika yalnız bırakmamı, hiç rahatsız etmememi istedi. Bir süre derin derin düşündükten sonra bana döndü:

"Tamamdır, buldum. Eşyalarımı senin arabana koyalım, senin eşyalarınmış gibi davranacaksın. Şimdi geri dön ve yavaş yavaş eve doğru git, kaçta dönmen gerekiyorsa o saatte dönmelisin çünkü. Ben de önce kasabaya döneceğim, oradan tekrar yola çıkıp senin on beş dakika ya da yarım saat arkandan geleceğim. İlk başta sakın beni tanıdığını belli etme."

"Olur, ama dur bir dakika," dedim. "Bir mesele daha var... Benden başka *hiç kimsenin* bilmediği bir mesele. Burada kölelikten kurtarmaya çalıştığım bir zenci var... Adı da *Jim*... bizim Bayan Watson'ın zencisi."

"Ne dedin? Ama Jim..."

Birden sustu ve tekrar düşünmeye başladı.

"Ne diyeceğini biliyorum," dedim. "Bunun çok pis ve adice bir iş olduğunu söyleyeceksin, ama ne olursa olsun... Adiliği kabul ediyorum ve onu muhakkak kurtaracağım, o yüzden sessiz kalmanı ve kimseye bir şey sezdirmemeni istiyorum. Bunu yapar mısın?"

Tom'un gözleri parladı.

"Onu kurtarmana *yardım edeceğim!"*

Şaşkınlıktan küçük dilimi yutacaktım neredeyse. O güne kadar Tom'un ağzından çıkan en şaşırtıcı sözlerdi bunlar... Ayrıca Tom Sawyer'in epeyce gözümden düştüğünü de söylemek zorundayım. Ama öte yandan inanamıyordum. *Zenci hırsızı* Tom Sawyer!

"Yok canım, şaka yapıyorsun," dedim.

"Hiç de şaka yapmıyorum."

"Neyse, ister şaka olsun ister olmasın, kaçak bir zenciden bahsedildiğini duyarsan sakın bir şeyler bildiğini belli etme, unutma ben de bir şey bilmiyorum."

Ondan sonra sandığı alıp benim arabama koyduk, o yoluna gitti, ben de yoluma gittim. Ama yavaş sürmekle ilgili söylediklerini unutup gitmiştim elbette, çok mutluydum ve kafamın içi düşüncelerle doluydu çünkü; eve o

yolculuk için fazla kısa bir zamanda dönüverdim. Yaşlı adam kapıda duruyordu:

"İşte bu harika, değil mi? Bu kısrağın böyle bir iş başarabileceğini kim tahmin ederdi. Artık yaşlandığını düşünüyordum. Üstelik terlememiş bile, vay canına. Şahane doğrusu. Ben artık bu atı elimi öpene yüz dolara veririm; halbuki daha bu sabah on beş dolar bile etmez diye hayıflanıyor, daha fazlasını isteyemeyeceğimi sanıyordum."

Başka bir şey demedi. O güne dek gördüğüm en temiz yürekli, en iyi niyetli adamdı. Ama bu şaşırtıcı değildi, çünkü sadece bir çiftçi değil, aynı zamanda rahipti ve plantasyonun arka tarafında minik bir kilisesi vardı. Kilisenin ve dersliğin masraflarını kendi cebinden vermişti ve çok iyi vaazlar vermesine rağmen kimseden beş kuruş almıyordu. Güney'de onun gibi pek çok çiftçi-rahip var ve hepsi aynı şekilde davranıyor.

Yaklaşık yarım saat sonra Tom'un arabası ön taraftaki yolda göründü ve yol sadece elli metre kadar uzakta olduğundan Sally Teyze hemen fark etti:

"Aaa, biri geliyor! Kim acaba? Yabancı biri galiba. Jimmy (çocuklarından birinin adıydı) koş Lize'ye söyle masaya bir tabak daha koysun."

Herkes ön kapıya hücum etti, çünkü çiftliğe yabancı birinin gelmesi *sık rastlanan* bir şey değildi. O yüzden yabancının gelmesi sarıhummanın gelişinden daha büyük heyecan uyandırıyordu. Tom çitleri geçmiş eve doğru geliyordu, araba dönmüş kasabaya doğru gidiyordu ve biz de ön kapıya yığılmıştık. Tom'un üzerinde yepyeni giysiler; karşısında da bol seyirci vardı... İşte ona gün doğmuştu. Böyle koşullarda nasıl hava basacağını hayal etmek bile güçtü.

Öyle kuzu gibi uysal uysal değil, koç gibi dimdik geliyordu. Karşımıza geçip öyle bir şapkasını çıkararak selam verişi vardı ki, şapkanın altında uyuyan narin kelebekleri rahatsız etmemeye çalıştığını sanırdınız.

"Bay Archibald Nichols'la mı müşerref oluyorum?" dedi.

"Hayır; oğlum," dedi yaşlı adam, "ne yazık ki arabacı seni kandırmış; Nichols'ın evi üç mil aşağıda. İçeri gel. İçeri gel."

Tom dönüp omzunun üstünden bir baktı. "Çok geç... gözden kayboldu," dedi.

"Evet, gitti, oğlum, gelip bizimle yemek yemelisin; ondan sonra benim arabama bineriz ve seni Nichols'lara kadar götürürüm."

"Şey, o kadar zahmet vermek istemem; katiyen olmaz. Ben yürürüm... Çok uzak değil."

"Ama ben yürümene *izin veremem*... Güneyli konukseverliğine yakışmaz. Hemen içeri gel."

"Lütfen *içeri gel*," dedi Sally Teyze; "bizim için hiç zahmet olmaz, alt tarafı ne ki. Biraz *kalmalısın*. Yol üç mil ama her yer toz içinde, yürümene izin veremeyiz. Zaten geldiğini görünce masaya bir tabak daha koymalarını söylemiştim, bizi kırma. İçeri gel ve kendini evinde say."

Tom onlara içtenlikle ve zarifçe teşekkür etti, daha fazla nazlanmadan içeri girdi; girdikten sonra Ohio, Hicksville'den bir yabancı olduğunu, adının William Thompson olduğunu söyledi ve yeniden eğilerek selam verdi.

Böylece anlattı da anlattı, Hicksville ve orada yaşayanlar hakkında bir sürü şey uydurdu; artık gerilmeye başlamıştım. Tüm bunların içinde bulunduğumuz duruma ne çözüm getireceğini merak ediyordum; nihayet hiç konuşmasını kesmeden uzanıp Sally Teyze'yi ağzından öpüverdi, sonra da tekrar sandalyesine oturup iyice yerleşti ve sözlerine devam edecekti ki Sally Teyze bir anda sıçrayıp dudaklarını elinin tersiyle silerken haykırdı:

"Seni arsız köpek!"

Tom ona incinmiş gibi baktı:

"Beni çok şaşırttınız bayan."

"Şaşırmak mı? Ben mi şaşırttım seni? Şimdi ben sana gününü... Ne yapmaya çalışıyorsun?"

Tom mütevazı bir edayla cevapladı:

"Hiçbir şey, bayan. Kötü bir niyetim yoktu. Hoşunuza gideceğini düşünmüştüm."

"Ya, seni küçük aptal!" Çıkrık değneğini kaptı, ona bir tane patlatmamak için kendini zar zor tutuyor gibiydi. "Nereden çıkardın hoşuma gideceğini?"

"Bilmem. Ama bana... bana hoşunuza gideceğini söylediler."

"Demek öyle *dediler.* Kim dediyse o da delinin *tekiymiş.* Hiç böyle bir şey duymadım. *Kimden* bahsediyorsun?"

"Şey... herkes. Hepsi öyle dedi, bayan."

Sally Teyze kendini kaybetmek üzereydi, gözleri pörtlemişti, parmakları onu tırmalamak istermiş gibi açılmıştı.

"'Herkes' dediğin de kim? Çabuk adlarını ver; yoksa bu dünyadan bir beyinsiz eksilecek."

Tom keyifsizce ayağa kalktı, şapkasıyla oynayarak konuştu:

"Özür dilerim, hiç beklemiyordum. Bana öyle dediler. Hepsi öyle dedi. Onu öpersen hoşuna gider; dediler. Hepsi söyledi... hem de hepsi. Ama çok özür dilerim, bayan, bir daha yapmam... yemin ederim."

"Yapmaz mısın, yapmaz mısın? Hele bir yap da görelim!"

"Hayır; yemin ettim, bir daha asla yapmayacağım. Tabii siz istemezseniz."

"Ben *istemezsem* mi? Ömrümde böyle bir terbiyesizlik görmedim! Tekrar isteyeceğimi sanıyorsan gelmiş geçmiş en mankafa çocuk sensin demektir... hem de senin gibilerden!"

"Gerçekten çok şaşırdım," dedi Tom. "Doğrusu bir türlü anlayamıyorum. Hoşunuza gideceğini söylediler; ben de hoşunuza gideceğini düşündüm. Ama..." Durdu ve ağır ağır etrafına bakındı, dostça bir yüz arar gibiydi; sonra da yaşlı beye sordu: *"Siz*de onu öpmemden hoşlanacağını düşünmediniz mi, efendim?"

"Yoo, ben... hiç zannetmem."

Yine aynı ifadeyle çevresine bakındı, bu kez bana sordu:

"Tom, Sally Teyze'nin kollarını açıp 'Sid Sawyer' diyeceğini düşünmüyor muydun?"

Sally Teyze "Ya Rabbim!" diye haykırarak ona doğru atıldı, "seni küçük edepsiz maskara, beni nasıl böyle kandırırsın?" ona sarılmak istedi ama Tom geri çekildi:

"Olmaz, sen istemeden olmaz."

Sally Teyze daha fazla oyalanmadan onu öpmesini istedi; sonra ona sarıldı, tekrar tekrar öptü, ardından yaşlı adama verdi ve geri kalanı da o aldı. Biraz sakinleştikten sonra şöyle dedi:

"Hay Allah, bu ne güzel bir sürpriz böyle. Biz sadece Tom'u bekliyorduk, *senin* geleceğinden haberimiz yoktu. Ablam ondan başkasının geleceğinden hiç bahsetmedi."

"Çünkü gerçekten de Tom'un yanında birinin daha gelmesi *hesapta yoktu"* dedi bizim Tom, "ama onu bıktırıncaya kadar yalvardım ve son dakikada benim de gelmeme izin verdi; sonra Tom'la birlikte nehir aşağı gelirken ilk önce onun gelmesinin, sonra da benim gelip yabancıymış gibi davranmamın on numara sürpriz olacağını düşündük. Ama hata etmişiz, Sally Teyze. Burası bir yabancının gönül rahatlığıyla gelebileceği bir yer değil."

"Hayır... edepsiz enikleri rahat ettirecek halim yok, Sid efendi. Edebinle oturmayı bileceksin, ne kadar zamandır bu kadar tepem atmamıştı. Ama önemli değil, nasıl geldiğini umursamıyorum... Seni burada görmek için daha binlerce şakaya gık demeden katlanabilirim. Ne kadar da numaracıymışsın! Beni öpünce şaşkınlıktan neredeyse kalbimin durduğunu inkâr edemem."

Ev ile mutfak arasındaki geniş açık geçitte yemeğimizi yedik; masanın üstünde yedi aileye yetecek kadar yiyecek vardı — üstelik hepsi de sıcaktı; bütün gece nemli bir mahzendeki dolapta bekleyip pörsüyen, sabahleyin yamyam artığına benzeyen yiyeceklerden değildi. Silas Enişte yemekten önce epeyce uzun bir dua etti, ama değerdi doğrusu; üstelik yemek de hiç soğumadı, yoksa daha önce kaç kez dua yüzünden yemeğin soğuduğuna şahit olmuştum. Öğlenden sonra neredeyse hiç susulmamıştı; Tom ve ben kulaklarımızı dört açsak da faydası olmadı, kaçak bir zenciyle ilgili hiçbir şey söylemediler ve biz de konuyu açmaya korktuk. Ama akşam, yemekte küçük çocuklardan biri sordu:

"Tom, Sid ve ben gösteriye gidebilir miyiz baba?"

"Hayır," dedi yaşlı adam, "hem zaten gösteri filan olmayacak; olsaydı da gidemezdiniz; çünkü kaçak zenci bana ve Burton'a o rezil gösteri hakkında her şeyi anlattı, Burton da kasabadakilere anlatmaya gitti; herhalde şimdiye o arsız serserileri kasabadan atmışlardır."

İşte Jim'den bahsedilmişti! Ama o an yapacak bir şey yoktu. Tom ve ben aynı odada ve aynı yatakta uyuyacaktık; yemekten hemen sonra çok yorgun olduğumuzu söyleyerek herkese iyi geceler dileyip odamıza gittik, derhal pencereden çıkıp paratonerden aşağı kaydık ve hızla kasabaya yöneldik; çünkü krala ve düke kimsenin haber vermediğini düşünüyordum, o halde acele edip onlara olanları anlatmazsak başları büyük belaya girecekti.

Tom yolda bana cinayete kurban gittiğimin sanıldığım, babamın kısa süre sonra kaybolup bir daha hiç geri dönmediğini ve Jim kaçınca nasıl bir patırtı çıktığını filan anlattı; ben de Tom'a vakit yettiği kadarıyla bizim Sarayda Curcuna dolandırıcıları hakkındaki her şeyi ve sal yolculuğumuzu anlattım; kasabaya varıp ortasına kadar geldiğimizde öfkeli bir kalabalığın geldiğini gördük; ellerinde meşaleler vardı, korkunç naralar ve feryatlarla geliyorlardı, kimisi tava çalıyor kimisi boru öttürüyordu; geçsinler diye hemen kendimizi bir kenara attık; kalabalık geçerken kralın ve dükün de birer sırığa oturtulmuş olduğunu gördüm -daha doğrusu onların kral ve dük olduklarını anlamıştım, ama her tarafları katran ve tüyle kaplıydı, bu dünyadaki insanlara benzer hiçbir yanları kalmamıştı- daha ziyade devasa boyutlarda bir çift asker sorgucunu andırıyorlardı. Onları görünce altüst oldum. Bu acınası sefil haydutların haline üzülmüştüm, bundan böyle onlara karşı asla katı yürekli olamayacak gibiydim. Halleri gerçekten tüyler ürperticiydi. İnsanlar birbirlerine karşı nasıl da zalim *olabiliyor.*

Çok geç kaldığımızı anlamıştık — yapabileceğimiz hiçbir şey yoktu. Gelip geçenlere neler olduğunu sorduk, anlattıklarına göre herkes gayet masum pozlarda gösteriye gitmiş, zavallı ihtiyar kral sahnedeki maskaralıklarının ortasına gelene kadar bir şey belli etmemişlerdi; sonra birisi işaret verince bütün izleyiciler ayaklanıp onların üstüne çullanmıştı.

Eve geri döndük, artık kendimi ilk baştaki gibi neşeli değil, adi, aşağılık ve suçlu hissediyordum — halbuki hiçbir şey yapmamıştım. Ama hep böyle değil midir; sizin doğru mu yanlış mı yapmanız hiçbir şeyi değiştirmez, vicdanın hiç mantığı yoktur *her halükârda* sızlar durur. Vicdanım kadar akılsız bir köpeğim olsa hemen zehirlerdim. Bu meret insanın içindeki geri kalan her şeyden daha fazla yer kaplıyor ve hiçbir işe de yaramıyor. Tom Sawyer da aynı şeyi düşünüyordu.

Otuz Dördüncü Bölüm

Konuşmayı kesip düşünmeye koyulduk. Çok geçmeden Tom şöyle dedi:

"Huck, nasıl daha önce aklımıza gelmedi? Amma aptalmışız. Jim'in nerede olduğunu çok iyi biliyorum."

"Yok ya! Neredeymiş?"

"Kül silosunun oradaki kulübede. Hatırlasana, biz akşam yemeğini yerken bir zencinin elinde tepsiyle oraya gittiğini görmedin mi?"

"Gördüm ya."

"Sence o tepsi nereye gidiyordu?"

"Bir köpeğe herhalde."

"Ben de öyle sanmıştım. Ama köpeğe gitmiyordu işte."

"Niye?"

"Çünkü üstünde karpuz da vardı."

"Tabii ya... ben de görmüştüm. Akıl diye buna derler işte, köpeklerin karpuz yemediği hiç aklıma gelmemişti. İnsan evladının bakarkörlüğüne bundan iyi kanıt var mıdır acaba?"

"Zenci asma kilidi açıp içeri girdi, çıktığında da kilidi tekrar yerine taktı. Biz masadan kalkarken de enişteme bir anahtar getirdi... işte o anahtardı, eminim buna. Karpuz orada insan olduğunu, kilit de hapsedildiğini gösteriyor; bu kadar küçük bir plantasyonda iki mahkûm yoktur herhalde, zira buradaki insanların hepsi de gül gibi geçinip gidiyor. Mahkûm bizim Jim'in ta kendisi. Tamam... Bunu detektifler gibi bulduğumuza memnunum,

yoksa hiçbir keyfi olmazdı. Şimdi saksıyı çalıştır ve Jim'i kurtarmak için bir plan yap, ben de bir plan yapacağım, hangisini daha çok beğenirsek onu uygularız."

Küçücük bir oğlanda böyle bir kafa olması! Tom Sawyer'ınki kadar kafam olsaydı, dük yaparız deseler vermezdim, hatta vapur kaptanı yapsalar, sirk palyaçosu ya da aklıma gelen neyi yapsalar vermezdim. Bir plan yapmaya başladım, ama sadece iş olsun diye yapıyordum; doğru planın hangi kafadan çıkacağını gayet iyi biliyordum. Çok geçmeden Tom bana döndü:

"Hazır mısın?"

"Evet," dedim.

"Tamam... anlat bakalım."

"Benim planım şöyle," dedim. "Jim'in orada olup olmadığını rahatça anlayabiliriz. Yarın gece gidip kanomu alırım, adaya gidip salı getiririz. İlk aysız gece yaşlı adamın uyumasını bekler, ardından cebinden anahtarı çalarım, Jim'le birlikte nehir aşağı salla gideriz, gündüzleri saklanır geceleri yolculuk ederiz, zaten Jim ve ben daha önce de öyle yapıyorduk. Bu plan işe yarar mı sence?"

"İşe *yaramak* mı? Kesinlikle yarar tereyağından kıl çeker gibi kaçırırız onu. Ama fazla basit, hiçbir güçlüğü yok. Bundan daha fazla zorluk yaratmayan bir planın ne faydası var ki? Kaz sütü gibi durgun. Bir sabun fabrikasına gizlice girmekten daha zor değil bu plan, Huck."

Bir şey demedim, çünkü ondan başka bir tavır beklemiyordum. Ama kendi planını hazırladığı zaman hiç itiraz edilecek bir yanı olmayacağını gayet iyi biliyordum.

Gerçekten kusursuz bir plandı. Bana anlatır anlatmaz kendi planımdan on beş kat daha iyi olduğunu anladım, üstelik racona uygundu ve sonuçta Jim en az benim kadar özgür olacaktı, üstelik hepimizin ölmesi ihtimali de vardı. Planı çok tatmin edici buldum ve derhal uygulamayı önerdim. Burada planı anlatmaya gerek duymuyorum, çünkü işlerin plana uygun gitmeyeceğinden emindim. Harekete geçtiğimizde planı herhangi bir yöne doğru değiştireceğini ve her fırsat yakaladığında yeni icatlar çıkaracağını biliyordum. Zaten tam da öyle yaptı.

Kesin olan tek bir şey vardı, o da Tom Sawyer'in ciddi olduğu ve sahiden o zenciyi çalmama yardım edeceğiydi. Açıkçası, bana göre bu çocuk çizmeyi aşmıştı. İşte karşımda iyi yetiştirilmiş, saygın bir çocuk vardı; kesinlikle karakterli bir insandı; evindeki diğer insanlar da karakterliydi; keskin zekâlıydı, mankafa değildi; bilgiliydi, hiç cahil değildi; alçak değil, iyi kalpliydi; gelgelelim böyle berbat bir işe bulaşmaktan çekinmiyor sanki hiç şanını, şerefini, namını düşünmüyormuş gibi hem kendisini hem de ailesini herkesin karşısında utandırmayı göze alıyordu. Bu yaptığına kesinlikle aklım *ermiyordu*. Çirkin bir işe girişmişti ve ona bunu söylemem gerekiyordu; gerçek bir dost gibi davranmalı, yol yakınken dönmesini ve kendini kurtarmasını sağlamalıydım. Tam söze *başlamıştım* ki bir işaretle beni susturdu ve şöyle dedi:

"Sence ben ne yaptığını bilmeyen biri miyim? Genellikle ne yaptığımı bilerek hareket etmez miyim?"

"Evet."

"Sana o zenciyi kurtarmanda yardım edeceğimi söylemedim mi?"

"Evet."

"Tamam o zaman."

Başka bir şey demedi, ben de artık sesimi çıkarmadım. Başka bir şey söylemenin anlamı yoktu, çünkü bir şeyi kafasına koyduysa muhakkak yapardı. Ama bu işi yapmaya nasıl gönüllü olduğunu bir türlü anlayamıyordum; bu yüzden işi oluruna bıraktım ve bir daha bu meseleyi düşünmedim. Böyle yapmak kaderinde yazılıysa benim yapabileceğim bir şey yoktu.

Eve ulaştığımızda karanlık ve sessizdi; bu yüzden doğrudan kül silosunun oradaki kulübeye yöneldik, şöyle bir bakmak istiyorduk. Köpeklerin ne yapacağını anlamak için doğrudan avludan geçtik. Bizi tanıyorlardı ve geceleyin insan gören çoban köpekleri ne kadar ses çıkarırsa onlar da o kadar çıkarıyordu. Kulübeye vardığımızda önünü ve iki tarafını kolaçan ettik; daha önce görmediğim tarafında -yani kuzey tarafında- yüksekçe sayılabilecek kare şeklinde bir pencere gördük, üzerine sadece bir tane kalın tahta çakılmıştı.

"İşte çıkış bileti," dedim. "Tahtayı sökersek bu delik Jim'in geçebileceği bir hale gelecektir."

"Üç taş oynamak kadar kolay," dedi Tom. "Okuldan kaçmak kadar kolay. *Umarım bundan* biraz daha karmaşık bir yol bulabiliriz, Huck Finn."

"Tamam o zaman," dedim, "Duvarı testereyle keserek onu çıkarmaya ne dersin? Öldürülmeden önce öyle yapmıştım ben."

"Bu daha iyi," dedi. "Gerçekten gizemli, zorlu ve iyi," dedi. "Ama en az iki kat daha uzun sürecek bir yol bulabileceğimizden eminim. Hiç acelemiz yok, haydi etrafa bakmaya devam edelim."

Çit ile kulübenin arasında, arka tarafta kulübenin çatısının saçaklarıyla birleşen, kalaslardan yapılmış bir ardiye vardı. Kulübe kadar uzundu, ama dardı... sadece iki metre genişliğindeydi. Kapısı güney uçtaydı ve üzerinde bir asma kilit vardı. Tom sabun kazanının oraya gidip biraz ortalığı araştırdıktan sonra kapağı kaldırmak için kullanılan demir çubukla geri döndü; bu çubukla zorlayarak çivilerden birini söktü. Zincir yere düştü ve biz de kapıyı açıp içeri girdik. Kapıyı arkamızdan kapattıktan sonra etrafı görmek için bir kibrit yaktık. Ardiye sadece kulübenin duvarına yapılmıştı ve arada bağlantı yoktu; ardiyenin zemini topraktı, içinde de sadece birkaç paslı çapa, kürek, kazma ve kırık bir saban vardı. Kibrit sönünce dışarı çıkıp çiviyi yerine taktık, kapı yine eskisi gibi kilitli duruyordu. Tom neşelenmişti.

"Tamam, işte şimdi oldu," dedi. "Onu *kazarak* çıkaracağız. Yaklaşık bir hafta sürecek!"

Çıkıp eve doğru gittik, ben arka kapıdan girdim -sadece deriden bir kayışı çekmeniz gerekiyor kapıları kilitlemiyorlar- ama Tom Sawyer için bu yeterince romantik değildi: İlla ki paratonerden yukarı tırmanacaktı. Ama üç kez yarı yola kadar çıkıp düştükten, üstelik son seferinde kafasını patlatmaktan kıl payı kurtulduktan sonra vazgeçmek zorunda kalacağını düşünmeye başladı; ama bir süre dinlendikten sonra, belki şansı döner diye son bir kez daha denemeye karar verdi ve bu sefer başardı.

Sabahleyin gün ışırken kalktık ve hem köpekleri sevmek hem de Jim'e yemek veren zenciyle -yani yemek verilen zenci Jim'se- arkadaş olmak için zenci kulübelerinin oraya gittik. Zenciler yeni kahvaltı etmiş tarlalara doğru yola çıkmaya hazırlanıyorlardı; Jim'e yemek veren ise bir tepsiye ekmek, et ve başka şeyler koyuyordu; diğerleri giderken anahtar da evden geldi.

Bu zenci iyi huylu ve güleç yüzlüydü, saçını ince tutamlar halinde iplerle bağlamıştı. Bunu cadıları uzak tutmak için yapıyordu. Cadıların birkaç gecedir onu çok rahatsız ettiğini, tuhaf şeyler görmesine, tuhaf sözler ve gürültüler duymasına sebep olduğunu söyledi; cadıların daha önce hiç bu kadar uzun süre musallat olduğunu hatırlamıyordu. İyice gaza gelip hiç durmadan dertlerini sayıp dökmeye başladı, yapmakta olduğu işi tümden unutmuştu. Tom hatırlattı:

"Bu yiyecekler ne için? Köpekleri mi besleyeceksin?"

Zencinin yüzüne yavaş yavaş bir gülümseme yayıldı, tıpkı bataklığa bir tuğla attığında dalgaların yayıldığı gibi.

"Evet, Sahip Sid, köpeği besleyeceğim. Hem de acayip bir köpek. Gelip ona bir bakmak ister misiniz?"

"Evet."

Tom'a bir dirsek vurup fısıldadım:

"Gün doğarken doğrudan kulübeye mi gireceksin? Planımız *böyle* değildi."

"Değildi... ama *şimdi* plan bu."

Lanet olsun, zencinin peşinden yürüdük, ama bundan pek hoşlanmamıştım. İçeri girdiğimizde önce hiçbir şey göremedik, çok karanlıktı; ama Jim kesinlikle oradaydı ve bizi görebiliyordu, heyecanla seslendi:

"Hey, *Huck!* Sevgili dostum! Yanındaki de Bay Tom değil mi?"

Neler olacağını gayet iyi biliyordum, tam beklediğim gibiydi. Ne yapacağımı şaşırdım, şaşırmasam bile yapabileceğim bir şey yoktu, çünkü zenci araya girdi:

"Tanğı aşkına! Bu zenci sizi tanıyoğ mu yoksa?"

Artık içeriyi gayet iyi görebiliyorduk. Tom başını zenciye çevirdi ve merakla ona baktı:

"Kim bizi tanıyor mu?"

"İşte şuğadaki kaçak zenci."

"Tanıdığını hiç zannetmiyorum, iyi ama nereden çıkardın ki?"

"Neğeden mi çıkağdım? Az önce sizi tanıyoğmuş gibi seslenmedi mi?"

Tom şaşırmış gibi yaparak cevap verdi:

"İşte bu tuhaf. *Kim* seslendi? *Ne zaman* seslendi? *Ne* dedi?" Gayet soğukkanlı bir halde bana döndü: "Kimsenin seslendiğini duydun mu?"

Elbette bu soruya verilebilecek tek bir cevap vardı.

"Hayır; kimsenin bir şey dediğini duymadım."

Bunun üzerine Jim'e döndü ve ona daha önce hayatında hiç görmediği biriymiş gibi bakarak sordu:

"Sen bize mi seslendin?"

"Yok, sahip," dedi Jim, "ağzımdan tek söz çıkmadı, sahip."

"Tek söz bile çıkmadı mı?"

"Yok, sahip, tek söz bile çıkmadı."

"Bizi daha önce gördün mü?"

"Yok, sahip, ben hiç hatığlamıyoğum daha önce sizi göğdüğümü."

Bunun üzerine Tom, şaşkınlık ve endişe içindeki zenciye dönerek gayet ciddi sordu:

"Senin neyin var acaba? Birinin seslendiğini de nereden çıkardın?"

"Ah, o kahğolası cadılağ, sahip, Tanğı canımı alsa da kuğtulsam. Bunu hep yapıyoğ, beni öldüğüyoğlağ, çok koğkutuyoğlağ. Ne oluğ kimseye bundan bahsetmeyin, sahip, yoksa Sahip Silas bana kızağ, çünkü cadı diye biğ şey yok diyoğ. Tanğım, keşke o da buğada olmak... o *zaman* ne değ acaba? Heğhalde bu kez onlağın vağlığını inkağ edemezdi. Ama hep böyle oluyoğ işte, inanmak istemeyen inanmaz; kendileği ağaştığıp işin aslını öğğenmezleğ; sen onlağa anlatınca da, hayatta inanmazlağ."

Tom ona on sent verdi ve kimseye bir şey anlatmayacağımızı söyledi; saçlarına bağlamak için biraz daha ip almasını öğütledikten sonra Jim'e bakarak şöyle dedi:

"Silas Enişte bu zenciyi asacak mı acaba? Ben kaçacak kadar vefasız bir zenci yakalasam asla affetmez, oracıkta asıverirdim." Zenci on sente

bakmak için dışarıdaki aydınlığa çıkıp, gerçek mi diye parayı ısırırken, Tom da eğilip Jim'e fısıldadı:

"Bizi tanıdığını sakın belli etme. Geceleri kazma sesleri duyarsan biziz: Seni kurtaracağız."

Jim ancak ellerimizi yakalayıp sıkmaya vakit bulabildi, diğer zenci geri geldi ve biz de ona eğer isterse yine gelebileceğimizi söyledik; özellikle karanlık olduğunda gelmemizi istedi, çünkü cadılar çoğunlukla geceleri geliyordu ve birileri yanında dursa iyi olurdu.

Otuz Beşinci Bölüm

Kahvaltıya daha bir saat filan vardı, bu yüzden oradan ayrılıp ormana girdik; çünkü Tom kazarken önümüzü görmek için *biraz* ışığa ihtiyacımız olacağını söylemişti, ama fener fazla gelir ve başımızı derde sokabilirdi; tilki ateşi denen çürümüş odunlardan bulmalıydık. Bu odunları karanlık bir yere koyduğun zaman hafif bir ışık yayıyorlardı. Bir kucak tilki ateşi toplayıp otların arasına sakladık, sonra da oturup biraz dinlendik. Tom hiç tatmin olmamış bir halde şöyle dedi:

"Kahretsin, bu iş fazlasıyla kolay ve raconu bozuyor. Bu yüzden zor bir plan yapmayı güçleştiriyor lanet olasıca. Uyku ilacı içirilecek nöbetçi yok... Halbuki muhakkak bir nöbetçi *olmalıydı*. Uyku getiren bir karışım verebileceğimiz köpek bile yok. Ayrıca Jim üç metrelik bir zincirle ayağından yatağının bacağına bağlanmış, tek yapmamız gereken karyolayı kaldırıp zinciri çıkarmak. Silas Enişte de herkese güveniyor; anahtarı o boş kafalı zenciye gönderiyor zencinin başını beklemeye kimseyi göndermiyor. Jim istese çoktan o pencere deliğinden çıkabilirdi, gerçi ayağında üç metre zincirle bir yere kaçamazdı. Moralim bozuluyor Huck, bugüne kadar böyle aptalca bir düzen duymamıştım. *Tüm* güçlükleri bizim icat etmemiz gerekecek. Neyse, yapacak başka bir şey yok, en iyisi elimizdeki malzemelerle idare edip en iyi şekilde bu işi kotarmak. Bir sürü zorluk ve tehlikeye göğüs gererek Jim'i kurtarmanın şanı büyüktür. Üstelik bunları yaratması gereken insanlar tembellik etmişse ve her türlü zorluk ve tehlikeyi kendin yaratman gerekmişse şanına şan katarsın. En basitinden şu feneri düşünelim. Katı gerçeklere bakarsan, fener kullanmanın tehlikesi var*mış gibi* yapmamız gerek. Halbuki istesek koca bir fener alayıyla çalışabiliriz, kimse fark etmez. Bu arada, hiç vakit kaybetmeden bir testere yapmamız gerek, uygun malzeme bulmalıyız.

"Testereyi ne yapacağız?"

"Ne mi yapacağız? Zinciri çıkarmak için Jim'in yatağının bacağını kesmemiz gerekmiyor mu?"

"Niye ki? Az önce karyolayı kaldırıp zinciri çıkarmanın yeterli olduğunu söylemiştin."

"İşte bu tam sana göre bir laf, Huck Finn. Bazı konularda tam bir mıymıntısın yahu! Daha önce hiç mi kitap okumadın? Baron Trenck'i, Casanova'yı, Benvenuto Chelleeny'yi, IV. Henri'yi ya da diğer kahramanları hiç mi duymadın Tanrı aşkına? Bir mahkûmun öyle yaşlı teyzelere has yöntemlerle serbest bırakıldığı nerede görülmüş? Hayır, bu işin en büyük erbapları karyolanın bacağını keser, ama yerinde bırakır ve bulunamasın diye talaşı da yutar; kestiği yerin dışına çamur ve yağ sürer ki en uyanık gardiyanlar bile oranın kesildiğini anlamasın, karyola bacağının tamamen sağlam olduğunu sansın. Ama hazır olduğun gece karyola bacağına bir tekme atarsın, ikiye ayrılıverir; zincirini çıkartırsın olur biter. Ondan sonra tek yapman gereken ip merdiveni mazgallı siperlere bağlamak, aşağı inmek ve hendeğe düşüp ayağını kırmaktır -çünkü ip merdiven beş-altı metre kısa kalmıştır- hemen karşında atlarını ve sadık uşaklarını bulursun, seni kaptıkları gibi bir eyerin üstüne otururlar ve oradan memleketin Langudoc, Navarre ya da neresiyse oraya gidersiniz. Ne kadar gösterişli be Huck, keşke bu kulübenin de bir hendeği olsaydı. Vakit bulursak kaçış gecesi bir tane kazalım."

"İyi ama madem onu kulübenin altından çıkartacağız, hendek ne işe yarayacak?" diye sordum.

Ama beni duymadı bile. Beni ve geriye kalan her şeyi unutmuştu. Çenesini avcunun içine almış düşünüyordu. Biraz sonra içini çekti, başını iki yana salladı, sonra tekrar içini çekerek şöyle dedi:

"Yok yok, olmaz öyle... yeterince gerekli bir şey değil."

"Neymiş o?" dedim.

"Jim'in bacağını kesmek, elbette," dedi.

"Yüce Tanrım!" dedim, "Kesinlikle *hiç* gerekli değil. Zaten onun bacağını kesmeyi niye istiyorsun ki?"

"En büyük ustalardan bazıları böyle yapmış da ondan. Zinciri çıkartamamışlar, o yüzden ellerini kesip kaçmışlar. Bacak kesmek daha da iyi olurdu. Ama bu seferlik onu atlayalım. Jim'in durumunda pek de gerekli değil, üstelik Jim bir zenci ve bunun sebeplerini, Avrupa'da niçin âdet olduğunu anlamayacaktır; o yüzden bu seferlik yapmayalım. Ama başka bir şey var... Bir ip merdiven olabilir; çarşaflarımızı yırtıp kolayca ona bir ip merdiven yapabiliriz. Bu merdiveni de ona böreğin içinde göndeririz, çoğunlukla öyle yapılıyor. Ben en kötü börekleri bile sırf..."

"Neler saçmalıyorsun böyle, Tom Sawyer?" dedim. "Jim ip merdiveni ne yapacak ki?"

"Onu kullanması *şart.* Asıl *sen* neler saçmalıyorsun, ben bu işlerden hiç anlamam desene baştan. İp merdiven *olmazsa olmaz*, bütün ustalar ip merdiven kullanır."

"İyi ama ip merdivenle ne *yapacak?"*

"Ne mi *yapacak*? Yatağının içine saklayabilir, öyle değil mi? Hepsi öyle yapar; *onun* da yapması şart. Huck, kurallara uygun hiçbir şeyi yapmak istemiyor gibisin, resmen her şeyi baştan keşfetmek niyetindesin. Diyelim ki onu hiçbir şey için *kullanmadı*... O gittikten sonra yatağın içinde ipucu olarak kalmayacak mı? İpucu isteyeceklerini hiç hesaba katmıyor musun? İsteyecekler elbette. Sen de onlara hiç ipucu bırakmayacak mısın? Hiç racona uyar mı böylesi? Hayatımda böyle bir şey duymadım valla."

"Madem kural böyle ve ip merdiveni olması gerek, tamam o zaman olsun; hiçbir kurala karşı gelmek istemem doğrusu; yalnız başka bir şey var, Tom Sawyer... Jim'e ip merdiven yapacağız diye çarşaflarımızı yırtarsak başımız Sally Teyze'yle büyük derde girer, bunu adım gibi biliyorum. Bana sorarsan ceviz ağacı kabuğundan bir merdiven hem maliyetsiz hem başka bir şeyi harcamaya gerek yok, üstelik ip merdivenler gibi bir böreğin içine de konup şiltenin samanları arasına da girer; ayrıca Jim'in nasıl olsa hiç tecrübesi yok bu işlerde, o yüzden nasıl bir merdiven kullandığımızı umursayacağını pek..."

"Gene saçmaladın, Huck Finn, cahil cahil konuşup duruyorsun iki saattir... Hiçbir şey bilmiyorsan bari çeneni tutmayı bileydin. Bir mahkûmun ağaç kabuğundan merdivenle kaçtığı da nerede duyulmuş? Böyle gülünç şey olur mu hiç?"

"Tamam, Tom, sen nasıl istiyorsan öyle olsun; ama benim sözümü dinle ve ne olur asılı çamaşırlardan ödünç almama izin ver."

Buna itiraz etmedi. Hatta aklına bir fikir daha geldi:

"Bir de gömlek ödünç al."

"İyi de gömleği ne yapacağız, Tom?"

"Jim'in bir günlük tutması için."

"Yuh artık... Jim'in okuma yazması yok ki."

"Diyelim ki *yazamıyor*... gömleğin üzerine resimler ve işaretler de mi yapamaz? Ona demir kaşıktan ya da bir parça fıçı çemberinden kalem de yaparız."

"İyi ama bir kazın tüyünü yolup ona çok daha iyi bir kalem yapabiliriz, Tom, hem daha çabuk olur."

"Zindanda yatan *mahkûmların* kalem yapmak için tüyünü yolacağı kazları olmaz be enayi. Kalemlerini *daima* eski pirinç şamdanlardan ya da ellerinin altındaki başka sert, katı, zor bükülür şeylerden yaparlar; kalemi yapmaları da haftalar; hatta aylar sürebilir, çünkü ellerindekini kalem haline getirmek için duvara sürtmekten başka çareleri yoktur. Bulabilselerdi bile kaz tüyü kullanmazlardı *onlar.* Kurallara uymaz."

"Peki o zaman, mürekkebi nasıl yapacağız?"

"Çoğu mahkûm demir pası ile gözyaşını karıştırır; ama bu alt tabakadan olanlara ve kadınlara has; bu işin erbapları kendi kanını kullanır. Jim bunu yapabilir ve dünyaya nerede esir tutulduğunu haber vermek için sıradan bir gizemli mesaj göndermek isterse, kalaylı bir tabağın arkasına çatalla kazıyıp pencereden atabilir. Demir Maske hep öyle yapar ve bana kalırsa acayip iyi bir yol."

"Jim'in kalaylı tabağı yok. Ona yemeği tepside veriyorlar."

"Bunun önemi yok, ona bir tabak götürürüz."

"Kimse onun tabağında yazanları *okuyamaz*

"Konumuzla hiç *ilgisi* yok, Huck Finn. Tek yapması gereken tabağın üzerine yazmak ve dışarı atmak. Bizim okuyabilmemiz *gerekmez*. Bir

mahkûmun kalaylı tabağa ya da başka yere yazdıklarının yarısı okunamaz zaten."

"Peki o zaman tabakları niye boşa harcıyoruz?"

"Ya ne fark edecek ki, *mahkûmun* tabağı değil onlar."

"Ama *birilerinin* tabağı, öyle değil mi?"

"Diyelim ki öyle, ne olmuş? Tabağın kime ait olduğunu *mahkûm* niye dert..."

Burada sustu, çünkü kahvaltı borusunun çaldığını duymuştuk. Böylece eve doğru yollandık.

O sabah asılı çamaşırların arasından bir çarşaf ve gömlek ödünç aldım; eski bir çuval bulup ikisini de içine soktum, sonra tilki ateşini bulmaya gittik ve onu da çuvala koyduk. Ödünç almak diyordum, çünkü babam hep öyle diyordu; ama Tom bunun ödünç almak değil, çalmak olduğunu söyledi. Ona göre biz mahkûmları temsil ediyorduk; mahkûmlar bir şeyi nasıl ele geçirdiklerini umursamazlardı ve kimse de onları bunun için suçlamazdı. Bir mahkûmun kaçmak için ihtiyaç duyduklarını çalması suç değildir, dedi Tom; bu onun hakkıydı, o yüzden de bir mahkûmu temsil ettiğimiz sürece kendimizi hapisten kurtarmak için en az ihtiyaç duyduğumuz şeyleri bile çalmaya kesinlikle hakkımız vardı. Mahkûm olmasaydık her şey farklı olacaktı, mahkûm olmayan birisi çalıyorsa ancak ve ancak adi bir insan olabilirdi. Bunun üzerine, önümüze çıkan her şeyi çalabileceğimizi söyledik. Yine de sonraki günlerde zencilerin bostanından bir karpuz çalıp yediğimde bana çok kızdı. "Gidip zencilere on sent ver ve sebebini de söyleme," dedi. Tom ancak *ihtiyaç duyduğumuz* şeyleri çalabileceğimizi söyledi bu sefer. "İyi ama o karpuza ihtiyacım vardı," dedim. Fakat karpuza hapisten kaçmak için ihtiyacım olmadığını söyledi, aradaki fark buydu. Karpuzun içine bir bıçak saklayıp başgardiyanı öldürmesi için Jim'e gönderirsem sorun yoktu. Bunun üzerine boyun eğdim, ama her karpuz yürütme fırsatı yakaladığımda oturup böyle kılı kırk yaracak olduktan sonra bir mahkûmu temsil etmenin hiçbir avantajı kalmıyordu ki.

Neyse, dediğim gibi, o sabah herkes kendi işiyle meşgul olmaya başlayıncaya kadar bekledik, artık avluda kimse görünmüyordu; Tom çuvalı ardiyeye taşırken ben de biraz uzaktan gözcülük yaptım. Bir süre sonra

tekrar dışarı çıktı, gidip bir odun yığınının üstüne oturup konuşmaya başladık.

"Artık her şey tamam," dedi Tom, "ama bir tek aletler kaldı; onu da kolayca hallederiz."

"Aletler mi?"

"Evet."

"Ne için aletler?"

"Kazmak için tabii ki. Toprağı *kemirerek* çıkartmayacağız herhalde onu."

"İçerideki eski kazmalar filan bir zenciyi çıkartmaya yetmez mi?"

Dönüp bana öyle acıyarak baktı ki o an ağlayabilirdim.

"Huck Finn, kazması ve küreği olan bir mahkûm duydun mu hiç, kazıp çıkmak için dolabına bütün modern aletleri dolduran mahkûm var mı? Kafanın içinde birazcık olsun akıl varsa sorarım sana, bu şekilde kaçarsa nasıl kahraman olacak? Oldu olacak anahtarı verelim bari eline. Kazma ve kürek ha... krallara bile vermezler böyle aletleri."

"Tamam, diyelim ki kazma ve kürek istemiyoruz, o zaman ne istiyoruz?"

"İki tane çakı."

"Kulübenin temellerini delip geçmek için mi?"

"Evet."

"Hoppala! Ama bu çok aptalca, Tom."

"İster aptalca olsun, ister olmasın, *doğrusu* bu... kurallara uygun olanı da. Şu ana kadar *başka* bir yol da duymadım, hem de böyle konulardaki her türlü bilgiyi veren bütün kitapları okumama rağmen. Her zaman için çakıyla kazıyorlar... toprağı da değil ha; genelde kayayı deliyorlar çakıyla. Haftalarca uğraşıyorlar, neredeyse sonsuza dek sürüyor. Marsilya limanında Deef Şatosu'nun dibindeki zindanda yatan mahkûmlardan bir tanesi çakıyla kayayı delerek çıkmış; ne kadar sürmüş, bil bakalım?"

"Bilmiyorum."

"Tahmin et o zaman."

"Nereden bileyim. Bir buçuk ay mı?"

"Otuz yedi yıl... taa Çin'den çıkmış. İşte bu işin kuralı *budur*. Keşke *bu* kalenin de tabanı kaya olsaydı."

"Jim'in Çin'de tanıdığı hiç kimse yok ki."

"İyi de *bunun* ne alakası var? O adamın da tanıdığı kimse yokmuş. Ama sen her seferinde önemsiz şeylere takılıyorsun. Niye asıl meseleden uzaklaşıyorsun ki?"

"Tamam, peki... nereden çıktığının bir önemi yok, neticede *çıkmış;* Jim için de fark etmez herhalde. Yalnız şöyle bir sorun var... Jim çakıyla çıkarılamayacak kadar yaşlı. Ömrü yetmez."

"Merak etme, *ömrü yeter. Toprağı* kazmanın otuz yedi yıl süreceğini sanmıyorsun herhalde."

"Peki ne kadar sürer, Tom?"

"Gerçi normalde süreceği kadar uzamasını bekleyemeyiz, çünkü Silas Enişte'nin New Orleans'tan haber alması çok uzun sürmez. Jim'in oradan olmadığını öğrenecektir. O zaman belki de Jim için gazetelere ilan verir ya da buna benzer bir şeyler yapar. Onu gerekli sürede çıkarma tehlikesini göze alamayız. Bana sorarsan birkaç yıl sürer herhalde, ama o kadar beklenmez işte. İşler bu kadar belirsiz olduğuna göre şunu öneriyorum: Elimizden geldiği kadar hızlı kazalım, sonra da istediğimiz zaman otuz yedi yılın sonlarına *gelmişiz gibi* yapabiliriz. Yani işlerin değiştiğini sezer sezmez hemen onu çıkaralım ve kaçıralım. Evet, bence en iyisi bu."

"Şimdi *akıllıca* bir şey söyledin," dedim. "Sonuna *varmışız gibi* yapmanın zararı yok, başımız da belaya girmez; eğer bir amacımız varsa, yüz elli yılda *kazmış gibi* yapmaya bile itirazım yok. İş bittikten sonra benim için hiç sıkıntı olmaz. En iyisi şimdi gidip iki tane çakı bulayım ben."

"Üç tane bul," dedi, "bir tanesinden de testere yapacağız."

"Tom, kurallara aykırı ve dinsizce değilse bir şey önereceğim," dedim. "İsleme barakasının arkasındaki siper kaplamasının altında paslı bir testerenin ucunu görmüştüm."

Tom bıkkın ve hevesi kaçmış bir havayla şöyle dedi:

"Sana bir şey öğretmeye çalışmanın faydası yok, Huck. Çabuk git üç tane çakı getir... üç tane."

Ben de dediği gibi yaptım.

Otuz Altıncı Bölüm

O gece herkesin uyuduğunu düşündüğümüz bir anda paratonerden aşağı kaydık, ardiyeye girip kapıyı arkamızdan kapattık, tilki ateşi yığınımızı çıkardık ve çalışmaya başladık. En alttaki kütüğün ortalarında bir-bir buçuk santimlik bir yerin altını açmak için etrafındaki her şeyi kaldırdık. Tom tam olarak Jim'in yatağının arkasında olduğumuzu söyledi, tam yatağının altına doğru kazacaktık ve oraya vardığımızda kulübeye giren hiç kimse orada bir delik olduğunu anlayamayacaktı, çünkü Jim'in karyolasının örtüsü neredeyse yere kadar sarkıyordu ve altta delik olduğunu anlamak için örtüyü kaldırmanız gerekiyordu. Böylece çakılarımızla gece yarısına kadar kazdık da kazdık; en sonunda köpekler gibi yorulduk, avuçlarımız kabardı, ama yine de hemen hiçbir şey yapamamıştık. Sonunda şöyle dedim:

"Tom Sawyer bu iş otuz yedi yıl değil, otuz sekiz yıl bile sürer."

Hiç sesini çıkarmadı. Ama bir of çekti ve biraz sonra da kazmayı bıraktı, ondan sonraki sessizlikte düşünmekte olduğunu hissedebiliyordum.

"Hiç faydası yok, Huck," dedi. "İşe yaramayacak. Mahkûm olsaydık, işe yarardı, çünkü o zaman istediğimiz kadar çok yılımız olurdu, acele etmezdik; üstelik günde sadece birkaç dakika, gardiyanlar nöbet değiştirirken kazabilirdik, böylece ellerimiz kabarmazdı; yıllar boyunca devam ettiğimiz için kuralına uyar, doğru şekilde bu işi yapardık. Ama *bizim* oyalanacak vaktimiz yok, acele etmeliyiz; bu iş çok geçmeden bitmeli. Bir gece daha böyle çalışırsak bir hafta boyunca ellerimiz iyileşsin diye beklememiz gerekecek... Çok geçmeden çakıyı tutamayacak hale geleceğiz."

"Peki, o zaman ne yapacağız, Tom?"

"Söyleyeyim. Aslında doğru değil, ahlaklı da değil... Ağzımdan böyle sözler çıksın istemezdim; ama geriye tek bir yol kaldı; kazmayla kazacağız ve çakıyla *kazmış gibi* yapacağız."

"İşte şimdi oldul" dedim, "Kafan her seferinde daha iyi çalışıyor, Tom Sawyer. Ahlaklı da olsa ahlaksız da olsa en iyisi kazmalar; ayrıca bana sorarsan, ahlaklılığı hiç ama hiç umursamıyorum. Zenci çalmaya, karpuz ya da ilahi kitabı çalmaya başladın mıydı, artık nasıl yaptığının bir önemi kalmaz bence. Ben zencimi istiyorum, karpuzumu istiyorum ya da ilahi kitabımı istiyorum; onu elde etmenin en kolay yolu kazmaysa, zenciyi, karpuzu ya da ilahi kitabını kazmayla çıkarıveririm; işin erbabının bu konuda ne dediğine de zerre kadar kıymet vermem."

"Kazma kullanmanın ve onları çakı farz etmenin burada haklı bir sebebi var," dedi. "Öyle olmasaydı, asla onaylamazdım, ayrıca kurallar ihlal edilirken de durup seyredemem... Çünkü doğru doğrudur; yanlış da yanlıştır ve insan cahil değilse, yapmaması gerektiğini biliyorsa yanlış yapmaz. Hiç *-mış gibi* yapmadan Jim'i kazma kullanarak çıkarmak *senin* için çözüm olabilir, bu işleri o kadar biliyorsun işte, ama benim için çözüm değil, çünkü yanlış olduğunu biliyorum. Bana bir çakı ver."

Kendi çakısı elindeydi, ben de kendi çakımı verdim. Çakıyı yere fırlatıp tekrarladı:

"Bana bir *çakı* ver diyorum."

Önce ne yapacağımı bilemedim... Ama sonra düşündüm. Eski aletlerin oraya uzandım, eski bir kazmayı alıp ona verdim, kazmayı alıp çalışmaya başladı ve tek kelime bile etmedi.

İşte bu kadar titizdi. Prensiplerin adamıydı.

Bunun üzerine ben de bir kürek aldım, ondan sonra nöbetleşe kazmayı ve küreği kullanarak toprağı kazdık. Yarım saat daha çalıştık, ondan sonra uykusuzluğa dayanamaz olduk; ama artık epeyce büyük bir delik açmıştık. Merdivenlerden üst kata çıktım, pencereden baktığımda Tom'un canla başla paratonere tırmanmaya çalıştığını gördüm, ama bir türlü çıkamıyordu, çünkü avuçları kabarmıştı.

"Hiç faydası yok, bunu yapmak mümkün değil," dedi sonunda. "Sence başka çarem var mı? Aklına bir yol geliyor mu?"

"Geliyor," dedim, "ama kurallara uygun değil galiba. Merdivenlerden çık ve paratonerden *çıkmış gibi* yap."

Aynen öyle yaptı.

Sonraki gün Tom evden kalaylı bir kaşık ve pirinç bir şamdan çaldı; bunlarla Jim'e kalem yapacaktık, ayrıca altı tane de mum almıştı; ben de zenci kulübelerinin orada takıldım ve bir fırsatını bulup üç tane kalaylı tabak çaldım. Tom bunların yeterli olmadığını söyledi; ama ben de Jim'in attığı tabakları kimsenin görmeyeceğini, çünkü pencerenin altındaki köpek papatyaları ve alıçların arasına düşeceklerini söyledim — tabakları toplayıp yeniden kullanabilirdik. Tom tatmin olmuştu.

"Şimdi de gerekli şeyleri Jim'e nasıl ulaştıracağımızı bulmamız gerek," dedi.

"Deliği tamamladıktan sonra onları delikten geçiririz," dedim.

Alaycı alaycı bakıp kimsenin bu kadar aptalca bir fikir duymadığını söyledikten sonra düşünmeye başladı. Bir süre sonra iki-üç yol bulduğunu, ama şimdilik herhangi birinde karar kılmanın gerekmediğini söyledi. İlkönce Jim'e ulaşmalıymışız.

O gece saat ondan biraz sonra paratonerden indik ve mumlardan birini de yanımıza aldık; pencerenin altında durduğumuzda Jim'in horladığını duyduk; mumu içeri fırlattık, ama ona da uyanmadı. Kazma ve kürekle iki saat kadar uğraştıktan sonra işin yarısını tamamlamıştık. Önce Jim'in yatağının altına, oradan kulübenin içine çıktık, el yordamıyla etrafı arayıp mumu bulduk ve yaktık. Bir süre Jim'in tepesine dikildik, gayet dinç ve sağlıklı görünüyordu; onu yavaş yavaş uyandırdık. Bizi gördüğüne o kadar sevindi ki neredeyse ağlayacaktı; bize ciğerimin köşesi dedi, aklına gelen bütün sevgi sözcüklerini de söyledi; ayağındaki prangayı kesmek için bizden bir keski bulmamızı istedi, sonra da hiç vakit kaybetmeden tüyecektik. Ama Tom ona bunun kurallara ne kadar aykırı olduğunu söyledi, oturup planımızı baştan sona anlattı, ani bir durumda her şeyi bir dakikada değiştirebileceğimizi de söyledi; hiç korkmasına gerek yoktu, çünkü onun kaçmasını *kesinlikle* sağlayacaktık. Jim de sorun olmadığını söyledi, bir süre birlikte oturup eski günlerden bahsettik, ardından Tom birçok soru sordu. Jim ona Silas Enişte'nin hemen her gün gelip onunla

birlikte dua ettiğini anlattı, ayrıca Sally Teyze de rahat mı ve bolca yiyeceği var mı diye bakmaya geliyordu; ikisi de ona gayet iyi davranıyorlardı.

"Şimdi bu işi halletmenin yolunu buldum," dedi Tom. "Sana bazı şeyleri onlarla göndereceğiz."

"Böyle bir şey hayatta yapamayız," dedim. "Bugüne kadar duyduğum en ahmakça fikir bu." Ama beni dinlemedi bile, sözlerine devam etti. Planını yaptığı zamanlarda hep böyle olurdu.

Jim'e ip merdiven böreğini ve diğer büyük şeyleri ona yemek getiren zenci Nat aracılığıyla göndermek zorunda olduğumuzu anlattı; Jim daima uyanık olmalı, şaşırmış görünmemeli, Nat'ın onları açmasına sebep olmamalıydı; bazı küçük şeyleri de eniştenin ceketinin ceplerine koyacaktık ve Jim de onları oradan çalacaktı; teyzenin önlüğünün bağcıklarına bazı şeyler bağlayacak ya da bazılarını fırsat bulursak önlük cebine koyacaktık; bunların neler olduğunu ve ne işe yarayacaklarını da söyledi. Ayrıca gömleğin üzerine kanıyla nasıl günlük tutacağını ve başka şeyleri de anlattı. Her şeyi bir bir saydı. Jim anlatılanların çoğunun sebebini anlayamadı, ama bizim beyaz olduğumuzu ve daha doğrusunu bileceğimizi söyledi; o da tatmin olmuştu ve her şeyi tam Tom'un dediği gibi yapacaktı.

Jim'in bolca koçan piposu ve tütünü vardı; o yüzden muhabbet epeyce uzun sürdü; ardından delikten sürünerek çıktık, eve gidip yataklarımıza yattık, ellerimiz çiğnenip tükürülmüş gibi görünüyordu. Tom bir keyifliydi, bir keyifliydi sormayın. Bunun hayatındaki en eğlenceli ve en düşüncelleyici[{3}] olay olduğunu söyledi; şayet yolunu bulabilseydi hayatımızın geri kalanını bu işe harcayabilir, sonra da Jim'i çıkarmayı çocuklarımıza bırakabilirdik, çünkü Jim'in bu işe alıştıkça daha çok seveceğini düşünüyordu. Belki de böylece kurtarma işini seksen yıla kadar uzatabilirdik ve bugüne kadarki en uzun süreyi tuttururduk. Üstelik bu işte parmağı bulunanların hepsi ünlü olurdu.

Sabahleyin odun yığınının oraya gidip pirinç şamdanı uygun parçalara böldük, Tom bunları ve demir kaşığı cebine koydu. Ardından zenci kulübelerinin oraya gittik, Nat'ın dikkatinin dağıldığı bir anda Tom bir parça şamdanı Jim'in tavasındaki bir parça mısır ekmeğinin içine sokuverdi, sonra da işe yarayıp yaramayacağını görmek için Nat'ın yanında gittik ve gerçekten planımız çok iyi işledi; Jim ekmeği ısırdığında neredeyse bütün dişlerini kırıyordu; bundan daha iyi işleyecek bir plan yapmak çok zordu

doğrusu. Tom bunu kendisi söyledi. Jim hiç belli etmedi, ekmeğinden her zamanki gibi bir taş parçası çıkmış gibi yaptı; ama ondan sonra çatalını üç-dört yerine batırmadan hiçbir şeyi ısırmadı.

Biz orada loş ışıkta dururken Jim'in karyolasının altından bir çift köpek çıktı, onları da başka köpekler takip etti ve içeriye on bir köpek girdi, nefes alacak yer bile kalmamıştı. Tüh be, ardiye kapısını kapatmayı unutmuştuk. Zenci Nat sadece bir kez "Cadılar!" diye feryat ettikten sonra köpeklerin arasına yıkıldı ve can çekişiyormuş gibi inlemeye başladı. Tom hemen kapıyı açtı ve Jim'e gelen etin bir dilimini dışarı fırlatınca köpekler de peşinden gitti; Tom da iki saniyeliğine çıkıp gözden kayboldu ama sonra dönüp kapıyı kapattı, diğer kapıyı da kapattığını anlamıştım. Ardından ihtiyar zenci üzerinde çalışmaya başladı, onun gönlünü yapmaya çalışıyor, onu pohpohluyor ve aynı şeyi tekrar görüp görmediğini soruyordu. Adam başını kaldırdı, etrafa bakarak gözlerini kırptı ve şöyle dedi:

"Sahip Sid, bana aptal diyoğsunuz, ama neğedeyse milyon tane köpek göğdüm, yoksa şeytan mıydı onlağ? Köğ olayım eğeğ yalan söylüyoğsam, şuğadan şuğaya gitmek nasip olmasın. Sahip Sid, bana öyle geliyoğ ki... Bana öyle geliyoğ ki hepsi üstüme çöktü. Ah biğ yakalasam şunlağı, şu cadılağdan biğ tanesini yakalasam, başka şey istemem... sadece biğ keğeliğine... tek bunu istiyoğum. Ama en çok da beni ğahat bığakmalağını istiyoğum."

"Hımm, sana ne düşündüğümü anlatayım," dedi Tom. "Onları tam bu kaçak zencinin kahvaltı saatinde buraya getiren ne olabilir? Bana kalırsa açlar, işte bu yüzden geliyorlar. Onlara cadı böreği yapmalısın, bence *senin* derdinin en iyi çaresi bu."

"Yüce Tanğım yardım et, Sahip Sid, cadı böğeği mi yapacağım? Daha önce adını bile duymadım."

"Tamam, tamam, anlaşılan ben kendim yapmak zorunda kalacağım."

"Sahiden yapağ mısın? Ciğeğimin köşesi, geğçek mi diyoğsun? Nat senin elini ayağım öpeğ, ne oluğ yapıveğ sen!"

"Tamam, yapacağım; ne de olsa senin hatırın var; bize çok iyi davrandın ve kaçak zenciyi de gösterdin. Ama çok dikkatli olmalısın. Tekrar geldiğimizde arkanı dön; sahana ne koyarsak koyalım sakın ne olduğuna

bakma. Ayrıca Jim sahandakileri alırken de bakma... Bakarsan ne olur bilemem. Her şeyden önce de, cadı eşyalarına sakın *dokunma."*

"Dokunmak mı, Sahip Sid? Ne diyoğsun? On döğt yüz bin milyağ dolağ veğseleğ bilem elimi süğmem."

Otuz Yedinci Bölüm

Her şey ayarlanmıştı. Böylece arka bahçede eski çizmelerin, paçavraların, şişe kırıklarının, işe yaramaz kap kaçağın ve diğer ıvır zıvırın bulunduğu yığının başına geçtik, biraz araştırdıktan sonra eski ve derin bir sahan bulduk, içinde börek pişirmek için deliklerini elimizden geldiğince kapattıktan sonra mahzene götürdük ve ağzına kadar unla doldurduk, ardından kahvaltıya hazırlanırken de iki tane küçük çivi bulduk. Tom bunların mahkûmun adını ve çektiklerini zindan duvarlarına kazıması için uygun olduğunu söyledi, sonra da bir tanesini Sally Teyze'nin bir sandalyeye asılmış önlük cebine koydu, diğerini de o sırada çekmecenin üzerinde gördüğümüz Silas Enişte'nin şapkasının şeridine sıkıştırdık, çünkü çocukların anne ve babalarının bu sabah kaçak zencinin evine gideceğinden bahsettiklerini duymuştuk; ondan sonra kahvaltıya gittik ve Tom kalaylı kaşığı Silas Enişte'nin ceketinin cebine koydu; Sally Teyze henüz gelmediği için biraz da masada bekledik.

Sally Teyze geldiğinde kıpkırmızıydı, kaşlarını çatmıştı ve duayı güç bela bekledi; sonra bir eliyle kahve doldururken diğerinin parmağındaki yüksükle en yakındaki çocuğun kafasına vurmaya başlayarak şöyle dedi:

"Yukarıyı aradım, aşağıyı aradım, hiçbir yerde yok, diğer gömleğine *ne oldu* senin?"

Kalbimin akciğerimin ve karaciğerimin arasından kayıp düştüğünü hissettim, ardından gelen sert bir mısır ekmeği parçası boğazımdan aşağı inerken yolda bir öksürükle karşılaştı ve ağzımdan fırlayıp masanın karşısındaki çocuklardan birinin gözünde patladı. Çocuk adeta bir savaş narası atarak olta solucanı gibi kıvrıldı, Tom neredeyse kulaklarına kadar morarmıştı. Üstelik bunların hepsi çeyrek dakika kadar bir sürede olmuştu.

Kahvaltı masası öyle tehlikeli bir yer haline gelmişti ki o an müzayede olsa kendimi yarı fiyatına satar kurtulurdum. Ama ondan sonra toparlandık — bizi o kadar sarsan şey durumun aniliği olmuştu.

"Son derece olağandışı ve tuhaf, hiç anlayamıyorum," dedi Silas Enişte. "Nerede *çıkardığımı* gayet iyi biliyorum, çünkü..."

"Çünkü *üzerinde* sadece bir tane vardı. Şu dediğini kulağın *duyuyor* mu? Çıkardığını ben de biliyorum, üstelik senin dumanlı hafızandan çok daha sağlam bir kaynağım vap çünkü dün çamaşır ipine asmıştım... Orada olduğunu kendi gözlerimle gördüm. Ama gitmiş işte... bu işin lamı cimi yok, tek yapabileceğimiz şey ben yeni bir tane dikene kadar kırmızı fanilanı giymen. Üstelik iki yıl içinde bu üçüncü olacak; sen gömleksiz kalmayasın diye insan sürekli tetikte bekliyor; o kadar gömleği halletmeyi nasıl becerdiğini bir türlü anlayamıyorum. Hayatının bir döneminde artık gömleklerine sahip çıkmayı *öğreneceğini* ummaktan başka şey gelmiyor elden."

"Biliyorum, Sally, inan elimden geleni yapıyorum. Ama bu tümden benim hatam olmasa gerek, çünkü sen de biliyorsun ki üzerimde olmadıkları zaman onları ne görüyorum ne de onlarla bir işim oluyor; üstelik üzerimde *olmadıkları* bir anda onları kaybedebileceğimi pek sanmıyorum."

"Yapamıyorsan bu senin suçun değil, Silas... yapabilseydin yapardın, herhalde. Üstelik kaybolan tek şey gömlek de değil. Bir kaşık kaybolmuş, hatta başka şeyler de gitmiş. On kaşık vardı ama şimdi sadece dokuz tane var. Dana gömleği indirdi diyelim, ama danalar hayatta kaşık araklamaz, *orası* kesin."

"Başka ne gitmiş, Sally?"

"Altı *mum* kayıp... mumlar gitmiş. Bazen fareler alıp götürüyor mumları, galiba bu sefer de öyle oldu; zaten nasıl oluyor da her şeyimizi alıp götürmüyorlar bilemiyorum, hesapta onların deliklerini tıkayacaktın, ama tıkamadın; çok aptal olmasalar saçının içinde yuva yaparlardı, Silas... farkına bile varmazdın; ama bak *kaşığı* da farelerin üstüne atamazsın, bunu adım gibi *biliyorum."*

"Tamam, Sally, benim hatam, kabul ediyorum; dikkatsiz davrandım; ama yarın muhakkak o fare deliklerini kapatacağım."

"Yok canım, hiç acele etme, seneye yaparsın. Matilda Angelina Araminta *Phelps!"*

Yüksük kafaya indi ve çocuk boş pençelerini şeker kabından çekmek zorunda kaldı. Tam o sırada zenci kadın geçide daldı:

"Bağyan, biğ çağşaf eksik."

"Çarşaf mı eksik! Tanrı aşkına, neler oluyor?"

"Delikleri hemen bugün tıkayacağım," dedi Silas Enişte üzüntüyle.

"Ayol sus!.. *Çarşafı* fareler mi götürdü sanıyorsun? Çarşaf *nereye* gitmiştir; Lize?"

"Tanğı biliğ, hiç habeğim yok, Bayan Sally. Dün çamaşığ ipindeydi, ama ağtık oğada değil."

"Dünyanın sonu geldi galiba. Bugüne kadar hayatımda böyle saçmalık görmedim. Bir gömlek, bir çarşaf, bir kaşık ve altı mum..."

Genç bir hizmetçi kız, "Bayan," diye seslenerek içeri daldı, "pirinç şamdanlardan biri eksik."

"Çabuk buradan kaybol, seni şirret seni, yoksa tencereyi kafana indiririm!"

Sally Teyze tam anlamıyla deliye dönmüştü. Tüymek için fırsat kollamaya başladım, hava biraz yumuşayıncaya kadar ormanda gezip sonra dönebilirdim. Sally Teyze kontrolü kaybetmiş veryansın ediyordu ve evdeki başka herkes sus pus olmuş önüne bakıyordu; nihayet Silas Enişte elini cebine attı ve biraz aptallaşmış bir suratla kaşığı çıkardı. Sally Teyze ağzı açık, elleri havada donup kaldı; bana sorarsamz o an Kudüs'te filan olmayı dilerdim. Ama onun bu hali uzun sürmedi, çünkü şöyle dedi:

"İşte *tam* beklediğim gibi. Demek başından beri cebindeydi, diğer kayıp eşyalar da orada olmasın sakın. Kaşık nasıl girmiş oraya?"

"Gerçekten bilmiyorum, Sally," dedi af dilercesine, "yoksa söylerdim, biliyorsun. Kahvaltıdan önce Elçilerin İşleri 17. Bap üzerinde çalışıyordum, nasıl oldu bilmiyorum ama herhalde farkında olmadan İncil diye onu cebime atmışım; öyle olmalı, çünkü İncil cebimde değil, ama gidip bir bakayım, İncil daha önceki yerinde duruyorsa, onu cebime koymadığımdan

emin olacağım, o zaman İncil'i koyup yerine kaşığı aldığım ve onu cebime..."

"Ah, Tamı aşkına! Sus artık! Çıkın dışarı, çocuklar filan hepiniz çıkın, biraz kafam yerine gelinceye kadar da yanıma gelmeyin."

Yüksek sesle konuşmayıp içinden söylese bile bunu duyardım işte; ölü bile olsam derhal ayağa kalkıp itaat ederdim. Oturma odasından geçtiğimiz sırada yaşlı adam şapkasını alırken çiviyi yere düşürdü; sadece eğilip çiviyi aldı ve ocak rafının üstüne koydu, hiçbir şey söylemeden çıktı gitti. Tom onun ne yaptığını görmüştü, kaşık meselesini de düşünerek şöyle dedi:

"Artık *onunla* bir şeyleri göndermenin anlamı yok, güvenilir değil." Sonra da devam etti: "Ama kaşık konusunda çok işimize yaradı, hem de farkında bile olmadan; o halde biz de gidip *onun* haberi olmadan işine yarayacak bir şey yapmalıyız — fare deliklerini tıkayalım."

Mahzende gerçekten bir sürü fare deliği vardı; neredeyse bir saat uğraştık, ama sonunda dört dörtlük bir iş yaparak hepsini sıkıca kapattık. Tam işimiz bittiğinde mahzene inen merdivenlerden birinin geldiğini duyduk ve hemen ışığımızı söndürüp saklandık; yaşlı adam bir elinde mum, diğer elinde dolgu malzemeleriyle dalgın dalgın aşağı iniyordu. Bir fare deliğinden diğerine gidip gelerek tüm delikleri ziyaret etti. Sonra elindeki mumun akan yerlerini mıncıklayarak beş dakika kadar orada durup düşündü. Nihayet ağır ağır ve rüyadaymışçasına mırıldanarak merdivenlere yöneldi:

"Ne zaman yaptığımı hiç hatırlamıyorum. Fareler konusunda benim suçlu olmadığımı kabul eder artık. Ama neyse... En iyisi oluruna bırakmak. Öbür türlüsünün kimseye faydası olmaz zaten."

Böyle şeyler söyleyerek merdivenlerden çıktı, peşinden de biz çıktık. Çok sevimli bir ihtiyardı. Hep öyle kaldı.

Tom kaşık işini ne yapacağımız konusunda çok endişeleniyordu, ama almak zorundaydık. O yüzden oturup düşünmeye koyuldu. Planı kafasında oluşturduktan sonra bana ne yapacağımızı anlattı; ardından gidip Sally Teyze gelinceye kadar kaşık sepetinin civarında bekledik, Tom kaşıkları sayıyor ve saydıklarını bir tarafa ayırıyordu, kaşıklardan birini manşetimden içeri kaydırdım, Tom ona döndü:

"Sally Teyze, burada *hâlâ* dokuz kaşık var sadece."

"Git de oyun oyna, benim huzurumu kaçırma," dedi Sally Teyze. "Kaç tane olduğunu biliyorum, ben kendim saydım."

"Ama ben hepsini iki kez saydım, Teyze, dokuz taneydi."

İyice sabrı taşmış görünüyordu, ama yine de saymaya geldi elbette — kim olsa gelirdi.

"Lanet olsun, burada *sadece* dokuz tane var!" dedi. "Niye, hay sizin kaşık gibi... adınız batsın emi, tekrar sayalım en iyisi."

Bendekini tekrar kaşıkların arasına bıraktım ve saymayı bitirdiğinde şöyle dedi:

"Tanrım, sen bana sabır vep şimdi de *on* tane var!" Aynı anda hem sinirli hem endişeli görünüyordu. Ama Tom araya girdi:

"Hayır, Teyzecim, on tane olduğunu sanmam."

"Seni mankafa, az önce *saydığımı* görmedin mi?"

"Biliyorum, ama..."

"Tamam, *bir daha* sayalım bari."

Bunun üzerine bir tanesini yürüttüm ve saydığında yine dokuz kaşık çıktı. Sally Teyze artık zıvanadan çıkmıştı... tir tir titriyordu ve çılgına dönmüştü. Ama bir daha saydı, bir daha saydı, nihayet öyle bir beyni döndü ki yanlış saymaya başladı. Hesap üç kere doğru çıkıyorsa üç kere yanlış çıkıyordu. Bunun üzerine daha fazla dayanamayıp sepeti tuttuğu gibi fırlattı ve kediyi vurmayı başardı; hemen kaybolup ona biraz rahat vermemizi istedi, akşam yemeğine kadar gelip ona dert çıkarırsak derimizi yüzeceğini söyledi. Böylece o tek kaşığı ele geçirmiştik; bize sefer talimatlarını verdiği sırada kaşığı önlüğünün cebine bırakıverdim; böylece Jim de hem kaşığı hem de çiviyi öğlen olmadan alabildi. Bundan dolayı kendimizden çok hoşnuttuk, üstelik Tom zahmetimizin karşılığını iki katıyla aldığımızı söyledi, çünkü teyzesi canını alsalar bir daha o kaşıkları asla sayamazdı. Kaç kez sayarsa saysın, doğru saydığına inanamazdı. Daha sonra da teyzesinin sonraki üç gün boyunca kendine gelemediğini, birisi ondan bir daha saymasını isterse cinayet işlemeye hazır olduğunu anlattı.

Bunun üzerine o gece çarşafı çamaşır ipine geri astık ve Sally Teyze'nin dolabından bir çarşaf çaldık; birkaç gün boyunca geri koyup tekrar çalmaya

devam ettik; nihayet kaç tane çarşafı olduğunu şaşırdı ve *umurunda* bile olmadığını, ruhunun geri kalanını bu yüzden yıpratmayacağını ve bir daha çarşafları saymaktansa ölmeyi tercih edeceğini söyledi.

Artık dananın, farelerin ve sayma karmaşasının yardımıyla gömlek, çarşaf, kaşık ve mumlarla ilgili sorunlarımız hallolmuştu; şamdana gelince, büyük bir patırtı yaratmadı ve zaman içinde nasıl olsa unutulacaktı.

Ama börek yapmak bela bir işti, o böreği pişirme derdinden asla kurtulamayacak gibiydik. Ormanın içlerinde bir yerde düzenimizi kurup böreği pişirmeye başladık; en sonunda da pişirmeyi becerdik, gayet de güzel oldu, ama bir günden uzun sürdü; üç sahan dolusu un kullanmak zorunda kaldık, ayrıca uğraşırken bir sürü yerimizi yaktık ve gözlerimiz dumandan kavruldu; çünkü asıl ihtiyacımız olan şey böreğin dışıydı ve bir türlü doğru yapamıyorduk, her seferinde üstü içeri çöküyordu. Ama en sonunda doğru yapmayı becerdik, yani nihayet merdiveni de böreğin içinde pişirmeyi akıl ettik. Bunun için ikinci gece Jim'in oraya gittik, çarşafı küçük şeritler halinde yırttık ve birbirine bağladık, bir adamı asmaya yetecek kadar gayet güzel bir ip yaptığımızda daha sabaha çok vardı. Ama ipi hazırlamak dokuz ay sürmüş gibi yaptık.

Öğlenden önce ipi alıp ormana gittik, ama böreğin içine sığdıramadık. Koca bir çarşaftan yaptığımız için istersek kırk böreğe sığdırabileceğimiz kadar ipimiz vardı; üstelik çorba, sosis ya da tercih edeceğimiz başka yemekler için de bol bol artıyordu. Bu ip koca bir akşam yemeğine yeterdi.

Ama o kadarına ihtiyacımız yoktu. Bize sadece böreğe girebilecek kadar ip lazımdı, o yüzden geri kalanını attık. Metalin eriyeceğinden korkarak böreği o bulduğumuz sahanda yapmadık; onun yerine Silas Enişte'nin güzel pirinç yatak ısıtıcısını kullandık. Bu ısıtıcıya çok değer veriyordu, çünkü atalarına ait olan bu uzun tahta saplı yatak ısıtıcısı Fatih William ile birlikte Mayflower gemisiyle ya da ilk gelen gemilerden biriyle gelmişti, tavan arasında bir sürü eski kap kaçak ve diğer değerli şeyle birlikte duruyordu; hepsinin de değeri para etmelerinden değil, yadigâr olmalarından kaynaklanıyordu elbette; işte bu yatak ısıtıcısını yürüttük ve ormana götürdük, ama ilk böreklerde başarısız olduk, çünkü işi nasıl yapacağımızı tam bilmiyorduk, ama son seferinde güzelce kabardı. Doğru pişirmek için ilkönce dibine hamuru yaydığımız ısıtıcıyı kömürlerin üzerine oturttuktan sonra da ip merdiveni hamurun üstüne koymuştuk. En üste bir hamur

tabakası daha yayıp kapağı kapattıktan sonra üstüne de köz parçaları koymuştuk; uzun sap sayesinde bir buçuk metre kadar uzakta sıcaktan etkilenmeden gayet rahat tavayı tuttuk ve on beş dakika sonra bakınca iştah açan bir böreğimiz oldu. Ama böreği yemeye kalkan kişinin birkaç kutu kürdana ihtiyacı olacaktı. Zira böreğin içindeki ip merdiveni yutmak zor olmazsa, ben ne dediğimi bilmiyorum demektir. Ayrıca yiyen kişi mide ağrısından kıvranacaktır.

Cadı böreğini Jim'in tepsisine koyduğumuz sırada Nat bakmadı; böreğin hemen altına da üç tane demir tabak yerleştirmiştik; böylece Jim her şeyi alabildi ve tek başına kaldığı anda böreği açıp içindeki ip merdiveni saman şiltenin içine sakladı, demir tabağın üzerine bazı işaretler kazıyıp pencere deliğinden dışarı attı.

Otuz Sekizinci Bölüm

Kalemleri yapmak çok çaba isteyen güç bir işti, testereyi yapmak da; ama Jim en zorunun duvarlara yazı kazımak olacağını söyledi. Ama bunlar mahkûmun duvara muhakkak yazması gereken şeylerdi. Ne olursa olsun yazılmalıydılar; Tom buna *mecbur* olduğunu söyledi; mahkûmların geride bırakmak üzere duvara yazı kazımadığı ve armasını işlemediği tek bir vaka dahi yoktu.

"Leydi Jane Grey'e bakın," dedi; "Gilford Dudley'e, yaşlı Northumberland'a bakın! Bu işi yapmak deveye hendek atlatmaktan zor olsa ne çıkar? Ne yapacağız o zaman? Bin dereden su mu getireceğiz? Jim yazıtını duvara kazımak, armasını işlemek *zorunda*. Bunu hepsi yapıyor."

"Ama Sahip Tom, benim ağmam yok ki," dedi Jim. "Aslında elimde bu kap kaçak ve eski gömlekten başka biğ şey yok, zaten onlağa da günlük yazmak geğek."

"Ah, hiç anlamıyorsun, Jim, arma çok farklı bir şeydir."

"Yine de Jim arması olmadığını söylemekte haklı," dedim, "çünkü gerçekten arması yok."

"Biliyoruz herhalde," dedi Tom, "ama bu iş bitmeden bir tane olacak... çünkü her şeyi *doğru* yapıyor ve sicilinde en ufak bir kusur bile bulunamayacak."

Jim ve ben bir tuğla parçasının üzerinde kalemleri inceltmeye başladık, Jim kendisininkini pirinçten yapıyordu, ben de kaşığı kullanıyordum; Tom ise arma meselesini düşünmeye dalmıştı. Biraz sonra aklına bir sürü güzel arma geldiğini, hangisini seçeceğini bilemediğini söyledi, ama galiba bir tanesinde karar kılacaktı sonunda.

"Arma kavisli ya da sağ tarafta olacak. Armayı çevreleyen şeridin içinde koyu kırmızı çapraz bir kuşak ve halkı temsil eden uzanmış bir köpek olacak. Köpeğin ayağının altında da köleliği temsilen sağlam bir zincir bulunacak. Üst tarafında yeşil bir süsleme ve gök mavisi zemin üstüne üç dik çizgi gelecek ve kasıtlı bir zikzak işaretinin ortasına yayılmış noktalar olacak. Tepede bir kaçak zenci resmi: *Kapkara*, omzundaki gayrimeşruluğu belirten işaretin üzerinde bohçası var. Onu destekleyen iki kırmızı çizgi var ki bunlar da sen ve beniz. En altta kavisli bir arma kuşağı. Üzerinde bir yazı: *Maggiore fretta, minore otto.* Bir kitapta görmüştüm... ne kadar acele edersen o kadar yavaş gidersin, anlamına geliyor."

"Vay canına, peki geri kalanı ne anlama geliyor;" diye sordum.

"Bununla oyalanacak vaktimiz yok, hemen kazımaya başlamamız lazım."

"En azından *bir kısmının* anlamını söylesen olmaz mı? Şerit ne mesela?"

"Şerit... şerit şey... ne olduğunu bilmene gerek yok. Ben nasıl yapılacağını göstereceğim, o da yapacak."

"Kırma beni, herhangi bir kişiye anlatabilirsin ama değil mi, Tom? Gayrimeşruluğu belirten işaret ne peki?"

"Off, ahret soruları soruyorsun. Olması lazım işte. Bütün soyluların var."

Bu tam ona göreydi. Size bir şeyi açıklamak işine gelmiyorsa açıklamıyordu. Bir hafta boyunca başının etini yeseniz yine ağzından tek kelime alamazdınız.

Arma işini tamamen kararlaştırdıktan sonra işin geri kalan kısmına, yani kederli yazıtımızı planlama işine döndü.

Bütün mahkûmlar gibi Jim'in de böyle bir yazıtı olmalıydı. Bir sürü laf uydurdu ve bunları bir kâğıda yazdı, ardından sesli olarak okudu:

1. Esir bir yürek burada çürüyüp gitti.

2. Dünyadan ve dostlarından ayrılmış zavallı bir mahkûm çileli ömrünü burada doldurdu.

3. Yapayalnız bir kalp burada kırıldı, yıpranmış bir ruh otuz yedi yıllık yapayalnız esaretin ardından huzura erdi.

4. Evsiz ve arkadaşsız, otuz yedi yıllık çileli esaretin ardından burada hakka kavuşan soylu yabancı, XIV. Louis'nin öz oğludur.

Tom bunları okurken sesi titriyordu, neredeyse ağlayacaktı. Okumayı bitirdikten sonra Jim'in duvara hangisini kazıyacağına bir türlü karar veremedi, hepsi de birbirinden iyiydi; ama en sonunda hepsini birden kazımasına izin vereceğini söyledi. Jim bir çiviyle kütüklere bu kadar laf kazımanın en az bir yıl süreceğini hatırlattı, üstelik daha harfleri yazmayı da bilmiyordu; ama Tom harfleri kendisinin önceden çizeceğini ve Jim'in tek yapması gerekenin çizgileri takip ederek kazımak olduğunu söyledi. Ama çok geçmeden fikrini değiştirdi:

"Düşündüm de, kütükler işimizi görmez; zindanlarda kütük duvarlar olmaz: Yazıtı bir kayaya kazımamız gerek. Bir kaya getirelim."

Jim hemen araya girip kayanın kütükten bile daha zor kazınacağını söyledi. Bu sözleri bir kayaya kazımak o kadar uzun sürecekti ki bir daha asla gün yüzü göremeyecekti. Ama Tom ona benim yardım etmeme izin vereceğini söyledi. Ondan sonra da benim ve Jim'in kalemleri ne hale getirdiğimize bir baktı. Alabildiğine ağır işleyen ve çaba gerektiren bir işti, üstelik hem ellerimin iyileşmesini engellemişti hem de neredeyse hiç ilerleme kaydedememiş gibi görünüyorduk.

"Nasıl yapacağımızı biliyorum," dedi Tom. "Arma ve kederli yazıt için bir kaya bulmamız gerek, sonra da o kayayla iki kuş vurabiliriz. Değirmenin içinde iri ve gösterişli bir değirmentaşı var, onu yürütürüz, her şeyi üzerine kazırız ve kalemler ile testereyi de onun üzerinde keskinleştiririz.

İşte bu fena fikir değildi. Doğrusu çetin bir değirmentaşıydı; yine de onu getirebileceğimizi hissediyorduk. Daha gece yarısı olmamıştı, o yüzden işleri Jim'e bırakıp değirmene doğru yola çıktık. Değirmentaşını yerinden çıkardık ve eve doğru yuvarlamaya başladık, ama bu gerçekten boyumuzu aşıyordu. Elimizden geleni yapmamıza rağmen zaman zaman devrilmesini engelleyemiyorduk ve her seferinde altında ezilmekten kıl payı kurtuluyorduk. "Oraya varana kadar içimizden biri kesin bu taşın altında

kalacak," dedi Tom. Yarı yola kadar götürdük, ama artık adım atacak halimiz kalmamıştı, kendi terimiz içinde boğulmak üzereydik. Bu işi beceremeyeceğimizi anlamıştık, gidip Jim'i getirmemiz gerekiyordu. Jim yatağı kaldırıp zinciri karyola bacağından kurtardı, sonra da zinciri boynuna doladı ve birlikte sürünerek delikten çıktık. Jim'le birlikte gidip değirmentaşını kolayca kaldırdık ve taşımaya başladık, Tom da bize denetçilik yaptı. O güne kadar gördüğüm tüm çocukları denetçilikte geçerdi. Her şeyin nasıl yapılacağını biliyordu.

Deliğimiz epeyce genişti, ama yine de değirmentaşını geçirecek kadar büyük değildi, ama Jim kazmayı alıp kısa zamanda deliği büyüttü. Sonra Tom çiviyle taşın üzerine harfleri çizdi ve Jim'i devam etmesi için başına dikti; keski yerine çiviyi ve çekiç yerine de ardiyedeki ıvır zıvırın içinde bulduğumuz bir kol demirini kullanacaktı; ona mumunun geri kalanı bitene kadar çalışmasını söyledi, ondan sonra yatabilirdi, ama değirmentaşını şiltesinin altına koyup üzerinde yatmalıydı. Ardından Jim'e zinciri karyola bacağına geri takması için yardım ettik ve biz de artık yatmaya hazırdık. Ama Tom'un aklına yeni bir şeyler gelmiş gibiydi.

"Burada hiç örümcek var mı, Jim?" diye sordu.

"Yok, sahip, Tanğı'ya şüküğ ki yok, Sahip Tom."

"Tamam, biz sana getiririz."

"Hay çok yaşa sen, ciğeğimin köşesi, öğümcek istemem ki ben. Ben koğkağım zaten öğümcekten. Onlar geliğse, o zaman peşinden çıngığaklı yılanlağ da geliğ."

Tom bir-iki dakika düşündükten sonra şöyle dedi:

"İyi fikir aslında. Bence yapılabilir. Hatta yapılmak *zorunda*; akla uygun görünüyor. Evet, bu on numara bir fikir. Nerede saklayabilirsin?"

"Neyi saklayacağım, Sahip Tom?"

"Bir çıngıraklı yılanı tabii ki."

"Tanğım, sen beni koğu, Sahip Tom! Buğaya biğ çıngığaklı yılan geliğse eğeğ, ben şu kütükten duvağı kafamla yağağak çıkağım."

"Ama Jim, bir süre sonra artık ondan hiç korkmazsın. Onu evcilleştirebilirsin."

"Evcilleştiğmek mi?"

"Evet... çok kolay. Bütün hayvanlar iyilik ve okşama karşısında şükran duyar ve onları okşayan insanlara zarar vermeyi *akıllarından* bile geçirmezler. Her kitapta böyle yazar. Sen bir dene... başka bir şey istemiyorum; iki üç gün dene sadece. Onu aldıktan kısa süre sonra seni sevecektir, seninle uyuyacaktır, bir an bile senden uzak kalmayacaktır, onu boynuna dolamana ve kafasını ağzına almana izin verecektir."

"N'oluğ, Sahip Tom... böyle şeyleğ *söyleme!* Ağtık *dayanamıyoğum!* Kafasını ağzıma sokmama *izin* veğecek ha... iyilik olsun diye, öyle mi? Bunu ondan *istemek* için sittin sene beklemek geğek. Üstelik ben zaten istemem ki o benimle *uyusun."*

"Böyle aptalca davranma, Jim. Mahkûmların sessiz bir evcil hayvanı olması *mecburidir*, daha önce kimsenin çıngıraklı yılanı olmadıysa, hayatını kurtarmak için akla gelebilecek başka yolları değil de, bunu deneyen ilk kişi olmanın şanı daha büyüktür."

"Ama Sahip Tom, ben böyle biğ şan *istemem*. Yılan Jim'in çenesini sokuveğiğse, o zaman şanı *ne yapsın Jim?* Yok, sahip, ben istemem böyle şeyleğ yapmak."

"Hayret bir şeysin, *denemekten* ne çıkar? Sadece denemeni *istiyorum*... işe yaramazsa onu beslemeye devam etmene gerek yok."

"Ama ben onu evcilleştiğmeye çalışığken, o beni sokağsa işim biteğ. Aklıma yatan hemen heğ şeyi yapmaya razıyım, ama Huck ve sen bana çıngığaklı yılan getiğip, sonğa da evcilleştiğmemi isteğseniz, ben hemen *çekip gideğim*, başka tüğlü olmaz."

"Tamam o zaman, madem bu kadar inat ediyorsun dediğin gibi olsun. Sana birkaç tane küçük yılan getiririz, kuyruklarına düğme filan takarsın ve onlar çıngıraklı yılanmış gibi yaparsın, herhalde bu yeterli olur."

"Bak *onlağa* katlanabilmek, Sahip Tom, ama onlağsız çok daha ğahat edeğim, bunu unutma sen. Mahkûm olmak ne kadağ zoğ ve bela biğ işmiş be ağkadaş."

"Tabii ki *öyledir*, ama doğru yaparsan. Burada fare var mı peki?"

"Yok, sahip, hiç fağe göğmedim."

"Tamam, sana birkaç tane getiririz."

"Sahip Tom, fağe filan *istemem.* Onlağ çok belalı yağatıklağ, insanı ğahatsız edeğleğ, uyumaya çalıştığı sığada üstünde gezeğ ve ayaklağını ısığığlağ. Yok, sahip, sen illa biğ şey getiğeceksen, yılanları getiğ sadece, fağe istemem, onlağın bana hiç faydası yok ki zaten."

"Ama Jim, farelerin *olmak zorunda...* hepsinin faresi vardır. O yüzden artık şikâyet edip durma. Faresiz mahkûm mu olurmuş? Ömrümde duymadım böyle şey. Hatta fareleri eğitirler, okşarlar, onlara numaralar öğretirler ve onlarla muhabbeti ilerletirler. Ama sen onlara müzik çalmalısın. Bunun için gerekli aletlerin var mı?"

"Sadece biğ tağağım ve biğ pağça kâğıdım, biğ de ağız tambuğam vağ, ama onlağ ağız tambuğası dinlemek isteğ mi, ben pek sanmam."

"Olur mu hiç, tabii dinlerler. Ne tür müzik olduğunu umursamaz *onlar.* Bir fare için ağız tamburası da gayet uygundur. Bütün hayvanlar müzik sever... hele hapishane ortamında bayılırlar. Özellikle de acılı müzikler, zaten ağız tamburasından da başka türlü müzik çıkmaz. Daima ilgilerini çeker; seni üzenin ne olduğuna bakmak için yerlerinden çıkarlar. Evet, şimdi oldu, artık gayet iyi durumdasın. Geceleri yatmadan önce, sabah erken saatlerde yatağında oturup ağız tamburasını çalmak istiyorsun; Son Halka Koptu'yu çal... farelerin en çok ilgisini çeken parçadır: İki dakika kadar çaldıktan sonra bütün farelerin, yılanların, örümceklerin ve başka şeylerin senin için endişelendiğini ve yanına geldiğini göreceksin. Resmen hepsi üzerine çıkacak ve müthiş zaman geçirecekler."

"Onlağ geçiğiğ heğhalde, Sahip Tom, peki *Jim* nasıl geçiğecek o zamanı? Ben hiç anlamıyoğum bu ne işe yağayacak. Ama eğeğ mecbuğsam yapacağım. Heğhalde en iyisi hayvanlağı memnun etmek ki bela çıkmasın."

Tom bir süre daha düşündü ama aklına başka bir şey gelmemiş gibi görünüyordu, ama aniden yine söze başladı:

"Hah... Bir şeyi unutmuşum. Burada çiçek yetiştirebilir misin sence?"

"Bilmem, belki yetiştiğebiliğim, Sahip Tom; ama buğası çok kağanlık, çiçekleğ de işime yağamaz. Çok zoğ oluğ."

"Sen yine de bir dene bakalım. Bazı mahkûmlar bunu becermiş."

"Kocaman biğ sığığkuyğuğu yetişiğ belki buğada, Sahip Tom, ama zahmetine değmez, baştan söylemek ben de."

"Hiç öyle düşünme. Sana küçük bir tane getiririz, şuradaki köşeye dikersin ve orada büyür gider. Ayrıca ona sığırkuyruğu deme, *Pitchiola* de... hapishanedeyken gerçek adı budur. Ayrıca onu gözyaşınla sulaman gerek."

"Niye, buğada bol bol su vağ, Sahip Tom."

"Su kullanmak *istemiyormuşsun*, onu gözyaşlarınla sulamalıymışsın meğer. Daima böyle yapılır."

"Ama Sahip Tom, ben biğ sığığkuyğuğu için su kullanayım, başka biği de gözyaşıyla *yetiştiğsin*, olmaz mı?"

"Önemli olan o değil. Gözyaşınla sulamak *mecburi."*

"Ama çiçek benim yüzümden ölüğ, Sahip Tom, evet, kesinlikle ölüğ; çünkü ben kolay kolay ağlamam."

Tom köşeye sıkışmıştı. Ama biraz düşündükten sonra Jim'in bir soğan keserek gözlerini yaşartmak için elinden geleni yapması gerektiğini söyledi. Sabahleyin zenci kulübelerinin oraya gidip kimse görmeden Jim'in kahve demliğine bir soğan atacağına söz verdi. Jim kahvesinin içinde tütün göndermemizi yeğlediğini söyledi; kendisinden istenenlerin hiçbiri hoşuna gitmemişti; sığırkuyruğu yetiştirmek, ağız tamburasıyla farelere müzik çalmak, yılanları ve örümcekleri ya da başka hayvanları beslemek ve okşamak gibi işler akıl kârı değildi; zaten kalemler, yazıtlar, günlüklerle filan uğraşıyordu, bunlar mahkûm olmayı o güne kadar gördüğü en zorlu, endişe verici, sorumluluk gerektiren iş haline getirmişti. Bunları duyan Tom'un artık tamamen sabrı taştı; Jim'e bir mahkûmun nam salmak için sahip olabileceğinden daha çok şans verildiğini, ama bu şansları takdir etmeyi bilmediğini ve bunlara layık olmadığını söyledi. Jim söylediklerinden pişman oldu, bir daha böyle davranmayacağına söz verdi, biz de çıkıp yatmaya gittik.

Otuz Dokuzuncu Bölüm

Sabahleyin köye gidip tel kafes şeklinde bir fare kapanı aldık, tıkadığımız fare deliklerinden en iyisini tekrar açtık ve yaklaşık bir saatte en irilerinden on beş tane fare yakaladık; sonra da kafesi alıp güvenli diye Sally Teyze'nin yatağının altına sakladık. Fakat biz örümcek avlamak için çıktığımızda, Thomas Franklin Benjamin Jefferson Elexander Phelps, sen kafesi bul, fareler çıkar mı acaba diye merak edip tut kapağı aç, fareler de çıksın, sonra da Sally Teyze odaya girmesin mi... Geri geldiğimizde yatağın üstüne çıkmış çığlık çığlığa bağırıyordu ve fareler de onun canı sıkılmasın diye ellerinden geleni yapıyorlardı. Bu yüzden hepimize bir güzel sopa çekti, üstelik o işgüzar velet yüzünden on beş-on altı fare daha yakalamak için neredeyse iki saat fazladan harcadık, yakaladıklarımız da pek bir şeye benzemiyordu, çünkü ilk yakaladıklarımız sürünün en seçkinleriydi. İlk sefer yakaladıklarımız kadar yağız fareleri bir arada hiç görmemiştim daha önce.

Görkemli bir örümcek, böcek, kurbağa, tırtıl ve benzeri şeyler yığınağımız oldu; ayrıca bir de arı kovanı bulmak aklımıza geldi ama bunu yapamadık. Arı ailesi tam tekmil evdeydi. Hemen vazgeçmedik, elimizden geldiğince uzun süre orada oyalandık, ya onlar bıkıp gidecekti ya da biz. Sonunda biz pes ettik. Gidip soktukları yerlere andız tozu sürdük, biraz rahatlamıştık ama bir süre popomuzun üstüne pek rahat oturamadık. Ardından yılan avına çıktık, birkaç düzine küçük yılan yakalayıp bir çuvala koyduk, sonra çuvalı da odamıza sakladık; bu sırada akşam yemeği vakti gelmişti, gün boyu alnımızın teriyle çalışmış ve kurt gibi acıkmıştık. Ama geri döndüğümüzde odada bir tane bile yılan bulamadık — çuvalın ağzını gevşek bırakmıştık ve yılanlar da bir yolunu bulup çıkmıştı. Gerçi bunun çok bir önemi yoktu, çünkü hâlâ evde bir yerlerdeydiler. Bazılarını tekrar

yakalayabileceğimizi düşündük. Bir süre boyunca evin içinde yılanlar hiç eksik olmadı. Zaman zaman çatı kirişlerinden ve başka yerlerden döküldüklerini görebiliyordunuz; genellikle tabağınıza düşüyor ya da ensenizden aşağı kayıyorlardı, yani çoğunlukla en istemediğiniz yerlerde karşınıza çıkıyorlardı. Gerçi çok güzel ve şeritli yılanlardı, milyon tanesi gelse bir zarar vermezdi; ama Sally Teyze için bunun hiçbir önemi yoktu, hangi tür olursa olsun yılanlardan tiksiniyordu, hiçbir şekilde onlara katlanamıyordu; içlerinden bir tanesi üstüne düşerse o an ne yapıyor olursa olsun işi gücü bırakıp dışarı fırlıyordu. Hiç böyle bir kadın görmemiştim. Üstelik attığı çığlıklar arşa ulaşıyordu. Yılanları maşayla bile tutamıyordu kadıncağız. Yatağını açıp içinde yılan bulduğunda öyle bir kendini dışarı atıp feryadı basıyordu ki ev yanıyor sanırdınız. Sally Teyze büyük beyin huzurunu o kadar kaçırdı ki, adamcağız yılanların hiç yaratılmamış olmasını dileyecek raddeye geldi. En son yılan evden atıldıktan bir hafta sonra bile Sally Teyze henüz kendine gelememişti; hatta kendine gelecek gibi de görünmüyordu; oturmuş bir şey düşünürken tüyle ensesine dokunsanız üç metre havaya zıplıyordu. Çok tuhaf bir şeydi. Ama Tom bütün kadınların böyle olduğunu söyledi. Nedendir bilinmez ama onlar böyle yaratılmışlardı.

Sally Teyze her yılan gördüğünde dayağı biz yiyorduk; ayrıca evi bir daha yılanla doldurursak yapacaklarının yanında bu dayakların solda sıfır kalacağını söyledi. Dayakları çok kafama takmıyordum, çünkü neredeyse hiç canım yanmıyordu, ama bir çuval daha yılan tutmak kolay iş değildi doğrusu. Yine de başka yılanlar yakaladık, diğerlerini de tamamladık. Artık Jim'in kulübesi kadar şenlikli bir yer yoktu, bütün hayvanlar müzik dinlemek için Jim'in başına üşüşüyordu. Jim örümceklere ısınamadı, örümcekler de ona. Her fırsatta ona saldırıyor ve dünyayı dar ediyorlardı. Ayrıca Jim fareler; yılanlar ve değirmentaşı arasında ona yatacak yer kalmadığından şikâyet ediyordu; sığışıp yatsa bile uyuyamıyordu, yatağın içinde hareket hiç bitmiyordu; çünkü yaratıkların *hepsi* aynı anda uyumuyor; yatağı nöbetleşe kullanıyorlardı, bu yüzden yılanlar uyurken fareler ortalıkta fink atıyor; fareler uyuyunca nöbeti yılanlar devralıyordu. Sürekli olarak çetelerden biri Jim'in altındayken, diğeri üstünde sirk düzenliyordu, üstelik yatmak için başka bir yer ararsa yürürken örümcekler saldırıya geçiyordu. Bir gün dışarı çıkabilirse bir daha asla, üstüne para verseler bile mahkûm olmayacağını söyledi.

Üç haftanın sonunda her şey artık yoluna girmişti. Gömlek vaktinden önce börek içinde gönderilmişti ve Jim kendisini her fare ısırdığında kalkıp mürekkep tazeyken günlüğünü yazıyordu; kalemler yapılmıştı, yazıt ve diğerleri değirmentaşının üstüne kazınmıştı; karyola bacağını ikiye kesmiş, talaşı da yemiştik, ondan sonra da korkunç bir karın ağrısına tutulduk. Üçümüz de öleceğiz sandık ama bir şey olmadı. Hayatımda bu kadar sert, insanın midesine taş gibi oturan talaş görmemiştim; Tom da aynı şeyi söyledi. Ama dediğim gibi nihayet bütün işleri bitirmiş, hepimiz bitap düşmüştük, ama Jim'in neredeyse turşusu çıkmıştı artık. Yaşlı adam birkaç kez Orleans'ın güneyindeki plantasyona, gelip kaçak zencilerini almaları için mektup yazdı, ama cevap alamadı, çünkü öyle bir plantasyon yoktu; o da St. Louis ve New Orleans gazetelerine Jim için ilan vereceğini söyledi; St Louis gazetelerinden bahsedince tüylerim diken diken olmuştu, kaybedecek hiç vaktimiz yoktu. Bunun üzerine Tom, artık isimsiz mektupların zamanının geldiğini söyledi.

"O da ne?" dedim.

"Bir şeyler olacağına dair insanlara uyarılar. Kimi uyarısını öyle yapar; kimi böyle yapar. Ama her zaman casusluk eden ve şatonun amirine uyarı gönderen biri vardır. XVI. Louis'nin Tooleries[4]'den kaçacağı zaman bir hizmetçi kız yapmış bunu. Bence çok iyi bir yol, isimsiz mektuplar da öyle. Her ikisini de kullanacağız. Ayrıca mahkûmun annesinin onunla kıyafet değiştirmesi de âdettendir; böylece annesi içeride kalır ve mahkûm da annesinin kıyafetiyle çeker gider. Onu da yapacağız."

"Olur mu ama Tom, niye bir şeyler olacağına dair insanları *uyarmak* isteyelim ki? Onlar kendileri bulsunlar ya... sonuçta bekçilik eden onlar."

"Bunu ben de biliyorum, ama onlara güvenemezsin. En başından itibaren böyleydi zaten... *Her şeyi* yapmayı bize bıraktılar. O kadar saf ve mankafalar ki hiçbir şeyin farkına varmıyorlar. Bu yüzden onları biz *uyarmazsak*, bize müdahale edebilecek hiç kimse ya da hiçbir şey olmayacak, o kadar çalıştıktan ve çile çektikten sonra bu kaçış mükemmel işleyecek: Hiçbir anlamı olmayacak... Anımsanacak bir yeri kalmayacak."

"Bana sorarsan en iyisi de bu olur Tom."

"Aman, sen de," diyerek yüzünü buruşturdu.

"Şikâyet ediyor değilim," dedim. "Sen uygun görüyorsan benim için de uygundur. Peki hizmetçi kız meselesini nasıl halledeceksin?"

"Sen hizmetçi kız olacaksın. Gece geç vakit içeri sızacaksın ve o melez kızın elbisesini çalacaksın."

"Ama Tom, sabahleyin başımız belaya girer, kızın başka elbisesi yoktur büyük ihtimalle."

"Biliyorum, ama sadece on beş dakikalığına alacaksın elbiseyi; tek yapman gereken isimsiz mektubu alıp ön kapının altından içeri atmak."

"Tamam o zaman, yaparım; ama kendi giysilerimle de gayet güzel taşıyabilirdim mektubu."

"Ama o *zaman* bir hizmetçi kıza benzemezsin, değil mi?"

"Yok, ama benim neye benzediğimi görecek kimse olmayacak *zaten"*

"Bunun konuyla hiçbir ilgisi yok. Bizim için önemli olan şey *görevimizi* yapmak ve başkalarının bizi *görüp görmediğini* umursamamak. Biraz daha ilkeli davranamaz mısın?"

"Tamam, peki, bir şey demedim; ben hizmetçi kızım. Jim'in annesi kim peki?"

"Annesi benim. Sally Teyze'nin elbiselerinden birini yürüteceğim."

"Pekâlâ, o zaman ben ve Jim kaçtığımızda senin kulübede kalman gerekecek."

"Pek sayılmaz. Jim'in giysilerini samanla dolduracağım ve kılık değiştirmiş annesini temsilen yatağa yatıracağım, Jim de benden kadın elbisesini alıp giyecek ve hep beraber ricat edeceğiz. Racon sahibi bir mahkûmun kaçışına ricat etmek denir. Mesela bir kral kaçtığında ricat eder. Kralın oğlu için de aynı şey geçerlidir; meşru ya da gayrimeşru olması bir şeyi değiştirmez.

Bunun üzerine Tom isimsiz mektubu yazdı, ben melez kızın elbisesini çaldım ve o gece elbiseyi giyip mektubu Tom'un dediği şekilde ön kapının altından attım. Mektupta şöyle deniyordu:

Dikkat. Bela geliyor. Gözünüzü dört açın.

BİR DOST

Ertesi gece Tom'un kanla yaptığı kurukafa ve çapraz kemik resmini ön kapıya yapıştırdık; ertesi gece de bir tabut resmini arka kapıya yapıştırdık. Bir ailenin bu kadar endişelendiğine daha önce hiç şahit olmamıştım. Evi hayaletler bassa, her şeyin arkasından, yatakların altından hortlaklar fırlasa, havada uçuşsa bu kadar korkmazlardı. Bir kapı çarpsa Sally Teyze yerinden sıçrıyor ve "Ay!" diye bağırıyordu, bir şey düşse hemen sıçrıyor ve "Ay!" diyordu, dalgın bir anında ona dokunursanız yine aynı şeyi yapıyordu; ne yana dönerse dönsün içi rahat etmiyordu, çünkü sürekli arkasında bir şey var sanıyordu — bu yüzden sık sık aniden kendi etrafında dönüp "Ay!" diyor ve daha eski haline gelmeden ters yöne dönüp bir daha aynı sesi çıkarıyordu; yatmaya korkuyordu, ama oturmaya da korkuyordu. Demek ki planımız çok iyi işliyor, dedi Tom; bu kadar dört dörtlük işleyen bir plan görmediğini söyledi. Tüm bunlar her şeyi ne kadar doğru yaptığımızı gösteriyormuş.

Tom'un dediğine göre artık büyük bombayı patlatma vakti gelmişti! Ertesi sabah şafak sökerken başka bir mektup daha hazırladık ve nasıl vereceğimizi düşünmeye başladık, çünkü akşam yemeğinde onların bütün gece her iki kapıya da birer zenci dikeceğini duymuştuk. Tom etrafı gözlemek için paratonerden aşağı kaydı ve arka kapıdaki zenciyi uyurken bulunca mektubu ensesinden içeri bırakıp geri döndü. Bu mektupta şöyle yazıyordu:

> Beni ele vermeyin, dostunuz olmak istiyorum. Kızılderili Bölgesi'nden kana susamış bir çete kaçak zencinizi bu gece çalacak, evde kalıp onlara ilişmeyesiniz diye sizi korkutmaya çalışıyorlardı. Ben de çetedenim, ama dindar bir insanım ve çeteden ayrılıp tekrar dürüst bir yaşam sürmek istiyorum, o yüzden de bu şeytanca planı size bildirmeye karar verdim. Tam gece yarısı kuzeyden çiti aşıp gelecekler, bir maymuncukla zencinin kulübesinin kilidini açıp onu alacaklar. Ben hesapta biraz uzakta duracağım ve bir tehlike görürsem boru öttüreceğim; ama aslında onlar içeri girince koyun gibi meleyeceğim ve boruyu hiç öttürmeyeceğim; onlar zencinin zincirlerini çözerken siz de sessizce yaklaşıp hepsini içeri kilitleyebilip sonra uygun bir vakitte öldürebilirsiniz. Sakın benim sözümden çıkmayın, kendi kafanıza göre

hareket ederseniz bir şeyden şüphelenip ortalığı cehenneme çevirirler. Ödül filan istemem, tek istediğim doğru şeyi yapmak.

BİR DOST

Kırkıncı Bölüm

Kahvaltı sonrasında kendimizi çok iyi hissediyorduk, öğlen yemeğimizi yanımıza alıp benim kanomla nehre balık tutmaya gittik, çok iyi vakit geçirdik, gidip salı kontrol ettik ve iyi durumda olduğunu gördük, sonra geç vakitte akşam yemeği için geri döndüğümüzde onları ne yapacağını bilemez halde, endişeli ve kaygılı bulduk. Yemekten hemen sonra bizi yataklarımıza gönderdiler ve sorunun ne olduğunu kesinlikle söylemediler. Son mektuptan da hiç bahsedilmedi, ama buna gerek yoktu, çünkü biz de herkesin bildiği kadarını biliyorduk, merdivenleri yarıya kadar çıktıktan sonra Sally Teyze arkasını döndüğünde sessizce mahzendeki dolaba gittik, epeyce yiyecek alıp odamıza çıktık ve yataklarımıza yattık; saat on bir buçukta tekrar kalktık, Tom hemen Sally Teyze'den çaldığı elbiseyi giydi ve tam yiyeceklerle beraber çıkacakken durdu:

"Tereyağı nerede?"

"Bir kalıp almıştım," dedim, "mısır ekmeğinin üzerine koymuştum."

"Demek ki çıkarmışsın ama torbaya *koymamışsın,"* dedi, "çünkü burada değil."

"Tereyağı olmadan da idare ederiz," dedim.

"Tereyağı *olsa* daha iyi idare ederiz," dedi; "tek yapman gereken mahzene inip onu almak. Sonra sen de paratonerden inip gelirsin. Ben şimdi gidip kılık değiştirmiş annesini temsilen Jim'in elbiselerine saman dolduracağım, oraya geldiğinde koyun gibi melemeye ve hemen kaçmaya hazır ol."

Böylece o dışarı çıktı, ben de mahzene indim. Yumruk büyüklüğündeki tereyağı kalıbı bıraktığım yerde duruyordu, altındaki ekmekle birlikte

aldım, ışığımı söndürdüm ve sessizce merdivenleri çıkmaya başladım. Zemin kata sorunsuz ulaştım, ama orada aniden Sally Teyze bir mumla ortaya çıktı, elimdekileri hemen şapkama tıkıştırıp şapkayı kafama geçirdim. Tam o anda beni gördü:

"Mahzene mi inmiştin?"

"Evet."

"Ne yapıyordun orada?"

"Hiçbir şey."

"Hiçbir şey, demek!"

"Evet."

"Pekâlâ, gecenin bu vakti aklına ne geldi de aşağı indin bakalım?"

"Bilmiyorum."

"Bilmiyor musun? Bana böyle cevaplar verme, Tom, aşağıda ne *yaptığını* bilmek istiyorum."

"Hiçbir şey yapmıyordum, Sally Teyze, yemin ederim, bir şey yapmıyordum."

Başka zaman olsa herhalde beni bırakırdı, ama galiba ortada çok fazla tuhaf şey döndüğü için yolunda görünmeyen en ufak şey bile onu endişelendiriyordu; bu yüzden gayet kararlı bir ifadeyle şöyle dedi:

"Doğruca oturma odasına git ve ben gelinceye kadar bekle. Bir yaramazlık yaptığın kesin, ben ne olduğunu buluncaya kadar bir yere gidemezsin."

Ben kapıyı açıp oturma odasına girerken o da uzaklaştı. Tanrım, içerisi ne kalabalıktı öyle! On beş çiftçi vardı ve hepsinin elinde birer tüfek duruyordu. Aniden fenalaştım, güçbela bir sandalyeye çöktüm. Odanın içinde oturmuş beklerken bazıları kısık sesle sohbet ediyordu, hepsi de huzursuz ve sinirliydi, ama öyle değilmiş gibi görünmeye çalışıyorlardı; ikide bir şapkalarını çıkarıp geri taktıkları, kafalarını kaşıdıkları, yerlerini değiştirdikleri ve düğmeleriyle oynadıkları için ne halde olduklarını anlamıştım. Ben de hiç rahat değildim, ama şapkamı çıkaramadım.

Keşke Sally Teyze hemen içeri girip benimle işini bitirseydi, istiyorsa beni dövebilirdi de, ama bir an önce çıkmama izin vermeliydi, çünkü Tom'a ne kadar ileri gittiğimizi, nasıl bir eşekarısı yuvasına çomak soktuğumuzu anlatmam gerekiyordu; artık oyalanmayı bırakmalı, bu adamlar daha fazla sabredemeyip kulübeyi basmadan önce Jim'i alıp toz olmalıydık.

Nihayet Sally Teyze geldi ve bana sorular sormaya başladı, ama sorularına doğru düzgün cevap *veremiyordum,* aklım başka yerdeydi, çünkü adamlar iyice huzursuzlanmışlardı, bazıları *hemen* başlamak ve haydutların işini bitirmek istiyor gece yarısına sadece birkaç dakika kaldığını söylüyorlardı; diğerleri de onları tutmaya ve koyun melemesini bekletmeye çalışıyorlardı; Sally Teyze ise yağmur gibi sorular yağdırıyordu. Tir tir titremeye başlamıştım ve korkudan ödüm patlıyordu. Bu arada evin içi gittikçe ısınıyordu. Tereyağı erimeye başlamış, boynumdan ve kulaklarımın arkasından akıyordu. Biraz sonra adamlardan biri, "Ben gidip kulübeye *önce* biz girelim derim, hemen *şimdi* çıkalım ve gelince onları yakalayalım" deyince neredeyse bayılacaktım. O anda erimiş tereyağı alnımdan aşağı akmaya başladı ve Sally Teyze bunu görünce kâğıt gibi bembeyaz oldu:

"Tanrı aşkına bu çocuğa ne *oldu* böyle! Beyin humması geçirdiğinden eminim, üstelik beyni akmaya başladı!"

Herkes koşup geldi, Sally Teyze şapkamı çıkarınca ekmek ve tereyağının geri kalanı pat diye düşüverdi. Sally Teyze bunu görünce bana sarılarak şöyle dedi:

"Ah, beni nasıl da korkuttun! Kötü bir şey olmadığına çok sevindim, Tanrı'ya şükürler olsun; bugünlerde başımızda korkunç bir uğursuzluk var. Alnından sızan şeyi görünce korkudan öleyazdım, çünkü rengini ve kıvamını görünce beynin akıyormuş gibime geldi... Canımın içi, mahzene niye indiğini bana neden söylemedin, sana kızmazdım. Şimdi git yatağına yat, sabaha kadar bir daha seni buralarda görmeyeyim!"

Bir saniyede merdivenlere ulaştım, ikincisinde paratonerden aşağı kaydım ve karanlıkta hızla ardiyeye yetiştim. O kadar endişeliydim ki kelimeler ağzımdan zorlukla çıkıyordu, ama Tom'a her şeyi dilim döndüğünce hızlı anlattım, hemen kaçmalıydık, kaybedecek bir dakika bile yoktu... Evin içi adamlarla doluydu, hepsi de tüfekliydi!

Tom'un gözleri parladı.

"Yok canım!.. Gerçekten mi? Harika *değil mi*? Bir daha yapma fırsatı bulsam iki yüz adam getirebilirdim, Huck! Aslında biraz daha bekleyip..."

"Çabuk ol! *Çabuk!* dedim. "Jim nerede?"

"Tam dirseğinin ardında, kolunu uzatırsan ona dokunabilirsin. Elbisesini giydi, her şey hazır. Şimdi dışarı çıkalım da sen koyun gibi mele."

Ama tam o anda adamların kapıya doğru yaklaştıklarını duyduk, el yordamıyla asma kilidi açmaya çalışırlarken bir adamın konuşması duyuldu:

"Size erken geldiğimizi *söylemiştim*; daha *gelmemişler*... kapı hâlâ kilitli. Bazılarınızı kulübenin içine kilitleyeceğim ve karanlıkta onları bekleyip geldiklerinde öldüreceksiniz; geri kalanlar etrafa dağılsın ve kulak kesilsin."

İçeri girdiler, ama karanlıkta bizi göremediler. Biz yatağın altına kaçarken neredeyse üstümüze basacaklardı. Ama başımıza bir şey gelmeden yatağın altına girdik, hızla delikten çıktık — Tom'un emirlerine uygun olarak ilk Jim çıktı, sonra ben, sonra da Tom. Şimdi ardiyenin içindeydik, dışarıda birilerinin dolaştığını duyabiliyorduk. Kapıya doğru emekleyerek ilerledik, Tom bizi durdurdu ve gözünü bir çatlağa uydurup dışarıya baktı, ama hiçbir şey göremedi, ortalık çok karanlıktı; bunun üzerine bize dönüp ayak seslerinin uzaklaşmasını bekleyeceğini fısıldadı; o işaret verince önce Jim, en son da kendisi çıkacaktı. Bu kez kulağını çatlağa uydurup dinledi, dinledi, dinledi, ama dışarıda sürekli olarak birileri yürüyordu; en sonunda bize işaret verdi ve sessizce çıkıp nefes bile almadan, çıt çıkarmadan eğilerek gizlice çitlere doğru yöneldik. Tek sıra halinde ilerleyip çite ulaştık, ben ve Jim çiti aştık, ama Tom'un pantolonu son anda çitin üstündeki bir kıymığa takıldı, o anda birilerinin yaklaştığını işittik, bunun üzerine Tom pantolonu zorlayınca kıymık çat diye kırıldı; o da arkamıza takılıp ilerlemeye başladığında birinin bağırdığını duyduk:

"Kim var orada? Cevap ver; yoksa ateş ederim!"

Ama cevap vermedik, onun yerine pergelleri açıp hızla kaçmaya başladık. Arkamızda bir patırtı oldu, bam, bam, bam! ve kurşunlar vızıldayarak etrafımızda dolaştı! Bir tanesinin bağırdığı duyuldu:

"İşte oradalar! Nehre doğru gidiyorlar! Peşlerine takılın, beyler! Köpekleri salın!"

Hepsi birden peşimizden geliyordu. Ayaklarında çizmeler olduğu ve bağrıştıkları için onları duyuyorduk, ama bizim çizmemiz yoktu, ayrıca bağırmıyorduk. Değirmene giden yoldaydık ve bize iyice yaklaştıklarında çalıların arasına dalıp onların geçmesini bekledik, sonra arkalarından yola devam ettik. Soyguncuları kaçırmasınlar diye köpekleri susturmuşlardı, nihayet şimdi birileri onları bırakmıştı ve işte çılgınca havlayarak geliyorlardı, ama onlar bizim köpeklerimizdi; o yüzden bize yetişmelerini bekledik ve geldiklerinde bizi görünce bütün heyecanları söndü; bir iki mırıldandıktan sonra ileride bağrışan ve koşanlara doğru havlayarak yollarına devam ettiler; biz de onların peşinden koşmaya başladık ve neredeyse değirmene kadar ilerledik, bir noktada çalıların arasına dalıp kanomun bağlı olduğu yere girdik, kanoya bindik ve canımızı dişimize takarak nehrin ortasına doğru kürek çekmeye başladık, ama kesinlikle gerekenden fazla gürültü çıkarmıyorduk. Salımın saklı olduğu adaya doğru rahatça ilerledik; peşimizdekilerin kıyıda bağırdığını ve havladığını duyabiliyorduk, ama sonra epeyce uzaklaştık ve sesler giderek kesildi. Salın üzerine çıktığımızda şöyle dedim:

"Şimdi tekrar özgür bir adam oldun, koca Jim, bir daha da kimseye kölelik etmeyeceksin."

"Çok iyi biğ iş beceğdiniz, Huck. Çok güzel biğ plandı, heğ şey çok güzel gitti; bu kadar kağışık ve hağika biğ planı başka *hiç kimse* yapamaz."

Hepimiz halimizden çok memnunduk, ama aramızda en çok memnun olan Tom'du, çünkü baldırından bir kurşun yemişti.

Jim ve ben bunu duyunca kurtulduğumuz için duyduğumuz sevinç kursağımızda kaldı. Canı çok yanıyordu ve kanaması vardı; onu barınağın içine yatırdık, yarasını sarmak için dükün gömleklerinden birini yırttık.

"Bezleri bana verin, kendim yapabilirim," dedi. "Siz durmayın; burada daha fazla oyalanmanın anlamı yok, bu ricat haberi artık her yanda yankılanacak; dümen başına, salı çözün! Çok şık bir iş yaptık, çocuklar!.. Gerçekten çok şıktı. XVI. Louis'nin kaçışının sorumluluğunu da keşke *bize* verselerdi, "Saint Louis'nin oğlu cennete yükseldi!" yazmazdı o zaman biyografisinde; hayır, efendim, onu hop diye *sınırdan* geçirirdik... işte böyle ricat ettirirdik *onu*... hem de tereyağından kıl çeker gibi. Dümen başına... Dümen başına!"

Ama ben ve Jim bir yandan konuşuyor, bir yandan da düşünüyorduk.

"Söyle, Jim," dedim bir dakika kadar sonra.

Konuşmaya başladı:

"Ben sana bu işi kendi gözümden anlatayım, Huck. Eğeğ biz Tom'u kuğtağsaydık ve bizden biği vuğulsaydı, o zaman 'Haydi beni kuğtağmanız geğek ve doktoğ bulmak için vakit hağcamayın,' değ miydik? Bu, Sahip Tom Sawyeğ'in söyleyeceği biğ şey mi? Böyle biğ şey söyleğ mi? Hayatta söylemez! Peki o zaman *Jim* böyle biğ şey söyleğ mi? Yok, sahip... doktoğ bulunmazsa, o zaman şuğadan şuğaya adımımı atmam, geğekiğse kığk yıl bekleğim!"

Onun içten içe beyaz olduğunu biliyordum ve böyle söyleyeceğini de tahmin etmiştim — bu durumda yapacak bir şey yoktu, Tom'a gidip bir doktor getireceğimi söyledim. Çok itiraz etti, bağırıp çağırdı, ama ben ve Jim kesinlikle fikrimizi değiştirmedik; bunun üzerine kendisi emekleyerek gidip salı çözmeye kalktı, ama buna da izin vermedik. Bize öğüt vermeye kalktı — ama bu da hiçbir işe yaramadı.

Kanoyu hazırladığımı görünce yattığı yerden seslendi:

"Madem gideceğim diyorsun, sana kasabaya vardığında ne yapacağını anlatayım. İçeri girince kapıyı kapat ve hemen doktorun gözünü bağla, sonra da sırrımızı mezara kadar götüreceğine yemin ettir ve avucuna bir kese altın bırak, ardından onu karanlık arka sokaklardan ve ıssız yollardan geçirerek kıyıya indir, kanoya bindirip adaların arasından dolaştırarak buraya getir, üzerini ara ve cebinden tebeşir çıkarsa al, onu kasabaya geri götürene kadar da geri verme, yoksa daha sonra bulabilmek için bu salı tebeşirle işaretler. Hep böyle yaparlar."

Bunları aynen yapacağımı söyleyerek uzaklaştım, Jim de doktorun geldiğini görünce ağaçların arasına saklanacak, o gidince tekrar ortaya çıkacaktı.

Kırk Birinci Bölüm

Doktor ihtiyar bir adamcağızdı; daha doğrusu onu uyandırdığım sırada son derece kibar ve tonton bir ihtiyarcıktı. Ona benim ve kardeşimin dün öğlenden sonra İspanyol Adası'nda avlanırken bulduğumuz bir salın üzerinde kamp kurduğumuzu, gece yarısı rüyasında tüfeğini tekmelediğini ve tüfeğin ateş alıp onu bacağından vurduğunu söyledim; oraya gelip kardeşimi tedavi etmesini ve kimseye bir şey söylememesini istiyorduk, çünkü bu akşam eve dönüp bizimkilere sürpriz yapmaya niyetliydik.

"Kimmiş sizinkiler?" diye sordu.

"Aşağı tarafta oturan Phelps'ler."

"Haa," dedi. Bir dakika sonra, "Nasıl vurulmuştu dedin?" diye sordu.

"Rüyasında tekme atmış," dedim, "tüfek de ateş almış."

"Demek rüyasında," dedi.

Fenerini yaktı, çantasını aldı ve yola çıktık. Ama kanoyu gördüğünde yüzü asıldı — kanonun bir kişiye yeteceğini, ama iki kişi için pek güvenli görünmediğini söyledi.

"Hiç korkmanıza gerek yok, bayım, üçümüzü rahatça taşıdı," dedim.

"Üç mü?"

"Ben, Sid ve... ve... tüfekler; *tüfekler*, demek istedim."

"Haa," dedi.

Ama ayağını küpeşteye koyup kanoyu şöyle bir yokladı; başını iki yana sallayarak, daha büyük bir tane bulmamız gerektiğini söyledi. Fakat bütün

kanolar kilitli ve zincirliydi; o yüzden benim kanomu aldı ve o gelinceye kadar beklememi söyledi, istersem biraz daha avlanabilir ya da eve gidip bizimkileri sürprize hazırlayabilirdim. Ama ben bir yere gitmeyeceğimi söyledim, ona salı nasıl bulacağını tarif ettim ve yola çıktı.

Çok geçmeden kafamda tilkiler dolaşmaya başladı. Ya Tom'un bacağını tedavi etmeyi bir çırpıda bitiremezse, ya üç-dört gün sürerse? O zaman ne yapacaktık? Doktor ortalığı ayağa kaldırıncaya kadar bekleyecek miydik? Hayır efendim, ben ne *yapacağımı* gayet iyi biliyordum. Bekleyecektim, geldiği zaman tutup da bir daha gelmesi gerektiğini söylerse, ikincisinde ben de yüzerek peşinden gidecektim; sonra onu faka bastırıp elini kolunu bağlayacaktım ve salı alıp yola çıkacaktık; Tom'un onunla işi bitince de ücreti neyse verecektik, hatta cebimizdekinin hepsini verecektik ve onu kıyıya bırakacaktık.

Böylece bir odun yığınına sırtımı dayayıp uykuya daldım, uyandığımda güneş çoktan yükselmişti! Hemen fırladığım gibi doktorun evine gittim, ama gece bir hastaya gittiğini ve henüz dönmediğini söylediler. Demek ki Tom'un durumu çok kötü, diye düşündüm, o halde hemen adaya gitmeliydim. Hemen yola çıktım ve köşeyi döndüm, ama neredeyse Silas Enişte'nin karnına kafa atacaktım!

"Tom! Saatlerdir neredesin seni afacan?" dedi.

"Hiçbir yerde değildim," dedim, "sadece o kaçak zencinin peşine düşmüştüm... ben ve Sid."

"Peki nereye gittiniz?" diye sordu. "Teyzeniz neredeyse aklını kaybedecekti."

"Telaşlanmasına gerek yoktu," dedim, "çünkü ikimiz de iyiyiz. Adamları ve köpekleri takip ettik, ama bizden hızlıydılar o yüzden bir süre sonra onları kaybettik; bir ara sesleri nehirden geliyor sandık ve bir kanoya binip peşlerinden gittik, karşıya kadar gittik ama kimseyi göremedik; biz de nehir yukarı geri gelmeye çalıştık ama yorgunluktan canımız çıkmıştı; kanoyu bir yere bağlayıp uykuya daldık ve daha bir saat önce uyandık, ardından neler olduğunu öğrenmek için buraya geldik, Sid belki bir şey duyan olmuştur diye postaneye gitti, ben de yiyecek bir şeyler alacaktım, sonra da eve gelecektik."

Bunun üzerine "Sid"i bulmak için postaneye gittik; ama tam da "şüphelendiğim" gibi, orada değildi; yaşlı adam postaneden bir mektup aldı, biraz daha bekledik ama Sid ortalıkta görünmedi; bunun üzerine yaşlı adam gitmemizi önerdi, Sid de yeterince oyalandıktan sonra eve yürüyebilir ya da kanoyla inebilirdi, ama biz atla gidecektik. Kalıp Sid'i beklememe izin vermedi; bunun bir faydası olmayacağını söyledi; benim de onunla gidip, ikimizin de iyi olduğunu Sally Teyze'ye anlatmam gerekiyormuş.

Eve vardığımızda Sally Teyze beni gördüğüne o kadar memnun oldu ki aynı anda hem gülüp hem ağlayarak bana sarıldı, ardından güzel bir sopa çekti ama neredeyse hiç canımı acıtmadı. Sid gelince ona da aynı şeyi yapacağını söyledi.

Evin içi yemeğe gelmiş çiftçiler ve çiftçilerin karılarıyla dolmuştu; hayatımda duymadığım kadar çok gevezelik ediliyordu. En fenası yaşlı Bayan Hotchkiss'ti, dili hiç durmadan işliyordu:

"O kulübenin altını üstüne getirdim, Phelps kardeş, o zencinin deli olduğundan hiç şüphem kalmadı. Az önce Damrell Kardeş'e de söylüyordum... söylemedim mi, Damrell Kardeş?.. Sahiden delirmiş, diyordum... Tam olarak böyle söyledim. Hepiniz duydunuz beni: Delinin teki, dedim; her şey onu gösteriyor. Şu değirmentaşının haline bakınca, aklı başında hiçbir mahluk bu saçma sapan, çılgınca şeyleri değirmentaşına yazmaz, dediydim. Yok efendim şu adamın kalbi kırılmış, yok efendim otuz yedi yıldır oradaymış... hatta Louis denen birinin oğluymuş da, daha bir sürü zırvalık. Delinin zoruna bak, daha ilk başta anlamıştım, orada da aynı şeyi dedim, şimdi de söylüyorum... o zenci delinin teki... Nebukadnessar'dan bile daha deli."

"Hele şu bezden yaptığı merdiven yok mu, Hotchkiss Kardeş," dedi yaşlı Bayan Damrell, "Tanrı aşkına onu ne diye yapmış *olabilir* ki?.."

"Daha az önce Utterback Kardeş'e ben de aynı şeyi söylüyordum, bak sor istersen kendisi anlatsın. O ip merdivene şöyle bir baktım... evet, dikkatle *baktım* ve onu ne diye yaptı *acaba*, dedim. Bayan Hotchkiss'e sor söylesin..."

"Peki ya koca değirmentaşını oraya nasıl *soktular?* O *deliği* kim kazdı? Kim..."

"Ben de onu dedim, Birader Penrod! Dedim ya... geçtin değil mi o delikten?.. Dunlap Kardeş'e tam da onu söylüyordum, o koca değirmentaşını oraya nasıl *getirdiler*, dedim. Hem de *yardımsız*... kimse yardım etmeden! İşte mesele bu. Dışarıdan birilerinin yardım ettiği ortada, hem de ne yardım, en az bir düzine insan yardım etmiş o zenciye, yerinde olsam gerekirse buradaki bütün zencilerin derisini yüzer, kimin yardım ettiğini öğrenirdim, hatta bana kalsa..."

"Bir düzine diyorsun!.. O kadar işi yapmak için en az *kırk* kişi gerekirdi. Şu çakıdan yapılmış testereye baksana, ne kadar titiz çalışmışlar; bak karyolanın bacağı nasıl kesilmiş, o işi altı kişi bir haftada anca bitirir; yatağın üzerine samandan ne koymuşlar, görmedin mi?.."

"Öyle ya, doğru dedin, Birader Hightower! Ben de tam Birader Phelps'e aynı şeyi söylüyordum. Sen ne dersin Hotchkiss kardeş? Birader Phelps ne düşünüyor acaba? Karyolanın bacağının öyle kesildiğini görünce? Bir düşünsene; bana göre öyle, ister kabul et ister etme; belki kimse kabul etmez, ama yine de benim görüşüm böyle, daha iyi bir fikri olan varsa çıksın söylesin işte. Dunlap Kardeş'e dedim ki..."

"Ay, üstüme iyilik sağlık, Phelps Kardeş, dört hafta boyunca orada her gece bir ev dolusu zenci vardı büyük ihtimalle, o kadar işe anca yetişirler. Şu gömleğe baksana... her santimine kanla gizli Afrika yazıları yazılmış! Herhalde bir sal dolusu zenci gelip çalışıyordu. İki dolar verip okutturacağım bu yazıyı; yazan zencilere gelince, onların başına ne getireceğimi iyi biliyorum ben..."

"Ona yardım eden varmış, orası kesin, Birader Marples! Bir süredir bu evde otursaydınız siz de aynı şeyi *düşünürdünüz*. Ellerine geçen her şeyi çaldılar... Hem de biz sürekli nöbet beklerken. O gömleği doğrudan çamaşır ipinden götürdüler! İp merdiveni yapmakta kullandıkları çarşafı ise kaç kere çaldıklarını hatırlamıyorum bile; ayrıca un, mum, şamdan, kaşık, eski bir yatak ısıtıcı ve daha aklıma gelmeyen bin tane şey çaldılar, şimdi de yeni basma elbisem gitti; Silas, Sid, Tom ve ben gece gündüz nöbetteydik, size söyledim, birimiz bile onları yakalayamadık, hatta onları görmedik duymadık; o yüzden son dakikada, kulaklarınıza inanamayabilirsiniz ama burnumuzun dibinden geçtiler; bizi kandırdılar; üstelik sadece bizi değil, Kızılderili Bölgesi'nden soyguncuları da kandırdılar; aslında o zenciyle birlikte gayet rahat kaçıp gittiler, üstelik arkalarında on altı adam ve yirmi

iki köpek olmasına rağmen! Bugüne kadar *duyduğum* bütün hikâyelere beş basar bu. *Hayaletler* daha iyisini yapamaz, daha kurnaz davranamazdı. Aslında onların hayalet *olmasından* da korkuyorum... Bizim köpekleri bilirsiniz çünkü, daha iyisi yoktur; o köpekler bile *izlerini* bulamadı! Biri bana *bunu* açıklasın açıklayabilirse!.. *Herhangi* biri!"

"Doğru, gerçekten üstüne yok..."

"Ömrümde böyle şey duymadım ki..."

"O halde yardım edin, nasıl olur da..."

"Hem *evi soymuşlar* hem de..."

"Yüce Rabbim, böyle bir yerde yaşamaktan korkardım..."

"Korkardın demek!.. O kadar korkmuştum ki yatamıyordum, kalkamıyordum, uzanamıyor, *oturamıyordum*, Ridgeway Kardeş. Hatta neyi çaldılar biliyor musun... Yüce Tanrım, gecenin bir vakti yatağa döndüğümde nasıl telaşlandığımı tahmin edemezsin. Yine de Tanrı'ya şükürler olsun, bu cesaretle aileden birini de çalabilirlerdi! Artık kendimden geçmiştim, aklım işlemez olmuştu. *Şimdi* kulağa çok aptalca geliyor, yani gündüz vakti; ama kendi kendime diyorum ki, zavallı iki çocuk yukarıdaki odada yapayalmz uyuyor, Tanrı şahidimdir, o kadar rahatsız oldum ki yukarı çıkıp kapılarını kilitledim! Bunu gerçekten *yaptım*. Kim olsa aynı şeyi yapardı. Çünkü insan korkmuşsa ve onu korkutan şeyler devam ediyorsa, hatta işler kötüye gidiyorsa aklını yitirecek gibi olur ve saçma saçma şeyler yapmaya başlar; bir bakmışsın ki kendini bir çocuğun yerine koymuşsun, yukarıda uzaktasın, kapı da kilitli değil..." Aniden durdu, aklına bir şey gelmiş gibiydi, başını yavaş yavaş çevirdi ve sonunda göz göze geldik — hemen kalkıp yürüyüşe çıktım.

Bu sabah niye o odada olmadığımızı daha iyi anlatabilirim, ama önce bir köşeye çekilip üzerinde düşünmem gerek, dedim kendi kendime. Biraz uzaklaştım. Ama fazla uzaklaşmadım, yoksa peşime birini gönderebilirdi. Saatler geçip herkes gittikten sonra eve girdim ve Sally Teyze'ye geceleyin gürültü ve tüfek seslerine benim ve "Sid"in uyandığını anlattım; kapı kilitliydi, eğlenceyi kaçırmak istemiyorduk, bu yüzden paratonerden inmiştik ve canımız da yanmıştı, bir daha asla *böyle* bir şeyi denemeyecektik. Ardından devam edip Silas Enişte'ye daha önce anlattığım hikâyeyi ona da anlattım; bunun üzerine o da bizi affettiğini, belki de her

şeyin yolunda olduğunu söyledi; insan iki oğlandan ne bekleyebilirdi ki, bildiği kadarıyla oğlanların hepsinin aklı beş karış havada olurdu; bu yüzden, kimseye zarar gelmediğine göre, hayatta ve sağlıklı olduğumuza, hâlâ yanında olduğumuza şükretmek, daha önce olmuş bitmiş olanları dert etmeye yeğdi. Beni öptü, başımı okşadı, bir süre sonra da düşüncelere dalıp gitti, ama çok geçmeden aniden yerinde sıçradı:

"Yüce Rabbim, neredeyse hava kararacak, Sid hâlâ gelmedi! Çocuğun başına bir şey mi *geldi* acaba?"

Bu şansı değerlendirmeliydim; hemen fırlayıp şöyle dedim:

"Ben şimdi bir koşu kasabaya gidip onu bulurum."

"Hayatta olmaz," dedi. "Otur oturduğun yerde, *birinizin* kaybolması yeter. Akşam yemeğine kadar gelmezse enişten gidip bakar."

Tom akşam yemeğine de gelmedi, o yüzden yemekten sonra enişte ona bakmaya gitti.

Saat on gibi biraz endişeli bir halde geri geldi, Tom'a hiçbir yerde rastlamamıştı. Sally Teyze artık *iyice* endişelenmişti; ama Silas Enişte önemli bir şey olmadığını söyledi... "Çocuktur ne de olsa," diyordu, "bakarsın sabahleyin sapasağlam çıkar gelir." Sally Teyze de bununla yetinmek zorunda kaldı. Ama bir süre ayakta kalıp ışığı yanık tutacağını, gelirse onu görmek istediğini söyledi.

Sonra ben yatmaya giderken şamdanını alıp benimle birlikte yukarı çıktı, beni yatırdı ve öyle iyi annelik etti ki yer yarılsa da içine girsem demeye başladım, utancımdan yüzüne bile bakamıyordum; yatağın kenarına oturup uzun süre benimle konuştu, Sid'in ne kadar olağanüstü bir çocuk olduğunu anlattı, onun hakkında konuşmayı hiç bitirmek istemiyor gibiydi; zaman zaman bana sorular soruyor onun kaybolmuş, yaralanmış, hatta boğulmuş olup olmadığını soruyordu; o anda bir yerlerde acı çekmekte olduğundan ya da cansız yattığından endişe ediyordu, yanında olup ona yardım edemediği için gözlerinden yaşlar boşanıyordu. Sid'in iyi olduğunu, sabahleyin muhakkak eve geleceğini söyledim; o zaman elimi sıktı, hatta yanağımı öptü ve bir daha söylememi istedi, hep söylememi istedi, çünkü ona iyi gelmişti ve çok endişeliydi. Giderken de dimdik gözlerimin içine baktı, gayet sakin ve tatlı bir sesle şöyle dedi:

"Kapı kilitli olmayacak, Tom; ayrıca pencere ve paratoner de var; ama uslu duracaksın, *öyle değil mi*? Gitmezsin değil mi? *Hatırım* için?"

Tanrı biliyor ya, gitmeyi deli gibi *istiyordum*, Tom'un durumunu merak ediyordum, hemen çıkmaya niyetliydim, ama o bunları söyledikten sonra canımı alsalar gidemezdim.

Ama Sally Teyze aklımdaysa, Tom da aklımdaydı; o yüzden bir türlü uyuyamadım. İki kez paratonerden aşağı indim, gecenin karanlığında ön tarafta dolandım ve Sally Teyze'yi pencerede şamdanın başında beklerken gördüm, gözlerini yola dikmiş, gözyaşı döküp duruyordu; onun için keşke bir şeyler yapabilseydim, ama yapamazdım, tek yapabileceğim bir daha onu üzecek hiçbir şey yapmayacağıma yemin etmekti. Üçüncü seferinde şafakta uyandım ve aşağı indim. Hâlâ oradaydı, şamdanındaki mum neredeyse sönmüştü ve kır saçlı yaşlı başı kollarının üstüne düşmüş, uyuyup kalmıştı.

Kırk İkinci Bölüm

Yaşlı adam kahvaltıdan önce yine kasabaya gitti, ama yine Tom'un izine rastlayamadı; şimdi her ikisi de masanın başına oturmuş, derin düşüncelere dalmışlardı, ağızlarını bıçak açmıyordu ve çok kederli görünüyorlardı; kahveleri soğuyordu, hiçbir şey yemiyorlardı. Biraz sonra yaşlı adam şöyle dedi:

"Sana mektubu verdim mi?"

"Ne mektubu?"

"Dün postaneden aldığım mektubu."

"Hayıp bana mektup vermedin."

"Demek ki unutmuşum."

Yaşlı adam ceplerini araştırdı, sonra da kalkıp mektubu koyduğu yeri arandı, nihayet buldu ve ona verdi.

"Aa, St. Petersburg'dan gelmiş... Ablamdan..."

Yeni bir yürüyüşe çıksam iyi olacaktı, ama yerimden kıpırdayamadım. Neyse ki Sally Teyze mektubu tam açacakken yere düşürdü ve koşmaya başladı — çünkü bir şey görmüştü. Aynı şeyi ben de gördüm. Tom Sawyer bir döşeğin üzerindeydi; o yaşlı doktor yanındaydı; Jim de basma elbisesiyle elleri bağlı olarak arkalarında duruyordu; ayrıca bir sürü başka insan vardı. Mektubu ilk uygun yere saklayıp dışarı fırladım.

Sally Teyze ağlayarak Tom'un üzerine kapandı.

"Ah, gitti, gitti. Bizi bırakıp gitti!"

Tom başını hafifçe çevirip bir şeyler mırıldandı, anlaşılan aklı pek yerinde değildi, o zaman Sally Teyze kollarını havaya kaldırdı:

"Yaşıyor; şükürler olsun Tanrım! Bu bana yeter gayrı!" Tom'un yanağına bir öpücük kondurdu ve yatağı hazırlamak için koşar adım eve gitti, bu arada her adımında sağındaki solundaki zencilere ve başka herkese dili döndüğünce hızla emirler yağdırıyordu.

Jim'e ne yapacaklarını görmek için adamları takip ettim; yaşlı doktor ve Silas Amca da Tom'un peşinden eve girdiler. Adamlar çok saldırgandı ve bazıları Jim'i asmak istiyordu, böylece orada yaşayan diğer zencilere örnek olacaktı, onlar da Jim gibi kaçmaya kalkmayacak, bir sürü belaya yol açmayacak, günler ve geceler boyunca koca bir ailenin korkudan ödünü patlatmayacaklardı. Ama diğerleri asmak istemiyordu; bu bir çare değildi, sonuçta o bizim zencimiz değildi ve sahibi çıkagelip zencinin parasını isteyebilirdi. Bunun üzerine adamlar biraz sakinleşti, çünkü yanlış bir şey yapmak isteyen zencileri asmaya en meraklı olanlar aynı zamanda onun hesabını gördükten sonra parasını ödemeye en az yanaşanlardır daima.

Yine de Jim'e sayıp sövdüler birkaç kez vurdular, ama Jim gık demedi, beni tanıdığını da hiç belli etmedi, onu aynı kulübeye götürdüler kendi giysilerini giydirip tekrar zincirlediler bu sefer karyola bacağına değil, kütüğe takılı koca bir halkaya bağlamışlardı, ellerini ve ayaklarını da zincirlediler bundan sonra sahibi gelinceye ya da müzayedede satılıncaya kadar ekmek ve sudan başka bir şey verilmeyecekti. Açtığımız deliği kapattılar. Ayrıca her gece kulübenin çevresinde silahlı birkaç çiftçi bekleyecekti, gündüzleri de kapıya bir bekçi köpeği bağlanacaktı; artık işlerini hemen hemen bitirmişler genel veda sövgüleriyle ayrılıyorlardı ki yaşlı doktor gelip içeri bir baktı ve şöyle dedi:

"Ona lüzumsuz yere kötü davranmayın, çünkü kötü bir zenci değil. Çocuğu bulduğumda kurşunu yardımsız çıkaramayacağımı anladım, ama çocuk da yardım bulmak için yalnız bırakılamayacak kadar kötü durumdaydı; yavaş yavaş durumu kötüye gidiyordu, epeyce zaman geçtikten sonra kendini kaybetti ve artık beni yanına yaklaştırmadı, salını tebeşirlersem beni öldüreceğini söyledi, uzun süre böyle saçma sapan sayıkladıktan sonra ona hiçbir faydamın dokunamayacağını düşündüm; o yüzden, bir şekilde yardım bulmam gerektiğini söyledim; ben bunu söyler söylemez o zenci aniden belirdi ve yardım edeceğini söyledi, üstelik

gerçekten de çok iyi yardım etti. Onun kaçak bir zenci olduğunu anlamıştım elbette, ama ne yapacaktım? Üstelik bütün gün ve gece orada beklemek zorundaydım. Başımın belada olduğunu düşünüyordum! Üşütmüş olan birkaç hastam vardı, kasabaya dönüp onları da görmek istiyordum, ama gidemezdim, o zaman zenci kaçardı ve suçlusu ben olurdum; üstelik yakınlardan hiç kayık filan da geçmiyordu. Bu sabah gün ışıyıncaya kadar salın üzerinde kaldım ve söylemeliyim ki hayatımda hastaya bu kadar iyi bakan, bu kadar sadık bir zenci görmedim, bana yardım etmek için özgürlüğünü tehlikeye atmıştı, üstelik kolunu kaldıracak hali yoktu, kısa süre önce çok ağır koşullarda çalıştırıldığını açıkça görebiliyordum. Zencinin bu davranışları çok hoşuma gitti; böyle bir zenci bin dolar eder, beyler... Ayrıca iyi muamele görmeyi de hak eder. İhtiyacım olan her şeyi buldu, çocuğu da evindeymiş gibi rahat ettirdi... Hatta belki daha da rahat ettirdi, ne de olsa etraf çok sakindi; ama işte halim yamandı, her ikisi de başımdaydı; orada bu sabaha kadar beklemek zorunda kaldım; sonra bir kayık yaklaştı ve şans eseri zenci de başı dizlerinin arasına düşmüş dümenin başında oturduğu yerde uyuyordu; kayıktakilere sessizce yaklaşmalarını işaret ettim, zenci daha ne olduğunu anlayamadan onu kıskıvrak yakalayıp elini kolunu bağladılar, hiç sorun çıkmadı. Çocuk da uyuyordu, salı kayığa bağlayıp sessiz sedasız sağlam bir yere kadar çektik; bu arada zenci de başından itibaren hiç patırtı yapmadı, hatta tek söz etmedi. O kötü bir zenci değil, beyler; benim fikrim budur."

"Vallahi kulağa hoş geliyor, doktor" dedi birileri.

Sonra diğerleri de biraz yumuşadı, Jim'e bu iyiliği yaptığı için yaşlı doktora minnettardım, ayrıca onun hakkında yanılmadığım için de çok memnundum; daha başından itibaren, ilk gördüğüm anda onun iyi yürekli bir adam olduğunu düşünmüştüm. Sonra hepsi Jim'in çok iyi davrandığına, bu yüzden de daha iyi muamele görmeyi hak ettiğine karar verdiler, iyiliğinin ödülünü almalıydı. Ona bir daha sövmeyeceklerine tek tek ve içtenlikle yemin ettiler.

Ardından dışarı çıktılar ve kapıyı üzerine kilitlediler. Zincirlerinden bir kısmını çıkaracaklarını ummuştum, çünkü zincirleri çok ağırdı ya da belki ekmek ve suyun yanında et ve sebze de verirler diyordum, ama akıllarına bile gelmedi. Ben de bu işe karışmamanın en iyisi olduğunu düşündüm, ama doktorun anlattıklarını Sally Teyze'ye aktarmalıydım, tabii hemen önümde yükselen devasa dalgaları aşar aşmaz yapacaktım bunu. Yani

açıklamaları yapar yapmaz, çünkü benim ve Sid'in kaçak zenciyi bulmak için o gece kanoyla giderken Sid'in nasıl vurulduğunu anlatmayı niçin unuttuğumu bilmek isteyeceklerdi.

Ama bol bol vaktim vardı. Sally Teyze bütün gün ve geceyi hasta odasında geçirdi; Silas Enişte'nin de ne zaman çevreye bakındığını fark etsem ortadan kayboluyordum.

Ertesi sabah Tom'un çok daha iyi olduğunu duydum, Sally Teyze'nin de biraz uyumaya gittiğini söylediler. Çaktırmadan hasta odasına girdim, Tom'u uyanık bulsaydım ailenin tamamına yutturacak bir hikâye uydurabilirdik. Ama uyuyordu, hem de huzurla uyuyordu; yüzü geldiğindeki gibi kızarık değil, solgundu. Ben de oturup onun uyanmasını bekledim. Yarım saat kadar sonra Sally Teyze sessizce içeri daldı, işte beni yine faka bastırmıştı! Sessiz olmamı işaret ederek yanıma oturdu ve fısıldamaya başladı. Artık hepimiz sevinebilirdik, çünkü Tom'un durumu çok iyiydi, ayrıca uzun süredir böyle uyuyordu, gittikçe de daha sıhhatli ve huzurlu görünüyordu, herhalde birazdan kendine gelmiş olarak uyanacaktı.

Bunun üzerine oturup onu izlemeye başladık, yavaş yavaş kımıldanmaya başladı, ardından gözlerini gayet doğal bir şekilde açtı, şöyle bir etrafına bakındı:

"Selam! Ama *evdeyiml* Bu nasıl oldu? Sal nerede?"

"Gayet iyi durumda," dedim.

"Peki ya *Jim?*"

"Aynı," dedim, ama bunu biraz çekingence söylemiştim. Hiç fark etmedi:

"Çok iyi! Şahane! *Artık* hepimiz iyi ve güvendeyiz! Teyzeme söyledin mi?"

Tam evet diyecektim ki Sally Teyze araya girdi:

"Neyi söyleyecekti, Sid?"

"Bu büyük işi nasıl başardığımızı?"

"Hangi büyük işi?"

"Büyük iş işte. Tek bir şey değil ki, öncelikle kaçak zenciyi nasıl kurtardığımızı... ben ve Tom."

"Yüce Rabbim! Kurtarmak mı? Bu çocuk neden söz ediyor! Tanrı aşkına, yine kendini kaybetti!"

"Hayır, kendimi kaybetmedim; ne dediğimi gayet iyi biliyorum. Onu biz *kurtardık*... ben ve Tom. Uzun uzun planladık ve nihayet *başardık*. Hem de çok şık bir şekilde." Tom heyecanlıydı, Sally Teyze artık onu durdurmadı, sadece oturup dik dik bakarak konuşmasını izledi, araya girmemin hiçbir faydası olmayacağını anlamıştım. "Ne kadar çok çalıştık bilemezsin, Teyze... Haftalarca uğraştık... Her gece siz uyurken saatler boyu iş yaptık. Mumları, çarşafı, gömleği ve senin elbiseni, kaşıkları, kalaylı tabakları, çakıları, yatak ısıtıcısını, değirmentaşını, unu çalmak zorunda kaldık, daha bir sürü şey gerekti; testereyi, kalemleri, yazıtları ve diğer şeyleri hazırlamak ne kadar uzun sürdü bilsen şaşarsın, ayrıca ne kadar eğlenceli olduğunu *hayatta* tahmin edemezsin. Tabut resimleri filan yaptık, soygunculardan isimsiz mektup gönderdik, sürekli paratonerden inip çıktık, kulübeye o deliği açtık, bir ip merdiven yaptık ve böreğin içine koyup gönderdik, kaşıkları filan senin önlüğünün cebine koyduk..."

"Tanrı aşkına!"

"... ayrıca kulübeyi Jim'e eşlik etmeleri için fareler, yılanlarla filan doldurduk; sonra Tom'u burada şapkasında tereyağıyla o kadar uzun süre tuttun ki neredeyse her şeyi berbat edecektin, çünkü biz çıkamadan adamlar kulübeye geldiler, acele etmek zorunda kaldık, sesimizi duydular ve bize ateş ettiler, ben vuruldum, kaçarken yoldan çıktık ve bizi geçtiler; köpekler geldiğinde bize bir şey yapmadılar, gürültünün peşinden gittiler, biz de kanomuza atladık ve sala ulaştık, artık güvendeydik, Jim de özgürdü, hepsini kendi başımıza yaptık, ne kadar şahane *değil mi*, Teyze!"

"Ömrüm boyunca böyle bir şey duyduysam ne olayım! Demek *sizdiniz*, siz küçük haydutlar, bütün o belaları siz başımıza açtınız, herkesin aklını başından aldınız, korkudan ödümüzü patlattınız. Şimdi sizi bir temiz dövmek geliyor içimden. Geceler boyu burada neler yaşadığımı düşününce... ah, hele bir iyileş, seni velet, o zaman ikinizin birden derisini yüzeceğim!"

Ama Tom o kadar gururlu ve neşeliydi ki içi içine *sığmıyordu* ve anlatmaya devam ediyordu — Sally Teyze de arada ateş püskürüyordu ve kedi korosu gibi ikisi bir ağızdan konuşuyorlardı. Sally Teyze bir ara şöyle dedi:

"Peki, şimdilik istediğin kadar keyfini çıkar çünkü bir daha seni onun etrafında yakalarsam..."

"Kimin etrafında?" Tom'un gülümsemesi aniden dondu kaldı, çok şaşırmıştı.

"Kim mi? Kaçak zenci elbette? Kim sanmıştın?"

Tom'un yüzü bir anda buludandı ve bana döndü.

"Tom, az önce bana onun iyi olduğunu söylememiş miydin? Kaçmamış mıydı?"

"O mu?" dedi Sally Teyze; "Kaçak zenci mi? Hiç de kaçamadı. Onu kıskıvrak yakalayıp geri getirdiler, tekrar kulübesine koydular, sadece ekmek ve su veriyorlar ve dört bir yanından zincire vurdular; sahibi gelinceye ya da satılıncaya kadar da öyle kalacak!"

Tom gözlerinden kıvılcımlar saçarak yatağında doğruldu, burun delikleri solungaç gibi açılıp kapamyordu, öfkeyle haykırdı:

"Onu kapatmaya *hakları* yok! *İtip kakmaya* hiç yok!.. Bir dakika bile kaybetme. Onu serbest bırak! O bir köle değil, bu dünyada yaşayan herkes kadar özgür!"

"Bu çocuk ne söylemeye *çalışıyor?"*

"Söylediğim her şeyde ciddiyim, Sally Teyze, kimse gidip onu bırakmazsa kendim giderim. Kendimi bildiğimden beri onu tanırım, Tom da tanır. Yaşlı Bayan Watson iki ay önce öldü ve onu nehrin aşağısında birilerine satmayı aklından geçirdiği için o kadar utanmıştı ki vasiyetinde onu özgür bıraktı."

"İyi ama onu ne diye kurtarmaya *çalışıyordun,* evladım? Zaten özgürmüş ya!"

"İşte bu soru tam bir *kadının* soracağı türden! *Macera* olsun diye kurtardım tabii ki. Kendi kanımda boğulmayı bile göze almıştım ben bunun için. Aman Tanrım, *Polly Teyze!"*

Hakikaten de Polly Teyze oradaydı ve her zamanki şeker yanakları ve tatlı yüzüyle kapının önünde melek gibi durmuş bize bakıyordu.

Sally Teyze hemen ona doğru atıldı, boynuna sarılıp ağlamaya başladı ve ben de bu arada yatağın altına sığışıverdim; çünkü işler *bizim* için hararetli bir hal almaya başlamıştı. Çaktırmadan baktığımda Tom'un Polly Teyzesi kendini kardeşinin kollarından kurtarmış, gözlüğünün üzerinden Tom'a bakıyor — adeta onu yerin dibine geçiriyordu. Sonra şöyle dedi:

"Başını çevirsen *iyi edersin* gerçekten... Yerinde olsam ben de aynını yapardım, Tom."

"Aman Tanrım!" dedi Sally Teyze, "O kadar çok mu değişmiş? Bu *Tom* değil ki, Sid; Tom da... Tom da... Tom nereye gitti şimdi? Bir saniye önce buradaydı."

"Herhalde Huck *Finn* nerede demek istiyorsun... çünkü ondan bahsediyorsun! Tom gibi bir haylazı yetiştirip büyüttükten sonra onu *görünce* tanımayacak değilim herhalde. Gerçekten çok *tuhaf* olurdu. Çık yatağın altından, Huck Finn."

Utana sıkıla yatağın altından çıktım.

Sally Teyze kadar neye uğradığını şaşırmış bir insan görmemiştim daha önce, ama sonra gördüm: İçeri girdiğinde hikâyeyi anlattıkları Silas Enişte'nin hali daha da vahimdi. Adeta zil zurna sarhoş olmuştu, günün geri kalanında kendini şaşırmış bir halde dolandı durdu, o gece verdiği vaaz yüzünden de acayip ünlendi, çünkü en yaşlılar bile söylediğinin tek kelimesini anlamamıştı. Böylece Tom'un Polly Teyzesi benim kim olduğum ve neler yaptığımla ilgili her şeyi anlattı, bunun üzerine ben de Bayan Phelps Tom Sawyer olduğumu sandığında ne kadar zor durumda olduğumu açıklamaya çalıştım — ama sözümü kesti: "Ayol, tamam, yine bana Sally Teyze de, zaten alıştım, başka şey demene gerek yok -yani Sally Teyze beni Tom Sawyer sanınca mecburen kaderime razı olmuştum- başka çıkar yol yoktu, üstelik Tom'un itiraz etmeyeceğini biliyordum, zira böyle şeylere bayılırdı, gizemli işleri sever, hemen bir maceraya çevirir ve o zaman mutlu olurdu. İşte böylece o da Sid olmayı kabul etmiş ve benim için işleri kolaylaştırmaya çalışmıştı.

Polly Teyze, Bayan Watson'ın vasiyetinde Jim'i azat ettiğine dair Tom'un söylediklerini doğruladı; demek ki bizim Tom Sawyer gerçekten de tutmuş

özgür bir zenciyi kurtarmak için o kadar sıkıntıya göğüs germişti! Onun gibi iyi yetişmiş birinin nasıl olup da bir zenciyi özgür *bıraktığını* bu konuşmanın yapıldığı o ana kadar anlamamıştım.

Neyse, Polly Teyze bu sefer Tom'un ve *Sid'*in sağ salim geldiğine dair Sally Teyze'nin mektubu gelince kendi kendine şöyle dediğini anlattı:

"İşte al başına belayı! O kadar yolu başında kimse olmadan tepmesine izin verirsem başka ne olacaktı ki. Buyur bakalım, şimdi bin yüz millik yolu nehir aşağı in ve bizim keratanın *bu* sefer neler karıştırdığını öğren işin yoksa; üstelik kardeşime de mektup üstüne mektup atıyorum ama bir türlü cevap vermiyor."

"Ama ben senin mektuplarından hiçbirini görmedim," dedi Sally Teyze.

"Yaa, neden acaba! Sana iki kez yazdım ve Sid'in orada olduğunu söylemekle ne kastettiğini sordum."

"Yok, bana mektup filan gelmedi, abla."

Polly Teyze yüzünde sert bir ifadeyle ağır ağır Tom'a döndü.

"Tom, sen yaptın!"

"Ne yapmışım ki?" diye uysalca sordu Tom.

"Ne yapmışım deme bana, seni arsız seni... Çıkar bakalım mektupları."

" Hangi mektupları ?"

"O mektupları. Hemen vermezsen, ben bulmak zorunda kalırsam o zaman..."

"Mektuplar sandıkta. Evet, orada. Kesinlikle dokunmadım, postaneden aldığım haliyle duruyorlar. Açıp bakmadım, dokunmadım bile. Ama mektupların sorun çıkaracağını biliyordum, ayrıca senin acelen olmadığını düşünmüştüm..."

"Derini yüzdürmek için *can atıyorsun* ha, bundan hiç şüphem kalmadı. Ayrıca buraya geleceğimi haber veren bir mektup daha atmıştım ve sanırım Tom..."

"Yok, o dün geldi; henüz onu okumadım, ama sorun yok. O bende."

Mektubun Sally Teyze'de olmadığına iki dolarına bahse girerdim, ama o sırada sesimi çıkarmamak daha akıllıca olacak gibiydi. Hiçbir şey demedim.

Sonuncu Bölüm

Tom'u ilk tenhada yakaladığımda, kaçış sırasında aklında nasıl bir fikir olduğunu sordum. Kaçış sorunsuz geçseydi ve zaten özgür olan bir köleyi serbest bırakmayı başarsaydık ne yapmayı düşünüyordu. Bunun üzerine, en baştan beri kafasında olan planı bana anlattı: Jim'i kurtarabilseydik onunla birlikte salın üstünde nehir aşağı gidecektik, nehrin ağzına varıncaya kadar bir sürü macera yaşayacaktık, ondan sonra Jim'e özgür olduğunu söyleyecek, bir vapurla eve kadar konforlu bir yolculuk yaptıracaktık, kaybettiği zaman için ona para verecektik, önceden köydeki bütün zencilere haber salacaktık, Jim'i bir bando ve meşaleli geçit töreniyle köye götüreceklerdi; böylece Jim kahraman olacaktı, biz de öyle. Ama olayların şimdi geldiği nokta da bir o kadar iyiydi.

Jim'i derhal zincirlerinden kurtarmıştık, sonra da Polly Teyze, Silas Enişte ve Sally Teyze doktorun Tom'u tedavisine ne kadar yardımcı olduğunu öğrenmiş, onu baş tacı yapmış, her isteğini yerine getirmiş, önünden kuşsütünü eksik etmemiş, üstelik yapacak hiçbir iş vermemişlerdi. Onu Tom'un odasına getirip bol bol muhabbet etmiştik, Tom büyük bir sabırla bizim hatırımıza mahkûmluk ettiği, üstelik çok da başarılı olduğu için Jim'e kırk dolar verdi. Jim sevincinden kafayı üşütecekti neredeyse:

"Hah, işte, Huck, ben sana ne dediydim? Jackson Adası'nda sana ne dediydim? Benim göğsüm kıllı *dediydim*, peki neyin işağetiydi bu? Sana *anlatmıştım* biğ zamanlağ zengin olduğumu, ileğide yine zengin olacağım demiştim. Ve geğçekleşti! Hey yavğum be! Alamete güveniğim ben, alametin doğğuluğundan şaşmam. Şu an buğada duğduğumu nasıl biliyoğsam, işte öyle biliyoğdum mukakkak tekğağ zengin olacağımı!"

Ondan sonra Tom lafa başladı, uzun uzun konuştuktan sonra, "Haydi birkaç gece içinde üçümüz birden buradan tüyelim, kılık değiştirip Kızılderili Bölgesi'nde birkaç hafta müthiş maceralar yaşayalım," dedi. Ben de, "Tamam, bana göre hava hoş," dedim. Ama kılık kıyafet alacak param yoktu, üstelik eve döndüğüm zaman da param olmayacaktı; çünkü babam büyük ihtimalle çoktan köye dönmüş, Yargıç Thatcher'dan bütün parayı alıp içkiye yatırmıştı.

"Hiç de öyle değil," dedi Tom. "Bütün paran orada... Altı bin dolar, hatta daha fazlası. Baban da seni aramaya çıktığından beri bir daha görünmedi. Daha doğrusu ben buraya doğru yola çıktığımda ortada yoktu."

Jim biraz kederli lafa karıştı:

"Baban biğ daha hiç gelmeyecek, Huck."

"Neden, Jim?"

"Nedenini boş veğ, Huck, ama biğ daha geği gelmeyecek, ben biliyoğum."

Ama bu içime sinmemişti, onu iyice sıkıştırınca anlattı:

"Nehiğ aşağı giden o evi hatığlamıyoğ musun? Hani taşkın zamanı. Evin içinde biğ adam vağdı, ama yüzü göğünmüyoğdu; sonğa ben içeği giğmiş, adamın yüzünü göğmüş, ama senin içeği giğmene izin veğmemiştim. İşte o yüzden, istediğin zaman gidip pağanı alabiliğsin, çünkü o adam babandı."

Tom artık gayet iyi, kurşunu da bir cep saati kabına koyup boynuna taktı. Zırt pırt saat niyetine ona bakıyor.

İşte böyleyken böyle, artık yazacak başka bir şey kalmadı, ben de buna çok memnunum. Bu kitabı yazmanın bu kadar zor olduğunu bilseydim hayatta başlamazdım, bir daha da böyle bir işe girişirsem ne olayım. Ama galiba artık Kızılderili Bölgesi'ne doğru ufaktan tüymemin vakti geldi, çünkü Sally Teyze beni evlat edinmeyi, sonra da adam etmeyi düşünüyor; artık o kadarına dayanamam. Daha önce denemiştim ben bunu.

SON

Saygılarımı sunarım, Huck Finn

[1] Robert Burns'ün kısa bir ilişki yaşadığı Mary Campbell. İngilizceyi yoğun bir İskoç aksanıyla konuştuğu için İskoçya'nın dağlık bölgesine atıfta bulunularak, böyle anılır, (e.n.)

[2] Capet Hanedanı: Ortaçağda asıl feodal dönem boyunca (987-1328) Fransa'da hüküm süren hanedan. (ç.n.)

[3] Özgün metinde "intellectual" sözcüğü "intellectural" olarak yanlış yazılmış, (ç.n.)

[4] Tom, Fransa Kralı XVI. Louis'nin Fransız Devrimi sırasında tutulduğu Tuileries Sarayı'ndan söz ediyor, (e.n.)